

165. Torstaina 5 päivänä joulukuuta 1996

kello 11

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ensimmäinen käsittely

1) Hallituksen esitys valtion aluehallintoa koskevan lainsäädännön uudistamiseksi 5230

Hallituksen esitys 148/1996 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 25/1996 vp
Lakialoite 55/1996 vp

Mietintöjen pöydällepano

2) Hallituksen esitys siemenkauppala-
in 3 ja 4 §:n muuttamisesta 5307

Hallituksen esitys 204/1996 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö
23/1996 vp

3) Hallituksen esitys laiksi kansanter-
veyslain 4 §:n muuttamisesta 5308

Hallituksen esitys 230/1996 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö
37/1996 vp

4) Hallituksen esitys laiksi Suomen
Vientiluotto Oy:n korkotuesta, valuutta-
kurssitappioiden korvaamisesta ja antolai-
nauksen valtion takauksista annetun lain
1 §:n muuttamisesta „

Hallituksen esitys 240/1996 vp
Talousvaliokunnan mietintö 25/1996 vp

5) Hallituksen esitys laiksi yksityishen-
kilön velkajärjestelystä annetun lain muut-
tamisesta 5308

Hallituksen esitys 180/1996 vp
Lakivaliokunnan mietintö 19/1996 vp

6) Hallituksen esitys Suomen Hallitus-
muodon ylintä syyttäjää koskevien sään-
nösten muuttamisesta sekä laiksi yleisistä
syyttäjistä ja eräksi niihin liittyviksi laeiksi „

Hallituksen esitys 131/1996 vp
Lakivaliokunnan mietintö 20/1996 vp

7) Hallituksen esitys laeiksi liikenneva-
kuutuslain, potilasvahinkolain, tapatur-
mavakuutuslain, vakuutusyhtiölain ja ul-
komaisista vakuutusyhtiöistä annetun lain
33 ja 49 §:n muuttamisesta „

Hallituksen esitys 226/1996 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö
38/1996 vp

8) Hallituksen esitys laiksi tapaturma-
vakuutuslain muuttamisesta sekä eräksi
siihen liittyviksi laeiksi „

Hallituksen esitys 227/1996 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö
39/1996 vp

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies
Pesälä.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi
edustajat Andersson J., Halonen, Hellberg, Kal-
lis, Kanerva I., Laakso, Lamminen, Markkula-
Kivisilta, Niinistö, Norrback, Nurmi, Penttilä,
Räsänen ja Saarinen.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Lamminen, Penttilä, Hellberg, Kallis, Kanerva I., Saarinen ja Halonen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden vuoksi edustajat J. Andersson ja Nurmi, virkatehtävien vuoksi edustajat Laakso ja Niinistö sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Hellberg, Kallis ja Penttilä.

Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan kertomus

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan kirjelmän ohella lokakuun 1 päivästä 1996 on eduskunnalle annettu valtuuskunnan kertomus Euroopan neuvoston parlamentaarisen yleiskokouksen toiminnasta vuonna 1995 (K 12/1996 vp). Tämä kertomus on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla se edustajille.

Itsenäisyyspäivän juhla- ja jumalanpalvelus

Ensimmäinen varapuhemies: Esitellään juhlamenohjaaajan kirjelmä itsenäisyyspäivän juhla- ja jumalanpalveluksesta.

Sihteeri lukee:

”Juhlamenohjaaaja
Helsingissä 1 päivänä marraskuuta 1996

Eduskunnan Puhemiehelle

Juhlamenohjaaajana minulla on kunnia välittää Teille, Rouva Puhemies, sekä Eduskunnan varapuhemiehille ja jäsenille Valtioneuvoston kutsu saapua Tuomiokirkossa 6 päivänä joulukuuta 1996 klo 12.00 pidettävään Itsenäisyyspäivän juhla- ja jumalanpalvelukseen.

Timo Jalkanen

Asu: Tumma puku”

”Ceremonimästaren
Helsingfors, den 1 november 1996

Till Riksdagens Talman

I egenskap av ceremonimästare har jag äran härmed framföra Er, Fru Talman, samt Riksdagens vicetalmän och riksdagsmän Statsrådets inbjudan till den festgudstjänst, som på Självständighetsdagen den 6 december 1996 avhålls i Domkyrkan kl. 12.00.

Timo Jalkanen

Klädsel: Mörk kostym”

Ensimmäinen varapuhemies: Pyydän edustajia kokoontumaan Tuomiokirkkoon menoa varten Yliopiston kirjaston edustalle huomenna, itsenäisyyspäivänä kello 11.45.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys valtion aluehallintoa koskevan lainsäädännön uudistamiseksi

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 148/1996 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 25/1996 vp
Lakialoite 55/1996 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 25.

Keskustelu:

Ed. Väistö: Arvoisa puhemies! Ensimmäisessä käsittelyssä on hallituksen esitys valtion aluehallintoa koskevan lainsäädännön uudistamiseksi. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi lääninhallituslaki ja laki työvoima- ja elinkeinokeskuksista sekä tehtäväksi useisiin muihin lakeihin näiden lakien antamisen edellyttämät tekniset tarkistukset. Aluehallintoa koskevan hallituksen esityksen yhteydessä valiokunta on ottanut käsiteltäväkseen myös ed. Biaudet'n lakialoitteen lääninhallituslaiksi.

Hallintovaliokunta on eduskunnan päätöksen mukaisesti saanut hallituksen esityksestä lausunnot perustuslakivaliokunnalta, lakivaliokunnalta, maa- ja metsätalousvaliokunnalta, talousvaliokunnalta ja työasiainvaliokunnalta. Lausun-

not ovat valiokunnan mietinnön liitteenä. Lisäksi valiokunta on kuullut laajasti asiantuntijoita.

Arvoisa puhemies! Aluehallintoa koskevan lainsäädäntöuudistuksen käsittely on sujunut hallintovaliokunnassa asiallisesti ja rakentavasti. Tästä haluan lausua valiokunnan jäsenille parhaat kiitokset.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan läänien määrän vähentämistä Manner-Suomessa nykyisestä yhdestätoista viiteen. Nämä olisivat Etelä-Suomen lääni, Itä-Suomen lääni, Länsi-Suomen lääni sekä nykyiset Oulun lääni ja Lapin lääni. Lisäksi Ahvenanmaalla on Ahvenanmaan lääninhallitus. Lääninhallituksella olisi ehdotuksen mukaan palveluysiköt nykyisten lakkautettavien lääninhallitusten tiloissa.

Lääninhallintoa ja suurläänien muodostamista koskevassa ratkaisussaan hallintovaliokunnan selkeä enemmistö asettui nykyisen läänijaon kannalle. Valiokunnan mielestä läänejä ei voida tarkastella vain tehtävälähtöisesti, vaan myös niiden identiteetti-, palvelu- ja turvallisuusmerkitys on otettava vakavasti huomioon. Suurläänien muodostamisen seurauksena sellaiset nykyiset läänit, jotka ovat yhteneväisiä maakunnan kanssa, menettäisivät tärkeän osan kokonaisuudestaan. Tämä murtaisi myönteisen alueellisen kehityksen pohjaa antamatta mitään korvaavaa tilalle.

Hallintovaliokunnan mielestä esitettyä uutta läänijakoa ei arvioida riittävästi myöskään alue rakenteen toimivuuden kannalta. Miltei ainoana perusteluna todetaan, että läänit olisivat toiminnallistaloudellisten maakuntayksikköjen kerranaisia. Sen sijaan toiminnallistaloudellisten yksikköjen välisiin yhteyksiin ei ole kiinnitetty juuri lainkaan huomiota. Niinpä esimerkiksi ehdotetussa Länsi-Suomen läänissä läänin eri osa-alueita yhdistävät liikenneyhteydetkin ovat varsin puutteelliset eikä alueelle voi valiokunnan käsityksen mukaan muodostua sellaista yhteenkuuluvuutta, jota toimiminen aitona alueena edellyttää.

Arvoisa puhemies! Hallintovaliokunta korostaa lääninhallituksen keskeistä merkitystä alueensa turvallisuudesta vastaavana viranomaisena. Tätä tehtävää tulee edelleen kehittää ja tehostaa. Suuronnettomuuksiin ja poikkeusoloihin varautuminen sekä väestönsuojelu- ja muun valmiuden ylläpitämisestä huolehtiminen on tärkeää koko maassa. Erityisesti näiden tehtävien merkitys korostuu itärajan rajoittuvissa lääneissä, mutta myös niissä lääneissä, joissa on paljon läpikulkuliikennettä ja suurteollisuutta.

Valiokunnan mielestä näiden tehtävien tehokas hoitaminen suurlääneissä ei olisi mahdollista.

Yhtenä perusteena suurläänien muodostamiselle on hallituksen esityksessä tuotu esiin taloudelliset säästöt. Valiokunta muistuttaa myös, että valtiontalouden säästöjen tarkastelun ohella tulisi mittavan hallinnonuudistuksen yhteydessä tarkastella myös koko kansantalouden säästöjä. Kun varsinaista ratkaisuvaihtoehtoa käyttävät virkamiehet siirtyisivät suurlääneissä osittain varsin kauas, yritysten, kansalaisten ja kunnallishallinnon kustannukset kasvaisivat huomattavalta osalta. Toisin sanoen kustannusvastuu siirtyisi lääninhallinnon palvelujen käyttäjille. Suurläänien reuna-alueilla palvelujen tarvitsijoiden kustannukset kasvaisivat eniten.

Hallintovaliokunta kiinnittää huomiota myös hallinnon läheisyyteen ja sen alueen tuntemukseen, jolla hallinnon ratkaisut vaikuttavat. Valtion oman aluehallinnon merkitys on suurin alueilla, joiden hyvinvoinnille valtiolla on tekevien päätösten merkitys on suurin. Lääninhallinnon toiminta koetaan tuloksekkaimmaksi siellä, missä muodostuu hallinnollinen kokonaisuus, ns. maakuntalääni. Hallituksen esittämien suurläänien toteutuminen lopettaisi juuri näiltä alueilta niiden nykyiset läänit.

Valiokunta kiinnittää huomiota myös niihin ongelmiin, joita suurläänien muodostaminen synnyttäisi kansalaisten tasa-arvon kannalta. Erityisesti tämä koskee ruotsinkielisen väestön asemaa sen ohella, mitä ongelmia suurläänien muodostaminen synnyttäisi alueellisen sijainnin ja pitkien etäisyyksien näkökulmasta monissa osissa maata. Monilta alueiltahan suurläänitilanteessa yhteyden pitäminen läänin pääkaupunkiin olisi käytännössä hankalampaa kuin valtakunnan pääkaupunkiin.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä ehdotetusta työvoima- ja elinkeinokeskusten perustamisesta hallintovaliokunta on ollut yksimielinen. Pidän tätä erittäin merkittävänä asiana. Valiokunta ehdottaa lisäksi yksimielisesti, että näitä alueiden kehittämisen kannalta tärkeitä alueellisen elinkeinohallinnon yksiköitä perustettaisiin vähintään 15. Näiden 15 keskuksen perustamisesta ja niiden toimialueista hallintovaliokunta on liittännyt mietintöönsä perustelulausuman.

Osa hallintovaliokunnan jäsenistä piti tärkeänä työvoima- ja elinkeinokeskuksen perustamista myös Keski-Pohjanmaalle. Tälle ratkaisulle ei kuitenkaan löytynyt valiokunnan enemmistön

tukea saati yksimielisyyttä. Sen sijaan valiokunnan mietinnössä korostetaan, että työvoima- ja elinkeinokeskuksilla pitää olla myös palvelupisteitä, ja niiden sijoittumisessa tulee ottaa huomioon palveluiden alueellinen kattavuus. Yksimielisesti valiokunta toteaa, että toimiva palvelupiste on erityisen tarpeen perustaa Keski-Pohjanmaalle, jossa jo toimii itsenäinen maaseutuelinkeinopiiri.

Perustettava uusi alueviranomaisen, työvoima- ja elinkeinokeskus, kokoaisi hallituksen esityksen mukaan KTM:n yrityspalvelun piiritoimistot, Teknologian kehittämiskeskuksen kotimaan yksiköt, Valtiontakuukeskuksen alueyksiköt, Suomen ulkomaankauppaliiton alueyksiköt, maaseutuelinkeinopiirit ja työvoimahallinnon piiritoimistot. Työvoimakeskukset toimisivat työvoima- ja elinkeinokeskuksen alaisena paikallisviranomaisena työvoimakysymyksissä. Niiden ohjauksesta ja valvonnasta vastaisi keskuksen työvoimatoimisto. Työvoima- ja elinkeinokeskus jakaantuisi yritystoiminnan kehittämistoimintoon, maaseututoimintoon sekä työvoimatoimintoon.

Perustettava keskus olisi yleishallinnollisesti kauppa- ja teollisuusministeriön ja toiminnallisesti paitsi kauppa- ja teollisuusministeriön, myös maa- ja metsätalousministeriön sekä työministeriön alainen. Työvoima- ja elinkeinokeskusten perustamisen tavoitteena on yritystoiminnan edistäminen ja työllisyyden hoidon helpottaminen, kun nykyisin kolmella hallinnonalalla tehtävät päätökset saataisiin palvelemaan samoja päämääriä.

Valiokunta toteaa, että muodostettava uusi keskus mahdollistaisi valtion elinkeinojen ja työllisyyden edistämiseen kohdennettavien varojen entistä tarkoituksenmukaisemman käytön. Erityisesti EU-ohjelmien nykyinen, moniin ministeriöihin jakaantunut hallinnointi helpottuisi ja yksinkertaistuisi, kun alueellisella tasolla ohjelmat olisivat yhden viranomaisen hallinnoitavana. Valiokunnan käsityksen mukaan uudistus selkeyttäisi erityisesti tärkeää aluekehitystyötä, kun merkittävä osa aluekehitykseen osoitettavista varoista ohjautuisi työvoima- ja elinkeinokeskusten kautta. Uudistus parantaisi myös ammatillisen koulutuksen suuntaamista ja työelämän tarpeiden nykyistä parempaa huomioon ottamista.

Alueellisissa kehittämisessä inhimillisten voimavarojen merkitys on keskeinen. Nykyiset elinkeino- ja työvoimaorganisaatiot toimivat 77 toimipisteessä. Erillisten organisaatioiden määrän

supistuminen antaa valiokunnan käsityksen mukaan mahdollisuuden muodostaa keskuksen koko toiminta-alan käsittäviä ns. täyden palvelun aluetoimistoja. Tämän toivotaan parantavan palvelun laatua ja määrää nykyisten piirien osin vajaatoimintoisilla alueilla.

Maataloushallinnon osalta valiokunta korostaa sitä, että kun hallinnossa on vastikään siirrytty kaksiportaiseen järjestelmään, lisää hallintoportaita ei tulisi tehdä. Tämä hallinnonuudistushan on maataloushallinnon osalta ollut erittäin tärkeää juuri EU-hallintoasioiden nopeaa ja joustavaa käsittelyä varten. Tästä syystä: "Valiokunta edellyttää hallituksen huolehtivan siitä, ettei uudistuksen toimeenpanossa lisätä hallinnon portaita eikä muutoinkaan byrokratiaa sekä että unioniasioissa noudatetaan normaalia EU-asioiden päätöksentekomenettelyä".

Arvoisa puhemies! Hallintovaliokunta korostaa myös, että yhden luukun periaatteen mukaisesti myös metsäkeskusten toimitilojen tulisi olla fyysisesti samassa paikassa työvoima- ja elinkeinokeskusten kanssa. Tällöin toteutuisi se ajatus maa- ja metsätaloista, jota monissa osissa maata jo nyt pidetty tärkeänä. Valiokunnan kuulemat asiantuntijat korostivat juuri samaa asiaa.

Valiokunnan mielestä maamme alueellisen elinkeinohallinnon järjestämisen kannalta onkin tärkeää, että selvitetään edellytykset metsäkeskusten myöhemmälle sisällyttämiselle työvoima- ja elinkeinopiireihin. Samalla valiokunta toteaa, että esimerkiksi Kainuussa eri hallintotahojen välillä harjoitetaan jo tällä hetkellä menestyksellistä yhteistyötä. Yhteistyön kehittämisessä voitaisiin tarvittaessa käynnistää lisätietoa ja -kokeusta antava kokeilu.

Teknologian kehittämiskeskuksen aseman osalta hallintovaliokunta huomauttaa, että vaikka sen toiminnot sijaitsisivatkin fyysisesti työvoima- ja elinkeinokeskusten yhteydessä, tulisi valtakunnallisesti kattava teknologia-aloittain organisoitu toimintatapa säilyttää.

Suomen Ulkomaankauppaliiton alueyksiköiden osalta valiokunta toteaa, että hallituksen esityksessä ei ole otettu huomioon, että kunnat osallistuvat maakunnan liittojensa kautta huomattavalla osuudella alueellisten vientiasiamiesten palkkaus- ym. kustannuksiin. Kun toiminta muuttuisi valtion viranomastoiminnaksi, kuntien osallistuminen kustannuksiin tulisi ilmeisesti jo kunnan toimialarajoituksesta johtuen päättymään. Asiaa on tarpeen selvittää lähemmin.

Arvoisa puhemies! Valiokunta toteaa, että ottaen huomioon perustettaville työvoima- ja elin-

keinokeskuksille kuuluvien tehtävien luonne ja merkitys sekä ne asiakasryhmät, joita keskusten on tarkoitus palvella, ehdotettuja keskuksia tulisi perustaa vähintään 15. Tästä valiokunnan mietintöön sisältyy yksimielinen perustelulausuma, jossa ehdotetaan perustettavaksi 15 työvoima- ja elinkeinokeskusta ja nimetään myös niiden toimialueet.

Arvoisa puhemies! Hallintovaliokunta on päättänyt käsittelyssään siihen, että hallituksen esitykseen sisältyvät 12.—31. lakiehdotus hyväksyttäisiin muuttamattomina ja että hallituksen esitykseen sisältyvät 1., 3.—11. lakiehdotus hyllättäisiin ja että hallituksen esitykseen sisältyvä 2. lakiehdotus hyväksyttäisiin pienellä pykäläkohtaisella tarkistuksella, joka koskee työvoima- ja elinkeinokeskuksia koskevan lakiehdotuksen 7 §:n vaihteluvollisuutta.

Valiokunta ei ole, kuten totesin, ollut yksimielinen. Mietintöön sisältyy kaksi vastalauseetta, joista I vastalauseessa pitkälti päädytään hallituksen esitykseen läänijaon osalta eli viiteen läänin. II vastalause taas käsittelee lähinnä sitä, miten ja millä tasolla työvoima- ja elinkeinokeskusten perustamisesta päätettäisiin.

Ed. T. P o h j o l a : Arvoisa herra puhemies! Aluehallintoa koskevan lainsäädännön uudistaminen lähti käyntiin jo tämän vuosikymmenen alussa, kun valtioneuvosto 30.1.1992 käynnisti maakuntien ja valtion alueellisen hallinnon kehittämishankkeen. Valtioneuvosto nimesi tuolloin valtionhallinnon selvitysmieheksi Jukka Hirvelän. Hirvelän toimeksiantona oli selvittää, miten valtion aluehallinto voidaan saada nykyistä kevyemmäksi, kootummaksi ja taloudellisemmaksi. Selvitysmiehen johtopäätös oli, että läänien ja lääninhallitusten lukumäärää tulisi vähentää viiteen taikka kuuteen.

Valtioneuvoston periaatepäätöksessä toimenpiteistä keskushallinnon ja aluehallinnon uudistamiseksi vuodelta 93 edellytettiin sisäasiainministeriön selvittävän tehtävämuutosten, aluehallinnon muiden uudistusten ja muun kehityksen vaikutuksia läänijakoon. Päätöksen valmistelusta vastasi ministeri Mauri Pekkarisen puheenjohtajana toiminut valtioneuvoston hallinnonkehittämisen ministerivaliokunta.

Käsilä oleva aluehallinnon uudistus ei siis ole vain Lipposen hallituksen vasta nyt käynnistämä kehittämishanke, vaan kyseessä on selkeä jatko jo edelliselle, Esko Ahon hallituksen aikana alulle pannulle pidemmän aikavälin hankkeelle, jolla pyritään järjeistämään, keventämään ja uudis-

tamaan valtion aluehallintoa. Lääninhallituksen tehtävät eivät enää edellytä nykyistä läänien määrää. Siksi on perusteltua vähentää läänien lukumäärää hallituksen esityksessä ehdotetulla tavalla. Hallinnon tulee toimia tehokkaasti, ja se tulee järjeistää taloudellisesti. Tämä on myös kansalaisten kannalta tärkeää.

Hallituksen esitys on vastalauseessamme muuttunut selkeästi parempaan suuntaan. Työsuojelupiirien työsuojelutoimistoja ei esityksessämme tulla yhdistämään lääninhallituksiin. Lisäksi nykyiset alueelliset työvoima- ja elinkeinoviranomaiset tullaan esityksessämme kokoomaan 15 työvoima- ja elinkeinokeskukseksi. Näin myös Seinäjoelle ja Etelä-Hämeeseen tullaan perustamaan omat työvoima- ja elinkeinokeskukset.

Kuten vastalauseemme yhteenvedossa todetaan, on hallituksen esitys kokonaisuus, jossa läänien määrän vähentäminen sekä työvoima- ja elinkeinokeskusten perustaminen on hallinnollisesti ja taloudellisesti sidottu toisiinsa. Uudistuksen jakaminen osiin siten, että vain osa uudistuksesta toteutuu, ei ole mahdollista. Läänien määrän vähentäminen ja työvoima- ja elinkeinokeskusten perustaminen ovat ota tai jätä -paketti.

Olisi järjetöntä ylläpitää yhtä aikaa 11:tä läänin ja 15:tä työvoima- ja elinkeinokeskusta. Tämä vaatisi esimerkiksi työttömyysturvasta ja toimeentuloturvesta säästävissä Suomessa lisää rahaa puhtaaseen byrokraatiaan noin 80 miljoonaa markkaa. Jo kahden ylimääräisen työvoima- ja elinkeinokeskuksen perustaminen maksaa vuositasolla 10 miljoonaa markkaa. En voikaan missään nimessä hyväksyä tuhlaamista turhaan hallintobyrokraatiaan. Näille markkoille on tärkeämpääkin käyttöä.

Tässä hallintouudistuksessa on edellisestä uudistuksesta poiketen huolehdittu myös henkilöstön asemasta. Kun lääninhallitusten henkilöstö on vähentynyt 1990-luvulla supistuneita tehtäviä vastaavasti noin puoleen, pidämme välttämättömänä, että myös ylintä johtoa, niin maaherroja, kansliapäälliköitä kuin osastopäälliköitä, sekä keskijohtoaakin supistetaan.

Maaherroja lukuun ottamatta irtisanomisia ei tule. Muun johdon ja keskijohdon aseman turvaaminen on mahdollista, koska lääninhallituksen johdossa ja keskijohdossa on jo nykyisin avoinna olevien virkojen täyttökiellon ja eläkkeelle siirtymisen vuoksi vapautunut huomattava määrä virkoja hallituksen esityksessä tarkoitettua yli neljän vuoden siirtymäkauden aikana.

Lääniuudistukselle on näin ollen henkilöstöpoliittisesti juuri nyt tarkoituksenmukainen ajankohta. Lisäksi on ennakoitavissa, että myös johdosta ja keskijohdosta moni jää eläkkeelle jo ennen yleisen eläkeiän saavuttamista. Lääninhallitusten muu henkilöstö siirtyy entisine etuineen ja oikeuksineen joko uuteen lääninhallitukseen tai sen palveluysikön palvelukseen. Henkilöstön asemaa on suojattu suoraan lain säännöksillä.

Uudistus mahdollistaa lääninhallitusten tehtävien hoidon laadullisen parantamisen. Viiden lääninhallituksen henkilöstö voi erikoistua tehtäviinsä, kun lääninhallituksiin muodostuu aikaisempaa vahvemmat eri tehtäväalueiden vastuuyksiköt.

Lääninhallituksen aseman kehittämisessä on otettava huomioon kunnallishallinnon kehittäminen. Suomessa on toteutettu läheisyysperiaatetta hyvin pitkälle. Tehtäviä ja toimivaltaa on siirretty suoraan kunnille. Palvelut tuotetaan pääosin kunnissa, joiden hallinto perustuu kansalaisiin. Myös lääninhallituksen toimialueilla varsinaiset asiakaspalvelutehtävät kuuluvat nykyisin kihlakunnalle eli paikallishallinnon viranomaisille. Tämä kehitys tulee jatkumaan. Asiakaspalvelutehtäviä siirretään edelleen kihlakunnille.

Kunnat ja maakunnat perustuvat omaan, alueelta nousevaan demokratiaan. Lääninhallitukset ovat sen sijaan osa ministeriöiden alaista valtion toimeenpanokoneistoa, jonka päätöksiin tai virkamiesten asettamiseen eivät alueen asukkaat voi vaikuttaa. Lääninhallituksilla ei ole hallituksista riippumatonta kansanvaltaista taustaa, kuten kunnallishallinnolla.

On hyvä muistaa, että lääninhallitusten harjoittamaa kuntien ohjausta arvosteltiin juuri kunnallisen itsehallinnon näkökulmasta. Tässä mielessä on omituista, että nyt on otettu esiin läänijaon muutoksia arvosteltaessa väite kansalaisten palvelujen heikentämisestä. Tosiasiassahan palvelut tuotetaan pääosin kunnissa, joiden hallinto perustuu suoraan kansalaisiin. Suurin osa ihmisistä ei koskaan elämänsä aikana käy hakemassa palveluja lääninhallitusten toimitiloista.

Nyt aluehallinnon uudistuksen yhteydessä on noussut eräin osin halu palata takaisin valtion kuntiin kohdistamaan holhoukseen, valtiosta lähtevään hallitsemistapaan. Ei uskota kunnalliseen demokratiaan. Mielestäni kunnallinen demokratia, se että kansalaiset voivat vaikuttaa asuinpaikkaansa koskeviin päätöksiin, on tärkeä

arvo, arvo, josta ei saa luopua. Asioita ei tule keskittää keskushallinnolle tai sen alueellisille edustajille.

Lääninhallituksilla ei ole kansanvaltaista taustaa kuten kunnallishallinnolla. Lääninhallitus on keskushallinnon edustaja alueella. Se on ulkopuolelta asetettu. Läänijako ei ole myöskään syntynyt kansalaisista lähtien, vaan se on määrätty ylhäältäpäin. Maaherran lähtökohtainen tehtävä oli pitää kruunun alamaisia kurissa. Usein maaherra on lääniinsä matkustanut Helsingistä.

Lääninhallitusten kehittämisen alueellisina yleishallintoviranomaisina ja niiden lukumäärän vähentämistarpeen viime kädessä ratkaisi se, että vuonna 94 siirrettiin lääninhallituksilta maakuntien liitoille alueellinen kehittämisvastuu ja samalla myös lääninrahamenettelystä luovuttiin sekä alueelliset lääninneuvottelukunnat lakkautettiin. Lääninhallitusten tehtävävähennys näkyy muun muassa siinä, ettei edes väkirikkein eli Etelä-Suomen lääninhallitus ratkaisisi yhtä paljon asioita vuosittain kuin esimerkiksi Uudenmaan lääninhallitus vuonna 90.

Lääninhallitusten tehtävät ovat lisääntyneet muun muassa alkoholivalvonnassa, liikenneasioissa sekä kuluttaja- ja kilpailuasioissa, mutta henkilöstön nettomääräinen vähennys supistuneita tehtäviä vastaavasti on ollut kuitenkin 1990-luvulla noin 700 virkamiestä.

Hallituksen esityksen mukaan lakkaava lääninhallitus jää palveluysiköksi, sivutoimistoksi. On epäilty, että sivutoimistot lakkautettaisiin siirtymäkauden kuluessa. Näin ei tule tapahtumaan. Palveluysikköjä koskeva säännös on sisällytetty suoraan lakiin. Kussakin lääninhallituksen sivutoimistossa on saatavissa lääninhallituksen peruspalvelut. Niistä voi saada neuvontaa. Niihin voi jättää asiakirjansa. Sivutoimistoihin sijoitetaan eri toimialojen yhteyshenkilöt sekä alueellista tarkastushenkilöstöä. Yleisjohto ja yhteiset hallintopalvelut hoidetaan lääninhallituksen hallintopaikasta.

Koko lääniä koskevissa tehtävissä sivutoimistot tulevat erikoistumaan. Asiantuntijalausunnoissa on esimerkiksi esitetty, että Kouvolan lääninhallituksen sivutoimipiste erikoistuu erityisesti raja-alueisiin liittyviin tehtäviin koko Etelä-Suomen läänin osalta. Lääninhallitusten sisälle ei siis muodostu uutta hallinnon tasoa, vaan uudistus antaa lääninhallituksille mahdollisuuden hoitaa tehtävänsä aikaisempaa tehokkaammin ja eri tehtäväalueiden toiminnalliset tarpeet nykyistä paremmin huomioon ottaen.

Uudistuksessa on ruotsinkielisten edut turvattu. Lääninhallituksia koskevat edelleen samat kaksikieliset hallinnon palveluvaatimukset kuin viranomaisia yleensäkin. Ainoastaan sivistystoimessa on lääninhallituksilta vaadittu muista viranomaisista poikkeavia palveluja. Valtioneuvosto tulee muuttamaan aluehallintouudistuksen toimeenpanon yhteydessä valtioneuvoston päätöstä virka- ja itsehallintoalueiden kielellisestä jaotuksesta siten, että Länsi- ja Etelä-Suomen lääninhallitukset määrätään ruotsinkieliseksi ruotsinkielisten kuntien ja kaksikieliseksi kaksikielisten kuntien osalta. Lisäksi Länsi- ja Etelä-Suomen lääninhallituksiin perustetaan ruotsinkielisestä sivistystoimen palvelusta vastaavat aikaisempaa suuremmat yksiköt, jotka vastaisivat koko maan asianosaisista palveluista. Ruotsinkielisten palvelujen kokoaminen antaa mahdollisuudet niiden laadulliseen parantamiseen ja tehostamiseen.

Työvoima- ja elinkeinokeskusten perustaminen tekee valtionhallinnon asiakaspalvelusta joustavamman ja tehokkaamman. Keskukset toteuttavat yhden luukun periaatetta. Kootussa organisaatiossa mahdollisimman monet työnantajaan ja yrityksiin kohdistuvat valtion viranomaisten tuki- ja edistämistoimet olisivat saatavissa yhdestä paikasta. Uusi kolmen ministeriön aluehallinnon yhdistävä organisaatio mahdollistaa, että valtion rahat käytetään entistä tehokkaammin alueen elinkeinojen ja työllisyyden edistämiseen. Työvoima- ja elinkeinokeskukset antavat mahdollisuuden yhteensovittaa eri ministeriöiden hallinnoimat EU-ohjelmat.

Erityisesti koulutuksen ja työelämän tarpeiden yhdistäminen nykyistä paremmin on tärkeää. Tuotanto- ja työelämä muuttuvat nykyisin nopeasti ja perinteinen ammattirakenne tarvitsee uudistamista. Alueellisessa kehittämisessä ihmisten voimavarojen merkitys on keskeinen. Jos ammatillisen koulutuksen ja työelämän vuorovaikutus on hyvä, koulutuksen tuottama osaminen tukee työllisyyden kehittymistä.

Valiokunnassa korostimme sitä, että yhden luukun periaatteen mukaisesti myös metsäkeskusten toimitilojen tulisi olla fyysisesti samassa paikassa työvoima- ja elinkeinokeskusten kanssa. Valiokunnassa pidimme tärkeänä, että maamme alueellisen elinkeinohallinnon järjestämisen kannalta on tärkeää selvittää edellytykset metsäkeskusten myöhemmälle sisällyttämiselle työvoima- ja elinkeinokeskuksiin. Esimerkiksi Kainuussa eri hallinnon tahojen välillä harjoitetaan jo nyt menestyksellistä yhteistyötä.

Yhteistyön kehittämisestä tulee järjestää kokeilu.

Teknologian kehittämiskeskuksen osalta tullaan sen teknologia-aloittain organisoitu toimintatapa säilyttämään, vaikka teknologiakeskusten toiminnot sijaitsisivatkin fyysisesti työvoima- ja elinkeinokeskusten yhteydessä. Yhteys kuitenkin tarjoaa tuloksellisen vuorovaikutusmahdollisuuden elinkeinopolitiikan aluehallinnon ja valtakunnallisen teknologiapoliitiikan välillä.

Ulkomaankauppaliittojen osalta on turvattava rahoitus. Toiminnan muuttuessa valtion viranomaistoiminnaksi kuntien osuus rahoituksesta tulee jo kuntien toimialarajoituksista johtuen päättymään. Tämä ei saa johtaa toiminnan supistumiseen.

Kera Oy:n osalta totesimme valiokunnassa, että se tulee edelleenkin toimimaan itsenäisenä luottolaitoksena erillään työvoima- ja elinkeinokeskuksista. Keraan yhtiömuotoista toimintaa ei voitane yhdistää viranomaisorganisaatioon, mutta silti on erityisen tärkeää, että Kera Oy ja sen konttorit toimitsevat läheisessä yhteistyössä työvoima- ja elinkeinokeskusten kanssa.

Aluehallinnon uudistus perustuu paljolti puitelainsäädännön tyyppiseen väljään sääntelyyn. Tästä syystä on erityisesti korostettava sitä, että eduskunnalle tulee turvata mahdollisuus uudistuksen toimivuuden tarkkaan seurantaan. Valiokunta edellyttääkin ponnella, että hallituksen on huolehdittava siitä, että lakiehdotuksiin ja niiden perusteluihin pohjautuvan aluehallinnon uudistamisen toimeenpanoa ohjataan ja seurataan tarkkaan. Tällöin on kiinnitettävä erityistä huomiota muun muassa työvoima- ja elinkeinokeskusten tehokkaaseen poikkihallinnolliseen yhteistyöhön ja koordinaatioon sekä keskusten yhteistyöhön maakuntien liittojen ja muiden yhteistyötahojen kanssa. Valiokunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle selonteon uudistuksen toimeenpanosta vuoden 2000 loppuun mennessä.

Arvoisa puhemies! Suomi on runsaan 5 miljoonan asukkaan maa. Meillä on tähän nähden erittäin tiivis hallintoverkko. Olemme ehkä Euroopan unionin parhaiten hallintoitu maa kansalaista kohden. Tässä mielessä puhuminen suurlääneistä tuntuu oudolta. Viiden läänin mallissa kaksi nykyisistä lääneistä säilyisi entisellään. Ovatko nämä läänit suurläänejä? Lapin lääni jäisi alueellisesti edelleen suurimmaksi lääniksi. Se lienee suurlääni. Ei tämä ole mikään suurlääniudistus vaan valtion aluehallinnon järjeistämishanke. Historialla on toki oma arvonsa, mut-

ta on erikoista, jos sen perusteella vaalitaan py-sähtyneisyyttä.

Ed. Lamminen merkitään läsnä olevaksi.

Ministeri B a c k m a n : Arvoisa puhemies! Hallinnon kehittämisellä täytyy olla jokin päälinja. Suomalaisessa hallinnon kehittämisessä päälinja on ollut kansanvaltaisuuden lisääminen ja palvelujen vieminen mahdollisimman lähelle kansalaista. Suomessa poiketen monista keski-eurooppalaisista järjestelmistä tämä on tarkoittanut ja tarkoittaa kunnallisen itsehallinnon vahvistamista. Tämä kehittämislinja on ollut myös valtion aluehallinnon kehittämisen punaisena lankana edellisellä vaalikaudella ja jatkuu myös tällä vaalikaudella.

Kun läänikeskustelusta on tullut kuva, jonka mukaan nykyinen lääninhallitusjärjestelmä olisi jotenkin pohja muulle valtion aluejaotukselle tai olisi keskeinen toimija valtion aluehallinnossa, niin on syytä muistuttaa muutamasta perusluvusta.

Ensinnäkin valtion aluehallinnossa on lääninhallitusten lisäksi 23 muuta hallinnollista alueviranomaista. Näissä yhteensä 211 organisaatiossa, joista siis läänejä on vain 12, työskentelee yhteensä 30 000 henkilöä. Lääninhallituksissa näistä 30 000 henkilöstä työskentelee 1 200 eli 4 prosenttia aluehallinnon kokonaishenkilöstömäärästä. Tämä kertonee nykyisen läänijärjestelmän merkityksestä siinä kokonaisuudessa, josta aluehallintokeskustelussa puhutaan.

Mitä tulee aluejakoihin, onko läänijako, 11 alueen järjestelmä, pohjana nykyisin muille valtion aluehallinnon toimintoille? Suuralueissa, 3—9 alueessa, alueviranomaisista toimii tällä hetkellä 14 organisaatiota. Lähelle läänijakoa pohjaavassa aluejaotuksessa, 10—12 aluetta, toimii vain 6 alueviranomaista ja niistäkin yksi, lääninoikeus, toimii jo nyt viidessä yhteistoiminta-alueessa ja valmisteilla on uudistus näiden siirtymisestä viiteen aluetuomioistuimeen. Sitä vastoin nykyistä läänijakoa tiheämmässä jaotuksessa, yli 13 alueen jaotuksella toimii 8 piiriviranomaista.

Tämä lyhyt katsaus kertoo siitä, että toiminnallisesti nykyinen läänijako ei ole enää pohja muulle valtion aluehallinnolle, vaan se on jäänyt erilliseksi, yksittäiseksi aluejaoksi. Muu kehitys on ajanut läänijaon ohi.

Varmuuden vuoksi on syytä todeta vielä se

periaatelinjaus, joka tehtiin valtion aluehallinnon aluejaotuksista edellisen vaalikauden aikana vuonna 1992, kun silloinen valtioneuvosto teki periaatepäätöksen valtion aluejaotuksen yhtenäistämiseksi. Tuon periaatepäätöksen mukaan valtion aluejakojen yhtenäisenä pohjana käytetään toiminnallistaloudellista maakuntajakoa. Tämä on hyvin tärkeä päätös, koska sekin kertoo siitä, että valtion, siis ei kunnallisen, vaan valtion aluehallinnon perusaluejaotuksena ei käytetä läänijakoa, vaan siinä käytetään maakuntajakoa. Tämä on ollut myös tämän esityksen lähtökohtana.

Kun hallintoa kehitetään, on lähtökohtana oltava tehtävämukainen tarkastelu. Nyt valio-kunta toteaa mietinnössään, että uudistuksen perusteluna on käytetty tehtävien ja henkilöstön vähenemistä. Valio-kunta toteaa: "Valio-kunta ei pidä perustelua riittävänä". Jos tehtävälähtöisesti hallintoa kehitetään eikä tehtävämäärän vähentämistä pidetä riittävänä perusteluna, täytyisi tietysti olla joitakin muita perusteluita säilyttää kyseinen vanha aluejako.

Vanhalla läänijaolla oli joitakin erityisiä perusteita koskien alueen edunvalvontaa, mistä kertoo esimerkiksi se, että vaalipiirijako on ollut hyvin pitkälti, ei yksi yhteen, mutta hyvin pitkälti läänijako. Se pohjautuu osin siihen, että lääni oli samalla myös edunvalvontataso. Sellainen se ei ole enää, koska edunvalvonta ei voi olla kansanvaltaisessa poliittisessa järjestelmässä siten järjestetty, että alueen edunvalvonnasta huolehtii organisaatio, joka on ylhäältä alaspäin asetettu, jossa ei ole kansanvaltaista poliittista päätöksentekö-organisaatiota, vaan joka on päällikkövirasto.

Sellinen hallitus, joka kunnioittaa kansanvallan periaatteita, ei voi alueen edunvalvontaa jättää tämän tyyppiselle organisaatiolle, vaan aivan oikein, kuten edellisellä vaalikaudella tehtiin, kiitos edellisen hallituksen esityksen, alueellinen edunvalvonta ja sen mukana myös alueen kehittämisestä viranomaisvastuun kantaminen siirrettiin kunnalliselle organisaatiolle, maakuntien liitoille.

Tältä osin olemme aivan samoilla linjoilla edellisen hallituksen kanssa. Mutta kun johdonmukaisesti sen jälkeen katsotaan, miten lääninhallitusten tehtävät ovat muuttuneet, onko perusteita nykyisillä tehtävillä säilyttää nykyistä organisaatorakennetta, niin näkökannat poikkeavat.

Valio-kunta toteaa mietinnössään mielestäni erittäin tiukkaan sävyyn ja hyvin pitkälle mene-

västi seuraavasti: ”Tehtävissä kokonaisuudessaan tapahtuneiden muutosten suuruudesta on hallituksen esityksessä kuitenkin annettu ilmeisesti harhaanjohtava kuva.” Tämä tarkoittaa sitä, että hallitus olisi harhauttanut eduskuntaa jotenkin kuvatessaan niitä tehtäviä, joita lääninhallituksissa on.

Haluaisin tietää, mihin asiantuntijakuulemiseen tämä arvio perustuu. Lääninhallituksissa on seitsemän ministeriön tehtäviä. Mitkä näistä seitsemästä ministeriöstä ovat ilmoittaneet, että heidän tehtävänsä edellyttävät nykyistä 11 läänin aluejaotusta? Kyseiset seitsemän ministeriötä ovat ilmoittaneet niin Aluehallinto 2000 -hankkeen valmistelussa kuin myös asiantuntijakuulemisessa pitävänsä tarkoituksenmukaisena noin 4–5 aluetta omiin tehtäviinsä liittyen.

Tältä osin pitäisi siis olla jokin muu erityinen perusta 11 alueeseen. Mikä se voisi olla? Se voisi olla aiemmin mainitsemani alueen edunvalvonta tai aluekehitysviranomaisvastuu. Näitä ei kuitenkaan enää ole. Ei ole sitä alhaaltapäin lähtevää tehtävää, on vain ylhäältäpäin ministeriöistä lähtevä tehtävä. Mitä on näiden tehtävien osalta tapahtunut?

Kun valiokunta toteaa, että tehtävien määrän muutoksesta on annettu harhaanjohtava kuva ja että myöskään henkilöstön määrän kehityksessä ei olisi tapahtunut sen tyyppistä määrällistä vähentämistä, mihin esitys pohjautuu, niin on syytä muistuttaa vain kolmen viime vuoden luvut. Kolmessa vuodessa lääninhallitusten henkilöstömäärä, tehtävien vähenemisen perusteella, on vähentynyt 40 prosentilla, yli 1 900:sta henkilöstä 1 200 henkilöön. Näin suurta henkilömäärän vähentämistä ei varmaankaan voitaisi tehdä, elleivät tehtävät olisi samassa suhteessa vähentyneet. Toistan: Kolmen vuoden aikana henkilöstömäärä on vähentynyt 40 prosenttia.

Tältä osin ei ole mahdollista edetä enää edelleen tehtävien vähentyessä tuon organisaatiokenteen henkilöstön vähennyksissä siten, että vähennettäisiin vain alimmasta tasosta ns. suorittavaa porrasta, joka on lähimpänä kansalaista, lähimpänä palvelutehtävää, vaan pitää voida puuttua organisaatioiden johtorakenteisiin. Tällöin pitää voida puuttua itse organisaatioon, organisaatioiden lukumäärään, koska kukin organisaatio tarvitsee oman johtonsa kaikkine tukipalveluineen.

Valiokunta kiinnittää huomiota turvallisuustehtäviin todeten, että lääninhallitusten tehtävistä turvallisuudesta vastaavana viranomaisena tulee olla erityisen huolestunut. Valiokunta to-

teaa, että näiden tehtävien tehokas hoitaminen suurlääneissä ei olisi mahdollista. Haluan kuulla, mihin asiantuntijalausuntoon valiokunta tämän kannanottonsa perustaa, koska turvallisuusviranomaiset, niin poliisiviranomaiset kuin puolustusministeriö, eivät ole tämän tyyppistä kannanottoa esittäneet. Kun valiokunta esittää tämän tyyppisen kannan koko eduskunnan käsittelyyn, olisi hyvä tietysti, että sillä olisi jokin asiantuntijakuulemisen pohja.

Valiokunta kiinnittää huomiota mielestäni aivan oikein siihen, että julkisen hallinnon uudistuksen tulee parantaa hallintoa ja palveluita. Näin on tehty ja tehdään edelleen. Ne tehtävät, jotka edellyttävät asioimista viranomaisissa, jotka edellyttävät läheisyysperiaatteen noudattamista, tullaan siirtämään pois nykyisten läänien pääkaupungeista lähemmäs kansalaista tämän kuun alusta voimaan astuneen kihlakuntajärjestelmän mukaisesti 90 kihlakuntaan, ja näin esimerkiksi läänin kassa-asiat, venerekisteriasiat, jotka ovat juuri niitä, missä tarvitaan konkreettista palvelua, tulevat lähemmäs kansalaista.

Kun palvelunäkökulmasta puhutaan, olisi hyvä nostaa tietysti esiin niitä palveluja, joiden osalta läheisyysperiaate jotenkin tämän uudistuksen yhteydessä vaarantuu. Itse en ole tämän vuoden käsittelyn aikana tällaisia palveluja vielä kuullut yksilöitävän. Jos niitä valiokuntakuulemisessa on tullut esiin, olisi tietysti hyvä, että niitä kirjattaisiin myös koko eduskunnan käsittelyyn.

Yksi asia, johon valiokunta on kiinnittänyt erikseen huomiota, on ennakoidut säästömahdollisuudet. Valiokunta toteaa niiden osalta, että ne näyttävät valiokunnan mielestä kuitenkin ylimoitetuilta. Tältäkin osin kaipaisi sitä asiantuntijalausuntoa, johon näkemys perustuu. Hallituksen toimesta on toimitettu yksityiskohtaiset laskelmat siitä, miten 65 miljoonan markan säästö lääninhallitusten lukumäärän vähentämisen kautta on saavutettavissa.

Ne asiantuntijalausunnat, joihin todennäköisesti tässä pohjataan, ovat lähteneet sellaisista laskelmista, joissa käytetään esimerkiksi keskimääräisiä palkkakustannuksia, kun todellisuudessa kysymys on kolmin- jopa nelinkertaisista palkkakustannuksista niissä henkilöstöryhmissä, joihin henkilöstövähennykset uudistuksen johdosta kohdistuisivat. Kun asiantuntijalausunnoissa on puhuttu luonnollisesta poistumasta, on aivan virheellisesti käytetty vain sellaista lukua, joka kertoo 65 vuoden eläkeiän täyttäneiden henkilöiden määrän. Todellinen luonnollinen poistuma pitää sisällään paljon, paljon muu-

takin ja luvut ovat aivan toisen näköisiä. Sen vuoksi hallitus pitää tiukasti kiinni siitä säästötavoitteesta, joka on saavutettavissa ilman, että henkilöstöä joudutaan irtisanomaan: 65 miljoonaa markkaa lääniverkon vähentämisen kautta.

Esitys on kokonaisuus. Se on toiminnallisesti ja taloudellisesti kokonaisuus, jossa tehtävälähtöisesti hallitus on pitänyt tarkoituksenmukaisena vähentää lääninhallitusten johto-organisaatioiden lukumäärää viiteen säilyttäen kuitenkin palvelutoimistojen kautta nykyisten läänien pääkaupungeissa kaikki ne alueelliset palvelut, joita kansalaiset asioinnissaan tarvitsevat. Tämän uudistuksen kautta voidaan saada 65 miljoonaa markkaa säästöjä.

Toinen osa uudistusta, työvoima- ja elinkeinokeskusten perustaminen, ei voi pohjata samaan aluejaotukseen, näihin yhteentoista alueeseen, koska keskukset edellyttävät tiheämpää aluejaotusta. Sen vuoksi hallitus esitti, poiketen Aluehallinto 2000 -hankkeen esityksestä, kolmeatoista työvoima- ja elinkeinokeskusta, mutta valiokunnan asiantuntijakuulemiseen perustuen hallitus on ilmoittanut valiokunnalle voivansa hyväksyä valiokunnan näkemyksen, että keskuksia tulisi 15. Hallitus on myös valmis siihen, että työsuojelupiirit irrotetaan tästä uudistuksesta eli niitä ei liitetä osaksi lääninhallituksia.

Hallitus ei kuitenkaan ole valmis siihen, että kokonaisuudistuksesta otettaisiin vain toinen osa, se osa, johon hallitus on valmis antamaan myös lisäkustannuksia esitykseensä nähden, eli työvoima- ja elinkeinokeskusten määrän lisääminen, ja samanaikaisesti eduskunta tekisi päätöksen hylätä 65 miljoonan markan säästöosan hankkeesta.

Sen vuoksi, mikäli eduskunta päätyisi toisessa käsittelyssä valiokunnan kannan mukaiseen ratkaisuun, joka tarkoittaisi vain uudistuksen toisen osan hyväksymistä, hallitus tulee vetämään esityksensä pois, mikä tarkoittaisi sitä, että meillä jää nykyinen yhdentoista läänin järjestelmä kustannusrakenteineen. Sen perusteella ei ole löydettävissä lisää voimavaroja kattavan työvoima- ja elinkeinokeskusverkon rakentamiseen tähän maahan, ja sitä pitäisin erittäin valitettavana nimenomaan sen maakunnallisen, kunnalliseen itsehallintoon perustuvan alueiden kehittämisen näkemyksen pohjalta, johon edellinen hallitus pohjasi uudistuksensa ja josta tämä hallitus pyrkii jatkamaan.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s :
Kehotan edustajia ottamaan huomioon työjär-

jestyksen 36 §:n kohdan vastauspuheenvuorosta, jonka mukaan puhemies voi harkintansa mukaan ja määräämässään järjestyksessä oikeuttaa edustajan käyttämään paikaltaan vastauspuheenvuoron, jossa vastauspuheenvuorossa ei saa esittää muuta kuin selvityksiä tai oikaisuja toisen puheenvuoron tai vastauspuheenvuoron johdosta tai vastineen siinä esitettyyn väitteeseen.

Ed. V ä i s t ö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On valitettavaa, että hallitus on kytkenyt nämä hankkeet toisiinsa. Niillähän ei ole mitään sisäistä yhteyttä muuta kuin ministeri Backmanin esille tuoma säästötavoite.

On totta, että säästöistä on esitetty hyvin erilaisia näkemyksiä. Mielestäni yhtä perusteltuja ovat ne näkemykset, joita valiokunta sai asiantuntijakuulemisissa. Ne näkemykset todella lähitivätkin siitä, että näillä uudistuksilla, jotka ovat hallituksessakin olleet erimielisiä, ei saavuteta lopulta tavoiteltua valtiontaloudenkaan säästöä puhumattakaan, että säästö olisi kansantalouden kannalta se, mitä tavoitellaan. Jos säästöä syntyy, niin siinä menettävät monet alueet, erityisesti ne alueet, jotka muutoinkin ovat valtiovalan kehittämistoimien tarpeessa, erityisesti Itä- ja Keski-Suomi, ne maakunnat, joissa lääni on sama rajoiltaan.

Ministeri Backman totesi, että hallintoa on nyt kehitetty ja kihlakuntahallinto on juuri aloittanut. Juuri tästäkin syystä olisi ollut tarpeen läänijaon osalta pitäytyä jo hallituksen esityksessä nykyiseen jakoon. Olisi ollut syytä katsoa, miten kihlakuntahallinto, paikallishallinto lähtee käyntiin. Senkin osalta on synnytetty epävarmuutta. On puhuttu, että 45 kihlakuntaa olisi määrä, johon hallituksen mielestä pitäisi pyrkiä. Siis jatkuvasti on yllä epävarmuutta, ja se on hyvin haitallista alueiden ja paikallisen kehittämisen kannalta.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Uosukainen.

Ed. D r o m b e r g (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun ministeri otti esille sen, että valiokunnan mietinnössä on harhaanjohtava kuva annettu tehtävien muutoksesta, niin haluan itse vain oikaista, että se oli enemmistön käsitys asiasta. Ne, jotka ovat vastalauseen allekirjoittaneet, ovat täysin oivaltaneet, että tehtäviä on siirretty lääninhallituksilta muille elimille,

että sitä kautta myös henkilöstön vähennykset ovat olleet ymmärrettäviä, että lääninhallitusten toimivuus lähtee aivan eri pohjalta tänä päivänä kuin aikaisemmin ja että tätä järjestelmää täytyy ehdottomasti muuttaa vastaamaan nykyisiä tehtäviä.

Ed. K i l j u n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Backman muistutti puheenvuorossaan nykyisestä tilanteesta, jossa valtion aluehallinnon aluejako on epäyhtenäinen ja hajanainen. Tottahan on tilanne nimenomaan se, että meillä ei ole yhtä yhtenäistä alueviranomaista, esimerkiksi lääniä. Kysynkin, että ei kai nykyinen epäkelpo tilanne voi toimia perusteena sille, että esimerkiksi tällä suurläänihankkeella vastaisuudessakin ylläpidetään ja vieläpä pahennetaan valtion aluehallinnon hajanaisuutta ja päällekkäisyyttä.

Pidin myös erittäin valitettavana sitä, että ministeri kytki yhteen lain työvoima- ja elinkeinokeskuksista ja lääninhallituslain. Tässä ei päde edes säästöperuste. Nimittäin 13 työvoima- ja elinkeinokeskuksen perustamisesta hallitus arvioi tulevan säästöjä 30 miljoonaa markkaa. Jos elinkeinokeskuksia perustetaan kaksi enemmän eli 15, tällöin tietysti säästö putoaa jonkin verran eli 20 miljoonaan markkaan. Onko tilanne tämän kaltainen, että hallitus ei halua 20 miljoonan markan säästöä sen vuoksi, että se ei saisi 30 miljoonan markan säästöä?

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On totta ja oikein, että lääninhallitusten tehtäviä ja henkilömäärää on voitu vähentää. Mutta, arvoisa ministeri, edelleenkin pienimmässäkin lääninhallituksessa työskentelee 80 henkilöä ja suurimmassa 200 henkilöä. Suomessa on pilvin pimein virastoja, jotka ovat paljon pienempiä kuin lääninhallitukset tällä hetkellä sekä tehtävämäärältään että myös henkilömäärältään. Sitä paitsi hallitushan ei aio vähentää henkilöstömäärää eikä tehtäviä, vaan kasata ne vain entistä suurempiin alueisiin. Todella huolesti perusteltu esitys.

Arvoisa puhemies! Mitä tulee ed. T. Pohjolan käyttämään puheenvuoroon, kommentoin siitä ihan lyhyesti vaan sanomalla, että on aivan totta, että Hirvelä selvitysmiehenä aikanaan esitti suuraluejakoja. Mutta kun Hirvelä jätti mietinnön, jo mietintöä vastaanottaessani sanoin, että en tule kannattamaan enkä usko, että silloinen hallitus kannattaa suuraluejakojen perustamista nimenomaan sen takia, että samaan aikaan selvitysmies

Sipposen selvityksessä maakuntaitsehallintokeilusta todettiin, että sellaisesta ei tule mitään, eri syiden summana sellaisesta ei tule mitään. Näin sanoin silloin ja tähän näkemykseen yhtyi myös hallinnon kehittämisen ministerivaliokunta ja valtioneuvosto, eikä yhtään suuraluetta perustettu eikä käynnistetty myöskään yhtään selvitystä suurlääneihin menemisestä. Sellaisia selvityksiä ei käynnistetty. Ainoa, mikä käynnistettiin, oli lääninrajojen tarkistaminen muutamilla suunnilla, Pirkanmaan ja Satakunnan välillä ja parissa muussakin suunnassa, mutta suurlääneihin tähtääviä selvityksiä ei käynnistetty.

Tässä salissa istuu myös edellisen hallinnon kehittämis- ja ministerivaliokunnan jäsenistä ainakin kaksi, silloinen ministeri Kanerva, joka oli varapuheenjohtaja, ja silloinen ministeri Pietikäinen. Minä toivon, että he myös tämän keskustelun aikana käyvät tätä historiaa läpi, jos sitä nyt halutaan käydä. Tässä sen ydin on.

Ed. T i u s a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Backman lopetti puheensa uhkaukseen, uhkavaatimukseen, kun hän sanoi, että jos ette taivu viiden läänin malliin, niin ei sitten tule näitä keskuksiakaan. Näinhän hän totesi.

Arvoisa puhemies! Mielestäni ministeri Backman myös väärällä tavalla perustelee kantaansa sillä, että hän vetoaa kunnalliseen demokratiaan ja maakuntien liittojen asemaan. Kunnallinen demokratia on lukuisten hyvin asiantuntevien tutkimusten mukaan kriisissä. Se on yksi lähtökohta. Toisaalta maakuntien liittojen valinta ei tapahdu suoralla kansanvaalilla, vaan epäsuorasti kuntien delegoimalla tavalla, joka taas liittyy siihen, että eliitit valitsevat eliittejä.

Arvoisa puhemies! Pahoittelen todella sitä, että tällä tavalla uhkavaatimus ministerin suusta tänne tuodaan. Viitataan siihen, vaikka tämä viittaus on hiukan ehkä populistinen, että osto- ja myyntiliiketoiminta ei saisi täällä olla päätöksen- teon pohjana.

Ed. K a r p i o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pahoittelen myös sitä, että hallintoministerin puhe oli kovin pinnallinen ja siinä toistettiin vanhoja asioita, jotka on monessa yhteydessä myös todettu paikkansapitämättömiksi. Puhuitte kansanvaltaisuuden lisäämisestä ja palveluiden viemisestä lähelle kansalaista. Nythän kehitys tapahtuu aivan päinvastoin. Palveluita viedään satojen kilometrien päähän kansalaisista.

Vähättelitte lääninhallituksen henkilökunnan lukumäärää, 1 200:aa henkilöä tällä hetkellä. Tosiasia on, että viime vuosien aikana saneeraus on ollut jo 40 prosenttia sieltä. Hanke todellakin on lähtenyt liikkeelle jo aikaisemmin kuin nykyisen hallituksen aikana, mutta kaiken kaikkiaan olen pettynyt siihen, ettei tässä nyt ole voitu mitään järkipuhetta kuunnella myöskään hallituksen taholta. Tehtävämääriin tulen kohta käyttämässäni puheenvuorossa puuttumaan lähemmin.

Myöskään väittämäne säästöt 60 miljoonaa markkaa vuosituhannen vaihteessa eivät pidä paikkaansa. Myös maaherra Kivistö Keski-Suomen lääninhallituksen toimesta on tehnyt tämän selvityksen. Miksette ole siihen puuttuneet ja todenneet, että tämä selvitys olisi virheellinen?

Alueellisista palveluista: Postikonttoreitten jättämisestä nyt lääneihin te toteatte, että sieltä kansalaiset saisivat palveluja. Miten he saavat palveluja sieltä, mikäli päättävät viranomaiset ovat aivan jossakin muualla kuin näissä palvelupisteissä? Ymmärtämykseni mukaan myös kunnalliset virkamiehet, luottamushenkilöt ja liikelämän edustajat ovat ihmisiä, joilla on oikeus tavata päättäviä viranomaisia lähellä omaa lääninään.

Ed. K ä ä r i ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Backman puheenvuoronsa lopuksi korostamalla korosti puheena olevien kahden hankkeen riippuvuutta. Hän paketoit toisiinsa nämä kaksi asiaa, jotka eivät liity toisiinsa, ne ovat kaksi erillistä kysymystä. Elinkeinokeskusten osaltahan valitsee sataprosenttinen yksituumaisuus, että näin pitää toimia. Sitä pitääkin viedä eteenpäin, siinä on järki ja perustelut takana. Sen sijaan läänihanke on hyvin huteralla pohjalla. Tämä on koplausta, tässä on poliittisen painostamisen makua eikä pelkästään makua vaan erittäin vakavaa yritystä. Pääministeri Lipponen sanoi kerran, että jokin asia on sikamaista. Tämä asia on sikamaista.

Ed. V ä h ä n ä k k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On sanottu, että ministeri on puhunut valitettavaan sävyyn eräistä asioista. Minä olisin valittanut nimenomaan keskustao-position ja eräiden heidän myötäilijöitensä puheenvuoroja, joita on esitetty. Nimenomaan nämä ryhmittyvät haluavat heittää nurkkaan ja pois uudet työvoima- ja elinkeinokeskukset, jotka juuri kehittäisivät nykyisten läänien alueita. He eivät hyväksy lääninhallintouudistusta, vaikka

ministeri sanoi aivan selkeästi, että nimenomaan rahasta on kysymys. Ei köyhällä ja huonossa taloudellisessa tilanteessa olevalla maalla ole mahdollisuutta kaikkia asioita yhtä aikaa hoitaa.

Myös olen ihmetellyt oman vaalipiirini ed. Tiiasen näkemystä, millä perusteella hän on sitten tätä vastustamassa, koska tässähän on kysymyksessä nimenomaan pysähtyneisyyden ajan hyväksyminen eli jatketaan 1600-luvulta olevalla mallilla lääninhallintoa, jota keskusta on myötäilijöineen ajamassa.

Ed. K a n k a a n n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hämmästyttävät tietyt väitteet. Yhdyn vakaasti siihen, että edellisellä hallituksella ei ollut mitään suurläänihankkeita, ei ollut missään vaiheessa, mutta edellinen hallitus jatkoi sitä työtä, jota Holkerin hallitus muun muassa oli pannut alulle. Holkerin hallituksen ohjelmassa todetaan, että selvitetään lääninhallinnon ja piirihallintoviranomaisten hallinnollinen ja alueellinen yhteensovittaminen. Tätä työtä jatkettiin. Nyt tämä hallitus toteuttaa tätä sillä tavalla, että se rakentaa uutta hallinnon porrasta, suurläänejä. Se on taaksepäin menoa hallinnon kehittämiseksi. Ihmettelen, miten tämä vastaa myöskään nykyisen hallituksen ohjelmaa, kun siellä puhutaan kokoamisesta selväpiirteiseksi alueiden omaleimaisuuden huomioon ottavaksi aluehallinnoksi. Suurläänit siis muodostavat uuden hallintoportaan, ja tätä pitäisi tarkastella hyvinkin vakavasti. Monilla alueilla nämä kaikki organisaatiot tänäkin päivänä vastaavat toisiaan, ja näillä alueilla erityisesti ollaan taaksepäin menossa, kun suurläänejä suunnitellaan.

Mitä tulee perusteluihin, korostan vastoin sitä, mitä ministeri totesi, että tätä ei voida katsoa vain tehtäväkohtaisesti, tehtävälähtöisesti vaan siinä hallintovaliokunnan enemmistö on ollut oikeilla jäljillä, kun on katsonut tätä laajalaisesti ja silloin päätynyt siihen, että tältä pohjalta ei ole syytä edetä vaan aluehallintoa on koottava, niin kuin hallitusohjelmakin osoittaa, alueitten lähtökohdista.

Mitä kytkentään tulee, niin ed. T. Pohjola kuten ministerikin teki aika erikoisen perustelun, kun totesi, että nämä ovat kytkennässä toisiinsa.

Ed. Penttilä merkitään läsnä olevaksi.

Ed. T e n n i l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Backman tässä talossa

yleistyneen tavan mukaan jätti tuomatta esille asian ytimen, kun hän esitteli hallituksen puolesta hankkeensa. Ydinhän on siinä, että nyt on kysymys yleisestä keskittämisestä, kaiken kattavasta keskittämisestä. Halutaan isompia kuntia, isompia läänejä, isompia yrityksiä, isompia maatiloja, Suomen sijasta haluaan kuulua isoon Euroopan liittoon. Tämä kaiken kattava keskittäminen siellä takana on, ja siihen otetaan nyt kantaa. Tästä kaiken kattavasta keskittämisestä seuraa sitten se, että päättäjät etääntyvät kauemmaksi eivätkä tunne enää erityisaloja. Toisaalta kansalaisten kannalta seuraa se, että palvelut ovat kauempana. Kannattammeko me eduskunnassa johtamista kaukaa vai läheltä? Siihen nyt otetaan kantaa, ja tämän sanon hyvin puolueettomana tässä asiassa, koska Lapin lääni on jäämässä ja kuulemma ainoana suurlääninä vielä tähän maahan.

Ed. I h a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Backmanin puheenvuoron johdosta kysyn, eikö tämä nyt ole näennäisuudistus. Valtiollahan on oma aluehallintonsa ja valtio tarvitsee oman aluehallintonsa. Eikö olisi ollut järkevämpää koota kaikki valtion aluehallinto yhteen? Silloin olisi saatu hallinnollisia ja toiminnallisia etuja ja säästöjä ja valtion hajallaan oleva piirihallinto olisi voitu yhdistää kattavasti esimerkiksi nykyisen lääninhallituksen organisaatioon tai sitten muuhun alueelliseen keskuksen.

Ed. K e m p p a i n e n (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Se osa ja valtaosa ministeri Backmanin puheenvuoroa, jolla hän perusteli elinkeino- ja työvoimakeskusten perustamista, oli erittäin hyvä ja täysin linjassa edellisen hallituksen kanssa. Jos tämä esitys menee läpi, tämä on selvästi aluepolitiikan voitto. Tämä on alueiden voitto. Tulee vastapuoli maakuntien liitoille, jotka toteuttavat aluekehitysvastuuta.

Mutta minun on pakko yhtyä siihen kritiikkiin, joka nostetaan siitä, mikä yhteys lääninhallintouudistuksella on tähän uudistukseen. Allekirjoittaneen, joka tulee sellaiselta alueelta, jota tämä ei kosketa ja jolle lääniremontti on tavallaan yhdenmukainen, mielestä pitäisi olla tärkeää sen, mikä viesti tässä annetaan. Kun ministeri puheessaan totesi, että tällä ei anneta ainakaan sitä viestiä, että tällä olisi jokin suuraluejako tavoitteena, vaalipiirit tai muut, niin minusta pitäisi todeta, että tämä viesti on se, että valtionhallinnon järjestäminen siltä osin, mitä ei ole nyt liitetty

työvoima- ja elinkeinokeskuksiin, on yhä kesken. Ed. Ihmäkikin toivoi puheenvuorossaan, että nämä olisi pitänyt tehdä yhteen, mutta kun ei ole voitu niin tehdä, viesti mielestäni on se, että superläänitäsoilla, entisen läänin tasolla, jäljelle jäävän piirihallinnon tasolla, jota ovat tällä hetkellä ympäristöpiirit, sekä kihlakunnan tasolla pitäisi tämän jälkeen ryhtyä valmistelevaan sitä, että ne tehtävät, jotka ovat valvonta-asioita, rekisteriasioita, lupa-asioita, viranomaisasioita, muita kuin elinkeinoasioita, pannaan yksiin. Tälle valmistelulle aluejaon pitäisi olla maakuntapohjainen.

Ed. L ö v (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Backmanin retoriikka ei tuonut mitään uutta asiaa — olemme kuulleet tämän saman monta kertaa — muuta kuin uhan siitä, että hallitus vetää uudistuksen pois. Se sopii meille, koska tämä on erittäin huonosti valmisteltu, pitäisi oikeastaan tehdä alusta lähtien uudeksi.

Kuitenkin kysyn tässä vaiheessa: Olette myös sanonut, että kansalaisilla ei ole asiaa lääneille. Kuitenkin yritysten ja kuntien edustajilla on runsaasti asiaa. Eivätkö nämä ole kansalaisia, joiden aika on kallista?

Vielä ruotsinkielisistä palveluista. Myös ed. T. Pohjola toi tämän asian esille. Minä sanoisin, että todennäköisesti se on uhan alla, kun Länsi-Suomen suurläänissä ruotsinkielisten osuus vähenisi 22 prosentista 7 prosenttiin ja perusteluissa sanotaan varsin vaisusti ruotsinkielisistä palveluista, että olisi mahdollista perustaa Länsi-Suomen ja Etelä-Suomen lääneihin, voisivat asianomaiset lääninhallitukset myös muuten järjestää jnp. Onko ministerin halu noudattaa hallitusmuotoa ja kielilakia tältä osin aitoa?

Ed. V e h k a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Minusta on ikävää, että ministeri Backman vielä täälläkin uudestaan intää sitä, että tämä on kokonaisuus. Se on tietysti poliittisen tahdon väittämä. Kuitenkin hän puheenvuorossaan sanoi, että työsuojelupiirit voitaisiin irrottaa tästä, joten itse asiassa hänen puheensa kestäessään tuli jo esiin, että ei tämä nyt sitten olekaan niin kokonaisuus.

Jos syntyisi sellainen päätös, että enemmistö ei halua läänien lahtautta hyväksyä ja ministeri haluaa vetää tästä syystä myös työvoima- ja elinkeinokeskusasian pois, syntyy sellainen sinänsä oikeastaan hyvä tilanne, että voimme aloittaa ed. Ihmäen mainitseman koontityön ikään kuin

puhtaalta pöydältä ja lähestyä koko asiaa uudelleen. Kuitenkaan itselläni ei ole ollut tällainen ajatus, vaan olen ollut yksimielisessä rintamassa muiden kanssa hyväksymässä sitä, että tästä paketista hyväksyttäisiin vain elinkeino- ja työvoimakeskukset.

En myöskään voi allekirjoittaa sitä ministerin väittämää, ettei lääninhallituksilla olisi oikeastaan juuri enää tehtäviä, kun kuitenkin voimassa olevassa laissa on suoraan vielä sanottu, että lääninhallituksen on huolehdittava läänin tilasta ja tarpeesta sekä kaikin puolin edistettävä läänin kehitystä ja sen väestön parasta. Vasta nyt eduskunta ottaa kantaa siihen, poistuuko tämä tehtävä, niin kuin nyt hallitus on esittämässäkin. Näinhän sitä ei uudessa ehdotuksessa enää muotoilla.

Myös olen sitä mieltä, että itsehallinto ja valtion aluehallinto eivät voi olla vastakkaisia kysymyksiä. Tässä maassa pitää nähdä nämä asiat sekä että -kysymyksinä. Molempia tarvitaan. Tämä pitäisi nyt oivaltaa Suomessa.

Ed. Vehviläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Myös minä haluaisin kiinnittää huomiota ministeri Backman täälläkin esille ottamaan koplaukseen. Ihmettelen syvästi, kun muistamme, minkälaista keskustelua sekä eilen että tänään tässä talossa käytiin muutamien lakiesitysten osalta, että tämä toimintakulttuuri jatkuu vain edelleenkin tässä salissa. Haluankin esittää oman näkemykseni ja paheksua sitä, että tämän hallituksen poliittinen kulttuuri on aika tavalla huono. Kuten edellä jo ed. Vehkaoja toi esille, Backman on valmis jotakin ottamaan sieltä irti mutta sitten pitää poliittisena kytköksenä tiettyjen asioiden yhteen kytke mistä välttämättömänä. Minulle myös sopii niin, että jos täällä ruvetaan poliittisesti uhkailemaan, että jos läänejä ei voida vähentää viiteen, vedetään koko homma pois. Siitä vain, ja aloitetaan keskushallinnosta seuraava remontointi.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! En ole mitenkään pettynyt ministeri Backmanin perusteluihin. Päinvastoin olen tyytyväinen niiden heikkouteen. Ihan eräisiin kohtiin kiinnitän huomiota.

Hän puhui, että palvelut tulevat uudistuksen kautta lähelle ihmistä. Ministeri Backman, miten se voi olla mahdollista, kun läänien koko suurenee ja kun tähän uudistukseen tietyllä tavalla liittyen myös kihlakuntaudistus on tuonut vas-

taavat elementit palveluiden etäännyttämiseen, kihlakuntaudistus, jota tietävästi tullaan muuttamaan, niin kuin Backman varmaan tietää, siten että kihlakunnat suurenevat? Vielä niitä jää 40—45 kihlakuntaa.

Te puhuitte myös turvallisuustehtävien kehittämisestä. Tältä alueelta nimenomaan lakivaliokunta, jossa itse olen mukana, on antanut lausunnon. Vaikka kuinkapäin lukee lakivaliokunnan lausuntoa, sieltä ei löydä mitään mainintaa siitä, että turvallisuustehtäviin liittyvät asiat kohenisivat. Lakivaliokunnan lausunnosta löytyy vain se, että lääninhallitusten lukumäärän vähentymisen arvioidaan antavan mahdollisuuden kantelu- ja valitusasioiden hoidon laadulliseen tehostamiseen ja samalla edistävän lainsäädännön soveltamiskäytännön yhdenmukaisuutta eri osissa maata. Tämä on aika vähän, mitä lakivaliokunnan lausunnosta löytää eikä turvallisuuspalvelujen kehittämisen kannalta yhtään mitään.

Tilanne on mielestäni se, että tulisi katsoa, miten tämä uudistus kaiken lisäksi loukkaa maan eri osien historiallista identiteettiä, joka ei sekään ole vähämerkityksinen asia. Tämä olisi pitänyt vetää pois, kun se on näin riitainen kuin on kuultu. Tämähän rikkoo kansallista yhtenäisyyttä ja yhtenäistä päätöksentekoa. Tämä olisi pitänyt vetää pois eikä tehdä mitään koplauksia, ministeri Backman.

Ed. Alala-Nissilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Backman puheenvuorossaan edellytti, että valiokunta perustelee kannanottojaan. Lähtökohtaisesti asia on kyllä päinvastoin. Kyse onkin siitä, että ministeriön perusteet eivät ole riittäneet eduskunnalle tässä lääninuudistusasiassa.

Tämä lähti sikäli väärin liikkeelle, että ministeriön suunnasta asetettiin ensin läänien lukumäärätavoite viidestä seitsemään. Sen jälkeen alkoi vasta lopullinen valmistelu. Tämä voi olla yksi syy siihen, että hankkeen perustelut eivät kestä.

Arvoisa ministeri! Täällä on nyt menossa eräänlaiset lääniarpa-aiheet. Kukaan ei tiedä, miten tämän teidän uudistuksen käy. Tämä on erittäin valitettava asia, koska on kyse todella suuresta periaatteellisesta uudistuksesta. Sen takia pitäisi lopettaa tällainen käskytyks ja kytkeä ja laittaa lääninuudistuksen osalta uudistus uuteen valmisteluun, ettemme ajaudu täällä arpa-aiisiin; tulee hyväksyä, niin kuin valiokunta esittää, valiokunnan perusteltu linjaus.

Ed. Manninen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Backman totesi, että kun tehtävät ovat vähentyneet ja henkilökunta on vähentynyt samassa suhteessa, niin se edellyttää alueiden muutosta. Se voi edellyttää, mutta eihän se välttämättä edellytä, koska nimenomaan henkilökunta on samassa suhteessa vähentynyt.

Edelleen pyysitte vastausta siihen, mihin asiantuntijalausuntoon nämä väitteet perustuvat. Haluaisin todeta ensinnäkin, kuten itsekin hyvin tiedätte, että säästövaikutuksia koskeva arvio perustuu Keski-Suomen lääninhallituksen laskelmiin ja tämä, että suurläänit eivät kykene hyvin selviytymään kaikista tehtävistään, perustuu muun muassa valtioneuvoston kanslian alivaltiosihteeri Virtasen lausuntoon, kun hän totesi, että tietyt valmiustehtävät eivät tule onnistumaan suurlääniä puitteissa.

Lopuksi toteaisin, että huomioon ottaen valtiokunnan koostumuksen, elämäkokemuksen, onko ministerille tullut mieleen, että saattaisi valtiokunnalla itselläänkin olla jotakin asiantuntemusta?

Ed. Huhtanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Maakuntien kehittämisen kannalta on olennaista, että on hyvin toimiva ja kehittynyt maakuntahallinto, joka lähtee kuntapohjaisesti, ja että meillä on myös hyvä ja toimiva valtionhallinto. Hallituksen esityksessä valitettavasti tämä kappaleen ja vastakappaleen kokonaisuus unohtuu. Siitä ei voi lukea, mitä tapahtuisi maakunnallisen hallinnon kehittämiseksi. Tämä jättää monen päätöksentekijän mieleen sellaisen epäilyksen varjon, mitä loppujen lopuksi haetaan tällä uudella läänijaolla. On yhteisesti todettu, että läänin tehtävät vähenevät koko ajan ja näitä vähentyviä tehtäviä varten tehdään vielä sitten uudet piirustukset.

En itse henkilökohtaisesti pääse yli sen, että tulevaisuudessa jotakin muuta on ajateltu uusille läänijakorajoille. Minusta ministeri on aivan oikein oivaltanut edellisen hallituksen hyvän työn maakunnallisen hallinnon kehittämiseksi ja välttämättömistä tarpeista, että paikallinen väestö pääsee osallistumaan oman alueensa kehittämiseen. Nyt tämä kehitys kerta kaikkiaan pysähtyy tai sille ei kerrota mitään suuntaviivoja.

Ministeri Backman: Arvoisa puhemies! Valitan heti alkuun sitä, että kysymyksiä on niin paljon, että saattaa mennä muutama minuutti aikaa, mutta yritän lyhyesti vastata.

Kaikki viittaukset kihlakuntien lukumäärän vähentämiseen 45:een ja että hallituksen puolesta olisi tätä viestitetty, ovat perättömiä. Kiistan jyrkästi sen. Tämä on vain täältä salista eräiden edustajien aika ajoin nostama luku ja en edellytä enkä vaadi, mutta toivoisin ihan tähän parlamentaariseen keskustelutapaan, että kun heitetään tällaisia väitteitä, niille löytyisi edes jonkinlaisia todellisuuspohjaa. (Ed. Aittoniemi: Olette itse sanonut, että niitä vähennetään!) — Kiistan tämän jyrkästi. Hallituksella ei ole suunnitelmia vähentää kihlakuntien lukumäärää 45:een.

Toinen asia, jossa tämä keskustelu on hankalaa, on se, että hallituksen esitystä ja erityisesti esittelevää ministeriä syytetään tunteettomuudesta, että ei ymmärretä, että hallinnon kehittäminen on tunneasia. Myönnän, että itselleni enemmän on tunneasia sosiaaliturvan leikkaaminen kuin hallintoon tehtävät leikkaukset. (Ed. Pekkarinen: Eivät nämä ole keskenään vastakkaisia!) — Nämä eivät ole keskenään vastakkaisia, mutta kysymys on täsmälleen samasta rahasta, jolla valtio kattaa omat menonsa, ja jos tässä maassa on pitkään vaadittu sitä, että meidän täytyy tehdä kevennyksiä myös hallintoon ja jos meillä tehtävät jossakin hallinto-organisaatiossa ovat vähentyneet ja nuo tehtävät eivät enää edellytä yhtä laajaa organisaatiota kuin aiemmin, ei ole mitään perusteita jostain muusta kuin tehtävälähtöisestä perusteesta säilyttää nykyiset organisaatiot, jos muillakin organisaatioilla ne kyseiset palvelutehtävät voidaan suorittaa. (Ed. Pekkarinen: Jos saataisi edes säästöjä! — Ed. Manninen: Entä palvelut!)

Tämän vuoksi, kun täälläkin on toistamiseen kerrottu palveluista, jotka menevät kauemmaksi kansalaisista, toivoisi, että nyt edes tässä keskustelussa, kun lähetekeskustelussa ei niitä luetteloitu, kerrotaan, mitkä ovat niitä palveluita, joita kansalaiset tarvitsevat, joita he käyvät hakemassa lääninhallituksesta, joita emme voi siirtää joko näihin palvelutoimistoihin, jotka jäävät nykyisiin läänin pääkaupunkeihin, tai emme voi niitä siirtää valtion kihlakuntatasolle. (Ed. Pekkarinen: Uusi hallintoporras!)

Ed. Pekkarinen toteaa välihuudossaan, että muodostuu uusi hallintotaso, kun tulee palvelutoimistot. Ed. Pekkarinen, ministerinä ollessanne teillä oli käytettävissänne 11 läänillä 5 palvelutoimistoa. Ette ikinä väittänyt, että nämä 5 palvelutoimistoa muodostavat jonkun ongelmallisen uuden tason tähän hallintoon. (Ed. Pekkarinen: Ei tällä hetkellä, mutta tässä teidän mallissanne!) — Tämä on juuri se logiikka, joka puut-

tuu tästä keskustelusta. Jos jokin asia tällä hetkellä jo on, meillä on nämä palvelutoimistot, ja jos näitä palvelutoimistoja tulee lisää, niin yks-kaks ne muuttuvatkin uudeksi tasoksi, vaikka niillä olisi aivan samanlainen alueellinen merkitys kuin niillä palvelutoimistoilla, jotka tänä päivänä ovat olemassa. Ei muodostu mitään uutta tasoa. Tältäkin osin toistan kysymyksen: Mitkä ovat yksilöidysti ne palvelut, jotka menevät kauemmas kansalaisista? (Ed. Pekkarinen: Me vastamme!)

Täällä on keskustelussa kaksi lähtökohtaa, joissa on vastustettu tämän uudistuksen eteenpäin viemistä täysin päinvastaisella logiikalla. Toinen lähtökohta on se, että kaikki tehtävät valtion aluehallinnossa tulisi mahdollisimman pitkälle koota nimenomaan nykyisen läänijaon ympärille hyödyntäen tätä 11 läänin järjestelmää. Samanaikaisesti on todettu, että meidän täytyy perustaa kuitenkin vähintään 15 työvoima- ja elinkeinokeskusta.

Nämä kaksi näkemystä eivät voi olla taas logiikan perusteella keskenään yhdenmukaisia. Meidän täytyy valita, onko meillä olemassa kehityssuunta, jota edustajat Kiljunen ja Ihmäki täällä ajavat, jossa myös työvoima- ja elinkeinokeskusten tehtävät kootaan 11 alueeseen. Itse en pidä sitä tarkoituksenmukaisena ja tässä on juuri se syy, miksi hallitus ei tällaista esitystä ole tänne eduskuntaan tuonut, koska tehtävälähtöisesti lääninhallitusten tehtävät eivät edellytä sitä 15 aluetta, eivät edellytä edes 11 aluetta, vaan niissä näiden 7 ministeriön tehtävät voidaan hoitaa 4—5 alueessa aivan yhtä hyvin kuin näissä 11:ssä.

Sitä vastoin työvoima- ja elinkeinokeskusten tehtävät, jotka tällä hetkellä hoidetaan vaikkapa työministeriön osalta 13 työvoimapiirin verkolla, hoidettaisiin ensi vuonna maaseutuelinkeinopiirin osalta, ei suinkaan nykyisen 16:n vaan ministeriön esityksen mukaan 13 alueen pohjalta, on mielestäni aluepolitiikasta vastaavana ministerinä liian suppea aluejako. Sitä pitää viedä lähemmäs maakuntia, koska ne ovat niitä organisaatioita, joissa puhutaan alueellisesta edistämistehtävästä, siitä alueen kehittämisestä, jota ei suinkaan enää tänä päivänä edusta valtion valvontaviranomainen, lupaviranomainen, turvallisuusviranomainen. Eivät nämä ole niitä edistämistehtäviä, joita maakunnissa kaivataan. Ne ovat työvoima- ja elinkeinokeskusten tehtäviä.

Tämä organisaatio lääninhallituksissa on sikäli poikkeava muista aluehallinnon organisaatioista, että vaikka siellä on ed. Pekkarisen mainitsemat 80—200 henkilöä, niin he eivät suin-

kaan tee vain yhtä kapeaa tehtävääaluetta, vaan siellä sisällä on itse asiassa kymmenkunta erilaista tehtävää. Ei sen takia voi verrata 80 hengen organisaatiota johonkin yhtenäistehtäväorganisaatioon, vaan pitää katsoa, mitä sieltä sisältä löytyy, ja sieltä löytyy tehtävääalueita, joissa ei enää nykyisellä läänijaotuksella riitä kuin 2 tai 3 henkilöä hoitamaan sitä tehtävääaluetta. Ei pystytä erikoistumaan, ei pystytä tuottamaan parempia palveluita ja henkilöstöpoliittisesti on erittäin hankalaa, jos edelleenkin joudutaan tekemään vähennyksiä eikä voida puuttua siihen johto-organisaatioon, jonka kaikki organisaatiot tarvitsevat, vaan joudutaan niistä 2—3 suorittavasta henkilöstä ottamaan joku pois.

Tässä tullaan niihin säästöesityksiin, mitä Keski-Suomen lääninhallitus on esittänyt, joihin täällä vedotaan, vedotaan luotettavampina kuin hallituksen esitykseen. Keski-Suomen lääninhallitus pohjaa tilastonsa, toistan: keskimääräisiin palkkakustannuksiin. Mutta jos voimme vähentää päällikkötason virkoja, niin puhutaan 30 000—40 000 markan kuukausikustannuksista, kun sitä vastaan voimme säilyttää neljä 10 000 markan arvoista työntekijää, jotka ovat siellä varsinaisessa palvelutuotannossa. Tämä on se vaihtoehto, jonka ministeri joutuu organisaation esimiehenä tekemään, kun hallitus on asettanut säästövelvoitteet myös julkiselle ja aluehallinnolle. Tämän vuoksi pidän palvelujen ja tehtävien näkökulmasta parempana keventää hallinto-organisaation johtotasoa, mutta se ei ole mahdollista, mikäli organisaatioiden lukumäärään ei puututa.

Ed. Pekkariselle vielä lyhyesti, kun minulle jäi kuva, että edellinen hallitus ei edustanut suuralueita. En tiedä, mihin häipyi Itä-Suomesta tiepiirejä, mihin häipyi veropiirejä. Näissä mentiin suuralueisiin tehtävälähtöisestä näkökulmasta, ja tämä on mielestäni aivan oikea lähtökohta. Tällä tavoin, kuten ensimmäisessä puheenvuorossani totesin, turvallisuusasioiden, oikeushallintoasioiden, lupahallinnon ja valvonnan osalta meillä on organisaatioiden lukumäärä tässä maassa 3—9 tehtävästä riippumatta, ja sen vuoksi näitä tehtäviä hoitavat lääninhallitukset luontaisesti kuuluisivat paremminkin organisoitavaksi tähän samaan joukkoon ja tehtävä aluejako olisi silloin se 3—9, ei suinkaan 11.

Kun täällä vaaditaan kokoamista ja vaaditaan, että nämä muut tehtävät, jotka nyt toimivat 3—9 alueessa, pitäisikin koota 11 alueeseen, niin haluan nähdä sen edustajan, joka sen pystyy tekemään siten, että siinä ei lisätä kustannuksia.

Jos koko tämän aluehallinnon uudistamisen lopputulema on se, että meillä lisääntyvät kustannukset aluehallinnossa samanaikaisesti, kun, myönnän, yhteismitattomasti olemme leikkaamassa sosiaaliturvaa, niin en pysty edes hallintoministerinä tällaista esitystä hyväksymään.

Miksi tässä nämä asiat on kytketty toisiinsa? Hallitus on tehnyt omat budjettiraamionsa. Meillä on tietty määrä voimavaroja käytettävissämme myös aluehallintoon. Tämä esitys, joka nyt eduskunnassa on, pitää sisällään lääninhallituksista 65 miljoonan markan säästöt ja työvoima- ja elinkeinokeskuspuolelta synergiatyön kautta 13 keskuksella 30 miljoonan säästöt, kehyksissä 95 miljoonan markan säästöt. Nyt eduskunta olisi tekemässä päätöstä, jolla tästä poistettaisiin 65 miljoonan markan säästöt ja vähennettäisiin työvoima- ja elinkeinokeskusten säästösummaa 10 miljoonalla markalla, mikä tarkoittaa, että meillä raameihin, kehyksiin tulee 75 miljoonan markan aukko. Tätä ei myöskään taloudellisista syistä voida sivuuttaa, ja tässä tulee se sidos toiminnallistaloudellisesti, miksi nämä asiat ovat toisiinsa kytkeytyneet.

Vielä lyhyesti totean, kun täällä on vedottu kuntien näkemyksiin, yritysten näkemyksiin, että me kuulimme näitä tahoja asian valmistelussa. Kunnat, yritykset, liike-elämän järjestöt ilmoittivat, että viiden läänin malli käy. Enemmistö kuntien lausunnoista oli tällaista. Elinkeinoelämän järjestöt lähes kauttaaltaan olivat tätä mieltä. Katsokaapa vain täällä peräänkuulutettujen maakuntien liittojen kannanottoja. Maakuntien liitot ovat tukeneet tämän tyyppistä kokonaisuudistusta, eivät suinkaan vastustaneet. (Ed. Pekkarinen: Osa on, osa ei!) — Enemmistö on tukenut, ja pitäydyn yleensä enemmistön kannanottoihin. (Ed. Tennilä: Entä eduskunnassa?)

Lyhyesti vastaan vielä siihen, miksi ei ole edetty keskushallintotasolle, miksi vain aluehallintoon. Valtioyhteisöhanke on asetettu viime keväänä. Keskushallintoa tarkastelee parhaillaan kuusi työryhmää seuraavalla aikataululla: ensi vuoden kevään tai syksyn aikaan työryhmiä esitykset valmiiksi. Eduskunta saa hallintopoliittisen selonteon, jossa nämä asiat linjataan vuoden 1998 keväällä. Tämä hallitus voi jo ryhtyä toimenpiteisiin, ja seuraavalle hallitukselle tulee saman tyyppinen pohja tästäkin, kuin jäi edelliseltä hallitukselta tälle hallitukselle.

Ehkä vielä viimeiseksi totean, kun täällä useat edellisen hallituksen ministerit ovat vakuuttaneet, että edellisellä hallituksella ei ollut minikäänlaisia kaavailuja suurlääneistä, että olisi tie-

tysti ollut toivottavaa, että asia olisi kerrottu silloiselle pääministerille, koska hän oli vuonna 1993 vakaasti sitä mieltä, että Suomessa on vuonna 2000 viisi läänä. Tältä osin arvio ei kovin kauas tule heittämään.

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lääninhallituksissa poliisin, pelastustoimen, väestönsuojelun, tuoteturvallisuusasioiden, kuluttajansuojan, ammatillisen koulutuksen, sosiaali- ja terveystoimen- ja lisäksi liikuntatoimen erät tehtävät ovat sellaisia, että ratkaisuvuolta kuuluu joko maaherralle tai kansliapäällikölle. Ei kaikissa näissä mutta monissa päätösvalta kuulu jommallekummalle, tai ainakin näiden alueiden asioissa keskustelu, vuorovaikuttaminen, on tärkeää monille kunnille ja eräissä tapauksissa jopa yksityisille kansalaisillekin. Tästä syystä mielestäni on merkitystä sillä, kuinka kaukana lääninhallinnon ylin johto on, kansalaisten ulottumattomissa tai ulottuvissa.

Mitä tulee siihen ministerin näkemykseen, että nyt henkilöitä eräissä tehtävissä on lääninhallituksissa niin vähän, ettei voi erikoistua, otetaan esimerkki vaikkapa pienestä siivusta eli liikuntahallinnosta, koska siinä on vain yksi tai kaksi henkilöä. Mitä uutta synergiaetua tuo esimerkiksi tähän asiaryhmään se seikka, että nyt suurläänien puitteissa tulisi viisi tai kuusi henkilöä liikuntahallintoon? Mitä Turussa osataan sanoa Keski-Suomen liikuntahallinnon kehittämisyksyksissä sellaista, mikä tarjoaisi jotakin sellaista synergistä etua, joka osaaminen ei olisi esimerkiksi Keski-Suomessa tällä hetkellä jo olemassa? On tavattoman vaikea nähdä ensimmäistäkään sellaista hyötyä, mitä esimerkiksi tämän asian suhteen suuralue tullessaan tuo.

Arvoisa ministeri, minä yhdyn näkemyksienne niiltä osin, kun te korostatte maakuntien oman äänen kuulumista. Mutta en alkuunkaan ymmärrä tätä koplausta. Äskeisessä puheenvuorossanne ei löytynyt mielestäni ensimmäistäkään perustetta sille, minkä vuoksi te koplaatte nämä kaksi asiaa yhteen. Arvostan teitä ministerinä ja teidän aikaansaannoksianne, mutta älkää ottako tästä tarpeetonta taakkaa.

Ed. Hellberg merkitään läsnä olevaksi.

Ed. K i l j u n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Backman viittasi ehdotukseeni siitä, että mahdollisuuksien mukaan

pyrittäisiin valtion aluehallintoa kokoamaan nimenomaan lääninhallitusten puitteisiin. Hän viittasi siihen, että lääninhallituksia Manner-Suomessa tällä hetkellä on 11, ja totesi, että tässä on ristiriita sen pyrkimyksen kanssa, että samanaikaisesti työvoima- ja elinkeinokeskuksia perustettaisiin 15, jos kerran tavoitteena on koota toimintoja mahdollisuuksien mukaan yhteen.

Ristiriita itse asiassa on näennäinen. Jos lähemme liikkeelle siitä peruspremissistä, mikä ministerillä on, eli korostetaan tehtävälähtöisyyttä, niin todellisuudessa tällä hetkellä, jos katsomme lääninhallituksia ja aluejakoa jolla toimitaan, tehtävälähtöisesti meillä on Manner-Suomessa 11 läänin ja 5 sivutoimipistettä eli jakosuhte on pikemminkin 1:16. Jos me nyt perustaisimme 5 suurlääniä, sivutoimipisteitä ilmeisesti jäisi 11, edelleenkin tehtävälähtöisesti jakona olisi 1:16. Työvoima- ja elinkeinokeskuksia oltaisiin perustamassa 15. Epäilemättä järkevintä olisikin tarkastella sitä, että aluejako valtakunnassa myös läänien osalta on lähempänä lukua 15 tai 16 kuin lukua 5. Se olisi myös lähempänä silloin sitä toiminnallistaloudellista maakuntajakoa, joka tässä valtakunnassa on.

Jos tältä pohjalta keskitettäisiin voimavaroja valtion aluehallintoon ja lääninhallituksiin myös kustannusten osalta, mihin ministeri viittasi, saataisiin säästöjä aikaiseksi, koska silloin saisimme ns. suurtuotantoetua ja synergiaedut voitaisiin ottaa käyttöön silloin, kun erityyppiset alueviranomastehtävät pyrittäisiin ja pystyttäisiin hoitamaan yhdestä pisteestä.

Ed. R. K o r h o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihmettelen ministerille sitä, kuinka näitä säästöjä todella voi syntyä sillä sapluunalla, kuin täällä on annettu ymmärtää. Kun tätä uudistushanketta on vedetty, ei siinä ole konsultoitu Valtion kiinteistölaitosta. Kaikki meidän valtion tilamme ovat Valtion kiinteistölaitoksen piikissä, ja lääninhallitusten nykyiset yhteiset kiinteistömenot ovat noin 41 miljoonaa markkaa. Nyt, jos valtio siirtää menoja toisesta taskusta toiseen taskuun, niin eihän meillä budjetissa kokonaisuudessaan tule syntymään minäkään näköisiä säästöjä esimerkiksi tilojen suhteen, koska Valtion kiinteistölaitokselle jää edelleenkin vuokrausvastuu näistä tiloista.

Ed. P u h j o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Backman mainitsi, että palvelut läänien tasolta eivät heikkene kansalaisiin nähden palvelutoimistojen ansiosta. Minun mie-

lestäni ne kyllä heikkenevät, koska ongelma on nimenomaan palvelutoimistoissa se, että sinne ei tule riittävää päätösvaltaa asioiden hoitamiseksi. Olen ihan varma, että eivät kansalaiset halua näissä palvelutoimistoissa lämpimikseen käydä puhumassa, vaan viemässä konkreettisia ongelmiaan ratkaistavaksi. Tällainen eräänlainen postitoimisto tai puhelukeskus ei ole kyllä palveluiden viemistä lähelle ihmistä.

Toisena asiana ministeri mainitsi, että on hyvä toimia enemmistön mukaan. Tietämäni mukaan Asikkalan paikallislehdessä muun muassa on tehty kuntalaisille kysely, jossa Asikkalan ja Padasjoen kuntalaisista 90 prosenttia vastustaa Etelä-Suomen läänin liittymistä, vaikkakin kuntien edustajat eri elimissä ovat antaneet vihreätä valoa suurlääneille. Kovin tuntuvat heppoisilta hallituksen perustelut.

Ed. V i r t a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Backman antoi ymmärtää että koko juttu tehdäänkin rahan takia, vaikka siitä tietyksi on laskennallisiakin erimielsyyksiä. Yleensä yhdyntyvässä Euroopassa tänä päivänä on ruvettu ennen kaikkea juuria, kielellistä ja muuta vastaavaa perusyhteyttä, etsimään pikkua alueilla.

Sinänsä maakuntaidea on kunnioitettava, mutta mielestäni loppujen lopuksi ei ole kuin yksi logiikka selkeänä koko suomalaisessa läänikäytännöissä ja siinä, miten päätöksiä on aina tehty. Nimittäin hämäläisenä olen viime aikoina huomannut, että Hämeestä on aika, voisiko sanoa, reppanat kansanedustajat, kaikella kunnioituksella, ja Hämettä on jatkuvasti pienennetty. Edellisellä kerralla meni alueita Mikkeliin, Uudellemaalle ja mitä niitä kaikkia on, Keski-Suomen läänin.

Mikael Agricola aikoinaan viisauudessaan päätti, että Häme on jopa Suomen kirjakielen ydin. Hämäläisenä sanon, että minusta on todella naurettavaa, että kukaan hämäläinen kansanedustaja ei ole tähän mennessä sanonut, että tässä poistetaan identiteetin kannalta Suomen keskeisin läänin tai maakunta. Tämä tavallaan lopultakin sinetöi sen, mitä poliittikkakin tässä laitoksessa on: lähinnä savolaista politiikkaa. Aina siirretään tämä legendaarinen vastuu jollekin, tiedotusvälineille tai muille. Savolaisille kyllä jätetään parikin läänin ja muuta vastaavaa.

Mutta ihan oikeasti peräänkuuluttaisin Eurooppaan mennessä sitä, että meidän pitäisi vahvistaa identiteettiä, todellisia juuriamme. Sen takia läänijaossa pitäisi oikeastaan lunastaa se,

mikä 60-luvulla päätettiin, antaa pirkkahämäläisille, kainuulaisille ja satakuntalaisille omat lääninsä.

Ed. Saari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihmettelen ministerin laskuoppia, kun hän sanoo, että mikäli elinkeinokeskukset keskitetään 13:een, saavutetaan 30 miljoonan säästö, ja jos sen sijaan niitä tulisi 16, säästö vähenisi 10 miljoonalla markalla. Minusta tässä ei oikein suhteellisuus pelaa.

Arvoisa puhemies! Minusta kaiken kaikkiaan elinkeinokeskusten kohdalla hallitus on nyt tarkentumassa ja sekoamassa lillukanvarsiin. On muistettava, että ne valtion viranomaiset, joita on tarkoitettu koottavaksi työvoima- ja elinkeinokeskuksiin, hallinnoivat, isännöivät, yli 10 miljardin markan määrärahoja vuodessa. Eikö tällaisen määrärahan oikea kohdentaminen ole monin verroin tärkeämpi asia kuin muutaman miljoonan, ehkä muutaman sadantuhannen, säästön aikaansaaminen sillä tavalla, että elinkeinokeskuksista ei tehdä toiminnallistaloudellisten maakuntien kokoisia? Minusta tässä on ajatusvirhe.

Ministeri Backman: Arvoisa puhemies! Ed. Virtanen totesi, että Häme on hyvä esimerkki siitä, mikä läänin merkitys on maakuntahengelle ja identiteetille. Se on hyvä esimerkki. Se on niin hyvä esimerkki, että siellä pitää olla kolme maakuntaa saman läänin sisällä, kun ei hämäläinen identiteetti mahdu yhteen maakuntaan. Tämä vain kertoo siitä, että ei läänijärjestelmä ole ollenkaan sama asia kuin se, mistä puhutaan, aivan oikein.

Meillä esimerkiksi keskustan kanssa on hyvin lähellä näkemykset: maakuntahengen korottaminen, maakunnallisuuden nostaminen. Uskallan väittää, että varmempi tae myös tehtävien siirtämiselle maakunnalliseen päätöksentekoon ja vielä sielläkin kunnalliselta tasolta itsehallinnosta lähtevään maakunnalliseen päätöksentekoon, on se, että nyt teemme hyvin linjakkaan ratkaisun, jossa murremme perinteen.

Edelleenkin käydään kiistaa, myös hallituksen sisällä, Rkp, siitä, pitäisikö palauttaa tämä järjestelmä läänipohjaiseksi, jolloin läänien yhteyteen kootaan valtion aluehallinto. Loogisena jatkona tälle, kun siellä on ne 10 miljardia markkaa, myös aluekehitysvastuu palautettaisiin takaisin valtion viranomaiselle, kun tehtävät on näin selkeästi koottu läänijaon mukaan. (Ed. Pekkari: Kuka sellaista on esittänyt!) — Ed. Pekkari-

nen, voin paljastaa, että tämän tyyppistä keskustelua on käyty jopa hallituksen sisällä, puhumattakaan siitä keskustelusta, mitä on käyty hallituspuolueitten eduskuntaryhmien sisällä. — Sen vuoksi tämä ratkaisu, mikä nyt tehdään, on mielestäni paljon paljon enemmän linjassa sen maakuntaratkaisun kanssa, jota edellinen hallitus alkoi viedä eteenpäin. Tällä ratkaisulla ei millään tavalla vaaranneta, vaan päinvastoin edistetään tehtävien siirtämistä enemmän maakuntatasoiseen päätöksentekoon.

Tästä tullaan kytkentään työvoima- ja elinkeinokeskuksiin. Aluepolitiikasta vastaavana ministerinä pidän erittäin tarpeellisena, että meillä olisi mahdollisimman kattava työvoima- ja elinkeinokeskusverkko. Hallituksen omassa valmistelussa ja päätöksenteossa aluehallintokokonaisuus ei suinkaan takerrellut läänikysymyksen takia, vaan se takerteli työvoima- ja elinkeinokeskusten vuoksi sen takia, että eri ministeriöt eivät meillä perinteisesti ole löytäneet eivätkä vielä tälläkään hetkellä oikein löydä toisiaan yhteistoinnissa.

Tämän hankkeen perusteella me voisimme melko tuskallisen työn jälkeen, hallituksen omassa valmistelutyössä, saattaa toiminnot maakuntatasolla paremmin yhteen ja poiketen siitä, mitä muuten olisi kehityksessä tulossa, varmistaa kattavamman toimipaikkaverkon myös näihin tehtäviin. Tässä hallitus on ollut valmis tulemaan vastaan poiketen omasta esityksestään, valmis nostamaan määrän valiokunnan kannan mukaisesti 15:een. (Ed. Saari: Valmis 16:een?) — Valiokunta ei käsittäkseni ole esittänyt 16:ta. Sellaista tarjousta hallitus ei ole saanut eduskunnasta. Siitä on kysyttävä valiokunnasta.

Tämä 15 voidaan saada aikaan, jos siihen löytyy riittävät edellytykset, ja ne edellytykset löytyvät juuri siitä, että jostain on löydettävä voimavarat pitää yllä työvoima- ja elinkeinokeskuksilla sellainen toimipaikkaverkko, jota kyseiset ministerit välttämättä eivät tarvitsisi omasta näkökulmastaan omien tehtäviensä suorittamiseen, mutta jota tarvitsemme, nyt puhun aluepolitiikkaministerin ominaisuudessa, alueellisen kehityksen näkökulmasta. Nyt meillä on ainutlaatuinen tilaisuus valita tällainen vaihtoehto, ottaa nämä 15 työvoima- ja elinkeinokeskusta.

Mutta kun kysymys on kokonaisuudesta nimenomaan voimavarojen suhteen, hallitus ei voi ottaa vain toista puolta tästä kokonaisuudesta. Jos se toinen puolikin olisi jossain vaihtoehdossa tullut, niin se olisi ollut korkeintaan 13 keskusta, mutta hyvä, että edes se. (Ed. Pekkari: Mitä

tekemistä niillä on keskenään?) Toistan vielä, että minun on löydettävä hallituksen sisällä jottenkin perusteet sille, että voin vaatia näitä kolmea ministeriötä, työministeriötä, kauppa- ja teollisuusministeriötä ja maa- ja metsätalousministeriötä, pitämään yllä kattavampaa organisaatiota kuin niillä muutoin olisi, ja niille on löydettävä voimavarat. Ne voimavarat täytyy löytää valtion muusta aluehallinnosta, koska siellä voidaan tehtävälähtöisesti puolestaan keventää organisaatiota edelleen. Tämän vuoksi kysymys ei ole mistään muusta poliittisesta koplauksesta kuin taloudellishallinnollisesta yhtenäisyydestä näiden kahden asian osalla. En pysty tuottamaan hallituksesta toisenlaista esitystä tänne. Tämä on se, mihin hallitus voi mennä ja tähän löytyy hallituksesta takeet. (Ed. Pekkarinen: Täysin epäolennainen perustel)

Erikoistumisen osalta olisi mielenkiintoista kuulla ne perusteet, millä hallitus teki suurpiirejä, tiepiirejä ja veropiirejä jne., koska eivät niissä niin eri tyyppisiä ne tehtävät ole kuin ed. Pekkarinen aiemmin luetteli. (Ed. Pekkarinen: Kerron myöhemmin!)

Kiinteistölaitoksen osalta lopuksi totean, että vaikka vertailut ovat aina huonoja, en ole kuullut perusteltavan yhdenkään tyhjillään olevan sairaalan täyttämistä toiminnoilla vain siksi, että siellä on tyhjää kiinteistöä. Jos hallinnon osalta alkaa tulla kantavaksi periaatteeksi se, että kun on tyhjiä kiinteistöjä, täytyy säilyttää hallinnollisia toimintojakin siellä, niin kyllä tässäkin ollaan jottenkin kansalaisten palvelujen näkökulmasta väärillä urilla. Nyt pitää turvata palvelut ja sen edellytyksenä pitää voida tehdä kevennyksiä myös hallinnon kustannuksiin.

Ed. A u r a : Arvoisa puhemies! Ensin valitan, että en ole voinut käyttää vastauspuheenvuoroa, koska olen ollut samaa mieltä ministeri Backmanin ja ed. T. Pohjolan kanssa ja valiokunnan puheenjohtajan esittelypuheenvuoron johdosta ei anneta vastauspuheenvuoroja.

Haluan muutamalla sanalla käsitellä tämän lääninuudistuksen ja koko uudistuksen perustavoitteita. Vaikka ed. Pekkarinen jo poistuikin, niin totean, että kyllä siemenet tähän uudistukseen kylvettiin edellisessä hallituksessa, jolloin toteutettiin maakuntauudistus. Se oli askel maakuntahallinnon suuntaan. Se ei ollut välttämättä askel maakuntaitsehallinnon suuntaan. Mutta kyllä siellä on peruslähtökohta siihen, miksi nyt ollaan myös puhumassa läänien määrän vähentämisestä.

Lääneiltähän siirrettiin pois kehittämistehtävät ja on selvää, että emme tarvitse kahta kattavaa verkostoa, maakuntaverkostoa ja lääniverkostoa. Valinta tehtiin edellisessä hallituksessa. Se lähti kehittämään maakuntahallintoa. Siitä voidaan keskustella, oliko se valinta oikea vai väärä, mutta kun on yhteen suuntaan lähdetty, niin on parempi, että sitä samaa suuntaa jatketaan.

Tämä läänien lukumäärän vähentäminenhan merkitsee sitä, että valtio on vetäytymässä maakunnasta. Se on jättämässä tilaa maakunnille itselleen ja niiden kautta kunnille. On tragikoomista tai sanoisin traagista, että ne tahot, jotka innokkaimmin ovat puhuneet maakuntahallinnosta ja maakuntaitsehallinnosta, poliittisesti Suomen keskusta ja esimerkiksi professori Heikki Kirkinen, ovat nyt innokkaimpia hankkeen vastustajia ja kynsin ja hampain taistelevat sen puolesta, että keskushallinto pitää lujan rautaotteensa maakunnista.

Maaherra on aina ollut kuninkaan edustaja, hallitsijan edustaja, ei kansan edustaja. Jopa maaherra Kivistö puhuessaan käytti ilmaisua "tasavallan presidentin nimittämät maaherrat", jolla hän halusi tehdä eron valtioneuvoston nimittämään Uudenmaan läänin maaherraan. Se kuvastaa henkistä ajattelua. Siksi minusta on todella surullista, että Suomen keskusta ja ne, jotka ovat maakuntahallintoa olleet ajamassa, ovat vastustamassa tätä. Pitää nähdä esitysten dynamiikka. Jos, niin kuin tässä on tapahtumassa, valtio vetäytyy, tyhjiö täyttyy aina ja silloin se täyttyy maakunnilla itsellään eli alueen omalla tahdolla.

Muutama sana työvoima- ja elinkeinokeskushankkeesta. Siinähan on tarkoitus luoda uusi poikkihallinnollinen viranomainen, kehittävä viranomainen, jolla on vähintään se kymmenen miljardia käytössä, ehkä enemmänkin, mihin ed. Saari vetosi, ja siitähän tehdään vahva työskentelykumppani maakunnille. Maakunnat EU-ohjelmien puitteissa tekevät nämä ohjelmat. Työvoima- ja elinkeinokeskukset antavat niihin rahat eli sillä lailla päätöksenteko tässäkin siirtyy lähemmäksi maakuntaa, kauemmaksi keskushallinnosta. Siksi toivoisin, että Suomen keskustan edustajat ymmärtäisivät tämän. Ed. Vihriälä ei nyt ole täällä, mutta hän on vankasti ajanut Etelä-Pohjanmaan työvoima- ja elinkeinokeskusta. Minä olen tehnyt oman osani, 15. keskus on sinne myös tulossa ja nyt on Vihriälän ja muiden Etelä-Pohjanmaan kansanedustajien tehtävä oma osansa, koska tämä hanke liikkuu yhdessä.

Tämä ei ole minun mielestäni mikään uhkaus. Meidän täytyy mennä perusajatteluihin. Perusmalli lähti siitä, että kun oli tarkoitus keventää hallintoa, niin haluttiin niille sektoreille, jotka ovat kansalaisille ja yrityksille läheisiä, eli juuri työvoima- ja elinkeinoasioille, luoda tiheämpi organisaatio, että ne pysyvät lähellä käyttäjiä. Silloin muuta hallintoa voidaan keventää. Nämä ovat koko ajan olleet ajatuksellisesti yhdessä ja jos toinen osa putoaa pois, niin toinenkin osa putoaa pois, koska silloin meillä on seurauksena, jos näin ei meneteltäisi, tiheä maakuntaverkko, tiheä lääniverkko, tiheä työvoima- ja elinkeinokeskusverkko, ja tämä ei voi olla järkevää hallinnon kehittämistä.

On myös niin, että jos tämä hanke kaatuu, on ihan selvää, että hallinnon uudistaminen pysähtyy, koska ei voi koko ajan olla penkomassa hallintoa. Ihmisille täytyy antaa myös työrauha. Siksi on ollut tärkeää, että tämä hanke on vedetty nopeasti läpi. Toivottavasti se täällä hyväksytään. Jos se ei tule hyväksytyksi, niin uskon, että kehitystyö pysähtyy moniksi vuosiksi.

Ed. Kiljunen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aura pohdiskeli sitä tilannetta, että meille muodostuu tiheä maakuntaverkosto ja toisaalta jäisi myös tiheä lääninhallinnon verkosto. Haluaisin häneltä kysyä, mihin itse asiassa valtion aluehallinnon tehtävät ovat hävinneet. Eivät ne ole hävinneet mihinkään siitä, että lääninhallituksilta tehtäviä on vähennetty. Kysymys on vain siitä, että meillä muodostuu uusia valtion alueviranomaisia. Sen takia kysymystä ei voida asettaa näinpäin, onko valtion aluehallinto tiheä vai harva, vaan kysymys on asetettava näin, että järkevää olisi se, mikä on hallitusohjelmassakin todettu, että päällekkäisyydet poistuisivat ja aluejako tulisi mahdollisuuksien mukaan samankaltaiseksi sekä maakuntien että valtion aluehallinnon osalta. Tämä on nimenomaisesti se tilanne, mikä on Euroopan unionin puitteissa vallitseva. Samoilla yhtenäisillä maantieteellisillä alueilla on sekä itsehallinnollisia elimiä että toisaalta valtion aluehallintoa. Senhän olisi pitänyt olla hallituksen esityksenä eduskunnassa lähtien liikkeelle siitä, mikä on hallitusohjelman tavoite.

Ed. R. Korhonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olisin halunnut tiedustella ed. Auralta, kun hän keskittyi niin valtavasti maa-herrapuoleen tässä kysymyksessä: Entä työvoima- ja elinkeinokeskukset? Varsin selvästi on

käynyt asiantuntijakuulemisissa ilmi plus myös ryhmässämme käyneitten asiantuntijoitien puheenvuoroista, että tämä hanke, kun toiminnot yhdistetään työvoima- ja elinkeinokeskuksiin, lähtee siltä pohjalta, ettei ketään entistä saa panna pois. Me kokoamme yhteen henkilöitä, joilla on erilainen työkalutuuuri, pannaan sinne johtaja ja sen jälkeen odotetaan, että jotain ihmeellistä tapahtuu. Jos me teemme jotain uudistushanketta, niin minkä takia tähän ei ole puututtu merkittävällä kädellä? Jossakin sementoidaan jotakin kiinni ja sitten jostakin muualta otetaan pois.

Toinen kysymys on se, minkä takia tässä samalla ei ole käyty ylätasoa, ministeriötä ja keskushallintoa läpi siten, että olisi katsottu, mitä siellä olisi ollut delegoitavaa läänin tasolle. Ihmettelen todella, minkä takia ed. Aura ei tähän ottanut kantaa. Henkilöthän kentällä ovat olemassa. Mistä ne lisäkustannukset nyt syntyvät, jos heitä pikkasen eri paikkoihin järjestellään?

Ed. Ranta-Muotio (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Aura vetosi Etelä-Pohjanmaan edustajiin. Kiitos siitä, että työryhmä esitti viittätoista elinkeinokeskusta. Ihanne olisi mielestäni kyllä se, että jako olisi täysin maakuntapohjainen ja vähintään 16, mutta valiokunnassa löytyi yksimielisyys 15:een ja se on hyvä asia.

En kuitenkaan voi tätä esitystä kannattaa, kun nämä kaksi on paketoitu yhteen. Kyllä lääniasiankin täytyy olla järkevä. Esimerkiksi Länsi-Suomen mammuttimainen lääni, joka ulottuu Pihlputaalta, Kannuksesta Turkuun ja pääkaupunki on Turussa, ei ole järkevä. Sen pitäisi olla vähintään kahtia jaettu. Muuten olen sitä mieltä, että kyllä läänimäärää voidaan nykyisestä vähentää, jos perustetaan nykyinen määrä elinkeinokeskuksia, mutta en voi hyväksyä tällaista mallia, jossa lääniesitykset ovat järjettömiä.

Ed. A. A. (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensin ed. Kiljuselle haluaisin todeta, että lääneiltähän on hävinnyt paljon tehtäviä. Otan vain nyt esille sen, että ennenhän lääninhallitus hyvin yksityiskohtaisesti valvoi kuntia. Nyt minusta on aivan oikein siirrytty siihen suuntaan, että kunnat saavat itse päättää eli annetaan maakunnan ihmisten eikä keskushallinnon päättää. Euroopasta löytyy vaikka minkälaisia mallia maakunta- ja lääninhallinnossa, joten minusta sieltä ei selkeätä johtoa voi ottaa.

Ed. R. Korhoselle ensinnäkin sanoisin, että keskushallinnon jätin käsittelemättä, koska hal-

lintoministeri on ollut koko ajan paikalla ja olette pitäneet niin pitkiä vastauspuheenvuoroja, että omaa puhettani kyllä tässä lyhensin siltä osin. Kyllä keskushallinnonkin vuoro tulee ja työvoima- ja elinkeinokeskukset ajavat kolmea ministeriötä lähemmäksi toisiaan.

Ed. Ranta-Muotiolle ja ed. Vihriälälle, kun hän on nyt tänne tullut mukaan, totean, että kyllä minä toivon, että Etelä-Pohjanmaan kansanedustajat äänestäisivät myös tämän läänihankkeen puolesta. Silloin Seinäjoelle tulee työvoima- ja elinkeinokeskus. Toivon, että ed. Vihriälä lunastaa lupauksensa ja kirjoittaa Järvisuudun Sanomien artikkelin, jossa hän kehuu minua siitä, että Seinäjoki saa oman työvoima- ja elinkeinokeskuksen.

Ed. K a r p i o : Arvoisa puhemies! Ensinnäkin ed. Auralle pitää todeta se, että aikanaan, kun Keski-Suomen lääni perustettiin, yliormestari Teuvo Aura oli aivan ratkaisevasti vaikuttamassa läänin perustamiseen. Näin ovat vuosikymmenet menneet ja käsitykset muuttuneet. Tuskin tästä voi nyt sanomalehti Keskisuomalaiseen kirjoittaa.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys valtion aluehallinnon uudistamisesta on saanut todellakin perusteellisen käsittelyn hallintovaliokunnassa. Jo lähetekeskustelussa lokakuun 9 päivänä tänä vuonna ennakkoin suhteellisen tarkasti valiokunnan kannanoton suurlääniin suhteen, kun arvelin sen olevan kielteinen, niin kuin nyt on tapahtunutkin.

Kuulemamme 157 asiantuntijaa painottivat kukin asiaa omalta näkökulmaltaan, mutta varsin arvovaltaisilta tahoilta todettiin esityksen olevan tältä osin varsin huono ja toteuttamiskelvoton. Viisainta olisikin ollut, että koko tämä onneton esitys olisi hallituksen taholta vedetty pois eikä vain jääräpäisesti olisi pyritty ajamaan tätä läänejä ja maakuntia uhkaavaa huonoa asiaa.

On hämmästyttävää, että hankkeen puuhamiehet kaavailevat suurläänejä ja samaan aikaan puhuvat kansanläheisyydestä ja hallintopalvelujen parantamisesta. Silti on todettava, että valiokuntatyöskentely on ollut varsin rakentavaa, ed. Mikkola, ja etenkin työvoima- ja elinkeinokeskuksista saavutettiin laaja yksimielisyys niiden määrän noustessa 13:sta 15:een. Ehdotus 16. elinkeinopiiristä lähinnä Kokkolaan ei kuitenkaan saanut riittävää kannatusta eivätkä asiantuntijatkaan sitä puoltaneet. Uudistuksella saavutettaneen tältä osin valtionhallinnossa nykyis-

tä joustavampaa ja tehokkaampaa asiakaspalvelua, samoin kuin valtion tuki tullaan käyttämään entistä tarkoituksenmukaisemmin ja koordinoimaan alueen elinkeinojen ja työllisyyden edistämiseen.

Mielestäni työvoima- ja elinkeinokeskusten perustaminenkin tulee toteuttaa suunnitellussa aikataulussa eikä sitä saa millään muotoa sitoa suurläänihankkeen odotettavaan kaatumiseen, niin kuin joissakin puheenvuoroissa jopa hallintoministerin taholta on nyt täällä esitetty ja jopa uhkailtakin.

Sen sijaan hallituksen esitys viidestä suurläänistä oli jo alun perin toteuttamiskelvoton eikä toivon mukaan saa eduskunnassakaan kannatusta. Esitys noudattaa kaavaa, että ensin määritellään uudistuksen lopputulos ja vasta sen jälkeen pyritään hakemaan asialle perustelut. Tuloksena on ollut, että perustelut ja asetettu tavoite ajautuvat toistuvasti ristiriitaan keskenään.

Lähtökohtana hallituksella on ollut muka hallitusohjelma, jonka mukaan tavoitteena on luoda tehtävien edellyttämä selväpiirteinen, alueiden omaleimaisuuden huomioon ottava aluehallinto. Hallituksen valitsema tie ei kuitenkaan johda asetettuun päämäärään. On vaikeata kuvitella, että suurlääniin perustaminen voisi aikaansaada alueiden omaleimaisuuden huomioon ottavaa valtion aluehallintoa. Ei ole mitenkään mahdollista, että suurlääniin perustaminen tekisi asioinnin asiakkaille nykyistä helpommaksi, parantaisi viranomaisten yhteistyötä tai yleensä- kään selkiyttäisi ja tehostaisi hallintoa. Suurlääniin perustamisen seurauksena aivan ilmeisesti tapahtuu lääninhallinnon kontaktien katoaminen omaan alueeseen ja sen asukkaisiin.

Joka tapauksessa ehdotuksen hyväksyminen merkitsisi keskushallinnon vahvistumista. Tämä ei ole kansalaisläheisyyttä korostavan hallinnon rakentamisen mukaista eivätkä sitä tue sen paremmin kansainvälinen kehitys kuin yhteiskuntatutkimuksen tuloksetkaan.

Arvoisa puhemies! Hallinnon kehittämisessä on lähdettävä kokonaisuudesta: keskushallinto, aluehallinto ja paikallishallinto. Koko ketju on mietittävä loppuun eikä otettava erillisiä palasia, jotka vain sotkevat kokonaisuutta. Hallinnon kokonaisuudistus olisikin syytä aloittaa valtion keskushallinnosta, jos vain uskaliaisuutta ja halukkuutta olisi. Keskushallinnon sisällä on aivan selvää kaksipuolaisuutta monilla hallinnonaloilla eivätkä säästötoimenpiteet ole juurikaan koskeneet keskushallintoa. Mieliapteeni on, että lääninhallituksilla olisi varmasti valmiuksia ottaa

vastaan moninaisia tehtäviä juuri keskushallinnosta.

Ehdotusta lääniverkon harventamisesta on perusteltu myös lääninhallituksen tehtävien määrän vähentämisellä, viimeksi täällä hallintoministerin toimesta. Hallituksen esityksessä annetaan kuitenkin tehtävien määrän kehityksestä aivan virheellinen kuva. Nykyinen läänijako aloitti toimintansa vuonna 1960. Tuohon aikaan lääninhallituksilla ei ollut lainkaan hyvinvointipalveluihin liittyviä sosiaali- ja terveydenhuollon enempää kuin koulutoimenkaan tehtäviä, jotka annettiin lääninhallituksille 1970-luvun alussa ja ovat edelleen. Aluekehitystehtävät ja ympäristöhallinnon tehtävät tulivat lääninhallituksiin vasta 1970- ja 1980-luvulla. Ne siirrettiin lääninhallituksilta maakuntien liitoille ja ympäristökeskuksille 1990-luvulla, eikä tämä toimenpide muuttanut millään tavoin nykyisen läänijaon perustamisvaiheessa vallinnutta tilannetta.

Valtionosuustehtävät, joiden vähentämisellä hanketta on myös perusteltu, työllistävät sosiaali- ja terveydenhuollossa vain 2–4 työvuotta lääninhallitusta kohti eikä niitä koulutoimen hallinnossa koskaan ole lääninhallituksille osoitettu. Samaan aikaan lääninhallitukset ovat saaneet runsaasti uusia tehtäviä, mitä täällä ei ole juurikaan tuotu esille. Hyvinvointitehtävien ohella sellaisia ovat olleet esimerkiksi kilpailu- ja markkinointivalvontaan liittyvät tehtävät, liikennehallinnon asiat ja integraatiosta johtuneet lisätehtävät esimerkiksi tuoteturvallisuuden ja elintarvikevalvonnan alalla.

Jos 1970- ja 1980-luvulla olisi läänien määrää lisätty tehtävien lisääntymisen vuoksi, olisi hallituksen perusteissa jonkinlaista logiikkaa. Kun tehtävien määrä tällä hetkellä on huomattavasti suurempi kuin nykyisen läänijaon syntyvaiheessa vuonna 1960, ei hallitus voi rehellen mielin perustella esitystään tehtävien muutoksilla.

Hallitus on perustellut esitystään myöskin lääninhallitusten henkilökunnan vähentämisellä. Viime vuosina lääninhallitukset ovat joutuneet läpikäymään kohtuuttoman ankan, noin 40 prosentin henkilöstön vähennyksen. On kohtuutonta, että tätä hallintohistoriamme rankinta henkilöstön saneerausta käytetään perusteluna nyt sille, että sitä jatkettaisiin uudella entistä rajumalla karsimisella.

On merkillistä, ettei hallitus näe käytännössä säästämisen mahdollisuuksia missään muualla hallinnossa. Ministeriöissä oli 1970-luvun alussa noin 1 500 virkamiestä ja tällä hetkellä luku on kasvanut lähelle 6 000:ta. Näiden keskushal-

linnon virkamiesten keskimääräiset palkkakustannukset ovat noin 400 000 markkaa vuodessa. Jos tästä joukosta vähennettäisiin nyt 2,5 prosenttia eli 150 virkamiestä, päästäisiin hallituksen tavoittelemaan 60 miljoonan markan säästöön.

Esityksessä vedotaan säästöihin, jotka muka vuosikymmenen vaihteessa olisivat noin 60 miljoonan markan luokkaa, mitä väitettävästi epäilen vahvasti. Hallintovaliokunnan mietinnössä todetaan varsin seikkaperäisesti säästöt aivan muiksi kuin hallitus esittää. Samoin Keski-Suomen lääninhallituksessa on todettu, että todellinen kulujen vähennys olisi vuonna 2001 vain 20 miljoonaa markkaa, mikäli pidetään kiinni siitä lupauksesta, että pakkoihtisanomisia ei tehdä. Suurempiin säästöihin pääseminen edellyttää vääjäämättä irtisanomisia.

Sisäasiainministeriön vastauksessa hallintovaliokunnalle on laskelmien osalta tyydytty vain toistamaan vanhoja väitteitä eikä siinä ole edes yritetty kiistää laskelman kritiikissä esitettyjä perusteita. Valtiovarainministeriön paineissa, jossa ei hevin suosita muita arvoja ja tavoitteita kuin valtion kulujen yksioikoista leikkaamista, hallinnon uudistusehdotuksiin liitetään sellaisiaakin uudistuksia kulujen vähentämiseksi, jotka eivät ole täysin realistisia. Tarkempi laskenta osoittanee, miten tässä tapauksessa on asian laita. Ei ole pahitteeksi, jos laskelmaan otettaisiin mukaan suurlääniä perustamisesta yksityisille asiakkaille aiheutuneet lisäkulut. Ei olisi myöskään pahitteeksi, jos laskelmassa edes yritettäisiin ottaa huomioon ne uudet kustannukset, jotka suurlääneistä aiheutuvat virastoille, kunnille ja liike-elämän edustajille. Jos ne otetaan huomioon, kuivuvat hallituksen esityksen säästövaikutukset olemattomiin.

Hallitus esittää perustettavaksi alueellisia palveluyksiköjä eli lakkautettaviin lääninhallituksiin jätettäisiin sivutoimipisteet. Tämän tapaista ehdotusta tehtäessä on tiedetty tai ainakin olisi pitänyt tietää, ettei tällainen järjestely voi olla kestävä. Kenties ehdotuksen taustalla onkin vain tarkoitus rauhoittaa ja hämätä niitä tahoja, jotka ovat kokeneet uudistuksen kielteisenä.

Sivutoimipisteistä muodostuisikin tosiasiaassa jälleen yksi hallintoporras, sillä hyvin kaukana oleva suurlääninhallitus joutuisi pyytämään alueellista asiantuntemusta edellyttävissä tomissaan sivupisteen toimenpiteitä ja asiantuntijanäkemyksiä. Todennäköisempi vaihtoehto siis onkin, että sivutoimipisteet muodostuisivat postikonttoreiksi, joilla olisi vain rutiininomai-

sia tehtäviä ja jotka lakkautettaisiin ennen pitkää ja loputkin aluetoiminnot katoaisivat lääneistä.

Arvoisa puhemies! Nyt tehty esitys niin sanotusta viiden läänin mallista ainakin Keski-Suomen läänin kannalta olisi vailla mitään mieltä. Jos läänissä on 205 kuntaa, niin hallituksen ehdottamassa Länsi-Suomen läänissä maaherralla ja lääninhallituksen virkamiehillä ei olisi mitään mahdollisuuksia hoitaa tehtäviä, niin kuin nykyiset lääninhallitukset hoitavat. Jo pistäytymisen kerran vaalikaudessa jokaisessa lääninsä kunnassa olisi maaherralle ylivoimainen urakka. Käytännössä lääninhallitukselta jäisi puuttumaan sekä alueellinen asiantuntemus että henkilökohtaiset yhteydet paikallisiin vaikuttajiin. Vallankäyttö keskittyisi entisestään ja kunnat jäisivät oman onnensa nojaan. Vähitellen valtion aluehallinto menettäisi merkityksensä ja arvotuksensa. Näin lieenee tarkoituskin. Onko ministerin tarkoituksena vallan keskittäminen?

Mahdollista on sekin, ettei ymmärrystä ole siihen, mihin nämä toimenpiteet todellisuudessa tulevat johtamaan. Se on kovin onnetonta esittäjälle, toivottavasti vain ei koko kansakunnalle.

Hallintoministeri on ottanut itse johtaakseen aluehallintohanketta tehtäväkuvansa mukaisesti. Ministerillähän on siihen tarvittava virka-auctoriteetti, mutta tuskin omaan hallintokokemukseen ja tutkimukseen perustuvaa asiantuntija-auctoriteettia. Tämä on johtanut tinkimättömyyteen, vaikeuksiin ottaa vastaan kritiikkiä hanketta hyödyttävällä tavalla ja liikaakin ministeriön joidenkin virkamiesten mielipiteiden kuuntelemiseen. Onkin toivottavaa, että tulevaisuudessa asianomainen ministeri antaisi hankkeen tehtäväksi ja ottaisi kantaa vasta muiden suorittamaan valmistelutyöhön.

Kuten jo puheenvuoroni alussa totesin, asian käsittely on ollut varsin perusteellista. Mielestäni valiokunnan mietintö on varsin hyvä ja saanee täällä istunnossa suuren enemmistön kannatuksen.

Arvoisa puhemies! Koko tämän onnettoman hankkeen alullepanijat löytyvät muualta kuin tämän hallituksen piiristä. Silti olen pettynyt myös nykyisen hallituksen joustamattomuuteen ja siihen, ettei koko esitystä ole vedetty nyt pois. Siitä huolimatta voitaneen tämän esityksen pohjalta ennen pitkää käynnistää uusi keskustelu valtion tehtävistä, eri toiminnoista ja siitä, missä virastoissa ja millä paikkakunnilla ja lääneissä voidaan tulevaisuudessakin kansalaisia palvella parhaiten.

Ed. T u l o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielestäni tämä hanke, ed. Karpio, ei ole onneton hanke. Se on ihan selkeä, joustava jatke sille, mitä jo edellisellä eduskuntakaudella täällä on päätetty. Onneton hanke se ei ole siinä mielessä, että näin pienelle maalle viisi suurlääniä on aivan riittävä.

Ed. Karpio myös mainitsi sen, että lääniorganisaatiouudistuksesta puuttuu kansanläheisyys. Jos ajattelen sitä, mitä läheisyysperiaatteella toimivaa työtä läänit ovat tehneet, niin kyllä kai se aika kaukana on siitä.

Mitä sitten tulee maakunta-ajatukseen, voin tamperelaisena kertoa, että tamperelaiset nykyään Hämeen laulun sijasta laulavat omaa laulua, joka on meidän oma maakuntalaulumme.

Mitä sitten tulee sivutoimipisteisiin, niin esimerkiksi Tampereella on toiminut Hämeen läänin sivutoimipiste jo vuosia. Se jää sinne ja se toimii erittäin tehokkaasti ja huomattavasti lähempänä ihmisiä kuin varsinaisen läänin organisaatio.

Ed. M i k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Karpio esitti, että läänejä voitaisiin vähentää. Ymmärtäisin tämän vähentämiskysymyksen, jos olisi lisätty läänejä vuoden 1960 jälkeen. Sehän perustui silloin 50-luvun arviointiin, kun perustettiin vuonna 1960 Keski-Suomen ja Pohjois-Karjalan läänit. Totean tähän, että kun vuonna 1986 tässä salissa yritettiin lisätä kolme lääniä, niin eduskunta totesi, että ei tarvita lisää läänejä. (Ed. Kiljunen: Yhdellä äänellä!) — Ei ollut yhdellä äänellä. Nimenomaan tämä talo totesi, että niitä ei tarvita, ja se oli myös jokin osoitus.

80—90-lukujen vaihteessa oli läänien tehtävät kaikkein laajimmillaan, eikä siis silloinkaan tarvittu lisää läänejä. Nyt kun on jo 40 prosenttia vähennetty, niin miksi ei vähennettäisi? Koko ajan ovat liikenneolosuhteet parantuneet, tietoliikenne on aivan valtavasti parantunut siitä ajasta, ja silti sanotaan, että ei, olemme sillä tasolla kuin 50-luvulla ja tarvitaan sama aluekokonaisuus. Onhan tämä niin kuin ed. Karpio sanoi, että ajat ovat paljon muuttuneet, todella paljon, mutta pitää reagoida myös ajan kulumisen myötä.

Toisaalta, kun puhutaan kunnista, lääninhallituksethan eivät ole kuntalain mukaan enää läänien varsinaisia valvoja ollenkaan. Joissakin erikoissektoreissa on valvontaa, mutta kuntien valvontaa ei ole, vaan kunnat ovat itsenäisiä. Tämä

poistettiin kuntalain tullessa voimaan 1 päivänä heinäkuuta 1995.

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Karpion puheenvuorosta ensinnäkin läänien henkilöstön vähentäminen. Se on vähentynyt näillä lukemilla, mitä äsken kerrottiin. Kannattaa kuitenkin muistaa, mistä se väheneminen johtuu. Osin siitä, että ympäristökeskukset perustettiin ja niihin siirrettiin tiettyjä tehtäviä. Aluekehitysvastuu siirtyi maakuntien liitoille, sinne siirtyi 4—7 henkilöä per lääninhallitus. Lisäksi muun muassa lupahallintoa on karsittu tavattoman paljon, mikä on ollut aivan oikein ja välttämätöntä. Se on pantu lähemmäksi kansaa ja näin on pitänytkin tehdä. Halusin tällä sanoa, että ymmärrettävä peruste sille vähenemiselle on olemassa. Mutta silti pienimmässäkin lääninhallituksessa on 80 henkilöä tällä hetkellä ja iso määrä tehtäviä. Kun ne tehtävät jossakin hoidetaan, miksi suuralueina? Miksei sillä jaotuksella, mikä on tällä hetkellä olemassa.

Ed. Karpio, ymmärrän, että teillä on tarvetta viitata siihen, että alullepanijat ovat jossakin muualla. Voi olla, että ryhmässänne oli viime vaalikaudella niitä, jotka olivat ja ovat edelleenkin varmaan sitä mieltä, että suurläänejä pitäisi perustaa jne. Mutta ei edellinen hallitus eikä ministeri sellaisia päätöksiä tehnyt. Ette löydä ensimmäistäkään puheenvuoroa ettekä kannanottoa ettekä kirjoitusta, joka olisi vihjannutkaan siihen, että näin meneteltäisiin.

Mitä tulee siihen, mitä edellinen pääministeri Aho on sanonut, en kerennyt ministeri Backmanille vastata, kun hän viittasi siihen ilmiselvään mahdollisuuteen, että jossakin vaiheessa kuitenkin otettaisiin askel maakuntaitsehallinnon suuntaan joko osassa kokeilumielisesti tai sitten ihan lopullinen askel siihen suuntaan. Askeleena se onkin varmasti toivottava jossakin vaiheessa, mutta se ei ole realistinen. Siinä järjestyksessä sekä valtion aluehallinto, lääninhallinto ja muu piirihallinto ja maakunnallinen hallinto koottaisiin yhteen. Mutta siihen ei ollut silloin realistisia mahdollisuuksia poliittisista syistä eikä siihen näytä olevan mahdollisuuksia nykyään.

Ed. V i i t a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Karpio mainitsi heti puheensa alussa siitä, että jo lähetekeskustelussa hän oli kyennyt ennakoimaan sen, mikä tulee olemaan hallintovaliokunnan mietinnön lopputulos. Jos ihan rehellisiä ollaan, en yhtään ihmettele, että

asia oli ennakoitavissa jo etukäteen. Tämähän vastaa juuri sitä asiaa, että kysymys läänien lukumäärästä tässä talossa on hyvin pitkälle jostakin kumman syystä muodostunut tunnekysymyksi. Jo ennen kuin asiantuntijoita kuuntelet, olet joko sitä mieltä, että nykyinen läänijako on hyvä, tai olet sitä mieltä, että tarvitaan viisi lääniä tai kenties kuusi tai seitsemän. Se on tunnekysymys. Huolimatta siitä, mitä asiantuntijat sanovat, sinun kantasi ei tule muuttumaan tässä asiassa.

Sen sijaan en halua väheksyä hallintovaliokunnan työtä siinä suhteessa, että se asiantuntijoita kuultuaan on kuitenkin kyennyt tekemään myös ihan asiallisia parannuksia, kuten työvoima- ja elinkeinokeskusten määrän kasvattaminen sekä se, mitä vastalauseessa mainitaan työsuojeluhallinnosta. Mielestäni tällaiset muutokset ovat hyvinkin asiallisia. Ehkä ne perustuvat pitempään harkintaan.

Mutta harmillista mielestäni on se, että läänien lukumäärä on nähty ikään kuin tunnekysymyksenä, koska minun mielestäni kyseessä on etenkin hallinnon järjeistämishanke.

Ed. K a l l i o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Mielestäni organisaatioiden mitoituksessa ja muodostamisessa keskeinen lähtökohta on tehtävien määrä. Tämän mielestäni ed. Karpio kyllä sujuvasti unohti. Siteeraamassaan hallitusohjelman kirjauksessa pidän avainsanoina sanoja ”tehtävien edellyttämä”. Tältä osin meidän pitäisikin kysyä, kuinka tiheää alueellista organisaatiota tämän hetken lääninhallituksen tehtävät edellyttävät. Lääninhallituksen tehtävät ovat kiistatta vähentyneet, se on täälläkin moneen kertaan todettu ja sitä samaa tukevat hallituksen esityksessä mainitut lukumäärät, joita ei käsittääkseni missään vaiheessa ole yritettykään kumota. Eli kun lääninhallituksen tehtävät ovat vähentyneet, on organisaation myös seurattava perässä.

Mitä tulee ed. Karpion viittaukseen tilanteeseen yli 35 vuotta sitten, pidän sitä hyvin kaukaa haettuna perusteluna kuten ed. Mikkolakin. Kyllä meidän pitää eri asioissa ottaa huomioon myös yhteiskunnallinen kehityksemme. Meillä on todellakin viestintävälineet, tietotekniset valmiudet ja liikenneyhteydet tänä päivänä aivan eri luokkaa kuin 35 vuotta sitten.

Ed. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Karpion puheessa tuli myös se sama väittäjä esille, että edellinen halli-

tus laittoi tämän asian liikkeelle, eli Ahon hallitus kylvi siemenet tähän. Sitä minä tässä olen kovasti ihmetellytkin, kun nyt on eri hallitus, Paavo Lipposen hallitus, joka on toisen tyyppistä linjausta vetänyt; miksi tämä hallitus on sitten ottanut tämän huonon asian edellisen hallituksen listalta. Kuten ministeri Backmankin perusteli, hänellä on samat ajatukset siitä, että tämä on edellisen hallituksen aikaansaannos. Tässä olisi pitänyt tehdä linjan muutos ja todeta, että se tie ei ole hyvä.

Toinen isompi kysymys, mikä tässä on säästöjen osalta, on se, että kyllä me säästöjä joka tapauksessa tarvitsemme, mutta säästöt saamme muulla tavalla. Nyt ajatellaan vanhaa laatikko-leikkimallia, jossa pitää olla päällikkö ja alaiset jonossa. Mutta miksi ei tehdä niin, että päällikköhän voi hallita useamman sektorin asioita, jolloin saadaan päällikkötasoa vähennettyä? On väitetty, että jos ei tehdä tätä uudistusta, ei saada päälliköitä pois. Sehän on hyvin vanhoillinen ajattelu, tällainen putkiajattelu, että pitää olla päällikkö ja alainen. Yhdellä päälliköllä voi olla useampia ja toisenkin sektorin alaisia, jolloin saadaan säästöä aikaan ihan samalla tavalla.

Ed. K a r p i o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin ed. Viitaselle, kun puhuitte, että tämä olisi tunnekysymys, kun aavisitin, miten tässä tulee käymään. Saattaa se olla tunnekysymys, mutta kyllä tämä on myös asiakysymys. Olen yrittänyt perustella tätä myös asiallisesti, kuinka hanke on onneton ja vailla mitään mieltä. Toin myös lukuja esille. Ensinnäkin tehtäväkysymyksissä epäonnistuneena pidettiin sitä, että puhuin ajasta 35 vuotta taaksepäin, mutta totesin vain, että siitä ajasta myös tehtävät ovat lisääntyneet lääninhallituksissa, ettei siitä voida aivan yksipuolisesti todeta, että tehtävät ovat vain vähentyneet. Olisin toivonut, että olisitte puuttunut siihen, että myös keskushallinnossa, ministeriöissä on 20 vuoden aikana henkilökunta lisääntynyt 1 500:sta 6 000:een, mitä voitaisiin siellä saada säästöjä aikaan.

Kaiken kaikkiaan vielä kansanläheisyydestä ed. Tuloselle. Jos pohjoisesta Keski-Suomesta on lyhyempi matka vaikka Rovaniemelle kuin ennakoituun tulevaan pääkaupunkiin Turkuun, niin minusta on aika vaikea puhua siinä vaiheessa enää mitään kansanläheisyydestä.

Ed. W i d e r o o s : Ärade fru talman! För det första så svarade minister Backman inte på riksdagsman Per Lövs fråga om på vilket sätt man

tänker ordna servicen på svenska. I regeringens proposition så står det nämligen att det är möjligt att grunda svenskspråkiga utbildningsenheter, att länsstyrelserna också i övrigt kunde ordna en tillräckligt effektiv svensk service och att svenskspråkig service också kan finnas tillgänglig vid dessa länsstyrelsernas regionala serviceenheter. Jag hoppas faktiskt att regeringen menar någonting annat eller någonting mera med det här än vad som står i själva texten, och det kunde gärna minister Backman ha svarat på.

Frågan om länsstyrelsernas vara eller inte vara, deras antal och uppgifter engagerar faktiskt också människor utanför riksdagshuset. Den så kallade vanliga människan har minsann också synpunkter på denna fråga. Och då handlar det inte om var byråkratiska gränser dras i norr eller söder, utan då handlar det om en känsla för sin region, om närhet till förvaltningen, om rätten till service på sitt modersmål o.s.v.

Hallintovaliokunta on tehnyt varsin hyvää työtä. Valiokunta on myös oivaltanut sen tosiasiassa, että kysymyksillä lääninhallituksista ja työvoima- ja elinkeinokeskuksista ei ole keskenään mitään tekemistä. Useissa eri yhteyksissä on esitetty, että jos lääniuudistusta ei hyväksytä, niin työvoima- ja elinkeinokeskusten perustamista ei hyväksytä, viimeksi ministerin omassa puheenvuorossa. Tätä kytkentää en ymmärrä. Nämä kaksi asiaa voidaan hoitaa täysin toisistaan riippumatta.

On sitten kokonaan toinen asia, että katson henkilökohtaisesti, että maaseutuelinkeinopiiristä ei olisi pitänyt liittää työvoima- ja elinkeinokeskuksiin, vaan että nämä olisivat yhdessä esimerkiksi metsäkeskusten kanssa kehittäneet oman organisaationsa. Tämä ei kuitenkaan ole ollut mahdollista, ja tämän vuoksi tyydynkin hallintovaliokunnan tekemään ehdotukseen.

Min uppfattning är också att den statliga förvaltningen skall ha ett godkännande av befolkningen. Detta godkännande kräver att man följer närhetsprincipen, d.v.s. förvaltningen skall finnas så nära människorna att de dels kan bedöma förvaltningens duglighet och dels kan tillgodogöra sig dess service. Förvaltningen är ju faktiskt inte till för sig själv, inte heller är den till för centralförvaltningen, i varje fall inte enbart. Den har verkligen som uppgift att betjäna befolkningen.

Jag förstår att det finns ett behov av att spara pengar, men jag kan inte förstå att det enda sättet

man kan spara på är genom att minska antalet län. Om man vill minska på de administrativa kostnaderna så går det också att göra inom ramen för den förvaltning som nu finns, men kanske den modellen skulle kräva större mod än att ändra på länsgränserna.

Arvoisa puhemies! Käsitykseni mukaan myös valtionhallinnolla on oltava väestön hyväksyntä. Tämä hyväksyntä vaatii läheisyysperiaatteen noudattamista, eli hallinnon on oltava niin lähellä ihmisiä, että he voivat toisaalta arvioida hallinnon kelvollisuutta ja toisaalta käyttää sen palveluja hyväkseen. Hallinto ei todellakaan ole itseään varten, ei myöskään keskushallintoa varten, ei ainakaan pelkästään keskushallintoa. Sen tehtävänä on väestön palveleminen.

Ymmärrän kyllä säästämistarpeen, mutta en voi ymmärtää, että ainoa tapa säästää on läänien vähentäminen. Jos halutaan vähentää hallinnollisia kuluja, tämä voidaan tehdä nykyisen hallinnon puitteissa, mutta ehkä sen tien valitseminen vaatii suurempaa rohkeutta kuin läänien rajojen muuttaminen.

Jos läänien määrää muutetaan hallituksen ehdottamalla tavalla, se merkitsee ns. läheisyysperiaatteesta luopumista keskittämisajattelun ja valan keskittämisen eduksi. Tätä en voi hyväksyä. Miten ylipäänsä voidaan ajatella, että esimerkiksi Länsi-Suomen läänin hallinnoivilla virkamiehillä olisi riittävän hyvä paikallistuntemus? Pelkästään vilkaisu karttaan osoittaa tämän mahdolliseksi. Minään puolustuksena ei voida pitää palvelupisteiden ylläpitämistä niissä kaupungeissa, joissa on tähän saakka ollut oma lääninhallitus. Tämä ilo jää melko lyhyeksi, koska jatkossa voidaan helposti säästää juuri näistä henkilöstökuluista.

Länsindelningen är en fråga som mycket starkt delar riksdagen i två läger. Vi som motsätter oss denna reform, vi har olika motiveringar men målet är det samma, nämligen att fälla regeringens förslag om en ny länsindelning.

Det är beklagligt att man inte inom regeringen sökt en lösning som hela regeringen skulle ha kunnat ställa sig bakom. Inte heller är det bra att eventuellt genomföra en dylik reform när också riksdagen är så starkt delad i två läger. Lika beklagligt är det hot som ligger över oss i riksdagen med minister Backmans ord att om inte nedbantningen av antalet län godkänns, så drar regeringen tillbaka förslaget om arbetskrafts- och näringscentralerna. Jag hoppas att riksdagen i

denna fråga handlar självständigt och röstar enligt övertygelse utan att notera det hot som vilar över oss. Utpressning av detta slag borde faktiskt inte få förekomma i plenisalen.

Läänijako on eduskuntaa voimakkaasti kahteen leiriin jakava kysymys. Meillä tätä uudistusta vastustavilla on erilaisia perusteluja, mutta tavoite on sama: uutta läänijakoa koskevan hallituksen esityksen kaataminen.

Talman! Jag hoppas verkligen att förvaltningsutskottets förslag både vad det gäller länen och arbetskrafts- och näringscentralerna godkänns av riksdagen.

Ed. V ä h ä n ä k k i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kajoan ainoastaan yhteen yksityiskohtaan ed. Wideroosin puheenvuorossa, kun hän totesi, että hallinto tarvitsee väestön hyväksynnän. Näinhän asia nimenomaan on meillä kunnallishallinnon ja maakuntahallinnon osalta. Väestön hyväksyntä taas tässä asiassa, mikä nyt on käsiteltävänä, tapahtuu tässä ja nyt, tässä huoneessa ja näinä päivinä eli edustuksellisen demokratian kautta.

Silloin kun ruotsalaiset toivat Suomeen lääninhallinnon 1600-luvulla, ei tiedusteltu keneltäkään suomalaiselta, olisiko tämä passeli tilanne. Mutta onneksi se aika on kuitenkin ohi, kun välillä käväisimme myös Venäjän alaisuudessa ja vihdoinkin itsenäistyimme. Nyt täällä käsitellään niitä asioita, mitä Suomen kansa on valtuuttanut kansanedustajat tekemään. Täällä on tosi äänekäs vähemmistö — tämä on minun käsitykseni tässä asiassa — ja suhteellisen hiljainen enemmistö.

Ed. J u u r o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Widerooskin lähti siitä, että näillä kahdella asialla, lääninhallinnon uudelleenjärjestelyllä ja työvoima- ja elinkeinopiirien perustamisella, ei ole mitään yhteyttä. Se on tullut useassa muussakin puheenvuorossa samalla lailla esille. Minusta se on erittäin merkittävä käsite, koska koko uudistus lähtee siitä, että työvoima- ja elinkeinopiirien pohjana ovat taloudelliset maakuntapohjat. Jos vanhat läänit jäävät voimaan ja perustetaan uudet työvoima- ja elinkeinopiirit, käy esimerkiksi Päijät-Hämeen osalta siten, että Etelä-Hämeen suunniteltu työvoima- ja elinkeinopiiri jakautuu kolmen läänin alueelle. On ihan selvää, että tällaisessa tilanteessa lääninhallitukset erkaantuvat yhä kauemmak-

si siitä kehittämistyöstä, josta maakuntien liitot ja työvoima- ja elinkeinopiirit tulevat huolehtimaan, joten tämäkin asia tulisi pitää muistissa.

Ed. W i d e r o o s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Se, että kunnallishallinnossa on ihmisten hyväksyntä, ei tarkoita sitä, että valtionhallinnossa asia olisi samalla tavalla. Nyt on kysymys kahdesta eri asiasta. Sen takia otin tämän asian esille.

Sitten tämä asia, että on kytketty näitä kahta asiaa yhteen. Hallitushan on sen tehnyt. Ministeri on sen ilmoittanut tänään virallisesti tässä salissa. Eduskunta ei ole sitä tehnyt eikä hallintovaliokunta. Minä toivoisin henkilökohtaisesti, että hallitus kunnioittaisi sitä, mitä eduskunta tekee.

Ed. H o l o p a i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Vähänäkki totesi äsken, että puhumassa on äänekäs vähemmistö ja enemmistö on hiljainen. En katso tätä meidän puhuvien viaksi, että olemme äänessä. Toisaalta eikös tämä äänestyksessä mitata, kumpi on vähemmistö, kumpi on enemmistö.

Valtioneuvosto asetti 14.9.95 Aluehallinto 2000 -hankkeen valmistelevaan valtion aluehallinnon uudistamista. Hallitusohjelmaankin liittyen aluehallinnon osalta edellytetään selväpiirteistä ja alueiden omaleimaisuuden huomioon ottavaa aluehallintoa, joka käsittää nykyistä tuntuvasti vähemmän organisaatioita. Tästä lähdettiin ja asia on edennyt loppusuoralle.

Minulla oli tilaisuus osallistua hallintovaliokunnan varajäsenenä asiantuntijoiden mittavaan kuulemiseen hallintovaliokunnan pöydän ääressä. Mutta kun olen läänien määrän vähentämisessä vastarannan kiiski, sain luonnollisesti seurata mietinnön loppuvalmistelua vaihtoahtiosta, toki sekin oli hyvin mielenkiintoista.

Hallintovaliokunnassa asian käsittely oli erittäin asiallista ja sujui näkemyseroista huolimatta varsin sopuisasti, erittäinkin sopuisasti. Työvoima- ja elinkeinokeskusten perustamisesta oli valiokunta yksimielinen, kuten on todettu. Sen sijaan lääniosasta kannat poikkesivat niin, että enemmistö vastusti hallituksen esitystä. Heti puheeni alkupuolella toteen, eikä se varmaan kenellekään ole edes epäselvää, että vastustan läänien määrän vähentämistä viiteen nykyisestä yhdestätoista siitäkin huolimatta, että se vaarantaa myös työvoima- ja elinkeinokeskusten perustamisen. Katson, että jos koko aluehallinnon uudistus kaatuu, on siitä yksin vastuussa hallitus, joka niputti yhteen läänien

määrän vähentämisen ja työvoima- ja elinkeinokeskusten perustamisen.

Haluan muutamalla sanalla perustella kielteistä kantaani tähän asiaan. Ehkä perusteluni kaikilta osin eivät ole kovin syvällisiä.

Hallituksen tavoitteena on aluehallinnon selväpiirteisyyden ja alueiden omaleimaisuuden huomioon ottaminen aluehallinnossa. Mielestäni tämä on tosi hyvä tavoite, mutta se ei vain sovi perusteluksi hallituksen tavoittelemalle mallille. Yhtä hyvin ellei paremmin se sopisi läänien määrän säilyttämiseksi ennallaan.

Pohjois-Karjala on kehittynyt Kuopion läänistä irtautumisen jälkeen valtavasti. Olisiko meillä olemassa meidän suurta aarrettamme Joensuun yliopistoakaan, ellei lääninä olisi saatu? Viiden läänin malli ei huomioi missään määrin omaleimaisuuden periaatetta, vaikka ennakkoon on vakuutettu, etteivät vaaliipiirirajat muutu uusien läänien rajoja vastaaviksi. Kuulun epäilijöiden joukkoon. Jos näin kävisi, se olisi demokratian ja alueiden tasavertaisen kehittämisen kannalta hyvinkin vahingollinen asia.

Säästöistä haluan todeta sen, että niitä saatetaisiin jonkin verran saadakin aikaan ja nimenomaan valtiolle, mutta esitettyjä laskelmia pidän aivan liian toiveikkaina. Kansalaisille, yrityksille, yhteisöille ja kunnille läänien määrän suunniteltu vähentäminen toisi vastaavasti lisäkustannuksia. Olen käsittänyt näin, että esimerkiksi Itä-Suomen läänille on pääkaupunkikin mietitty jo valmiiksi, vaikka sitä toki ei ole tunnustettu. Liikenneyhteydet tulevat olemaan tämän ajatuskuvion mukaiseen Itä-Suomen läänin pääkaupunkiin niin heikot, että Helsingissäkin olisi sitten jo pohjoiskarjalaisten helpompi asioida.

Siirtyminen viiteen mannermaan lääniiin ei organisaatiota merkittävästi vähentäisi, kun sivutoimipisteet kuitenkin jäisivät. Tosin niiden tulevaisuudesta ja toimivuudesta voidaan olla kahden mieltä. Työvoima- ja elinkeinokeskusten perustaminen sen sijaan vähentäisi runsaasti organisaatioita.

Palvelu- ja tehtävänäkökulmaa hallituksen esityksessä ministerin toimesta on korostettu. Uudistuksen yhtenä perusteena hallinnon sijasta olen siitä samaa mieltä. Elinkeinokeskusten koaminen yhteen on juuri sitä, mutta miten läänien määrän vähentämiseen tämä peruste sopii? Turvallisuus- ja poikkeusolojen tehtävien tulokelliseen hoitamiseen suurlääneissä suhtaudun myös kriittisesti. Miten tällä sektorilla alueiden omaleimaisuus, alueiden ja ihmisten tuntemus

sekä kulttuurin tuntemus voitaisiin nykyistä paremmin hoitaa ja huomioida?

Taidetoimikuntien sekä nuoris- ja liikunta-sektorin suhteen sopii myös edellä oleva perustelu. Läänien tehtävät ovat vähentyneet, se on aivan totta, mutta on tuotu esille myös se, että henkilöstö on kolmen vuoden aikana vähentynyt 40 prosenttia. On aivan oikein, että tehtäviä on siirretty runsaasti lähemmäksi kansalaisia kihlakunnanvirastoihin ja kuntiin. Samaa siirtämistä pitäisi uudistuksessa toteuttaa keskushallinnosta nykyisiin lääninhallituksiin, kihlakunnanvirastoihin ja kuntiin eikä etäännyttää suurlääneillä palveluja ihmisistä. Eikös palvelunäkökulmaa haluta korostaa? Vain osa yhteydenpidosta voidaan hoitaa puhelimilla, faxeilla ja tietokoneilla.

Itäisten läänien yhteistyötä on kehitettävä. Se tapahtuu parhaiten nimenomaan maakuntien liittojen kautta. Pohjois-Karjala on viime vuosien aikana menettänyt runsaasti julkisen sektorin työpaikkoja VR:ltä, tiepiireistä, Posti-Teleltä, veropiireistä jne. Näistä on työntekijöitä siirretty läänin ulkopuolelle tai pakotetuista syistä he ovat olleet pakotettuja siirtymään, osa on joutunut kortistoon. Julkisen sektorin osuus työllistäjänä, kun otetaan mukaan sekä kunnat että valtio, on Pohjois-Karjalan kannalta ollut hyvin merkittävää, eivätkä nämä ihmiset ole olleet vain palkansaajia tai hallinnon pyörittäjiä vaan myös palvelujen tuottajia.

Valtion budjettitalouden henkilöstöstä, joka vuonna 1995 oli noin 125 000, oli Pohjois-Karjalassa 4 000 eli prosentteina 3,3. Kokonaisuuden kannalta ei varmaankaan ole valtiolle ratkaisevaa säästöä, vaikka ne kaikkikin poistettaisiin. Meille pohjoiskarjalaisille näillä työpaikoilla, olivatpa ne sitten lääneissä, VR:llä, Postilla, veropiireillä, Telellä tai muissa sellaisissa, on kuitenkin hyvin suuri merkitys.

Nostin edellä vain muutamia perusteluja. Päätökseni oli vastustaa maan jakamista viiteen mannermaan lääniin. Varmasti monet muut edustajat tuovat vankkoja perusteita sille, miksi uudistusta ei tule toteuttaa. Työvoima- ja elinkeinokeskuksia ei olisi pitänyt nittoa yhteen läänituudistuksen kanssa, kuten nyt on tehty. Se ei palvele kansakunnan kokonaisuutta.

Arvoisa rouva puhemies! Ilo elää Karjalassa oli teemana, kun maakuntamme, joka ainakin vielä tällä hetkellä on lääni, esittäytyi muutama vuosi sitten Helsingissä. Se, että meillä on rikkautena runsas siirtolaisväestö, antaa oman leimansa lääniimme. Olemme myös osa itäistä kolkkaa Euroopan unionissa. Meille nykyinen lääni on

palveluineen osa identiteettiämme. Senhän osoittivat ne 70 000 pohjoiskarjalaista, jotka allekirjoittivat vetoomuksen läänimme säilyttämisen puolesta. Ilo elää Karjalassa ja Pohjois-Karjalassa varmasti jatkossakin. Vetoan, että siihen annetaan mahdollisuus myös täällä tehtävien päätösten muodossa ei pelkästään tässä asiassa vaan myös monissa muissa asioissa.

Ed. K a l l i o : Rouva puhemies! Ed. Pekkari-nen totesi, että Ahon hallitus ei käynnistänyt läänijaon muutoshankkeita, kokoamista suurempiin alueisiin. Näin oli. Tämä hallinnon kehityksen looginen vaihe jäikin Lipposen hallituksen tehtäväksi. Haluan antaa tunnustusta Ahon hallitukselle, mitä aikaisemmin en ainakaan tältä paikalta ole tehnyt. Siihen ei varmaan ole ollut erityisempää syytäkään, mutta hallinnon kehittämiseen liittyen kyllä näin on.

Ahon hallitus näki aivan oikein, että maamme raskas hallintoaparaatti kaipaava järkiperaistamista. Niinpä Ahon hallituksen toimesta asetettiin tammikuussa 1992 maakuntien ja valtion alueellisen hallinnon kehittämishanke, jonka selvitysmieheksi tuli Jukka Hirvelä toimeksiantonaan selvittää, miten valtion aluehallinto voidaan saada kevyemmäksi, kootummaksi ja taloudellisemmaksi. Todettakoon, että selvitysmies työnsä lopputuloksena jo tuolloin ehdotti, että läänien ja lääninhallitusten lukumäärää tulisi vähentää viidestä kuuteen.

Saman vuoden heinäkuun 8 päivänä valtioneuvosto teki periaatepäätöksen, jonka mukaan valtion aluejakojen yhtenäisenä pohjana käytetään toiminnallistaloudellista maakuntajakoa. Tämä oli hyvä ja aluejakoa selventävä päätös myöskin. Vielä seuraavan vuoden kesäkuussa Ahon hallitus teki periaatepäätöksen toimenpiteistä keskushallinnon ja aluehallinnon uudistamiseksi. Päätöksen mukaan lääninhallituksen tehtäviä karsitaan valtion aluehallinnon selvitysmiehen ehdotusten pohjalta sekä ottaen huomioon aluekehitystehtävien siirtyminen maakunnallisille liitoille. Nämä kaikki olivat aivan oikean suuntaisia päätöksiä hallinnon kehittämiseksi.

Jo tämä lyhyt hallinnon kehittämisen historia omalta osaltaan korostaa sitä mielestäni oikeaa peruslähtökohtaa, että organisaatio täytyy muodostaa ja mitoittaa tehtävien mukaan, niitä täytyy tarkistaa tehtävien vähentymisen taikka lisääntymisen myötä.

Kuten totesin, Lipposen hallitus jatkaa hallinnon kehittämistä Ahon hallituksen viitoitta-

malla tiellä. Hallitusohjelmassahan todetaan, että hallituksen tavoitteena on luoda tehtävien edellyttämä selväpiirteinen, alueiden omaleimaisuuden huomioon ottava aluehallinto. Lääninhallitusten, piirihallintoviranomaisten ja maakuntien liittojen toimialoja ja tehtäviä selkeytetään ja päällekkäisyydet poistetaan. Samalla vähennetään tuntuvasti organisaatioiden määrää.

Hallituksen esityksessä aluehallintoa koskevan lainsäädännön uudistamiseksi lähdetään läänijaon osalta aivan oikein lääninhallituksen tehtävistä. Tarkastelulähtökohtana on se, millaisen ja kuinka tiheän lääniorganisaation nykyiset tehtävät tarvitsevat. Käsitykseni on, että ei tarvita näin tiheää jakoa kuin meillä on tällä hetkellä. Myös ne ministeriöt, joiden alaisia tehtäviä lääninhallituksissa hoidetaan, ovat arvioineet 4—7 alueyksikköä riittäviksi.

Lääninhallituksen tehtävät ovat kiistatta vähentyneet. Sitä tuskin kukaan muuksi voi muuttaa, vaikkakin hallintovaliokunnan enemmistön hyväksymässä mietinnössä tapahtunutta kehitystä pyritään vähättelemään. Lääninhallitusten tehtävien merkittävää vähentymistä ei kuitenkaan voida sivuuttaa arvioitaessa läänien lukumäärätarvetta. Meillä ei kerta kaikkiaan ole varaa liian raskaisiin hallintokoneistoihin. Näitä voimavaroja tarvittaisiin huomattavasti kipeämmin esimerkiksi sosiaali- ja terveystoimen palvelutehtävissä.

Meidän tulee jatkossakin toimia siten, että tehtäviä siirretään edelleen lähemmäksi kansalaisia, kuntiin ja kihlakuntiin. Siis vielä kerran tältä osin: Organisaatiot tulee mitoittaa tehtävien, viranomaisten toiminnallisten tarpeiden mukaan. Kun kerran lääninhallitusten tehtävät ovat muuttuneet, on organisaatioidenkin seurattava perässä.

Muutama sana valtion aluehallinnon perusaluejaosta. Läänijako on menettänyt jo ajat siten perusaluejaon asemansa. Viimeinen kuolinisku tässä suhteessa oli valtioneuvoston 1992 tekemä periaatepäätös, jonka mukaan valtion aluejakojen yhtenäisenä pohjana käytetään toiminnallistoloudellista maakuntajakoa. Nykyisin yhteensä 14 alueviranomaisen toimialueet on jaettu ns. suuralueisiin eli ne toimivat jakaantuneina 3—9 toimialueeseen. Läänijaon kaltainen aluejako, eli toimialueiden lukumäärä 10—12, on nykyisin kuudella alueviranomaisella. Näistäkin lääninoikeudet toimivat jo viidellä yhteistoiminta-alueella ja vireillä on valmistelu lääninoikeuksien muodostamiseksi viideksi aluetuomioistui-

meksi. Täysin yhtenevä aluejako läänien kanssa on ainoastaan sotilaslääneillä ja työsuojelupiireillä. Työsuojelupiirienkin määräksi ehdotettiin jo vuonna 1992 5—6.

Lääninhallitusten muodostaminen alueiltaan suuremmiksi parantaa mahdollisuuksia henkilöstön joustavaan käyttöön. Nykyisin lääninhallitusten virat ja tehtävät eivät ole tasapainossa. Kun lääninhallitusten henkilöstö on oleellisesti vähentynyt 1980-luvun huippuvuosista, henkilöstörakenne on myöskin vinoutunut. Johtoorganisaatioiden paino on aivan liian suuri. Lääninhallitusten asiantuntemus ja osaaminen on myös henkilöstöleikkausten myötä selvästi vähentynyt. Lääninuudistus antaakin mahdollisuuden tehtävien laadulliseen parantamiseen. Henkilöstö voi erikoistua tehtäviinsä, kun lääninhallituksiin voidaan muodostaa aikaisempaa vahvemmat ja asiantuntevammät eri tehtäväalueiden vastuuyksiköt.

Arvoisa puhemies! Uudet alueellistumisen haasteet vaativat ilmiselvästi kokonaan uudenlaisen hallintokulttuurin oppimista. Ne edellyttävät uudenlaisia hallintorakenteita. Tämän kanssa linjassa on jo jonkin aikaa toteutettu ohjelmaperusteista maakuntapohjaista aluepolitiikkaa, joka korostaa alueellista omaehtoisuutta ja paikallisia tarpeita. Tätä vahvistaa ehdotettujen työvoima- ja elinkeinokeskusten muodostaminen maakuntapohjalta. Samassa vakaassa linjassa on myös läänijaon muodostaminen nykyisten tehtävien edellyttämiksi maakuntien kerrannaisiksi.

Tässä hallituksen esittämässä uudistuksessa on kyse siitä, jatkammeko ja vahvistammeko me sitä kehitystrendiä, jonka edellinen hallitus laittoi alulle. Onko meillä uskallusta katsoa rohkeasti tulevaisuuteen vai takerrummeko me tässäkin asiassa menneisyyden ratkaisuihin? Haluavatko uudistuksen vastustajat viestiä sitä, että valtionhallinnon tehtävät pitäisi koota nykyisiin lääninhallituksiin? Se olisi paluuta kauas takaisin. Se olisi turmiollista kansanvaltaisia elementtejä sisältävälle maakuntahallinnolle. Näinkö pian on unohtunut, että lääninhallitusten kansanvaltainen ohjaaminen ei onnistunut läänineuvottelukuntien kautta?

Rouva puhemies! Uudistukset ovat aina vaikeita ja erityisen vaikeita ovat hallinnon uudistukset. Siitä minullakin on aikaisempaa kokemusta, tosin hyvin paljon pienemmässä mittakaavassa. Koskaan et muuttua saa -ajattelu on tiukassa, mutta mikään ei ole niin varmaa kuin muutos ja mitä pidemmälle me ratkaisuja lyk-

käämme, sitä vaikeampia ja hallitsemattomampia ne tulevat olemaan.

Ed. Kallis merkitään länä olevaksi.

P u h e m i e s : Täysistunto keskeytetään ja sitä jatketaan kello 16.

Täysistunto keskeytetään kello 14.01.

Täysistuntoa jatketaan

kello 16

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies Pesälä.

1) Hallituksen esitys valtion aluehallintoa koskevan lainsäädännön uudistamiseksi

Keskustelu jatkuu:

Ed. K i l j u n e n : Arvoisa puhemies! Kun on seurannut viimeisten viikkojen tapahtumia tämän hallituksen esityksen osalta koskien aluehallintolakia ja erityisesti seurannut hallintoministeri Backmanin, voisi sanoa, röykytystä ja höykytystä, väistämättä on tullut mieleen Saksan liittotasavallan entisen sisäministerin Hermann Höcherlin arvio, kun hän kerran arvioi omaa työnsä. Hän totesi seuraavalla tavalla: "Jos teillä on ystävää, jolle haluatte jotakin pahaa, niin antakaa hänen olla sisäministerinä neljä vuotta." Epäilemättä sisäasiainministeriössä työskentelevä hallintoministeri Backman on varmaankin jatkamassa osittain tämän kaltaisen tilannearvion. Olen itse asiassa hänen piinaansa jatkamassa, arvoisa puhemies. Hän ei ole kylläkään paikalla, mutta toivon mukaan tulee tänne hetken kuluttua.

Sitä ennen haluaisin kuitenkin vielä kiittää tapaa, jolla ministeri Backman on tätä asiaa täällä esitellyt. Olen pitänyt arvokkaana sitä, että hän on itse sitoutunut tähän prosessiin, asettanut itsensä alttiiksi. Häntä on arvosteltu siitä, ettei hän ole antanut enemmän virkamiesportaalle vastuuta tässä kysymyksessä. Hän on kuitenkin ollut keihäänkärkenä ja sitä kautta valmiina keskusteluun. Keskusteluvalmiutta on ollut ns. jul-

kiseen keskusteluun, jota on käyty eri tahoilla, ja myös arvostan sitä kahdenkeskistä keskustelua, jota olemme voineet hänen kanssaan harjoittaa tästä teemasta. Siinä suhteessa ei ole ainakaan minulla minkäänlaisia moitteita tavasta, jolla hallintoministeri tätä asiaa on esittänyt.

Minulla ei myöskään ole, arvoisa puhemies, moitteita sen suhteen, mitkä ovat olleet lähtökohdat tälle esitykselle. Lähtökohtanaan on tietystikin hallituksen esitys ja viime kädessä hallituksen tavoiteohjelma. Hallitus on tavoiteohjelmassaan ilmaissut aluehallinnosta seuraavaa: "- tavoitteena on luoda tehtävien edellyttämä, selväpiirteinen, alueiden omaleimaisuuden huomioon ottava aluehallinto". Päällekkäisyydet pyritään poistamaan, ja pyrkimyksenä on myös vähentää organisaatioita. Tämä on se, mitä asiasta sanotaan hallitusohjelmassa. Olen melko vakuuttunut, että minun laillani enemmistö tämän salin edustajista, haluaa vahvasti alleviivata näitä peruslähtökohtia aluehallintoa kehitettäessä Suomessa. Ne on nimenomaan oikein kirjattu.

Sikäli ei ole yllättävää todeta, että kun hallitus tältä pohjalta on tehnyt esityksen, joka on meillä käsittelyssä, sen perusteluosat nojaavat hyvin vahvasti hallituksen tavoiteohjelman perusasetuksiin, ja niihinkin on helppo yhtyä. Niidenkin perusargumentaatio on hyvin pitkälle kuvaamassa sitä perusongelmaa, joka meillä tällä hetkellä on aluehallinnon osalta.

Tuodaan selvästi se seikka esille, että meillä vuosikymmenten varrella asteittain eri hallinnonhaarojen kehittäessään omaa piirihallintoaan tehtävien mukaan on syntynyt sektoroitunut hallintoa, joka on monissa tilanteissa noudattanut omia aluejakojaan. Tämä eri instansseista, eri hallintohaaroista, lähtenyt aloitteellisuus on johtanut valtion väliportaan tai aluehallinnon sirpaloituneeseen aluerakenteeseen, joka on nyt tosiseikka ja joka on se kritiikin perusaihe, mistä olemme joutuneet lähtemään liikkeelle.

Kuten hallituksen esityksen perusteluosassa todetaan, aluehallintoa Suomessa on kehitetty ennen muuta hallinnon ehdoin, ei asiakkaiden eikä myöskään kokonaisuuden näkökulmasta. Tämä tulee hyvin painavasti ja selkeästi esille tässä hallituksen esityksessä, ja sitä haluan alleviivata myös tässä yhteydessä.

Hallituksen esityksen johdannossa myös tuodaan se seikka esille, että meillä ei ole yhtenäistä alueviranomaista. Sellainen ei ole lääni eikä mikään mukaan instanssi. Meillä itse asiassa on 23 alueviranomaista. Ei ainoastaan tämä lukumäärä ole suuri, vaan nimenomaan aluejako kullakin

alueviranomaisella poikkeaa toisistaan, mikä aiheuttaa tätä sirpaleisuutta, päällekkäisyyttä, hajanaisuutta ja epäselvyyttä. Tämä kaikki on ilmiselvästi syytä tunnistaa.

Ainoa ongelma, mikä tästä tietysti johtuu, ovat ne johtopäätökset, joita hallitus tekee, arvoisa puhemies, omassa esityksessään. Tässä on kaksi peruslakia, joka ovat olennaisia.

Yhtäältä ollaan perustamassa työvoima- ja elinkeinokeskuksia: 13 on hallituksen esitys. Nyt olemme kuulleet, että hallitus on valmis myös 15 elinkeinokeskukseen. Idea siinä taustalla on kannatettava sikäli, että on mielekästä 6 alueviranomaista vetää yhteen ja näin perustaa yksi alueviranomainen. Se on sitä aluehallinnon yhteenkoostamistehtävää, joka on perusteluosissa esitetty. Siinä mielessä se on järkevää. Voimme problematisoida sitä, onko budjettivalta mahdollisessa tulevassa elimessä järkevästi suunniteltu ja johtosuhteet järkevästi mietitty. Ne ovat teknisiä huomioita kuitenkin siihen nähden, että tämä peruslähestymistapa on mielekäs ja tarkoituksenmukainen.

Hallitus tekee toisen lakiesityksen myös, jota on usein kutsuttu suurläänihankkeeksi. Lääninhallituslailla, joka tässä on tuotu hallituksen esityksenä, ollaan perustamassa Suomeen 5:tä läänin lisäksi, että Ahvenanmaa säilyttää oman erityisasemansa. Tältä osin, arvoisa puhemies, minusta tuntuu, että on ikään kuin unohdettu se peruslähtökohta, jolla koko tätä hallintoremonttia aluehallinnon osalta perustellaan. Tässä minusta on suuri ongelma.

Katsotaanpa tilannetta naapurimaassamme Ruotsissa. Siellä on käyty aivan saman tyyppinen keskustelu kuin Suomessa 80-luvulla ja 90-luvun alussa. Hyvin pitkälle saman tyyppisistä yhteiskunnista on kysymys. Siellä asteittain sektoroitunut hallintorakenne aluehallinnon osalta oli kehittynyt. Oli muodostunut päällekkäisyyttä, sirpaleisuutta, epämääräisyyttä nimenomaan koskien valtion aluehallintoa. Ruotsillehan on myös ominaista vahva maakunnallinen itsehallinto.

Mihin siellä päädyttiin? Vuonna 91 lainsäädäntöteitse nimenomaan lähdettiin kokoamaan valtion aluehallintoa. Ja mihin se koottiin? Minkä muualle kuin siihen perinteiseen lääninhallintoon, mikä siellä toimii. Siellä siis tehtävien mukainen hallinto tavoitteena selväpiirteisyys ja päällekkäisyyksien poistaminen johti siihen, että nimenomaan keskeisiä tehtäviä, jotka olivat aikaisemmin sirpaloituneina, koottiin lääninhallinnon puitteisiin.

Ruotsissa on tällä hetkellä keskustelussa ja itse asiassa päätöksenteossa asia, joka toteutuu vuonna 97, että läänien lukumäärää vähenetään. Haluan, arvoisa puhemies, muistuttaa, että Ruotsissa on 24 läänin, Suomessa siis 11. Siellä ollaan läänien lukumäärää nyt vähentämässä. Itse asiassa sitä supistetaan yhdellä eli 23:een. Syynä on se, että yhdistetään kaksi Etelä-Ruotsissa olevaa läänin. Miksi? Siksi, että saataisiin läänien rajat, valtion aluehallinnon aluejako, vastaamaan prikulleen maakuntajakoa, selkeätä väliportaan hallintoa kaiken kaikkiaan.

Tässä suhteessa haluaisin korostaa sitä, että tämän pitäisi olla ilmiselvästi myös lähtökohta, kun Suomessa joudutaan näitä johtopäätöksiä tekemään. Miksi niin? Siksi että jos tavoitteena on, kuten hallitus ohjelmassaan tuo esille, päällekkäisyyksien poistaminen, niin nyt nimenomaan lääninhallituslaki, joka tässä minun kritiikissäni on keskeisin kohde, on luomassa ilmiselvästi uuden portaan — olen käyttänyt termiä ”neljännen hallintoportaan” — valtakuntaan.

Miten niin neljäs? Ehkä voidaan sanoa, että meillä on ääripäinä kaksi porrasta: Meillä on kunnallinen itsehallinto tai paikallishallinto, jonka eliminä ovat toisaalta kunnalliset itsehallintoelimet, toisaalta kihlakunnat valtion hallintoelininä. Toisaalta meillä on keskushallinto. Mutta sitten meillä kieltämättä on tämä epämääräinen massa erityyppistä väliportaan hallintoa, erityyppistä aluehallintoa valtionhallinnon puolella ja toisaalta myös kunnalliset itsehallinnon kautta syntyneet maakuntien liitot. Tässä on se mössö, jota me olemme nyt ikään kuin pyrkimässä selkiyttämään.

Nyt hallitus suunnittelemaan perustavansa suurläänit on itse asiassa toimimassa siten, kuten perusteissa kuulemme, että maakuntien kerrannaisiksi, ikään kuin seuraavaksi portaaksi, seuran kylläkin maakuntien liittojen rajoja, luodaan suurläänit. Ilmiselvästi, kun me joudumme tämmöistä termiä käyttämään kuin kerrannaisuus, se osoittaa, että tähän muodostuu uusi porras.

Näin ollen itse olisin muotoilemassa asian niin, että tämä on entisestään ei selkeyttämässä vaan tekemässä hallintorakenteen entistä epäselvemmäksi. Haluaisin, arvoisa puhemies, muistuttaa siitä, että Suomi on liian pieni maa siihen, että meillä olisi neliportainen hallintomalli. Euroopan unionin puitteissa meillä ainoastaan suurissa maissa, kuten Saksassa, Italiassa, Ranskassa ja Espanjassa, on selkeästi nelitasoinen hallintomalli. Se ei ole luonteva, se ei ole järkevä, tarkoituksenmukainen suomalaisissa puitteissa.

Mieluummin olisin seuraamassa pohjoismaista mallia.

Pohjoismaisesta mallista, jos halutaan vielä katsoa — viittasin äsken ruotsalaiseen malliin — otettakoon Norja ja Tanska keskustelun kohteiksi ja katsotaan, miten siellä on vastaavaan haasteeseen vastattu. Norjassa ja Tanskassa maakunnallinen itsehallinto on vielä voimakkaampaa kuin Ruotsissa. Sille on säilytetty vielä vahvempia tehtäviä.

Norjassa on itse asiassa läänejä — muistutan myös: yhtä lailla maakuntia — 19, Suomessa siis tällä hetkellä 11. Siellä on pyritty siihen, mikä nyt on hallituksen esityksessä, että nimenomaan lääninhallinnon tehtävänä olisivat primäärisesti turvallisuusvalvonta, oikeus- ja laillisuusvalvonta ja erityyppiset lupahallintoon liittyvät tehtävät. Edistämistehtävät, palvelutehtävät ovat siellä maakunnallisella ja kunnallisella tasolla, mutta nimenomaan valtionhallinnolla läänien tasolla näitä tehtäviä ei ole. Siellä siis turvallisuus- ja lupahallintotehtävät suoritetaan läänien puitteissa. Olennaista on se, että maakuntia siellä on 19, mutta siellä on myös läänejä 19. Se on jälleen kerran selkeä hallintomalli, jossa on pystytty tavallaan selkeyttämään itse järjestelmä ja luomaan luontevat yhteistyömahdollisuudet sekä maakunnalliselle itsehallinnolle että toisaalta valtion aluehallinnolle.

Tanskassa tilanne on täsmälleen saman kaltainen. Siellä lääninhallinnon tehtävät ovat vielä rajallisempia kuin Norjassa tai Ruotsissa, puhumattakaan Suomesta, mutta sielläkin on täsmälleen sama perusjako: 14 läänin ja 14 maakuntaa. Siellä on vahva maakunnan itsehallinto. Siinäkin on selkeä hallintojärjestelmä tältä osin.

Arvoisa puhemies! Tältä osin, jos me käytämme termiä ”tehtävien mukainen hallinto” ja katsoimme, miten muissa Pohjoismaissa asia on organisoitu, ei voi päätyä muuhun johtopäätöseen, kuin että tämä on täysin käyttökelpoinen malli.

Suomessa tässä keskustelussa on myös tuotu esille ja hallitus tuo omassa tavoiteohjelmassaan esille sen, että meidän pitää huomioida alueiden omaleimaisuus. Tässä suurläänihankkeessa minusta on erinomaisen suuri riski. Tämäkin on puhdas hallintopäätös. Se ei huomioi alueiden omaleimaisuutta käytännössä lainkaan. Sellaisella käsitteellä kuin alueidentiteetti ei ole suurta merkitystä.

Otetaanpa vaikka yksi esimerkki, joka tässä salissakin on ollut jo esillä, ja se on Turun tilanne. Näemme sen Turun asetelmassa. Turku, Suomen

ensimmäinen pääkaupunki, kulttuurihistoriallisesti merkittävä keskus, yllättävää kyllä, ei tiedä paikkaansa tässä prosessissa. Tuolta alueelta tulee hyvin erilaisia viestejä, mikä olisi luonteva sijaintipaikka eteläiselle ... (Ed. I. Kanerva: Ei tule alueelta erilaisia!) — Ehkä ei tule. — Joka tapauksessa saattaa ainakin olla erilaisia viestejä kuin se, mikä on hallituksen viesti. Tässä suhteessa tuntuu yllättävältä se, miten alueiden, tässä tapauksessa tuon kulmakunnan omaleimaisuus on huomioitu.

On syytetty siitä, että tässä on tunnetasolla tätä asiaa argumentoitu. On puhuttu maakuntauhoajista, ihmisistä, jotka ovat juuttuneet vanhoihin kuoppiin, ja tätä kautta tietyllä tavalla kritisoitu tätä näkökulmaa. Allekirjoittanut, joka tulee pääkaupunkiseudulta, on myös joutunut kritiikin kohteeksi siitä näkökulmasta, että minulla tässä asiassa juuri sen vuoksi, että maakunnallani ei ole identiteettiä, ei pitäisi edes olla sanavaltaa. Asia on ikään kuin kääntäen näin päin, että ainoastaan maakuntaidentiteetin korotus olisikin legitiimi peruste arvostella hallituksen esitystä. Se minusta tuntuu, arvoisa puhemies, kohtuuttomalta, ehdottoman kohtuuttomalta. Puheenvuorossani olen yrittänyt tuoda esille niitä rationaalisia perusteita, minkä vuoksi tämä esitys tuntuu vaikealta ja huonolta.

Arvoisa puhemies! Viimeisenä aiheena, jos sallitte, olisin menettelytapapuolesta halunnut lausua kaksi sanaa.

Tämä on yllättävä parlamentaarinen perusasetelma. Meillä on hallituksen esitys salissa ja valiokunta on ottanut hallituksen esityksestä selkeästi poikkeavan kannan. Meillä siis pohjaesitys, josta me äänestämme, on toinen kuin hallituksen esitys. Jos tässä salissa käy sillä tavalla, kuten en toivo käyvän, että valiokunnan esitys kaatuisi, se olisi johtamassa siihen, että suuri valiokunta joutuu ottamaan tämän asian käsitteelyyn. Kysyn: Onko niin, että suuren valiokunnan on syytä käydä sama asiantuntijakierros lävitse, minkä hallintovaliokunta on käynyt, jotta se pystyisi sydänjuurin asiaan paneutumaan ja tekemään kypsän päätöksen tässä asiassa? En pidä sitä mielekkäänä, mutta kysyn sitä.

Kun joudun sen kysymään, itse asiassa kysymykseeni sisältyy se viesti, eikö hallituksen pitäisi tehdä tästä tilanteesta jo se johtopäätös, että tämä asia edellyttää uuden valmistelun. Tämä asia on jo parlamentin tasolla ongelmallista. Itse asiassa ei kai ole väärin todeta, että näin suuri ja mittava asia oli väärin tuoda budjettilakiesityksenä tähän taloon ja saliin. Tämä olisi pitänyt

käsitellä erillisenä kysymyksenä ja sillä sitten on budjettiseurannaisuuksia, jotka joudumme huomioimaan. Tässä suhteessa tämä asetelma, arvoisa puhemies, kannaltani on ongelmallinen.

Viimeinen huomio on se, johon myös ehkä hallituksen kannattaisi kiinnittää huomiota. Ei kai voida tehdä järkevää ja kestävää päätöksentekoa isoissa asioissa, jos eduskunnasta pystytään saamaan lähes sattumanvaraisesti niukka enemmistö aikaiseksi? Kyllä tämän pitäisi olla sen kaltainen asia, että joko on suuri, vahva enemmistö tai sitten tässä tapauksessa on parempi jättää asia ennalleen ja miettiä tavallaan peruslähtökohdat uudestaan.

Ed. I. Kanerva merkitään läsnä olevaksi.

Ed. D r o m b e r g (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Oli hyvin mielenkiintoista kuunnella ed. Kimmo Kiljusen puhetta. Haluaisin alueiden omaleimaisuudesta tuoda nimenomaan sen esille, että kyllähän sen täytyy lähteä maakunnan hengestä ja niistä ihmisistä ja siitä kulttuurista eikä mistään lääninrajoista. Omaleimaisuus tulee kyllä sieltä sisäsyntyisenä eikä hallinnollisin määräyksin. Tätä taustaa vasten olen paljonkin protestoinnissa tätä lähtökohtaa tälle uudistukselle, minkä te äsken toitte esille.

Asiantuntijakuulemisessa valiokunnassa tuli myös esille malli, että koko Manner-Suomi olisi yhtenä lääninä. Toisin sanoen tässä voidaan muodostaa vaikka minkälaisia portaita, jos halutaan. Mutta kun on lähdetty kuitenkin hallintoa uudistamaan siltä pohjalta, että suoraan valtionhallinnolta mahdollisimman paljon siirretään valtaa kuntatasolle ja kunta voi itsemääräämisoikeutensa puitteissa sitten muodostaa erilaisia liittoja, joiden kautta se järkevästi hoitaa sille asetetut tehtävät, niin katson, että tämä malli, mikä on vastalauseen pohjana, on erittäin järkevä malli hallinnonuudistukselle.

Ed. J u u r o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kiljusen puheenvuoro hyvin todistaa sen, miten moninaisilla perusteilla lääninhallintouudistusta halutaan vastustaa. Kun tähän saakka olen ihmetellyt, mistä lähtee se ed. Kiljusen väite, että tämä lisää portaita, niin nyt ymmärrän, mikä siinä oli. Tämä mallihan on yksinkertaisesti se, että joko loppuu maakuntahallinto tai sitten valtion aluehallinto, koska se porras jotenkin tässä hänen puheessaan yhdiste-

tään yhdeksi viranomaiseksi. Se on jotenkin minun ymmärtääkseni täysin käsittämätön malli. Tai sitten yksinkertaisesti hän ajaa todella sitä vanhaa mallia, että maakuntien liitoilla ei ole niille delegoitua alueiden kehittämisvaltaa.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Kiljunen piti erinomaisen puheenvuoron. Toivon, että vastauspuheenvuoroni täyttää vastauspuheenvuoron kriteerit. Ed. Kiljunen vähän kuin ujosteli sitä, onko hänellä oikeus arvostella identiteettikysymystä, koska hän on Helsingin seudulta etelästä, jossa ei ole identiteettiä sillä tavalla kuin Hämeellä, Vaasalla ja Karjalalla ja tällä tavalla.

Ed. Kiljunen, ei se saa este olla, koska kaikki ovat suomalaisia ja kysymys on kokonaisuudesta, identiteetin säilyttämisestä Hämeessä, Vaasassa, Karjalassa, joissa identiteetti on tunnettua. Kysymys on aivan samanlaisista tunnearvoista valtakunnallisesti kuin on Ruotsissakin, jossa halutaan identiteettiä eri läänien ja peruslääniä muodossa säilyttää. Kyllä ed. Kiljusella on ihan yhtä hyvä ja erinomainen oikeus puhua identiteetin menetyksestä, vaikka Etelä-Suomessa ei identiteettiä sillä tavalla olekaan.

Ed. V ä i s t ö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jatkan identiteettiasiaa. Minusta eduskunnan ja koko valtionhallinnon pitää tietysti kantaa huolta siitä, että ne vahvuustekijät, mitä eri osissa maata ja maakunnilla on, säilyvät. Jos ajatellaan tämän hetken kehitystilannetta Suomen eri osissa, niin kyllä meillä pitäisi olla suuri huoli siitä, että siellä todella kaikki henkinen kapasiteetti, kaikki myönteiset kehittämiin vaikuttavat voimat voitaisiin ylläpitää, säilyttää ja tukea sekä vahvistaa niitä.

Ed. Kiljunen otti esille asian valmistelun. Se on ollut ongelmallinen jo alusta lähtien. Kun lähtökohdaksi asetetaan, että pitää saada 5—7 läänin maahan, ja sitten aloitetaan perusteellisempi valmistelu, joka sekin on erittäin ristiriitainen ja sisältää hyvin paljon eriäviä näkemyksiä, ja sitten se tuodaan eduskunnalle kiireellisenä budjettilakina, niin kaikkien tässä on ainekset sekavaan lopputulokseen, joten voi sanoa, että olemme tilanteessa, että suoritetaan arvonta läänien lukumäärästä. Seuraava arvonta varmaan suoritetaan läänien pääkaupungeista jossain vaiheessa, mikäli vastalauseen mukainen kanta voittaa. Minusta tämä ei ole hyvää hallinnon laatimista. Asiaanhan on muun muassa ed. Paasio aiemmin SDP:n ryhmän puheenjohtajana

toimiessaan ja nyttemmin myös ed. Tuomioja kiinnittänyt huomiota, että tällaiset asiat pitäisi kyllä hoitaa ennen eikä budjettilakina tuoda eduskuntaan.

Ed. Kiljunen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen tietysti tyytyväinen siitä, että oppositiopuolue keskustan edustajien kaksi puheenvuoroa selvästi seurasivat samoja linjoja kuin oma puheenvuoroni, ja vähän tietysti hämmennyksissäni sen vuoksi, että hallituspuolueilta tulleet puheenvuorot olivat kriittisiä.

Ed. Drombergille haluaisin vain todeta sen, että kun hän korostaa alueiden omaleimaisuuden huomioon ottamista, niin eikö nimenomaan ilmiselvästi hallituksen esitys ole sen kaltainen, että tulee erinomaisen heikosti huomioon otettua alueiden omaleimaisuus. Jos näin on, niin tuntuu todella yllättävältä, että ed. Dromberg on jo hallintovaliokunnassa asettunut tukemaan hallituksen esitystä eli vastalauseetta, joka on täällä. Tuntuu, että hänen täytyisi tehdä toisenlaiset johtopäätökset.

Ed. Jurolalle minun täytyy todeta ehdottomasti, että joko puhuin epäselvästi tai muuten ette ymmärtänyt, mitä sanoin. En missään tapauksessa ole ajamassa sitä, että maakunnalliset, itsehallinnolliset instituutiot ja lääni, siis valtion aluehallinto olisi sulautettava yhdeksi samaksi organisaatioksi. Tämä ei missään tapauksessa ole lähtökohta. Päävastoin tässä on selkeä työnjako olemassa jo lähtökohtaisesti. Se, mitä olen korostamassa — sama malli on Norjassa, Ruotsissa ja Tanskassa ja sen takia otin sen esille — on se, että nämä toimivat yksillä ja samoilla maantieteellisillä alueilla. Se on peruslähtökohta. On eri elimiä, on eri vastuita, eri maissakin on vähän eri tyyppisiä ratkaisuja, ja siitä voimme keskustella pitkäänkin, mitkä tehtävät annetaan maakunnallisille elimille, missä muodossa esimerkiksi niiden edustuksellisuus tulee hoidettua ja mikä on valtion aluehallinnon tehtävä. Ne ovat selvästi erilaiset tehtävät, mutta järkevää, selkeää aluehallintoa on se, että aluejako näissä olisi sama.

Ed. Mikola: Arvoisa puhemies! Jo hallintovaliokunnan puheenjohtaja Väistö käsitteli hiukan valiokunnan käsittelyä asiassa. Voin yhtyä puheenjohtajan näkemykseen, että kysymys on vaikeasta asiasta, ja vaikka valiokunnan jäsenet sinänsä olivat lääniasiasta eri mieltä, niin aika hyvässä hengessä asioita hoidettiin. Toisaalta haluan sanoa sen, että hyvin kiireellisessä aika-aulussa kuultiin 157 asiantuntijaa, ja käsitykseni

mukaan kaikille niille tahoille, jotka halusivat tulla kuulluiksi, suotiin mahdollisuus eikä kukaan ole sanonutkaan, ettei olisi kuultu kaikkia niitä tahoja, jotka ovat intresseerattuja ja joita asia voi koskea. Muutoinkin haluaisin antaa myös valiokunnan puheenjohtajalle tunnustusta siinä mielessä, että hänelle asia on ollut monisäikeinen nimenomaan läänijakokysymyksen osalta.

Omana henkilökohtaisena kantanani ilmoitan, että olen tietysti sillä kannalla, mikä mietintöön liittyvässä ensimmäisessä vastalauseessa on, eli toisin sanoen mielestäni on tarpeellista ja tarkoituksenmukaista, että Manner-Suomi jaetaan viiteen lääniin. En käytä sanaa suurlääni, koska minusta ei ole kysymys suurlääneistä. Suomessa on 5 miljoonaa asukasta, asukasluvultaan nämä eivät ole mikään suurläänejä, pinta-alallisesti ehkä jossain määrin. Pienimmässä läänissä, Lapissa, on 200 000, Oulun läänissä 450 000, Itä-Suomen läänissä 620 000, Länsi-Suomen läänissä 1 800 000 ja Etelä-Suomen läänissä 1 900 000 asukasta, joten väkiluvullisesti nämä ovat kaikki melko pieniä, jos ajatellaan eurooppalaisessa mittapuussa.

Kannatan I vastalauseen mukaista läänijakoa. Lääninhallituksen tehtävistä haluan todeta, että olen muutoin hallituksen esityksen kannalla, mutta lääninhallituksen tehtävistä poistetaan työsuojelupiirit ja työsuojelutoimistojen olemassaolo lääninhallituksen alaisuudessa. Silloin voidaan näitten riippumattomuus jatkossakin taata. Hallituksen esityskään ei olisi merkinnyt riippuvuutta, vaan enemmänkin palvelutoimintojen saamista lääninhallituksen yhteyteen, mutta tämäkin kytkentä on poistettu. Mielestäni on aika siirtyä suurempiin läänikokonaisuuksiin kuin tällä hetkellä on.

Myös työvoima- ja elinkeinokeskusten osalta olen kannalla, joka on I vastalauseessa ja josta koko valiokunta oli yksimielinen, että maahan perustettaisiin 15 työvoima- ja elinkeinokeskusta. Tässä kohtaa on haluttu korostaa aluejaossa nimenomaan sitä, että se on koko Suomen kattava ja oikeastaan lähes kaikki ne toiveet, jotka tässä yhteydessä esitettiin, ovat näin ollen tulleet täytetyiksi.

Toisessa käsittelyssä tulemme tekemään I vastalauseen mukaisen muutosehdotuksen käsitteilyn pohjaksi eli vastalauseen ja siihen sisältyvien lakien käsittelemiseksi niin kuin I vastalauseessa esitetään. Mutta se on sen aikana.

Mikä sitten on johtanut lääninhallinnon aluejaon uudistumiseen? Koko lääninhallinnolla on

yli 350-vuotiset perinteet Suomessa. Nykyisen läänijaon pohja on vuodelta 1956 lakina ja käytännössä vuodelta 1960, jolloin aloittivat toimintansa Pohjois-Karjalan ja Keski-Suomen läänit.

Jos katsotaan maailmaa ja Suomea vuonna 1960 tai 1956, elämme aivan erilaisessa maailmassa. Lääninhallituksen tehtävät ovat täysin muuttuneet, ja myös ympäristö, missä lääninhallitukset toimivat, on vallan toisenlainen. (Välihuuto) — Siellä on vähentynyt, lisääntynyt, muuttunut joka suuntaan. Nyt voidaan kysyä, onko nykyinen jako se tarkoituksenmukaisin. Eikö sitä pitäisi tarkastella kriittisesti ja katsoa, mitä uudistuksia pitäisi tehdä? Mielestäni vastaus on kyllä.

Miksi alueita voidaan suurentaa? Se on täällä jo moneen kertaan todettu, mutta totean, että ihan 90-luvulla tehtyjen muutosten takia, joista keskeisin on minun mielestäni se, että alueelliset, maakunnalliset kehittämistehtävät annettiin maakuntien liitoille eli kunnallisille organisaatioille. Demokratiavajetta, joka oli maakunnallisesti olemassa, täytettiin sillä, että maakunnalliset liitot perustettiin ja niille annettiin kehittämistehtävät. Tämä on kaiken kulmakivi ja se naulaa hyvin pitkälti tätä uudistusta kautta linjan. Tämä on syytä muistaa.

Muita keskeisiä asioita on se, että perustettiin ympäristökeskukset. Niiden tehtävät otettiin lääninhallinnolta pois. Lääninhallinnosta on siirretty lääninoikeudet ja monet lupatehtävät jnp. 90-luvulla on tehtävien määrä alentunut tähän mennessä jo 40 prosenttia, ja mielestäni tämä kehitys tulee jatkumaan. Samoin henkilöresurssi on vähennetty ja on luotu aivan uudenlainen organisaatio.

Tietyhteydet, kaikki liikenneyhteydet, viestiyhteydet, tietoliikenne, mahdollistavat aikaisempaa paremmat ja nimenomaan 50—60-luvun organisaatioon verrattuna aivan uudenlaiset kehitys- ja toimintamahdollisuudet. Tästä syystä on syytä ja perusteltua siirtyä suurempiin lääneihin, niin kuin hallitus esittää. Onko läänejä neljä, viisi vai kuusi, siitä voidaan käydä loputonta keskustelua, ja aina joku sanoisi, että toisin olisi ollut paljon parempi. Hallitus oli päätenyt viiteen. Se on yksi lähtökohta ja minusta se on hyväksyttävä ja perusteltu sinänsä. Sillä varmaan tullaan toimeen.

Mitä tulee työvoima- ja elinkeinokeskuksiin, niin niitä on 15. Mielestäni se on vielä suurempi, perusteellisempi ja tarpeellisempi uudistus kuin lääniuudistus. Olisi tavattoman suuri onnettomuus minun mielestäni, jos tämä hylättäisiin.

Lääniuudistuksesta täällä sanotaan, että palautetaan se uudelleen valmisteltavaksi. Me saamme tätä jatkuvasti tehdä ja sanon, että semmoista lääniuudistusta, jos hyväksytään, että uudistukseen on tarvetta, josta vallitsi yksimielisyys tässä salissa, ei koskaan tule. Siihen en usko milloinkaan.

Vielä haluan sanoa lääniuudistuksen pohjasta myös sen, että me olemme tehneet myös perustasolla hallinnonuudistuksen eli kihlakuntaudistuksen. Sekin sattui olemaan kolme kertaa täällä eduskunnassa, kolmessa eri eduskunnassa. Se on tehty. Nyt uudistetaan väliportaan hallintoa, ja olen varma, että uudistus etenee keskushallintotasolle, ministeriöihin ym. Jos olisi tuotu, niin kuin nyt on vaadittu, lääni-, työvoima- ja elinkeinokeskusten ja keskushallinnon uudistus yhtä aikaa, niin täällähän nousisi kauhea poru, että tällainen valtava uudistus tuodaan kerralla, että pitää mennä porras portaalta. Aivan varmasti olisi sanottu, että aivan liian suuria kokonaisuuksia käsiteltäisiin.

Mutta kuten sanoin, mielestäni nämä työvoima- ja elinkeinokeskukset ovat hyvin perusteltuja. Valiokunta on ollut aivan yksimielinen viides-tätoista, aivan yksimielinen. Minusta se on perusteltu ratkaisu, johon on päädytty erilaisten kompromissien, neuvottelujen ja keskustelujen tuloksena. Yleensäkin hallintovaliokunnassa on pyritty hakemaan hiukan tinkiä semmoisia ratkaisuja, että ne menisivät läpi myös täällä salissa. Sitä tietysti haetaan, ja niin tässäkin.

Kun kaiken kaikkiaan katsomme tätä, niin täällä on ministeri Backman ilmoittanutkin, että hallituksen esitys on taloudellisesti ja toiminnallisesti kokonaisuus. Yhdyn tähän käsitykseen. Talouspuoli on tullut esille. Toiminnallisestikin pidän sitä kokonaisuutena. On järkevää suurentaa läänejä ja tehdä niitä viisi ja sitten työvoima- ja elinkeinokeskuksia 15. Kun täällä on esitetty, että tämä pitäisi palauttaa uuteen valmisteluun ja kun tätä on kritisoitu, niin on sanottu, niin kuin ed. Kiljunenkin edellä sanoi, että lääninhallinnon, aluehallinnon ja työvoima- ja elinkeinokeskusten pitäisi olla yhdessä. Se kaiketikin merkitsi 15 läänä. Se olisi yksi esimerkki. Eduskunta on esimerkiksi 15 läänä hylännyt vuonna 86. (Ed. Kiljunen: Ajat ovat muuttuneet!) — Jaaha, aivan, ne ovat muuttuneet. Nimenomaan eduskunta silloin jo vuonna 86 totesi, että niin tiheään verkkoon ei pidä mennä. (Ed. Kiljunen: Kahden äänen enemmistöllä!)

Nyt on sanottu, että aluejakojen pitäisi olla yhteneväiset. Mitä se merkitsee? Hallituksen lin-

ja ei ole ollut tämä eikä tämä esitys rakennu ollenkaan sille, vaan aivan toisenlaiselle ajatukselle, ja siinä on tarkoituksenmukaista toiminnallinen yhteys, eli jaot eivät ole yhtenäisiä. Jos sanotaan, että se yhtenäisyys tarvitaan, niin tämän jälkeen, jos lääni uudistus hylättäisiin, meillä oli 11 lääniä, 15 työvoima- ja elinkeinokeskusta ja 19 maakunnallista liittoa. Mihin tämä johtaisi? Tämä olisi yksi lisä taas tässä epäselvässä rakenteessa. Kun meillä näitä erilaisia hallinnollisia aluejakoja on jo tavattoman paljon, niin tämä olisi yksi lisä siinä. Minusta tämä ei ole tarkoituksenmukaista.

Kaiken kaikkiaan, herra puhemies, haluan todeta sen, että meillä on yksi kokonaisuus, joka on taloudellinen ja toiminnallinen kokonaisuus. Otetaan se. Päästetään ihmiset töihin. Mahdollistetaan työvoima- ja elinkeinokeskusten toimivuus, niin kuin täällä on tullut esille. Niiden kautta käytetään 10 miljardia rahaa. Se on tärkeä elinkeinon kehittäminen. Otetaan myös lääni uudistus tässä kohdassa. Olen vakuuttunut siitä, että tämä antaa meille hyvät lähtökohdat kehitystä näinä vaikeina taloudellisina ja työttömyyskausina. Se antaa meille paljon paremmat mahdollisuudet kuin se, että tämä uudistus kaadetaan.

Uudistuksen kaatuminen minusta merkitsee myös sitä lommoa, että aluehallinnon ja hallinnon karsiminen, joka on tämänkin hallituksen keskeinen tehtävä, jähmettyisi paikalleen. Mielestäni tämä pitkässä juoksussa jatkaa sitä linjaa, minkä edellinen hallitus on aloittanut. Mielestäni se oli viisasta ja tarkoituksenmukaista, mitä edellinen hallitus teki hallinnollisesti. Sanon, että vielä seuraavallekin hallitukselle, oli se minkä värinen tai kokoinen tahansa, riittää hallintotehtäviä, eikä voi kerralla sanoa, että nyt se on loppu ja me aloitamme aivan toisenlaisista lähtökohdista. Tämä on jatkuvaa prosessia.

Tässä mielessä sanon myös, kun on vastalauseessa esitetty, että työvoima- ja elinkeinokeskukset olisivat laissa mainittuja, että olisi se aikamoinen onnettomuus. Meillä ei ole muita aluejakoja laissa mainittu kuin läänit, ja se johtuu perustuslaista. Muita ei ole lueteltu laissa. Sanon, että en usko sen siunaussellisuuteen, että me lailla jähmettyttäisimme aluehallintoja, luettelaisimme alueita, että siitä olisi kovin suurta siunausta. Kuten tämänkin keskustelu täällä vähän on osoittanut, se ei ole hyvä tie, ja sanoin juuri, että tämänkin jälkeen tulee uudet hallitukset ja niilläkin on hallinto- ja muita kehittämistehtäviä.

Ed. Saarinen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. K i l j u n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Mikkola toi esille sen, että uusia läänejä ei pitäisi kutsua suurlääneiksi. Samalla hän kuitenkin puhui useampaan kertaan siitä, että me siirrymme suurempiin aluehallintokokonaisuuksiin. Epäilemättä tästä tämä sana suuri tulee tähän mukaan.

Itse olen kuitenkin siltä osin samaa mieltä, että hän tietysti korostaa tällä ajatuksellaan, että emme puhu suurlääneistä vaan lääneistä, sitä että hallitushan on pyrkinyt itse asiassa aika erikoisella tavalla pinta-alaltaan homogeeniseen joukkoon alueita. Tämähän on ollut se lähtökohhta, että suurin piirtein kun Suomen karttaa katsoo, niin läänit olisivat yhtä suuria. Tämä pinta-alasidonnaisuus kuitenkin synnyttää hyvin erikoisia perusasetelmia. Asukasmääriltään nämä läänit tulevat ratkaisevasti poikkeamaan toisistaan. Pienimmän ja suurimman — jos me Ahvenanmaan jätämme vielä tästä pois — erot ovat 1:10. Kuntamäärät vaihtelevat suuresti. Tämä mekaaninen pinta-alasidos synnyttää kyllä hallinnon kannalta hyvin hyvin omituisen rakenteen. Täytyy muistuttaa ed. Mikkolalle siitä, että pinta-ala ei ole hallinnon asiakas.

Ed. A l a r a n t a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Mikkola kiitteli hallintovaliokunnan työskentelyä ja voin siihen yhtyä ainakin siltä osin, mikä koskee asiantuntijakuulemista, jolloin olin itsekkin vielä valiokunnan jäsenenä.

Valiokunnan työskentelyn loppuvaiheeseen liittyy yksityiskohta, jota myös ed. Mikkola kiitteli, mutta jota minä en kiittele, ja se on se, että työvoima- ja elinkeinokeskusten luettelosta on jäänyt pois meidän alueellemme, josta tulen, tärkeä Keski-Pohjanmaan työvoima- ja elinkeinopiiri. Sitä ei ole myöskään keskustan vastalauseessa. Ed. Mikkolan puheesta tulee vähän sellainen käsitys, että hän onnitteli itseään kaupasta, jonka hän on onnistunut oppositioryhmien kanssa valiokunnassa tekemään. Eli kun valiokunnan mietinnön perusteluihin pannaan maininta palvelupisteestä Keski-Pohjanmaalle, niin sen kaupan toinen osapuoli on ilmeisesti ollut sitten se, että vastalauseessakaan ei ole mainintaa omasta työvoima- ja elinkeinopiiristä.

Tästä tietysti voi ed. Mikkolaa onnitella, että hän on tällaisen kaupan onnistunut tekemään. Sen sijaan joudun toteamaan, että oman ryhmäni hallintovaliokunnan jäsenet ovat kyllä pettäneet

meidät, jotka toivoimme koko ajan, että Keski-Pohjanmaa voisi saada myöskin oman keskuk-sen.

Ed. I. K a n e r v a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Äskeinen ed. Mikkolan pu-heenvuoro pyrki tekemään tietysti hallituksen esityksen mahdollisimman myytävään muotoon, ja hän perusteli sitä, että tällaisen vaikean moni-naisen esityksen takana täytyy olla pyrkimys kompromissiin. Sitä kompromissihalukkuutta on osoitettu sillä, että on lisätty työvoima- ja elinkeinokeskusten määrää hallituksen esittä-mästä 13:sta 15:een, ja näin suoraan sanoen kauppalopot ovat toimineetkin valiokunnassa saadakseen koko tämän hankalan esityksen ajet-tua läpi.

Jään vain oudoksumaan sitä, miksi ed. Mik-kola ei puheenvuorossaan perustellut sitä, että kun on ollut varsin perusteltua syytä arvioida myöskin läänien lukumäärää vastaavalla tavalla kuin on arvioitu työvoima- ja elinkeinokeskusten lukumäärää, mihin se kompromissihalu on lop-punut juuri siinä kohdassa, kun on pitänyt kat-soa, mitä lääneille tullaan tekemään. Läänien lukumäärä voisi olla aivan yhtä hyvin yksi tässä maassa. Me emme todellakaan tarvitse sen suu-rempaa läänimäärää. Läänien määrä voisi olla myöskin sama kuin maakuntien lukumäärä, mutta sattumanvaraisesti se on viisi. Siitä, että se on sattumanvaraisesti tullut viideksi, ei ole halut-tu käydä minkäänlaisia asiallisia neuvotteluja valiokunnassa. Hallituksen sisällä on ollut suu-rempaa kompromissihalukkuutta kuin konsa-naan valiokunnassa. Jään oudoksumaan sitä, miksi se kompromissihalukkuus kohdistuu vain työvoima- ja elinkeinokeskuksiin, ei missään määrin läänien lukumäärään.

Ed. K a n k a a n n i e m i (vastauspuheen-vuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Mikkola totesi, että nyt on Manner-Suomessa 11 lääniä, sitten näitä alueellisia toimintoja, jotka nyt kootaan työvoima- ja elinkeinokeskuksiin, tulee olemaan 15, ja lopuksi 19 on maakunnallista liittoa. Hän unohti sen, että hallituksen esityksen mukaan, jota hän kannattaa, tulee viisi uutta suurläniä eli uusi porras, viisi läänin pääkaupunkia, joissa ovat maaherrat, kansliapäälliköt ja osastopäälli-köt, ja sitten vanhat viisi plus kuusi uutta alueel-lista palvelukeskusta eli 11 palvelukeskusta, eli tulee selkeästi uusi hallinnon porras. Sen ed. Mikkola tässä unohti ja se on syytä kyllä tuoda esille.

Sitten hän puolusteli sitä, että tämä paketti on kokonaisuus. Mielestäni ei ole mitään perustetta sille väitteelle, että lääniuudistus ja työvoima- ja elinkeinokeskusten perustaminen olisi kokonai-suus. Hallintovaliokunta päätyi tähän ratkai-suun, että voidaan jättää läänihanke uudelleen valmisteltavaksi ja perustaa työvoima- ja elinkei-nokeskukset, eikä yksikään asiantuntija, ei mi-kään taho ole sanonut, etteikö näin voitaisi teh-dä. Se on vain poliittinen kytkentä, ei tosiasiallin-nen faktoihin perustuva.

Mitä sitten tulee työvoima- ja elinkeinokes-kusten nimeämiseen laissa, niin ei ole myöskään mitään estettä sille, että eduskunta hyväksyisi lain siinä muodossa, että työvoima- ja elinkeino-keskukset nimettäisiin lain pykälässä, niin kuin vastalauseessa esitetään. Perusteluita siihen on jopa niin päin, että kun työvoima- ja elinkeino-keskuksissa on kolmen eri ministeriön alaista toimintaa, niin jos se määriteltäisiin laissa, minis-teriöiden väliset ristiriidat eivät olisi vaikutta-massa niin voimakkaasti kuin silloin kun ne jää-vät hallituksessa riideltäväksi.

Ed. M. P o h j o l a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Olen samaa mieltä siitä, että ei voida puhua suurlääneistä. Todella Suomi väki-lukunsa puolesta hyvin mahtuisi yhdeksi läänik-si. Sitä vastoin valtion aluehallintoa on uudistet-tava, se on välttämättömyys. Sitä itse asiassa edellyttää eurooppalainen kehitys, jossa Suomi on vahvasti mukana. Itse asiassa voidaan sanoa, että subsidiariteettiperiaate eli läheisyysperiaate, joka on hyvin keskeinen eurooppalaisessa ajatte-lussa, tavallaan heijastuu myöskin valtion alue-hallinnon uudistuksen kautta sillä tavalla, että kaikki se, mikä voidaan siirtää sieltä lähemmäksi kansalaisia, on ikään kuin siirretty ja pyritään siirtämään. Ne menevät maakuntien liittoihin ja tällä tavalla hallinto kevenee. Voidaan todeta, että noin 40 prosenttia viime vuosien aikana lää-nin hallinnon tehtävistä on jo siirretty muualle, joten summa summarum hallintoa on kevennet-tävä ja se on laitettava vastaamaan muuttuneita yhteiskunnallisia olosuhteita. Siinä mielessä hal-lituksen esitys on hyvin perusteltu.

Ed. I s o h o o k a n a - A s u n m a a (vas-tauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Mik-kolan puheenvuoron moniin kohtiin voi yhtyä, kuten siihen, että alueellisen hallinnon uudistus-tyo ja uudelleen organisointi on jatkuvaa proses-sia, kuten hän totesi.

Kummastusta hänen puheenvuorossaan, ku-

ten muutamien muidenkin hallituspuolueiden edustajien puheenvuoroissa herätti se, että SDP:n taholta ei nytkään esitetty perusteita sille, miksi alueellisia elinkeino- ja työllisyyskeskuksia esitetään perustettavaksi juuri 15. Viitataan tässä ed. Alarannan käyttämään vastauspuheenvuoroon ja siihen, että aivan hyvin olisi ollut perusteita Keski-Pohjanmaan alueelle saada kyseinen elinkeino- ja työvoimakeskus. Eikö, ed. Mikkola, olisi, jotta tilanne tulisi ihanteelliseksi, jokaiseen 19 maakuntaan saatava kunnolliset maakunnan kehittämisen, elinkeinopolitiikan, työllisyyspolitiikan kehittämisen välineet?

Alueellinen hallinto ja läänien alasajaminen ovat kyllä mielestäni yhteydessä kovastikin toisiinsa. Hallituksen suunta läänikysymyksessä on mielestäni oikea, mutta ei voi ajatella, että läänien määrää ratkaisevasti supistetaan, jos aluekehityslain mukaisiin alueisiin ei saada mainittuja elinkeinopolitiikan kehittämisen välineitä.

Ed. H. K o s k i n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Mikkola sanoi, että lääninhallintoa ja väliportaanhallintoa pitää kehittää porras portaalta. Mielestäni olisi ollut huomattavasti järkevämpää läänikysymyksen keskustelun kannalta, jos ensiksi olisi tarkasteltu hallinnon kehittäminen ja sen jälkeen, kun siitä olisi saatu ratkaisu, taas palattu läänikysymykseen. Silloin tiedettäisiin, siirtykö ja mitä siirtyy keskushallinnolta lääneille. Tällöin läänikysymys ja niiden koko olisi saanut aivan toisenlaiset puitteet tarkasteluun.

Kun edellisen hallituksen aikana perustettiin maakuntahallinto, perustettiin maakunnat, eikö olisi ollut hyvin järkevää ja yksiselitteistä, että jokaiselle maakunnalle olisi annettu kehittymisen mahdollisuudet sillä tavalla, kuin nyt annetaan näille 15 maakunnalle?

Hallintovaliokunnassa äänestettiin Keski-Pohjanmaasta, ja Keski-Pohjanmaa sai seitsemän ääntä. Vastaehdotusta sille ei ollut lainkaan. Siitä todettiin, että enemmistö ei ole Keski-Pohjanmaan työvoima- ja elinkeinokeskuksen kannalla. Yhtä hyvin kuin ilmeisesti Kainuun olisi Keski-Pohjanmaan perusteltua saada oma elinkeinokeskuksensa. Tämä tukisi juuri maakuntien omatahtoista kehittämistoimintaa.

Ed. V e h k a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielestäni ed. Mikkola piti tärkeän katsauksen läänien historiaan ja muistutti, että Pohjois-Karjalan ja Keski-Suomen läänit ovat syntyneet 1960. Hän vain unohti todeta,

miten tärkeä se ratkaisu aikanaan näille alueille oli, miten se tiivistä identiteettiä. Itse asiassa ed. Mikkola samalla tuli huomanneeksi itsekin, että läänit ovat olleet tällainen identiteettikysymys eivätkä liity niinkään näihin tehtäviin ollenkaan, eivät ole ennenkään liittynyt.

Kun katsomme lääninhallituksen tehtäviä — läänihän ei ole ensinnäkään sama kuin lääninhallitus, mikä on keskustelussa jatkuva virhe — jos arvioimme lääninhallituksia, tehtäviä on sinne sekä mennyt että tullut. Sen huomasi ed. Mikkolakin. Me emme muuttaneet läänijakoa tässä välissä, kun oli se aika, jolloin siellä kaikkein eniten oli tehtäviä.

Sitten haluaisin sanoa, että kun tavoitteena on ollut pinta-alaltaan homogeeninen aluejaotus, on unohtunut se, että aluehallinto on mitä tyypillisin talousmaantieteen alueeseen kuuluva kouluesimerkki. En voi kuvitellakaan, että siellä oppilaat piirtäisivät alueita ilman, että samanaikaisesti kiinnitetään huomiota painoon ja voimaan, eli tässä tapauksessa esimerkiksi väestömäärään ja etäisyyteen. Ne ovat aina näiden yhteisiä funktioita. Tiedän, että sekä valmistelijoita että hallintovaliokuntaa on valistettu näissä asioissa, joten ihmettelen, että tämä ei ole tarttunut kiinni. Näitä periaatteita tämä esitys ei noudata. Jos väkeä on vähän, alue voi olla maantieteellisesti laajempi. Jos asutus on taas tiivis, alueita voi olla enemmän.

Lääninhallitus on luonteeltaan sekatavarakauppa, mikä myöskin tarkoittaa sitä, että jokaisen pitäisi ymmärtää, että niitä voi olla lähempänä kotia kuin erikoisliikkeitä.

Ed. K a r p i o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Mikkola muisteli työskentelyä hallintovaliokunnassa. Sehän oli todellakin rakentavaa. Kun muistelen myöskin teidän mielipiteitäne siellä, niin totesitte useaan otteeseen, että viiden läänin malli ei suinkaan ole paras ja järkevin vaihtoehto, vaan jotain aivan muutakin siellä esititte. Hallitus on nyt päättynyt viiden läänin malliin ja katsoo, että sillä tullaan toimeen. Haluan todeta siihen, että sillä voidaan tulla toimeen Etelä-Suomessa, mutta kun mennään ylemmäksi, Keski-Suomeen, Pohjois-Karjalaan ja muualle, sitä ei voida pitää millään muotoa järkevänä.

Varsin seikkaperäisesti katsoitte, että jos jäädään 11 läänin malliin, 15 elinkeinokeskukseen ja 19 maakunnalliseen liittoon, mikä siinä vaiheessa on tilanne. Ehkä silloin on parasta tehdä, niin kuin hallintoministeri on todennut. Jos tilanne ei

ole järkevä, vedetään koko esitys pois ja mietitään uudelta pohjalta, mitä tehtäviä voidaan esimerkiksi aivan hyvin ministeriöstä siirtää lääninhallituksille ja myös maakunnallisille liitoille.

Kun vielä totesitte lääninhallitusten tehtävämääristä, niin tietysti teidän on myös rehellisyyden nimissä todettava ja olisi ollut syytä todeta, mitä uusia tehtäviä on tullut vuoden 60 jälkeen, jolloin tämä nykyinen lääninhallitusmalli on toteutettu.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Eilen illalla käytiin täällä hyvin kärttyisä keskustelu liikkeiden aukioloajan ja työllisyyslain erään kohdan tietystä poliittisesta koplaamisesta toisiinsa. Erityisesti sosialidemokraattien ja vasemmiston puolella oltiin täällä kovin ärtyneitä.

Nyt ja jo aikaisemmin, kun tätä keskustelua on kuunnellut, erityisesti ed. Mikkolan puheenvuoron johdosta, on todettava, kun hän myös koplasi elinkeinokeskuksia ja toisaalta lääniratkaisua yhteen, että tässä on aivan selvästi nähtävissä samanlainen koplaus, josta eilen väiteltiin. Ministeri Backman on taitavasti heittänyt pari matoa koukkuun vielä lisää eli 13:n elinkeinokeskuksen sijaan tulee 15. Se on tavallaan ministeri Backmanin ja hallituksen taholta tarjous, josta ei voi kieltäytyä. Se panee täällä monet kansanedustajat miettimään, mitä minun äänestäjäni ovat siitä mieltä, jos elinkeinokeskusta ei sinne tulekaan, jos minä vastustan tätä hallituksen esitystä lääninhallituslaiksi, koska nämä sitten vedetään samanaikaisesti pois pelistä.

Eli tämä on vielä pahempi koplaus kuin oli eilen. Kyllä meidän pitää vähän tähänkin ottaa nyt kantaa ja huomioida asia, ettei tätä eduskuntaa viedä mihin sattuu samalla tavalla, mistä kiristiin täällä eilen eri tavoilla jokainen. Kyllä tämä juttu on aika härskiä touhua kokonaisuudessaan!

Ed. K e m p p a i n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! En tunne koplausta enkä kiristystä, kun päätöstäni teen. Mutta halusin ilmaista saman mielipiteen, minkä ed. Mikkola puheenvuorossaan siitä, että kysymys ns. maakuntalääneistä ratkaistiin täällä, oliko 84 vai 85, samoihin aikoihin joulun alla kello 4 aamuyöstä. Silloin hävitettiin. Toteaisin, että tässä vaiheessa kääntyminen ns. maakuntalääneihin olisi takaperoista. Se aika meni jo. Sen jälkeen on tapahtunut paljon. Aluepoliittinen kehittämisvastuu on siirretty maakuntien liitoille, ja tämä lakiesitys

on kyllä sen suuntainen. Silloin kun maakuntien päätösvallasta ja toimivallasta alueiden edistäjänä puhutaan, ei se ole enää lääninhallinto, joka sitä tekee.

Siitä huolimatta voi olla, että samat ajatusyhdytymät meillä on: se, että valtion aluehallinnon pitäisi pohjata maakuntapohjalle, mutta päätösvaltaa sillä ei samassa mittakaavassa ole. Siinä mielessä aikaisemmin keskustelussa olleisiin Keski-Pohjanmaan toiveisiin pitää yhtyä. Keskustan vastalause pitää ymmärtää kyllä ei kaupankäyntinä ja koplauksena, vaan työtapaturmana. Kyllä meidän tavoitteenamme nimenomaan senkin jälkeen, kun sinne toimipiste on saatu, on, että myöhemmin sinne on rakennettava maakunnallinen elinkeino- ja työvoimakeskus vastapainoksi aluekehitysvastuulle ja aluekehitystehtävälle. Muuten se ei onnistu, jos siellä eivät sellaiset valtionhallinnon yksiköt ole.

Ed. M i k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En ehdi tässä ajassa kaikkea kommentoida.

Ensin ed. Alarannalle työvoima- ja elinkeinokeskuksista ja siitä, miksi Keski-Pohjanmaa ei saanut työvoima- ja elinkeinokeskusta. Ei siitä mitään kauppaa ollut tehty. Siitä käytiin täysin asiallista keskustelua, mitkä edellytykset ovat, ja päädyttiin tällaiseen ratkaisuun. Miksi sitä ei ole sinne tullut? Se johtuu lähinnä siitä, että väestöpohja on 73 000. Jos siihen liittyisi Kalajokilaakso, niin se olisi 125 000—130 000. Silloin alkaisi olla edellytyksiä jossain määrin. Mutta 73 000 on niin pieni pohja, että se ei millään mittareilla riitä itsenäiseen työvoima- ja elinkeinokeskukseen.

Ed. I. Kanervalle sanon tästä kompromissista, miksi päädyttiin elinkeinokeskuksiin. Siinä päädyttiin tähän ratkaisuun 15 kappaletta ihan yksimielisesti. Siinä oli myös työryhmä alunperin pohjana, ja tämä hyväksyttiin. Miksi lääneissä ei päästy? Läneissä oli aika voimakas asetus, että joko nykyiset läänit taikka viisi. Mutta voin sanoa, että on siellä keskusteltu esimerkiksi kuudesta läänistä ja sellaisesta mahdollisuudesta, että Länsi-Suomen lääni olisi jakautunut niin, että Keski-Suomi ja nykyinen Vaasan lääni olisivat muodostaneet yhden kokonaisuuden, joka sekin olisi ollut 700 000 asukasta jnp. Kyllä siellä on haettu kaikkia vaihtoehtoja, mutta tässä olivat asetelmat paljon selkeämmät ja asenteetkin ehkä lukkiutuneemmat.

Ed. Kankaanniemielle totean, ettei tässä mitään uutta porrasta tule. Jo tällä hetkellä on sivupisteitä lääneillä viisi kappaletta. Tämä on

vain uudenlaisen organisaation luominen, eikä se luo lisää portaita. Tämä mahdollistaa myös sivupisteidenkin erikoistumisen erilaisiin tehtäviin.

Sitten vielä ed. Isohookana-Asunmaalle ja vähän muillekin, miksi niitä on vain 15. Meillä on aivan liikaa maakunnallisia liittoja, 19. Se maakunnallinen jako ei ole ollut kovin onnistunut, eivätkä kaikki maakunnalliset liitot kovin voimakkaasti edes ajaneet työvoima- ja elinkeinokeskuksia itselleen, vaan nähtiin vähän erilaisina tämä rakenne. Mielestäni tämä on melko hyvä kokonaisuus, mikä valiokunnassa on syntynyt työvoima- ja elinkeinokeskuksista, kunhan vain tämä kokonaisuus saataisiin hoidettua onnelliseen päätökseen.

Ed. J u r o l a : Arvoisa puhemies! Hallintovaliokunta kuuli tässä asiassa 157:ää asiantuntijaa. On todettava, että vaikka me olisimme kuulleet tuhatta asiantuntijaa, alkuperäiset kannanotot eivät olisi muuttuneet, niin tunnekylläiseksi tämä asia on muodostunut.

Asiantuntijat puolsivat lähes poikkeuksetta työvoima- ja elinkeinokeskusten perustamista, mutta sekin on todettava, että myös lääni uudistus sai laajaa kannatusta, paljon, paljon laajempaa kannatusta kuin tästä eduskuntakeskustelusta nyt voisi päätellä. Vastustajat olivat lähinnä pääsääntöisesti linjalta Vaasa — Keski-Suomi — Pohjois-Karjala ja kaikki lääninhallitukset maaherrojen johdolla.

Hallintouudistukset ovat aina vaikeita, kuten muun muassa ed. Kallio totesi. Vaikka tässä ja nyt työvoima- ja elinkeinokeskusuudistus näyttää yksimieliseltä ja yleisesti hyväksyttävältä, on senkin valmistelu vaatinut melkoisia ponnisteluja erityisesti ministeri Backmanilta, niin vastakaiset olivat ministeriöiden näkemykset ja valtavaa reviirien puolustelu. Samaa reviirien puolustelua on ollut nähtävissä myös lääninhallituksen tasolta tässä uudistuksessa.

Aluehallintoesitys jakaantuu mielestäni kahteen selvään osioon: lääninhallinnon uudelleenjärjestelyyn ja työvoima- ja elinkeinokeskusuudistukseen. Molemmista ei minun mielestäni voida samalla painolla puhua uudistuksina. Lääninhallinnon uudelleenjärjestely on mielestäni seurausta jo aiemmin tehdyistä eduskunnan päätöksistä. Työvoima- ja elinkeinouudistus taas on tärkeä ja välttämätön uudistus.

Vastalauseessa on selkeästi tuotu esille, miten lääninhallitusten rooli on muuttunut, miten tehtävät ovat vähentyneet. Uudistus seuraa niitä periaatteita, joita edellinen hallitus viitoitti peri-

aatepäätöksessään vuonna 1993. Periaatepäätöksen mukaan lääninhallituksen tehtäviä vähennetään muun muassa lakkauttamalla lupatehtäviä ja siirtämällä tehtäviä ja toimivaltaa suoraan kunnille. Aluekehitysvastuu siirretään perustettaville maakuntien liitoille. Lääninhallituksen hoitamat ympäristötehtävät siirretään ympäristökeskukselle, ja tämän seurauksena ryhdytään selvittämään nykyisen läänijaon tarkoituksenmukaisuutta. Näin on myös tapahtunut.

Olen aiemmissa virkatehtävissäni tehnyt paljon työtä lääninhallitusten kanssa sosiaali- ja terveysosastojen ja kouluosastojen kanssa ja voin omakohtaisesti todeta, että sekä aluekehitysvastuun siirtäminen maakuntien liitoille että valtionosuusudistukset ovat ratkaisevasti vähentäneet läänien tehtäviä. Ennen Valtava-uudistuksen tuloa esimerkiksi kuntien sosiaali- ja terveystoimi oli pikkuviran tasoisesti riippuvainen läänien päätöksistä ja osastopäälliköillä ja miksei myös tarkastajilla oli todellisuudessa runsaasti valtaa. Viimeisinä vuosina en koulutoimen osalta enää löytänyt juuri mitään muuta luontevaa yhteyden tarvetta kuin hankkeiden kiireellisyysjärjestyksen laittaminen, yhteishaku tai opilaiden oikeusturva.

Kuten siis vastalauseesta ilmenee, lääninhallitukselta poistettiin vuonna 94 oma-aloitteinen valvontaoikeus, lääninhallitusten kaavoitus- ja ympäristönsuojelutehtävät siirrettiin seuraavana vuonna ympäristökeskuksiin ja niille kuuluvat asuntotoimen tehtävät lakkautettiin, lainhaku- ja turvaamistoimenpidetehtävät siirrettiin vuonna 94 käräjäoikeuksille ja lääninhallituksille kuuluneet ulosottotehtävät lakkautettiin kihlakuntauudistuksen yhteydessä. Lääninoikeudet irrotettiin jo vuonna 89. Täällä kysyttiin, mitkä ovat lisääntyneet. Lisääntyneet ovat tehtävät alkoholivalvonnassa, liikenneasioissa sekä kuluttaja- ja kilpailuasioissa.

Melkein sääliksi käy läänien korkeita virkamiehiä, jotka edellisen hallituksen toimesta tehtiin lähes ilman valtaa oleviksi virkamiehiksi. Siksi useat osastopäälliköt ovatkin pyrkineet aktiivisesti ulos lääninhallinnosta. Uskon, että laajemmat alueet olisivat läänien virkamiestenkin kannalta mielekkäämpiä kokonaisuuksia ja erityisosaamisen vaatimukset voitaisiin paremmin ylläpitää.

Ed. Pekkarinen on aivan oikein todennut, että pienimmissäkin lääninhallituksissa on vähintään 80 työntekijää. Väitän, että mikäli puhutaan päällikkötasoisista viroista, miksei myös tarkastajien viroista, nämä henkilöt pystyisivät varsin

hyvin hoitamaan laajemmatkin alueet työn laadun kärsimättä siitä lainkaan. Päinvastoin uskon, että se paranisi. Sen sijaan suorittajaporras-tahan on vähennetty niin paljon, että tältä osuu-delta tuskin mitään suurempia vähennyksiä voisi ajatella.

Tätä tehtävien muutosta ei kuitenkaan haluta millään uskoa, ja jatkuvasti todistetaan, kuten ed. Karpiokin todisti, että tehtävät eivät ole vä-hentyneet. Usein myös tässä projektissa on todet-tu, että olisi pitänyt lähteä tehtävälähtöisesti liik-keelle. Mielestäni juuri näin on tehty. Siksi se esitys, että läänien pitäisi olla maakuntien kokoi-sia, on minusta täysin mahdoton, kuten ed. Kemppainenkin äsken mielestäni ihan oikein to-tesi. Ainakin siinä mallissa olisi paljon korkea-palkkaisia virkamiehiä, joiden työtaakka ei var-mastikaan olisi kovin suuri. Maakuntia on nimit-täin 19. Tai sitten on palattava aikaan ennen kuin aluekehitysvastuu siirrettiin pois lääninhallituk-sista ja valtionosuusudistus tehtiin eli palattava demokraattisesta paikallishallinnosta päällikkö-virastovaltaiseen lääninhallintoon. Minä vain en ole tätä mieltä. Vaikka maakuntahallinto vielä ontuukin, se on mielestäni ainoa suunta ja uskon, että resurssien lisäykset nimenomaan maakunta-hallinnossa ovat vielä edessä.

Uudistuksen lähtökohtana on ollut erilaisten piirirajojen yhentyminen. Pohjaksi on otettu toiminnallistaloudellinen maakuntajako. Tämä on uudistuksen hieno periaate ja vastaa EU-maa-ilmassa alueiden Euroopan periaatetta. Työvoi-ma- ja elinkeinopiirit olisivat yhden tai kahden maakunnan kokoisia ja läänit näiden kerrannai-sia.

Hyvin vaikea on kuvitella järkeväksi sellai-nenkin hallintomalli, että vain työvoima- ja elin-keinopiirit olisivat maakuntapohjaisia ja läänit toimisivat nykyisillä rajoilla. Ainakin se jättäisi vielä enemmän läänit irrallisiksi kehittämispro-jekteista. Tässä maassa syntyisi useita työvoima- ja elinkeinopiirejä, jotka eivät mahtuisi yhden läänin sisään vaan olisivat jopa kolmen läänin alueella.

Valiokunta on korostanut sitä, että muun muassa ammatillisen koulutuksen ja ammatillis-en aikuiskoulutuksen osalta yhteistyö koulutus-viranomaisten ja työvoima- ja elinkeinopiirien kanssa on ehdottoman tärkeää. Tällaisessa tilan-teessa, mikäli läänit säilyisivät ennallaan, tulisi jälleen tilanne, jolloin koulutusneuvotteluissakin työvoima- ja elinkeinokeskukset joutuisivat neu-vottelemaan kolmen eri läänin kouluosastojen kanssa pahimmassa tapauksessa.

Työvoima- ja elinkeinotoimintojen siirtämi-nen lääninhallitusten yhteyteen on ollut yksi esi-tetty malli. Tällöin keskuksia Manner-Suomessa syntyisi 11, eikä läänien määrän lisäämistä edellä mainituista syistä voisi pitää mitenkään järkevä-nä, ellei sitten palata todellakin menneeseen ai-kaan.

Lääninhallituksen keskeinen tehtävä on toi-mia nykyisin seitsemän ministeriön ohjauksessa toimivana erityisviranomaisena. Kaikki nämä ministeriöt ovat ilmoittaneet, että he voivat ja pystyvät hyvin toimimaan harvemmalla aluejao-tuksella.

Entä sitten asiakasnäkökulma? Nykyisin Manner-Suomessa on siis 11 lääninhallitusta ja viisi sivutoimistoa. Nyt ehdotetaan viittä lääniä ja 11:tä sivutoimipistettä. Näistä sivutoimipis-teistä olisi esityksen mukaan saatavissa läänin-hallituksen peruspalvelut sekä neuvontaa, ja nii-hin asiakas voisi jättää asiakirjansa ja anomuk-sensa. Jos malttaa ennakkoluulottomasti tutkia lääninhallituksen nykyiset tehtävät, ei niihin to-dellakaan kansalaisilla ole juurikaan tarvetta asi-oida, ja kun asiointi voidaan tehdä läänien sivu-pisteissä ja kihlakunnanvirastoissa, asiakasnä-kökulma mielestäni on hyvin huomioitu.

Työvoima- ja elinkeinopiirit ovat saavutta-neet suuren yksimielisyyden niin asiantuntija-kuulemisissa kuin hallintovaliokunnan jäsenten-kin keskuudessa, siitä olen iloinen. Olen iloinen myös siitä, että oikeudenmukaisesti katsottiin, että työvoima- ja elinkeinopiirejä tulee olla 15. Se ei ollut mikään kompromissi eikä koplaus. Yk-sinkertaisesti asiasyillä katsottiin, että 16. piirin kaikki kokoon liittyvät vaatimukset olivat niin paljon pienempiä kuin muiden, että tässä vai-heessa ei voitu 16:ta esittää.

Entä mitä sitten, jos hanke kaatuu? Silloin on maassa edelleen alueita, joilla esimerkiksi EU-aikaan liittyvä erilaisten hankkeitten ja rahoitus-ten hakeminen on äärimmäisen vaikeata. Olen aiemmin puheenvuorossani kuvannut esimerk-kejä Päijät-Hämeestä, jossa yksi maakunnan projekti joutuu toimimaan olosuhteissa, että on haettava kymmeneltä viranomaiselta päätös ja jokaista viranomaista varten hanke on pilkotta-va osasiin, jotta ne mahtuvat jonkin läänin alueelle. Tästä seurauksena esimerkiksi Päijät-Häme ei pysty käyttämään EU-rahoja kokonai-suudessaan vaan niitä tulee palautumaan takai-sin Brysseliin.

Minusta aluehallintouudistus sekä työvoima- ja elinkeinokeskusuudistus ovat erittäin tärkeitä. Työvoima- ja elinkeinokeskushanke on todella

parhaita työllisyysprojekteja, joita tällä hetkellä on vireillä.

Ed. V e t e l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Juurola totesi, miltä akselilta tuli vastustus läänien uudistamiseen eli Vaasa, Keski-Suomi, Pohjois-Karjala. Jos tuosta noston esimerkiksi Keski-Suomen, ei ole ihme, jos se vastustaa, kun otetaan reunimmaisista kuntia, esimerkiksi Pihtipudas ja Kinnula. Sieltä on aika mahdollon matka esimerkiksi Turkuun kulkuyhteyksien takia. Helsinkiin sieltä pääsee, Ouluun sieltä pääsee, mutta on tosi mutkallinen matka mahdolliseen tulevaan läänin pääkaupunkiin. Ei ihme, jos siltä akselilta muun muassa näistä syistä vastustusta on.

Ed. V e h k a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Juurola sanoi, että yhtä hyvin lääninhallitusten tarkastajat voisivat liikkua suuremmillakin alueilla. Kysymys on myös siitä, mihin päivän aikana kykenee fyysisesti ulottumaan. Kun itse olen tuota työtä tehnyt, sanon, että esimerkiksi Vaasan lääni nyky muodossaan nykykulkuvälineillä on aivan maksimaalisen suuruinen. Sitten täytyy tietysti löytää määrärahoja pienlentokoneiden käyttöön, jos haluamme mennä tällaiseen hallituksen malliin, mutta me emme ole nähneet kustannusvaikutuksia tähän suuntaan laisinkaan. Minä sanon, että viiden läänin mallissa on sitten otettava toiset kulkuvälineet kuvioihin mukaan. Muutamille lääninhallituksille on saatava pienlentokoneet, että ne yhteydet, joita on tarkoitettu, myös pelaavat.

Haluan myös huomauttaa siitä, että hallitus ei ole luopunut siitä, että maaherranvirastot lääninhallituksissa olisivat edelleenkin päällikkövirastoja, vaikka sitä täällä paljon arvostellaan. Miksi sitä sitten ei lähdetty muuttamaan? Minusta se on tosi hämmästyttävää.

Lopuksi haluan ihmetellä sitä, mitä loogisuutta siinä on, jos nyt vedotaan useita kertoja Ahon hallituksen aikaiseen aluejako- ja aluehallintopäätökseen. Mitä loogisuutta sitten on siinä, että Keski-Pohjanmaa ei tässä jaossa saa elinkeino- ja työvoimakeskusta? Jos halutaan nyt todella loogisuuden nimiin vanhoa, juuri niin olisi pitänyt menetellä tai sitten olisi pitänyt olla rohkeutta kertoa keskipohjalaisille, että äpsukkuu, me otamme teiltä maakunnan pois.

Ed. I h a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Juurolan puheenvuoron johdosta kysyn: Miksi esimerkiksi maakunnalli-

sia kuntayhtymiä on Suomessa 19, elinkeinopiirejä sen jälkeen 15, jos tämä hyväksytään, sotilasläänejä 11 ja läännejä kaikkiaan tämän hyväksynnän jälkeen viisi jne.? Valtion piirihallintoviranomaisia on toistakymmentä, ja piirihallinnon rajat kulkevat aina eri viivoja pitkin. Valtion aluehallintoa tarvitaan, mutta miksi se on näin hajanaista? Eikö voisi olla yhtenäisiä hallinnollisia alueita, jotka kattaisivat kaiken valtion aluehallinnon?

Ed. K i l j u n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Juurola totesi, että lääninhallinnon tehtävät ovat vähentyneet. Kun näin on, silloin tulee myös organisaation seurata perästä. Samaa sanoi myös ed. Kallio puheenvuorossaan aikaisemmin. Haluaisin todeta siteerauten ed. Juurolan puheenvuoroa, että juuri näin on tapahtunutkin. Hän kertoi, kuinka henkilöstöä on lääninhallinnossa vähennetty. Näin organisaatio on seurannut perässä sitä, että tehtävät ovat vähentyneet.

Ed. Juurola totesi myös, että hän voi ymmärtää nykyisen läänijaon säilyvyyden vain siinä tilanteessa, jos alueelliset kehitystehtävät samoin kuin hyvinvointipalveluihin liittyvät ja valtionosuustehtävät siirrettäisiin takaisin lääninhallinnolle. Hän vastusti ajatusta, koska hän korosti, että on järkevää, että nämä tehtävät ovat joko kunnilla tai maakuntien liitoilla. Mutta nyt kysymys on asetettava juuri näin, kuten ed. Vehkaojan vierestäni sanoo, että silloin, kun nykyinen läänijako perustettiin vuonna 1956, näitä tehtäviä ei lääneillä ollut. Lääneillä ei ollut hyvinvointipalveluihin liittyviä tehtäviä, valtionosuustehtäviä, ei alueellisia kehitystehtäviä eikä myöskään ympäristöhuoltoon liittyviä tehtäviä. Ne tehtävät, jotka vuonna 56 lääneillä olivat, ovat pääsääntöisesti säilyneet tälle päivälle plus koko joukko, erinomaisen iso joukko, myös muita tehtäviä on tullut lisäksi. Tässä suhteessa tuntuu kohtuuttomalta, että me nyt tekisimme sellaisen ratkaisun, että tällä perusteella vähentäisimme läänien määrää.

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Erityisesti ed. Vehkaojan näkemyksiin yhdyin, yhdyin myös niiltä osin, mikä koskee Keski-Pohjanmaa-kysymystä. Paljossa yhdyin myös siihen, mitä ed. Kiljunen omassa puheenvuorossaan historiasta sanoi.

Ed. Juurola sanoi omassa puheenvuorossaan jotenkin sääliä tuntien, jos oikein ymmärsin, että lääninhallituksen joillakin virkamiehillä ei ole

tehtäviä tai johtohenkilöillä ei ole tehtäviä jnp. Väkeä on lääninhallituksista lähtenyt pois tehtävien mukana, aivan niin kuin ed. Kiljunen edellä sanoi. Tunnen myös lääninhallintoa jonkun verran ja olen kyllä aivan vakuuttunut siitä, että sillä henkilöstöllä on tehtävää, työtä, myös päällikkötasolla. On päällikkövirkojakin hävinnyt pois viimeisten vuosien aikana. Ei toki maaherroja eikä kansliapäälliköitä, mutta siitä alaspäin on jo tapahtunut selvästi vähentymistä.

Mitä tulee ed. Juurolan siihen näkemykseen, että maakuntien liittojen asema pitää vahvistaa. Niin pitääkin! Sen tavoitteen kanssa nykyäänijäon säilyttäminen entisellään ei ole millään tavalla ristiriidassa, ei millään tavalla. Katson asiaa yhden maakunnan liiton, vaikkapa Keski-Suomen liiton kannalta.

Kun kuitenkin läänin hoitamia tehtäviä tarvitsee jostakin hoitaa, totta kai Keski-Suomen liiton kannalta on järkevämpää, että läänin tehtävät hoidetaan samalla jaotuksella, jolla Keski-Suomen liitto toimii. Sehän on aivan luonnollista ja ymmärrettävää, että näin on.

Mitä säästötärpeisiin tulee, niin ministeri aiemmin puhui, että pitää saada säästöjä aikaan ja sen takia pitää koplata nämä yhteen. Muistutan nyt siitä, minkä jo monet tietävät, että hallituksen energiaveroesitys merkitsee 40 uuden töpseletarkastajan viran perustamista Tullihallitukseen energiaverotuksen byrokratiaa varten. Yksistään se aiheuttaa sen määrän kustannuksia kuin mitä ministeri kertoo valiokunnan enemmistön kannan toteuttamisen käytännössä merkitsevän.

Ed. K a r p i o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Juurola totesi, että olen muka sanonut näin, ettei lääninhallituksissa ole tehtävät vähentyneet. En näin ole sanonut. Tehtävät ovat vähentyneet, mutta vastaavasti on tullut myös muita tehtäviä ja töitä lisää. Kun totesitte, että joillain virkamiehillä ei ole lääninhallituksissa töitä, niin yleensä olisin hyvin varovainen yleistämään tai sanomaan toisen ammatista tai työstä, ettei mahdollisesti ole töitä, jos en todella tarkkaan tiedä, että näin olisi asia. Henkilökuntaa lääninhallituksissa on todellakin vähennetty 40 prosenttia. Missä muualla valtionhallinnossa on menetelty samalla tavoin? Mitenkä ministeriöissä on 20:ssä vuodessa 1 500:sta 6 000:een virkailijoitten määrä nousut?

Totesitte, että lääninhallitusten sivutoimipisteistä voitaisiin saada peruspalvelut. Mitä tarkoiti-

tatte sillä, jos päättävät viranomaiset ovat satojen kilometrien päässä?

Edelleen väititte, että hallintovaliokunnassa kuullut asiantuntijat olisivat olleet voittopuolisesti suurlääniä kannalla. Olen ollut myös samalla tavalla hallintovaliokunnassa käytännössä jokaisessa kokouksessa paikalla, ja näin ei ole suinkaan asia ollut, jos ruvetaan pöytäkirjoja katsomaan.

Kun puhuitte reviirien puolustamisesta, voi näin olla myös läänien suhteen, mutta mitä työvoima- ja elinkeinokeskuksiin tulee, niin, ed. Juurola, totesitte myös, että siellä oli erittäin tarkkaa reviirien vartiointia ja näin tapahtui myös tällä areenalla.

Ed. J u u r o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ilokseni totean, että kerrankin puheenvuorostani tuli erittäin paljon vastauspuheenvuoroja, kun yleensä ei ole juurikaan tullut, enkä näihin kaikkiin kysymyksiin pysty vastaamaan.

Ed. Ihamäen kysymykseen en osaa vastata, koska en tiedä, miksi tähän maahan on luotu esimerkiksi 19 maakuntaa ja erilaisia piirejä niin paljon kuin nyt on. Minusta tämä hanke on selvä yritys yhdistää erilaisia piirejä ja sehän näkyy jo siitä, että esimerkiksi työvoima- ja elinkeinokeskusten osalta 77 viranomaisesta vähenee toivottavasti 15:een eikä 13:een.

Se, mitä sanoin lääninhallituksista ja päällikkövirastoista, niin minusta voi selkeästi sanoa, että osastopäälliköt aiemmassa tilanteessa olivat erittäin vahvavaltaisia. Heidän muodollinen valtansa oli erittäin suuri, koska he pystyivät toteuttamaan ohjausvaltaansa kuntiin esimerkiksi valtio-osuusjärjestelmän kautta ja kun tämä valta on mennyt pois, niin selkeästi rooli on muuttunut. Tietysti voi aina muunlaisia uusia tehtäviä tulla, mutta tältä osin en puheitan peru. Koska osastopäälliköt ovat aina sen seitsemän ministeriön alaisia, kun on toimintaa jokaisessa pienimmässäkin läänissä, niin on selvää, että jos läänien koko vaihtelee huomattavasti, niin myös heidän tehtävänsä vaihtelevat huomattavasti. Väitän edelleenkin, että tässä tilanteessa nämä osastopäälliköt pystyisivät aivan hyvin hoitamaan laajempaan aluetta.

Vielä Keski-Pohjanmaan piiristä, jos verrataan näitä kahta, Kokkolan aluetta ja esimerkiksi Etelä-Hämettä, niin Etelä-Hämeessä asukaspuhjakin on noin 350 000 ja tässä on 73 000, aivan nämä volyymit. Jos on varaa, niin kyllä minun puolestani oikein hyvin voidaan perustaa 16.

Ed. Nyby: Herra puhemies, herr talman! Hallituksen esityksen uudeksi läänijaoksi täytyy olla harvinaislaatuinen peukaloinnin tulosta. Ehdotusta on markkinoitu kaikilla mahdollisilla keinoilla. Yksi näistä on se, että lääninhallitusten henkilöstöä on vähennetty 40 prosenttia viime vuosina. Tuolloin saivat lähteä kanslistit ja siivoojat. Vasta nyt, kun maaherrojen nahkaa kirvelee, kansanedustajat reagoivat asiaan. Asia voidaan kääntää toisinkinpäin. Lääninhallitusten henkilöstöä on jo vähennetty 40 prosenttia. Ehkä tämä riittää tälle sektorille muutamaksi vuodeksi.

Säästöjen väitetty koko on kasvanut kritiikin myötä. Uudistuksen ajajat syyttävät vastustajia myös siitä, että he olisivat liikkeellä pelkästään tunteisiin perustuvien argumentien. Mistä lähtien tunteiden käyttö on kielletty politiikassa? Jos Christer Bogren Maalahdessa pitää ikävänä kotilääninsä Vaasan läänin lakkauttamista, hänellä on oikeus mielipiteeseensä. Ei tarvitse olla hallinnon asiantuntija ollakseen jotakin mieltä tästä asiasta. Sitä paitsi tämä Christer Bogren on tehnyt niin paljon töitä sosialidemokraattisen puolueen eteen, että hänellä on täysi oikeus arvostella sosialidemokraattisia ministereitä.

Hallituksen maalailemassa uudessa uljaassa maailmassa on myös Länsi-Suomen lääni, jossa on 1,7 miljoonaa ihmistä ja puolet Suomen kunnista. Kokkolan — Pietarsaaren ja hallintopääkaupungin Turun välillä ei ole minkäänlaisia yhteyksiä. Myönnän sen, että yksittäiset kansalaiset eivät juokse yhteenään lääninhallituksissa hoitamassa kaikenlaisia asioita. Kuntien virkamiehet kuitenkin tekevät näin. Jotkut heistä eivät hallitse kovin hyvin suomen kieltä.

Uudessa läänissä ruotsinkielinen vähemmistö jäisi häviävän pieneksi. Tietenkin tämä vaikuttaa kielivähemmistön asemaan. Mikäli uudistus pidemmän päälle johtaa uusiin vaalipiireihin, kuten pelkään, ruotsinkieliset eivät olisi erityisen hyvin edustettuina tässä talossa.

Herra puhemies! Vaikuttaa siltä, että säästämisen on tärkeämpää alueilla, maakunnissa kuin keskushallinnossa Helsingissä. Meillä on pitkälti yli 400 000 ihmisen työttömyys ja maan kansanedustajat keskustelevalta viehekalastuksesta ja läänijaosta.

Tulen äänestämään kaikkia sellaisia ehdotuksia vastaan, jotka johtaisivat nykyisen Vaasan läänin lakkauttamiseen.

Herr talman! Regeringen har verkligen inte ansträngt sig för att gå fram med takt och ton i

länsförvaltningsfrågan. Att utredningsman Heikki Koski just i går överlämnade sin utredning är bara ett led i taktlösheten. Utredningsmannen föreslår att det skall vara statsrådet, inte riksdagen, som beslutar om sammanslagning av kommuner. Avsikten är naturligtvis att det skall bli lättare att tvångssammanslä kommuner. Att regeringen haft sådana tankar är ju ingen nyhet, men är detta verkligen vad medborgarna drömmer om? Jag kommer att rösta mot alla förslag som leder till att nuvarande Vasa län slopas. Det var fel att avge förslaget som budgetlag. Det är sorgligt att vi skall hedra Finlands självständighetsdag med den här debatten.

Ed. Väistö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Nyby otti esille kulkuyhteydet. Haluan tuoda esiin, että tästäkin asiasta hallintovaliokunta keskusteli ja totesimme, että todella se malli, jota hallitus on nyt esittämässä suurläänijaoksi, jakaa maan niin, että sieltä puuttuvat tällaiset sujuvat liikenteelliset yhteydet kuten tässä keskustelussa jo aiemmin on todettu. En tiedä, miten valmisteluvaiheessa näitä asioita on pohdittu. Se meille ei tullut valitettavasti esille. Ehkä se lähtökohta on kaiken aikaa ollut, että eihän kenenkään pidäkään asioida enää lääninhallituksessa. Kenties näin on ollut.

Mutta kuten ed. Nyby totesi, niin kyllähän lääninhallituksissa käydään ja jo hallintomenetelylaki edellyttää sitä, että virkamiehen tehtävänä on hoitaa hallinnolliset tehtävät, ja hänen on palveltava myös kansalaisia. Näin minä ymmärrän. Juuri niissä lääninhallituksissa, jotka nyt tässä ovat uhanalaisimpia, tämä tehtävä on varsin hyvin toteutunut. Ehkä juuri siitä syystä näillä alueilla on kovin vastustus läänijaon muuttamiseen. Minusta se on aivan ymmärrettävää.

Ed. Vähänäkkä (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Nyby toi erittäin kauniilla tavalla esiin Christer Bogrenin oikeuden olla entisen läänin takana ja haitata, estää tai hylätä nämä uudistukset. Minä taas puolestani olisin muistellut Willhard Suorttia tuolta Vehkalahdelta, Kymen läänissä. Kymen lääninhän muodostuu Viipurin läänin rippeistä, joita tänne tasavaltaan jäi ja joku, taisi olla Iitti-niminen pitäjä, liitettiin mukaan Hämeen puolesta ja muodostettiin Kymen lääni. Sille ei ole syntynyt koko sodanjälkeisenä aikana vahvaa identiteettiä. Sen sijaan siellä on erittäin voimakkaat Etelä-Karjalan ja Kymenlaakson maakunnat.

Tämä Willhard Suortti on sitä mieltä, että Kymen läänin hyvinvointi on aina perustunut savupiipputeollisuuteen ja toisaalta siihen, että olemme Helsingin ja Pietarin puolessavälissä: eli liikenneyhteyksiin ja siihen liittyen kauppaan. Kymen läänissä tervehditään suurella ilolla työvoima- ja elinkeinokeskusta, koska käsittääkseni sen kautta nimenomaan saisimme sitä suurteollisuuden varjossa kasvavaa mutta tarpeellista pientä ja keskisuurta yritystoimintaa, josta on ollut puutosta. Nytemmin suurteollisuus on rationalisoinnin vaikutuksesta vähentänyt työvoimaansa, joka olisi tarpeen. Luotamme tässä näihin uusiin organisaatioihin.

Ed. V e h k a o j a : Arvoisa puhemies! Menee kuulemma sunnuntailomakin, täällä kuiskittiin, mutta toivottavasti ei minun puheenvuoroni johdosta.

Arvoisa puhemies! Teen aluksi heti selkoa, jos on vielä epäselvyyttä, mikä on minun kantani tähän uudistukseen: Vastustan läänien alasajoa, mutta olen puoltamassa työvoima- ja elinkeinokeskusten perustamista, vaikkapa sillä 15:n mallilla. Siitä, että täällä ministerin suulla on kuitenkin moneen kertaan tänäänkin pidetty kiinni siitä, että nämä ovat yksi kokonaisuus, lankeaa tietysti vastuu ennen kaikkea ministerille itselleen ja sen jälkeen hallitukselle. Jos niin kuin on kuultu, tehdään niin, että jos lääniehdotus kaa-tuu, sitten vedetään pois loppuosa hankkeesta, myöskin siitä vastuu jää nimenomaan esittelevälle ministerille ja hallitukselle, ei niille kansanedustajille, jotka ovat olleet lääniasiaissa toista mieltä kuin hallitus.

Haluaisin todeta sen verran ehkä vain lisää lääninhallituksen tehtävistä, joita on pidetty tässä tiukasti esillä sanoen, että niistä olisi löytynyt tärkein syy tähän esitykseen läänien lukumäärästä, että se on aika kestävä perustelu. Lääninhallituksen toiminnalle on ollut ominaista vuosikymmenien, kenties vuosisatojenkin, aikana, että sen tehtävät ovat vaihdelleet. Se on peilannut myöskin muuta hallintoa tässä valtakunnassa, se on vastannut milloin mihinkin tarpeeseen, väliin tehtäviä laajentamalla ja viime aikoina hieman niitä supistamalla, mutta taas toisesta reunasta hieman lisäämällä. Otapa tässä esimerkiksi alkoholipuolen esille. Elikkä tehtävät eivät ole mielestäni tämän historian valossa minkäänlainen pätevä syy tähän hankkeeseen, mitä on esitetty.

Olen myöskin samaa mieltä niiden kanssa, jotka ovat alleviivanneet sitä, että hankkeen olisi pitänyt olla vuorossa vasta sen jälkeen, kun kes-

kushallinto olisi otettu luupin alle. Keskushallinto on kasvanut viimeisten vuosikymmenien aikana todella paljon. Minusta kansalaisten tulisi tästä kehityksen suunnasta olla erityisen huolissaan.

Myöskin valtionhallintoa pitäisi koskea sen periaatteen, että se tulee lähemmäs kansalaisia. On hyvä kysyä, miksi eivät edelliset hallitukset ja nyt ei tämäkään hallitus ole halunneet pitää huolta siitä, että tämä periaate olisi toteutunut, vaan vedotaan vain niihin vaikeuksiin, mitä on tavallaan saada eri hallinnonaloja toteuttamaan samaa hyvää päämäärää: tulla lähelle kansalaisia. Ne ovat nyt vuosien varrella voineet vetäytyä tältä alueelta kukin omalla tavallaan, mikä on mielestäni ollut inhottava virhe. Se olisi pitänyt tunnustaa, ja sitä virhettä olisi pitänyt ryhtyä korjaamaan eikä suinkaan seuraamaan, peesamaan, kun tätä lääniesitystä on tehty.

Haluaisin tietysti tässä ottaa esille myöskin sen, että lääniasia on suurempi kysymys kuin lääninhallituskysymys. On rehellisesti tunnustettava, että se on imagokysymys alueille, ja jossain vastauspuheenvuorossa jo mainitsinkin, että alueet itse pitävät näitä kysymyksiä tärkeinä. Alueiden kuuleminen voisi kyllä lähteä siitäkin, että jos tällainen mielipide alueilla on, siihen voitaisiin uskoa.

Lääninhallitukset eivät ole kaikille kunnille tässä maassa olleet koskaan yhtä tärkeitä. Esimerkiksi voidaan ihan selkeästi sanoa, että pienet kunnat ovat nähneet lääninhallitukset tärkeämpinä kuin suuremmat kunnat. Jopa sijaintipaikkakunnat ovat pitäneet aika vähäpätöisessä merkityksessä lääninhallituksia muilta osin paitsi työpaikkoina. Siihenhän löytyy myöskin ihan pätevät selitykset: Suurilla kaupungeilla on omia organisaatioitaan, jotka pystyvät tukemaan esimerkiksi yksittäisiä työntekijöitä. Mutta koska meillä on paljon pieniä kuntia Suomessa ja vielä ilmeisen kauan, meillä on todellakin tilanteita, joissa hyvin yksinäiset työntekijät kunnissa eivät ole saaneet mistään muualta ammatillista tukea toiminnalleen kuin lääninhallituksista. Tämän haluan nostaa aika voimakkaasti esiin puolustaessani nykyistä läänijakoa.

Olen jossakin vastauspuheenvuorossani halunnut myöskin puhua siitä, että en voi ymmärtää sellaista näkökulmaa, että kuntien itsehallinnon korostaminen tarkoittaisi sitä, että valtiolla ei tarvitsisi olla alueellista vastuuta. Minusta ihannetilanne olisi se, että kuntien itsehallinnon kunnioituksen tilanteessa kuitenkin valtio lähtisi nyt voimakkaasti keräämään aluehallintoa yh-

teen, toisin sanoen tunnustaisi sen virheen, mikä takavuosisikymmeninä on tapahtunut, ja lähtisi nyt linjakkaasti hallintoa kokoamaan uudelleen ikään kuin sekatavarakaupamalliksi. Kun on sekatavarakaupasta kysymys, niin kuin sanoin, jokainen ymmärtää, että sellainen voi sijaita lähempänä kotia kuin erikoisliike, mitä kohti viimeaikainen hallinnon kehitys kuitenkin on kulkenut.

Kaupan alalta tiedämme, että ylilyönnit johtavat vastaiskuihin. Oikeastaan en minäkään tähän ikään ehtineenä usko, että tämä on viimeinen hallintoratkaisu, minkä eduskunta käsittelee. Jos tehdään virheitä, siitä seuraa ainoastaan se, että sitten viimeistään joku seuraava hallitus tai eduskunta joutuu vetämään takaisin näitä virheitä. Tämä on jatkuva muutosprosessia, jossa on pakko reagoida, jos virheitä tosiaankin tapahtuu.

Työvoima- ja elinkeinokeskukset voisi olla ensimmäisen asteen yhdistämisprosessi, ja siitä sitten voitaisiin loogisesti jatkaa. Se on syy, miksi minä olen ollut puoltamassa kuitenkin elinkeino- ja työvoimakeskusten perustamista. Minusta se ei ole lainkaan epäloogista, niin kuin ministeri väitti, vaan minusta se voi juuri toimia ensimmäisenä asteena kohti sitä, mistä ed. Ihamäki puhui, eli kerätään uudelleen sekatavarakauppaa kaasaan, jolloin se aluejako, mikä meillä nyt on, ei ainakaan ole liian harva.

En myöskään pidä siitä tavasta asettaa vastakain asioita, mikä on tänäänkin kuultu, sosiaalimenoleikkaukset ja lääniasia. Täällä on kysytty, miksi näin voimakkaita reagoiteja ei ole syntynyt sosiaalileikkauksista ja vasta nyt, jossain lääniasiaa niitä tulee. Ensinnäkään väite ei pidä paikkaansa. On varmasti tässä eduskunnassa sosiaali- ja yli puoluerajojen reagoinut koko ajan sen alan asioihin. Mutta kaikkein tärkein yksittäinen syy, minkä takia pidän tätä vertailua kovin epärealistisena, on se, että ne sosiaalimenojen leikkaukset, mitkä on tehty tähän saakka, joihin on suostuttu pitkään hampain — aika usein on onnistuttu muuttamaan niitä eduskunnassa joissakin välyksissä — on kirjattu hallitusohjelman liitepöytäkirjaan, mikä tekee näistä seikoista yksittäisinä kysymyksinä, kun siellä on markkamäärilleen kerrottu nämä leikkaukset jo valmiiksi, aivan toisenlaisia kysymyksiä kuin aluehallintopakettista, joka hallitusohjelmassa on ilmaistu varsin pyöreän sanoin.

Läänien lukumäärää muun muassa hallituksen ohjelmassa ei ole laisinkaan käsitelty, joten sitoutumisasteen suhteen nämä asiat ovat aivan

eri planeetalta. Olisin nähnyt mieluummin, että olisi ollut toisin päin, olisi mieluummin viety tällainen hallintoa koskeva asia tarkemmin hallitusohjelmaan ja jätetty todellakin pelivaraa eduskunnalle enemmän sosiaaliasioissa, kun yleensä täällä selviää paremmassa asioihin perehtymisessä, että ne tavoitteet, mitä hallitus on hakenut, eivät välttämättä, helposti voi toteutua.

Jo aiemmin, puhemies, kritisoin maaherran roolin yhteydessä sitä, että minusta on ihmeellistä, että ne, jotka puoltavat läänien alasajoa ja ovat halunneet kritisoida lääninhallitusten päällikkövirasto-olemusta, ovat kädet suorina seisleet eivätkä ole halunneet tuoda muutosesitystä tältä osin. Minusta valtionhallinnon demokratisointi ylipäättäänkin olisi erittäin hyvä keskustelunaihe. Meillä on kymmeniätuhansia henkilöitä tärkeissä tehtävissä valtionhallinnossa, ja demokraattinen kontrolli tässä ei toimi ollenkaan tai käyttäjänäkökulma, miten tahansa. Minusta sitä olisi kaikkeen valtionhallintoon oikein hyvä lisä.

Arvoisa puhemies! Lopuksi haluan sanoa näistä sivupisteasioista, että minusta hallituksen esityksessä lääninhallituslain 5 § on todella huolestuttava tässä suhteessa. Sehän jättää sivupisteverkoston täydelleen sitomatta. Siinähan sanotaan ainoastaan, että lääninhallituksilla voi olla lisäksi alueellisia palveluysiköitä. Me tiedämme, että tässä tilanteessa, kun mielipiteet ovat näin kärjistyneet, sivupisteet varmasti ainakin joksikin aikaa jäisivät, jos täällä hallituksen esitys voittaa, kaikille nykyisille lääninhallituspaikkakunnille, mutta kukapa tietää, kuinka pitkäksi aikaa. Tämä on minusta todella ongelmallinen kysymys tässä kokonaisuudessa.

Näin ollen oikeastaan täytyisi varautua kakkoskäsittelyssä siihen, että sivupistekysymys muotoiltaisiin uuteen muotoon siltä varalta, että täällä hallituksen esitys sattuisi voittamaan, jolloin me kuitenkin olisimme turvanneet sivupisteverkoston. Tuossa vähän katselin, että se voidaan hoitaa muutenkin kuin 5 §:ssä, mutta palaan kakkoskeskustelussa siihen paremmin.

Tässä on todella suuri ongelma meillä kaikilla täällä, niin niillä, jotka puoltavat hanketta, kuin niillä, jotka vastustavat, koska kukaan ei pysty arvaamaan näiden arpajaisten tulosta. Minusta tämä on pahin mahdollinen tapa tehdä uudistuksia.

Ed. V ä h ä n ä k k i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Pidän ryhmätoverini ed. Vehkajoen puheenvuoroa erittäin analyyttisenä ja hy-

vin perusteltuna. Tosin olen pääasiasta hänen kanssaan eri mieltä.

Kajoaisin vain yhteen pieneen yksityiskohtaan, kun hän totesi, että lääninhallituksella on vielä suurta merkitystä pienten kuntien neuvojana, holhoojana, opastajana jne. Kyllähän asia niin on, kun näissä pienissä kunnissa joudun aika paljon liikuskelemaan, että maaherra käy niissä kerran vuodessa majesteetillisesti, viettää yhden päivän siellä. Siellä puhutaan lähinnä sellaista small talkia, keveitä asioita, ja hyvin vähän oikeastaan kunnasta puhutaan muuten kuin niin, että sitä odottaa, niin kuin kaikkia kuntia, suuri tulevaisuus.

Silloin kun kansanterveyslaki ja peruskoululainsäädäntö Suomeen uutettiin käytäntöön, lääninhallituksen asianomaiset virkamiehet olivat todella pikku kunnissa tarpeen, mutta nyt niissä pikku kunnissa on melkein pä kaikissa oma taikka naapurin kanssa yhteinen koulutoimenjohtaja ja terveyskeskus pyörii omia latujaan. Siellä lääninhallituksen virkamiehet paremminkin käyvät ekskursiolla vähän opiskelemassa, miten se kansanterveystyö tai peruskoululainsäädäntö pelaa ja miten se hoidetaan käytännössä kunnassa.

Yliä on huomattava se, että valvontavalta lääninhallitukselta suhteessa kuntaan poistettiin kuntalain uudistuksella. Olen yksi syypää, jonka vaikutuksesta hallintovaliokunnassa viime kaudella tämä valvonnan poistaminen myös tapahtui.

Ed. V i h r i ä l ä (vastauspuheenvuoro): Herro puhemies! Ed. Vehkaoja puolusti analyttisesti ja varmaan myös perustellusti nykyistä läänijakoa. Mielestäni kuitenkin hallituksen esitys läänien suhteen on aivan oikean suuntainen, mutta se on riittämätön. Toisin sanoen kaikki läänit olisi tullut lakkauttaa nyt jo ja siirtyä aivan uuteen järjestelmään. Kyllähän niin on, että lääninhallinto nykymuodossaan on menettänyt merkityksensä ja siinä mielessä hallitus on menossa oikeaan suuntaan, mutta nyt kun on koplattu elinkeinokeskukset ja lääninhallinto, tämä asia on valitettavasti mennyt kyllä hakoteille.

Tämä asettaa erityisesti monet kansanedustajat vaikeaan tilanteeseen siinä, pitääkö puolustaa nyt maakuntia ja maakuntien ihmisiä vai lääninhallintoa. Sitä keskusteluahan täällä tullaan tulevat tunnit ja ehkä päivätkin käymään. Kyllä itse ainakin näen, että minut on tänne maakuntien ihmisten äänillä valittu, ja tulen puolustamaan maakuntia, kun asiasta tullaan äänestämään.

Ed. I h a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vehkaojan puheenvuoron johdosta haluan todeta, että lääninhallitushan on itse asiassa vain yksi valtion piirihallintoviranomainen. Valtion piirihallintoviranomaisia on toistakymmentä. Maakunnalliset kuntayhtymät ovat taas kunnallisia piirihallintoviranomaisia. Molempia tarvitaan ja molemmilla on omat tehtävänsä. Oikeastaan ainoa ero, mikä tässä ei ole tullut riittävästi esille, on se, että lääninhallitusten kustannukset maksaa valtio ja maakunnallisten kuntayhtymien kustannukset maksavat kunnat.

Pidetään sitten erityisenä etuna sitä, että samalla kun perustetaan viisi suurlääniä, meille jää kaikkiaan ainakin kuusi sivupistettä. Tässä minä ihmettelen, miksi ihmeessä pitää nimetä jotkut entiset lääninhallitukset sivutoimipisteiksi. Miksi ihmeessä ne eivät voi pitää lääninhallituksen nimeä ja arvoa? Mitä tällä saavutetaan, että jotkut nimetään sivutoimipisteiksi?

Ed. K a n k a n n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vehkaoja tarkasteli sosiaaliturvan leikkauksia ja aluehallinnon säästöjä aivan ansiokkaasti. Totean vain tarkennuksena siihen, että niissä on kuitenkin suuri periaatteellinen ero. Jos me leikkaamme sosiaaliturvaa täällä ja toteamme, että pieleen meni, niin me voimme ottaa asian milloin tahansa uudelleen käsitteilyyn ja korjata tekemämme virheet. Näin pitäisi tietysti tehdä esimerkiksi nyt, kun virheitä on tehty. Onhan niitä korjauksia tehtykin. Mutta jos me romutamme aluehallinnon tai teemme siinä suuria virheitä kovalla kiireellä, huonolla valmistelulla jne, niin sitä ei korjata meidän aikamme. Virheet syntyvät ja suuri vahinko saatetaan aiheutua, ja tämä vaara on tässä nyt erityisen suuri.

Ed. Vehkaoja käsitteli myös alueellisten palvelutoimistojen, joiksi muutamat lääninhallitukset muuttuvat, asemaa ja oli arvokasta, että se nousi esille. Nimittäin tämän hallituksen esityksen mukaan maaherra voi työjärjestyksellä ministeriön kanssa hieman keskusteltuaan lakkauttaa alueellisen palvelutoimiston eli lääninhallituksen kaikki palvelut poistuvat esimerkiksi Jyväskylään, jos maaherra omalla päätöksellään niin haluaa. Tällaisen vallan antaminen on kyllä varsin suuri muutos.

Tämä on vastaus myös ed. Ihmälälle ehkä siinä suhteessa, että alueellisia palvelutoimistoja ei haluta sanoa lääninhallituksiksi enää, koska ehkä halutaan pitää ovi auki, että ne voidaan

ajaa alas, kun ne nyt muutetaan ensin postikontoreiksi.

Ed. V e h k o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sanoisin ed. Vähänäkille, joka poistui kyllä, että käsittelin ennen kaikkea historiaa, kun puhuin pienistä kunnista ja lääninhallitusten suhteesta. Mutta kyllä hänen puheenvuorossaan paistoi kunnanjohtajan ääni, joka ei kerta kaikkiaan ymmärrä, minkälaisessa tilanteessa hänen yksinään työtä tekevät alaisensa tekevät työtä. Minä voin sanoa esimerkiksi, että yksinäiset työntekijät pienissä kunnissa ovat kokeneet erittäin arvokkaiksi niin kutsutut ohjausrenkaat, joissa suuremmissa porukoissa on voitu alan ammattiasioita mennä alueilla läpi. Ne ovat olleet erittäin hyödyllisiä, eivät mitään valvontarenkaita vaan nimenomaan työn kehittämiseen tarkoitettuja asioita.

Sitten haluaisin ed. Vihriälälle sanoa, kun hän sanoi, että vaikka kaikki läänit joutaisivat pois, että minä en ole tietenkään sitä mieltä, vaan näen, että esimerkiksi perusoikeusuudistus viimeistään kertoo meille sen, että valtiolla tulee olla intressiä myös alueeltaan. Me olemme itse asiassa jättäneet sen analyysin kokonaan suorittamatta tässä yhteydessä, mitä johtopäätöksiä perusoikeusuudistuksesta olisi pitänyt tehdä tässä asiassa. Ruotsista voisi ottaa vähän mallia. Se on pystynyt yhteensovittamaan itsehallinnon ja valtion valvonnan tai ohjaavan käden, sanotaan-ko näin.

Ed. Ihamaelle sanoisin, että minä en kyllä huomannut, että olisin tässä sotkenut valtion ja kuntien hallintoa. Kyllä koko ajan tarkoitin ainakin puhua valtion hallinnosta ja sen yhteensovittamisesta.

Sitten sanoisin ed. Kankaanniemelle, että myönnän, että hallinnon muutokset ovat kankeampia korjata kuin suoraan yksilöä koskevien asioiden korjaaminen.

Ed. M a n n i n e n : Herra puhemies! Uudistaminen yleensä ja julkisen hallinnon uudistaminen erityisesti on kiistattomasti vaikeaa. Kaikkeen inhimilliseen toimintaan kuuluu jatkuvuuden haluaminen, joka tukee turvallisuuden tarvetta.

Toisaalta uudistuksia suunniteltaessa ja toteutettaessa on aina muistettava, että ihmisillä ja organisaatioilla on vain tietty sopeutumiskyky. Liian nopeat uudistukset, jos ne ylittävät muuntumiskyvyn, aiheuttavat ongelmia organisaation toiminnassa.

Suomalaisessa yhteiskunnassakin on merkkejä tällaisesta nopean muutoksen aikana, ja voi sanoa, että juuri siksi kaikki vallankumoukset syövät lapsensa. En kadehdi tässä asiassa ministeri Backmanin asemaa. Toisaalta totean, että hänen perustelunsa tälle asialle ovat olleet aika outoja. Hän täällä tänäänkin useaan kertaan totesi, että ministeriöt eivät tarvitse näin tiheää verkostoa. Ajattelu on täysin nurinkurinen. Eihän hallinto-organisaatioita pidetä ministeriöitä varten. Asiakkaat niitä tarvitsevat, eivät ministeriöt. Jos ne olisivat vain ministeriöitä varten, tulisi ne välittömästi kaikki lopettaa. Uudistusta on tarkasteltava kansalais- ja asiakasnäkökulmasta eikä ylhäältä ministeriön ohjauksen näkökulmasta.

Vaikka sanotaankin, että tikulla silmään niitä, jotka vanhoja muistelevat, niin kun ministeri Backman jälleen kerran täällä vinoili pääministeri Ahon lehtihaastattelusta, totean tässä yhteydessä, että tuo haastattelu on annettu sellaisessa tilanteessa, jossa maakuntahallinnon kehittäminen on ollut aivan erilaisissa suunnitelmissa kuin se on tänä päivänä. Edellytykset ovat olleet toiset ja varmaan edellytykset ovat olleet toiset silloinkin, kun eduskunta käsitteli 17.6.1986 silloista lääninuudistusta. Siinä valossa tuntuu hiukan kummalliselta, ellei olosuhteiden erilaisuutta oteta huomioon, että silloinen kansanedustaja ja nykyinen pääministeri Lipponen äänesti tuolloin 15 läänin puolesta, näin myös nykyisen hallituksen jäsenistä ministeri Halonen ja monet muutkin tässä salissa istuvat kansanedustajat. Näin ollen täytyy todeta, että olosuhteet ja elämä muuttuvat ja eri suunnitelmat vaikuttavat kulloisenakin ajankohtana siihen, mitä päätetään.

Yleisesti ottaen voi todeta, että 5 läänille ei ole mitään toiminnallisia, järkeviä perusteita eikä se jako muutoinkaan perustu kokonaisuuteen, lähinnä vain ilmansuuntiin. Näin ollen voi todeta, että jako on aika tavalla mielivaltainen, niin kuin entinen tilaston tekijä sanoi, että otin ilmasta ne tilastot. Sen vuoksi tällaisen valmistelun pohjalta ja niiden edellytysten vallitessa, joissa me tällä hetkellä olemme, ei ole tarkoituksenmukaista kannattaa enkä tule kannattamaan 5 läänin esitystä. Sen sijaan elinkeinokeskusten osalta hanke on kannatettava. Tosin omalta osaltani toivon 16 työvoima- ja elinkeinokeskuksen mallia. Näiltä pohjin ja näillä perusteilla toivon täällä salissa asian ratkeavan.

Ed. V e h v i l ä i n e n : Arvoisa puhemies! Viittasin täällä jo aiemmin päivällä kytkökseen,

mikä hallituksella näissä kahdessa asiassa on, eli läänikysymyksessä ja toisaalta työvoima- ja elinkeinokeskusasiassa. Jos muistelemme ja menemme muutaman kuukauden taaksepäin, ennen kuin tämä hallituksen esitys oli edes eduskunnalle annettu ja kun se oli valtioneuvostossa, niin tiedossa oli jo silloin, että myös hallituksen sisällä oli kahta erilaista kantaa näihin molempiin asioihin, ja se oli nimenomaan hallitus, joka halusi kytkeä nämä asiat toisiinsa. Nyt olemme eduskunnassa sitten tilanteen edessä, missä meitä enemmän tai vähemmän poliittisesti painostetaan, että ellette hyväksy 5 läänin mallia, niin sitten ei tule työvoima- ja elinkeinokeskuksikaan. Tätä kyllä ainakin minä paheksun aika tavalla syvästi.

Itse olen pyrkinyt perehtymään tähän asiaan aika monipuolisesti ja myös hallintovaliokunnan varajäsenenä hankkimaan niitä asiantuntijalauseuntoja, mitä siellä on ollut. Yhdyn täysin hallintovaliokunnan mietintöön niiltä osin kuin se koskee sekä läänejä että työvoima- ja elinkeinokeskuksia, paitsi että minulle olisi myös ollut mieluisampaa, jos niitä olisi pystytty mietintöön ja myös lakipykälään kirjaamaan 16.

Mutta sitten perusteluihin ja lääniasiaan. Ajattelin käydä tätä asiaa läpi sekä yleisin perustein että myös pohjoiskarjalaisin perustein, kun sieltä olen ja ajattelin esittää teille, hyvät kollegat, muutamia kysymyksiä, kysymyksen muotoon omia kannanottojani ja epäilyksiäni tästä 5 läänin mallista. Kuten tässä salissa on jo tuotu esille, sekä hallitusohjelmaan että tähän hallituksen esitykseen pitäisi sisältyä ajatus siitä, että olisi tarkoituksenmukaista luoda omaleimaisuuden huomioon ottavaa aluehallintoa. Nyt kuitenkin tämä lakiesitys, kun tässä luodaan uutta aluejakoa, 5 suurlääniä, on minun mielestäni täysin päinvastainen tälle ajatukselle. Kysynkin: Miten suurlääni, jossa on jopa yli 200 kuntaa ja useita eri maakuntia, jos lasken oikein, niin Länsi-Suomen läänissä tulisi olemaan 6 maakuntaa, ja jossa etäisyys suurläänikeskukseen on jopa yli 500 kilometriä, voi olla omaleimainen?

Edelleen: Miksi Aluehallinto 2000 -hankkeen yhteydessä ei selvitetty perusteellisesti vaihtoehtoisia malleja aluehallinnon uudistamiseksi, esimerkiksi ns. lääninhallintomallia, jota ainakin käsittääkseni maaherra Kivistö esitteli? Minun mielestäni se malli olisi täyttänyt paljon paremmin lakiesityksen tavoitteet aluehallinnon koostamisesta. Nyt, kuten tiedämme, muun muassa ympäristökeskukset ja lukuisat muut aluehallintoviranomaiset jäävät täysin tämän uudis-

tuksen ulkopuolelle, jos viiden läänin malli toteutuu.

Aluehallinto 2000 -hankkeen mietinnössä todetaan, että alueen kehittämiseen painottuvissa tehtävissä alueella tulee olla riittävässä määrin yhteinen identiteetti, mikä mahdollistaa alueen yhden yhtenäisen kehittämistahdon muodostamisen. Haluankin kysyä: Tunteeko sisäministeriö Pohjois-Karjalan väestöä paremmin, mikä on pohjoiskarjalaisten ihmisten alueellinen identiteetti ja sen merkitys? Muistutan myös, että meillä Pohjois-Karjalassa kerättiin kohtalaisen nopealla aikataululla yli 70 000 pohjoiskarjalaisen mielenilmaisu vetoomukseen oman läänin puolesta. Pohjois-Karjalassa on 178 000 asukasta eli 70 000 tarkoittaa yli puolta täysikäisistä kansalaisistamme.

Aluehallinto 2000 -hankkeen mietinnössä sanotaan edelleen, että kun hallinnon aluejaot ovat useissa tapauksissa vanhoja, osin jopa historiallisia, ne eivät enää sovi kaikilta osin yhteen yleisen yhteiskunnallisen kehityksen myötä syntyneisiin toiminnallistaloudellisiin alueisiin. Miksi ei ole otettu huomioon sitä, että ainakin Pohjois-Karjalan lääni ja maakunta on tänäkin päivänä hallinnollisesti yhtenäinen toiminnallistaloudellinen alue?

Lakiesityksessä annetaan ymmärtää, että palvelut paranevat suurläänihankkeen myötä, mutta tosiasiaa minun mielestäni on käymässä päinvastoin. Suunniteltuihin palvelukeskuksiin jäänee vain rutiiniluonteisia tehtäviä eikä käytännössä lainkaan päätösvaltaa, koska palvelupisteeseen ei sijoiteta osastopäällikkötasosta henkilöstöä. Näin ollen asiakkaiden on, saadakseen keskustella henkilökohtaisesti asiaa varsinaisesti käsittelevän virkamiehen kanssa, matkustettava satojen kilometrien päähän suurlääninhallitukseen. Miksi palveluja pitää huonontaa nykyisestään?

Ministeri Backman peräsi päivällä meiltä, joilla on erilainen käsitys läänien lukumäärästä, mitkä ovat ne palvelut, joita kansalaiset tarvitsevat. Hän peräsi kansalaisnäkökulman ja palveluiden yhteyttä. Pyrin ottamaan asiaa hiukan selville päivän aikana ja soitin oman läänini lääninhallitukseen, kun luin heidän lausunnostaan liittyen Aluehallinto 2000 -hankkeeseen, että vuonna 1995 lääninhallituksessamme oli yli 18 000 asukasta. Minusta se kuulostaa erittäin paljolta. Halusin keskustella virkamiehen kanssa, miten tämä on mahdollista. Tämähän tekee arkipäivittäin, jos laskin oikein, lähes 70 henkeä. Mitä tällaiset kansalaiset olivat? Sain sieltä aika perus-

teellisen vastauksen, että myös lupahallintoon liittyvissä asioissa ihmiset olivat käyneet paikalla. Kun on sanottu monta kertaa, että tavallisia kansalaisia tämä ei kosketa, niin minusta siinä hiukan vedetään mutkat suoriksi. Kyllähän ne pienyrittäjätkin, jotka tarvitsevat ravintoloiden aukiolejen lisäämisaikoja, tai kioskiin tai kauppaan alkoholilupaa, ovat tavallisia kansalaisia. Kyllä yrittäjätkin ovat kansalaisia.

Edelleen tämä virkamies kertoi minulle, että asiakkaat ovat myös poliisihallinnon asioista kiinnostuneita ihmisiä, eli kysymykset kuuluvat läänin poliisiosastoille, onko menetelty oikein, kun poliisin kanssa on oltu tekemisissä. Edelleen kysymyksessä ovat sosiaali- ja terveysasioihin liittyvät kyselyt ja jopa myös valitukset, samalla tavalla myös koulu- ja sivistyspuoleen. Näin hän kertoi, että sitä kautta ne koskettavat myös tavallisia kansalaisia.

Aluehallinnolla on kaksi keskeistä perustetta olemassaololleen, alueellinen asiantuntemus ja palvelujen tarjoaminen asiakkaille kohtuullisella etäisyydellä. Miten alueellinen asiantuntemus aiotaan turvata suurläänissä? Miksi koko lääninhallinto ollaan ajamassa alas suurläänien myötä, koska niistä häviää sekä alueellinen asiantuntemus että läheisyys asiakkaiden kannalta? Romuttaako suurläänijako koko aluehallinnon, koska siltä puuttuisi alueellinen asiantuntemus sekä asiakasläheisyys? Pystytäänkö esimerkiksi Turusta käsin hoitamaan Pihtiputaan asioita sen paremmin kuin Helsingistä käsin?

Sisäasiainministeriö on perustellut lääniuudistusta välillä kustannussäästöillä, välillä on todettu, ettei kysymyksessä ole säästöhanke. Lopulta lakiesityksen perusteluissa on todettu, että vuonna 2001 lääniuudistus toisi 65 miljoonan markan vuotuisen säästön. Mihin nämä 65 miljoonan markan säästöt perustuvat, jos kuitenkin ei kehtää tulla irtisanomaan? Miksi edellä mainittuihin säästölaskelmiin ei ole otettu kuitenkaan niitä ylimääräisiä kustannuksia, jotka suurlääneistä syntyvät sekä viranomaisille että asiakkaille, jolloin voitaisiin todeta, että todellista säästöä ei synny lainkaan? Näillä kuluilla viitataan muun muassa lisääntyviin matkakustannuksiin.

Samalla haluan muistuttaa myös teitä, että taisi olla kesän aikaa, kun valtiovarainministeriön budjettipäällikkö totesi eräässä lehtihaastattelussa, että sillä, mitä sisäministeriö esitti tämän lääniuudistuksen tuovan säästöjä, 65 miljoonaa markkaa, ei ole valtiontaloudellista merkitystä pitkällä aikavälillä. Oli aika erikoista, että budjettipäällikkö tyrmäsi sisäministeriön laskelmat.

Lakiesityksessä ei ole otettu riittävästi huomioon suurläänihankkeen alueellisia vaikutuksia. Aluehallinto 2000 -hankkeen mietintöön sisältyivät vaihtoehtoiset pääkaupunkiesitykset, esimerkiksi Itä-Suomeen esitettiin vaihtoehtoisesti Mikkeliä tai Kuopiota, mutta ei Joensuuta. Minun mielestäni viime kuukausien aikana käyty keskustelu on osoittanut, että suurlääneillä on mitä merkittävin aluepoliittinen merkitys. Suurläänikeskukset menestyvät väistämättä syrjäpään jäävien alueiden kustannuksella. Tässä tilanteessa haluan teitä muistuttaa, hyvät kollegat, myös siitä, minkä verran tällä on puhuttu Itä-Suomen tilanteesta. Myös teidän tiedossanne on se, että esimerkiksi Pohjois-Karjalassa vuoden aikana ei ole tapahtunut työllisyyden paranemista laisinkaan. Haluammeko me antaa täältä Arkadianmäeltä edelleen Pohjois-Karjalalle ja pohjoiskarjalaisille negatiivisen viestin, että ette te tarvitse omaa valtion aluehallintoakaan?

Miksi lakiesityksessä ei mainita selvästi suurläänien pääkaupunkeja eli miksi eduskunnan pitäisi päättää asiasta tietämättä, mistä se todella päättää? Niin kuin tiedämme kaikki, niin on varmaan käytäväpuheita ollut siitä, että jos te tukisitte tätä hallituksen esitystä, niin teille päin voisi ehkä tulla se pääkaupunki. Itse en tähän halua uskoa. Toivon, että täällä pystyttäisiin tekemään päätöksiä myös ilman tämän kaltaista kaupan käyntiä.

Miksi lääninhallituksissa hoidettavia lukuisia sektoritehtäviä esitetään hoidettavaksi vain viidestä suurläänistä käsin, kun työvoima- ja elinkeinokeskuksia perustettaisiin 15? Miksi läheisesti ihmisiä koskevat asiat tulisi hoitaa kauempaa kuin esimerkiksi elinkeinotukiasiat? Miten suurlääninhallitus pystyy hoitamaan menestyksellisesti yleishallintoviranomaisen roolinsa, kun sillä ei ole välittömiä ja läheisiä yhteyksiä muihin viranomaisiin ja muihin tahoihin kunkin nykyisen läänin alueella? Miten esimerkiksi poikkeusoloihin varautuminen pystytään hoitamaan suurläänissä?

Miten kuntien toimintaa asiakkaiden oikeusturvan ja yleisen tasapuolisuusvaatimuksen suhteen pystytään valvomaan ja seuraamaan suurläänissä oli sitten kysymys sosiaali- ja terveystalveluista, sivistyspalveluista tai liikennepalveluista? Miten suurlääninhallitus pystyy hoitamaan jopa yli 200 kunnan seurannan ja valvonnan sekä ottamaan huomioon kunkin maakunnan tai esimerkiksi raja-alueiden erityisolosuhteet? Miksi ollaan lakkauttamassa lääninhallituksia juuri niillä alueilla, joilla lääninhallituksilla on ollut

suuri alueellinen merkitys ja joilla se ehdottomasti halutaan säilyttää olennaisesti identiteettiä vahvistavana tekijänä? Miksi päällekkäisyyksien poistamisen sijasta ollaan luomassa uutta, asiakaisiin nähden kaukaista ja huonosti toimivaa hallintoporrasta, suurlääniä, joka edellyttää asioiden moninkertaista käsittelyä, ylimääräistä hallinnointia ja turhaa valvontaa?

Arvoisa puhemies! Kukaan ei ole vielä minulle pystynyt perustelemaan sitä, miten pohjoiskarjalaisten ihmisten, Pohjois-Karjalan kuntien, Pohjois-Karjalan kihlakuntien tai pohjoiskarjalaisten ihmisten muodostamien yhteisöjen asioiden hoito helpottuisi, jos Pohjois-Karjalan lääni lakkautettaisiin ja liitettäisiin osaksi Itä-Suomen suurlääniä.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Törnqvist.

Ed. Halonen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Dromberg (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oli hyvin mielenkiintoista kuunnelle keskustan edustajan ylistävän läänejä ihan kuin ne ratkaisisivat kaikki ongelmat, joita maakunnassa on. Eihän esimerkiksi työllisyysongelmaa lääninhallitus ole pystynyt nytkään hoitamaan. Ei se ole varsinaisesti sen tehtäväkään, vaan nimenomaan on erittäin tärkeätä, että työvoima- ja elinkeinokeskukset perustetaan, jotta ne pystyvät koordinoitusti hoitamaan työllisyyttä ja antamaan maakunnalle voimaa, jotta se tulee selviytymään myös tämän tyyppisistä ongelmista. Sen lisäksi sitä tukevat maakunnalliset liitot, niin kuin Pohjois-Karjalassakin maakunnallisen liiton asema entisestään vahvistuu, kun yhteistyö tulee entistä kiinteämmäksi. Nyt vähän ihmettelen kyllä perusteita läänien säilyttämiselle tältä puolelta. Toivonkin, että nyt järkevästi pystytään tässä asiassa etenemään.

Kun puhutaan budjettipäällikkö Virtasen sanoneen, että säästö on mitätön, niin kuitenkin kohta, kun hän oli tämän lausunut, hän alkoi tarkentaa tietojaan ja päätyi mielestäni aivan toisenlaiseen käsitykseen myös ehdotuksen taloudellisista vaikutuksista.

Ed. Mikkola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun ed. Vehviläinen puhui ns. Kivistön mallista, niin sehän tarkoitti sitä, että työvoima- ja elinkeinokeskukset olisi koottu ny-

kyisten lääninhallitusten alaisuuteen. Tekisi mieli kysyä, onko todella ed. Vehviläinen sillä kannalla, että 11 työvoima- ja elinkeinokeskusta riittäisi tähän maahan. Miksi kysyn tätä? Siksi, että hän ilmoitti henkilökohtaisesti olevansa sitä mieltä, että myös Keski-Pohjanmaa tarvitsee oman työvoima- ja elinkeinokeskuksen eli niitä pitäisi olla hänen mielestään 16. Tässä on aika-moinen ristiriita. Hän vielä ilmoitti, että ne pitäisi mainita laissa. Jos työvoima- ja elinkeinokeskukset luetellaan laissa, niin niiden muuttaminen vaatii aina eduskuntaan tulemisen. Jos ne nytkin olisivat laissa, niin siihen vaadittaisiin aina eduskunnan uusi käsittely. Tässäkin tapauksessa, jos valiokunta esimerkiksi olisi kirjannut 15 niin se pitäisi täällä muuttaa. Jotakin minusta tässä johdonmukaisuudessa oli pielessä. Havaintoni oli sama kuin ed. Drombergillakin, että jos lääninhallitus on todella näin paljon saanut kaikkea hyvää aikaiseksi, niin miksi Pohjois-Karjalassa on työttömyyttä.

Ed. Viitamies (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Erityisesti nuorimpien läänien alueelta valitut kansanedustajat, kuten ed. Vehviläinen viimeksi, ovat korostaneet läänien merkitystä maakunnallisen kehittämisen ja toisaalta maakunnan identiteetin kannalta. En kuvittelekaan, että voisin millään tavoin kiistää heidän ajatuksiaan siitä, mitä he itse jatkossakin asiasta ajattelevat, mutta haluan sanoa, että tunnen Pohjois-Karjalan läänin perustamiseen liittyvän historian, koska aikoinaan Pohjois-Karjalan läänistä valittuna kansanedustajana täällä toiminut Uki Voutilainen oli sittemmin Mikkelin läänissä maaherrana ja minulla on ollut tilaisuus keskustella hänen kanssaan sekä lääniuudistuksesta että niistä vaiheista, jotka edelsivät ja liittyivät Pohjois-Karjalan läänin perustamiseen sotien jälkeen.

Silloinhan oman läänin perustaminen yhdisti maakunnan väkeä, vaaliipiirin kansanedustajat tekivät asiasta aloitteita, mutta keskeistä oli se, että Pohjois-Karjalan lääni nähtiin nimenomaan välineenä, jolla maakuntaa voidaan kehittää. Nyt pitää kysyä, tarvitaanko tätä välinettä vielä, kun on niin paljon muita välineitä. Pohjois-Karjalan läänin perustamisen jälkeen Joensuuun on perustettu yliopisto. Sen merkitys maakunnan kehittämiseksi on keskeinen, sitä ei saa ottaa pois ja sitä pitää kehittää. Samoin aluekehitysvastuu myös Pohjois-Karjalassa, ei vain muualla Suomessa, vaan myös Pohjois-Karjalassa on siirretty maakuntien liitoille eikä se ole enää lääninhallin-

nossa. Tästä syystä pitää kysyä, mihin vastustava kanta oikein enää perustuu.

Mitä tulee Itä-Suomeen, niin Itä-Suomen ongelmiin liittyy se erityinen piirre, että sillä alueella ei ole omaa alueellista keskusta. Sen enempiä Joensuuta, Kuopioa kuin Mikkelikään eivät kasvaessaankaan pystyisi kasvamaan niin suureksi, että se säteilisi keskuksena hyvinvointia muualle alueelle. Siksi on tärkeää, että kaikkia maakuntia kehitetään yhdessä, että niitten välille syntyy yhteistyön havainto ja siksi myös Itä-Suomen lääni on tärkeä.

Ed. V e h v i l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Asettelin sanani todellakin huonosti, koska tässä tuli näin paljon väärinymmärrystä.

Ensinnäkin ed. Drombergille. Kun tämä hallitus on toiminut kohta noin puolitoista vuotta, niin viestit ovat olleet Pohjois-Karjalan kannalta aika tavalla huonoja, mitä täältäkin talosta hallitus on ylivoimallaan ajanut eteenpäin. Tässä viitataan muun muassa säästöpäätöksiin ja myös siihen, että kannettiin näennäishuolta ja laitettiin pystyyn Itä-Suomi-työryhmä, mutta ei kelpuutettu, ei ensi vuoden budjettiin eikä myöskään lisäbudjettiin niitä esityksiä, mitä siellä oli. Eli kysymys on siitä, että Pohjois-Karjalassa ei enää odoteta tältä talolta yhtään lisää huonoja päätöksiä. Siitä on kysymys.

Ed. Mikkolalle haluan toistaa sen, että en todellakaan tarkoita sitä, että 11 työvoima- ja elinkeinokeskusta riittäisi. Minä tarkoitan sitä, että monista tuuteista tuli myös rinnakkaisia esityksiä, joissa ei lähdetty vain siitä, että perustetaan suurläänejä. Esimerkiksi Pohjois-Karjalassakin myös lääninhallituksessa laadittiin esitystä siitä, mitenkö koottaisiin laajemminkin valtion aluehallintoa ikään kuin sateenvarjonomaisesti samaan paikkaan myös fyysisesti.

Ed. Viitamiehelle sanoisin siitä, mihin perustuu vastustava kantani, että ellei se tullut esiin edellisestä puheenvuorostani, minkä hetki sitten tuolta puhujakorokkeelta käytiin, voin antaa ed. Viitamiehelle tukiopetusta tässä asiassa kahden kesken.

Ed. V e t e l ä i n e n: Arvoisa rouva puhemies! Olen ilolla lukenut hallintovaliokunnan mietintöä lääninhallituslaiksi. Valiokunnan jäsenille on annettava tunnustus todella huolellisesta asiaan perehtymisestä ja johtopäätösten tekemisestä, mihin hallituksen esittämä viiden suurläänin hanke toteutuessaan pahimmillaan johtaisi.

Toki valiokunnassa oli myös suurläänien kannattajia, mutta valiokunnan enemmistö päätyi painavin perusteluin lääninhallituslain ja siihen liittyvien lakiehdotusten hylkäämisen kannalle.

Omaan kannanmuodostukseeni ovat painavimmin vaikuttaneet seuraavat seikat.

Ensiksikin se, että lääneillä on edelleenkin niin merkittävä alueensa turvallisuudesta vastaava tehtävä, että siitä selviäminen muuttuneissa olosuhteissa edellyttää nykyistä läänien määrän säilyttämistä.

Oletetut valtiontalouden säästöt ovat hyvin vähäiset. Koko kansantalouden säästöjen näkökulma puuttuu, mihin hallintovaliokunta mietinnössään on kiinnittänyt huomion.

Lääninhallinnon palveluiden käyttäjät, kunat, yritykset ja kansalaiset, olisivat suurläänien todellisia maksumiehiä, sillä tarvittavat palvelut jouduttaisiin hakemaan entistä kauempaa ja joillakin alueilla todella hankalien kulkuyhteyksien takaa. Hallintoa kehitettäessä tulee aina lähteä hyvästä palvelujen saatavuudesta ja lähellä asiakasta tapahtuvasta päätöksenteosta. Hallituksen esitys ei ole linjassa edellä mainittuun.

Väestön identiteetillä alueeseensa on suuri merkitys. Identiteetti kytkeytyy niin lääneihin kuin maakuntiinkin. Hallituksen esittämät Itä-, Länsi- ja Etelä-Suomen läänit ovat täysin keinotekoinen luomus, johon ei syntyne identiteettiä missään olosuhteissa.

Maakunnallisen itsehallinnon kehittäminen on pysähdyksissä. Vasta tämän kehittämistyön liikkeellelähtö antaa aiheen palata läänien lukumääräkysymykseen jossakin myöhemmässä vaiheessa.

Hallintovaliokunnan ehdotus lääninhallintolain hylkäämisestä on kannatettava.

Arvoisa puhemies! Valiokunnan mietintöön työvoima- ja elinkeinokeskuksista on todettava sekä myönteistä että kielteistä. Vahvana myönteisenä piirteenä on työvoima- ja elinkeinokeskusten lukumäärän kasvattaminen hallituksen esittämästä kolmestatoista. Mutta ainoaksi kielteiseksi kokemukseksi koen yhden asian eli yksi halukas, Keski-Pohjanmaa, jätetään vaille omaa työvoima- ja elinkeinokeskusta. Valiokunnan mietinnössä tuodaan esille toimivan palvelupisteen perustaminen Keski-Pohjanmaalle, mutta se ei ole riittävä. Siksi tulenkin toisessa käsitteilyssä tekemään esityksen Keski-Pohjanmaan työvoima- ja elinkeinokeskuksesta.

Arvoisa puhemies! Tulevien työvoima- ja elinkeinokeskusten kautta kulkevat erittäin merkittävät rahavirrat, noin 14 miljardia markkaa vuo-

sitasolla. Ne maakunnat, jotka saavat keskuksen, tulevat kehittymään nopeammin kuin paitioon jäävät. Keski-Pohjanmaa on tällä hetkellä köyhin maakunta. Kokkolaa lukuun ottamatta alue on erittäin maatalousvaltaista. Osassa kuntia alkutuotanto työllistää jopa yli puolet väestöstä. Näissä kunnissa tulee tapahtumaan voimakas rakennemuutos maatalouden supistumisen ja elinkeinon kohdistuvien hallituksen tekemien leikkausten myötä. Alueella tarvitaan elinkeinorakenteen monipuolistamista. Oma työvoima- ja elinkeinokeskus tarjoaisi tähän parhaat mahdollisuudet.

Keski-Pohjanmaa on hallinnollisena alueena pieni, kuten täällä on todettu, mutta todellista toiminta-alueitaan laajempi. Pohjois-Pohjanmaan kuuluva Kalajokilaakso on mukana niin Keski-Pohjanmaan maaseutuelinkeinopiirissä, metsäkeskuksessa kuin ympäristökeskuksessakin. Läänin ja maakunnan raja ei ole estänyt järkevää yhteistyötä. Tällä samalla alueella toimii myös Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu kokeiluna.

Keski-Pohjanmaa on raskaan sarjan menettäjä, mikäli se ei saa itsenäistä keskusta. Ensimmäinen menetys on metsäkeskus. Ensi vuoden budjetissa on varattu määrärahat vain 11 metsäkeskukselle nykyisten 14:n asemasta. Keski-Pohjanmaalle olisi järkevää hahmotella samaa mallia, mitä on esille tuotu Kainuuseen liittyen, eli ns. maa- ja metsätalousmallia. Toinen menetys ilman omaa keskusta on maaseutuelinkeinopiiri. Sen keskuspaikka on nyt Ylivieskassa. Kolmas näköpiirissä oleva menetys on tietyllä aikavälillä Keski-Pohjanmaan ympäristökeskus. Mitä tapahtuu ammattikorkeakoulurintamalla tähän alueeseen liittyen, ei ole vielä tiedossa. Mutta jos toiminnalliseen Keski-Pohjanmaan liittyvä identiteetti ja siteet murretaan, jääkö Kalajokilaakson kunnille muuta vaihtoehtoa kuin Oulun suunta edellä mainitussa asiassa?

Arvoisa edustajat! Vetoan teihin voimakkaasti, jotta asettuisitte tukemaan Keski-Pohjanmaan työvoima- ja elinkeinokeskuksen perustamista. Tämä ei ole enää rahallinen vaan tahdon kysymys. Keski-Pohjanmaalla on valmius läänin vaihtoon oman työvoima- ja elinkeinokeskuksen toteutuessa, ja vastaavasti Kalajokilaakson kunnat joutuvat tekemään omat ratkaisunsa.

Arvoisa puhemies! Hallitus on kytkenyt lääninhallintolain ja lain työvoima- ja elinkeinokeskuksista yhteen sillä tavalla, että ne toteutuvat joko molemmat tai sitten koko esitys vedetään pois. En näe tätä hyvänä, mutta hallitus on lin-

jansa valinnut. Tuen nykyistä läänimäärän säilyttämistä ja Keski-Pohjanmaan työvoima- ja elinkeinokeskuksen perustamista, mistä toisessa käsittelyssä teen sitten esityksen.

Ed. Väistö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Veteläinen aivan oikein kantoi huolta Keski-Pohjanmaan tilanteesta. Me hallintovaliokunnassa kävimme hyvin tarkoin läpi Keski-Pohjanmaan tämän hetken mahdollisuudet itsenäisen työvoima- ja elinkeinokeskuksen aikaansaamiseksi valiokunnan mietintöön, mutta kuten täällä aiemmin on todettu, emme saaneet tälle ratkaisulle valitettavasti enemmistön tukea. Meillä oli myös sellainen ratkaisuvaihtoehto, että mietinnössä olisi korostettu, että Keski-Pohjanmaalle tulee perustaa täyden palvelun palvelupiste. Tavoitteena kaikilla varmasti on ollut se, että ellei Keski-Pohjanmaa, niin kuin minäkin näkisin oikeana, saa omaa työvoima- ja elinkeinokeskusta, tulisi siellä olla kaikki ne toimivaltaiset yksiköt kuitenkin, jotka olisivat sen alueen elinkeinohallinnon toimivuuden kannalta keskeisiä.

On totta, kuten ed. Veteläinen sanoi, että juuri työvoima- ja elinkeinokeskukset ovat alueellisen kehittämisen kannalta keskeisessä asemassa, samoin myös metsäkeskus omalla lohkollaan, niin kuin ympäristökeskuksin. Kyllä minusta pitäisi näissä asioissa katsoa niin, että jokaiselle maakunnalle annettaisiin ne välineet, joilla se pystyy sitten omaa aluettaan, elinkeinojaan ja työllisyyttään kehittämään.

Ed. Aittomäki (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Veteläinen kantoi huolta Keski-Pohjanmaan elinkeino- ja työvoimakeskuksesta. Se on aivan ymmärrettävää. Minä kyllä lohduttelisin ed. Veteläistä sillä, että ei tässä kaikkea toivoa vielä ole menetetty. Kun ministeri Backmanin laskukone laskeskelee ääniä, mitä tarvitaan vielä tämän lainuudistushankkeen nimenomaan läänien osalta läpi viemiseksi, niin kun sinne on jo kaksi elinkeinokeskusta ylimääräisenä täkynä heitetty kansanedustajien vastarinnan murtamiseksi, niin minä uskon, että se ei yhdestä ole enää kiinni. Varmasti näitten päivien aikana, kun taas käytäväparlamentti alkaa pyörähdellä, tämäkin asia järjestyy. Silloinhan on tietysti Keski-Pohjanmaan ja ed. Veteläisen kannalta ihan oikein, että näin tapahtuu. Mutta ongelma on vain se, että nämä eduskunnan työskentelytavat kaikkine koplauksineen, joista eilen erinomainen esimerkki täällä koettiin, jälleen

toistetaan muutaman vuorokauden sisällä uudelleen.

Ed. R a n t a n e n (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kajoaisin vain yhteen kohtaan ed. Veteläisen puheenvuorossa, kun hän kertoi, että liike-elämä ja kansalaiset nimenomaan joutuisivat hakemaan palvelunsa kauempaa, jos suurläänit toteutuvat. Olen tietysti kansanedustajana lääninhallituksessa asioinut maaherran juttusilla useammankin kerran, mutta ennen kansanedustajaksi tuloani minulla oli yhden kerran asiaa Hämeen lääninhallitukseen, ei yhtään sen enempää kertaa. Vihdoin viimein, kun jonotuksen jälkeen pääsin asianomaisen virkamiehen työhuoneeseen ja puheille ja esitin asiani, virkamies kertoi, että voi hyvä poika, olet tullut vallan väärään paikkaan. Elikkä käytännössä tavallisella kansalaisella tuskin lääninhallitukseen tulee elämänsä aikana olemaan yhtään kertaa mitään asiaa, ja jos onkin, niin asioidaan postitse.

Ed. V e t e l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rantaselle toteaisiin, että aiemmassa toimeksani minulla oli toisen tyyppiset kokemukset asioimisesta lääniin. Olen käynyt siellä montakin kertaa. Sitä, mitä yhteydet käytännössä merkitsevät, havainnollistaisin yhdellä asialla.

Olen aiemmin maininnut Pihtiputaan ja Kinnulan, minkälaisina siellä koetaan yhteydet mahdolliseen tulevaan Länsi-Suomen lääniin ja sen pääkaupunkiin. Sieltä vierailtiin Haapajärvellä. Keskustelu käytiin sen tiimoilta, että jospa he lääniuudistuksen toteutuessa liittyisivätkin Oulun lääniin. Ensinnäkin yhteydet Ouluun toimivat täysin eri tavalla kuin Turkuun. Toisena on voimakkaana identiteettikysymys, eli ajatusmaailma mieltyy pohjoiseen päin mutta ei Turun suuntaan.

Ed. L ö v : Värderade talman, arvoisa puhemies! Hallinto ei ole mikään itsetarkoitus. Hallinto on julkisen vallan väline palvelujen ja etuukseen kanavoimiseksi kansalle. Demokraattisessa oikeusvaltiossa hallinto on ihmisiä varten. Ihmisten on voitava luottaa hallintoon tunteakseen tilanteensa turvalliseksi. Jollei ihminen voi samaistua hallintoon tai jollei hän tunne sen roolia, syntyy epäluottamus hallintoviranomaisia, julkista valtaa, poliitikkoja ja yhteiskuntarakennetta kohtaan. Lojalisuus muodostettua oikeusvaltiota kohtaan vesitty. Jos ihminen taas tietää viranomaisoven takana olevan toisen ihmisen,

joka ajattelee ja tuntee — mikä on ihmisille ominaista — tällöin hän uskaltaa luottaa myös viranomaiskoneiston toimivan ihmisen parhaaksi.

Förvaltningen är inget självändamål. Förvaltningen är det offentliga instrument för att kanalisera service och förmåner till folket. Förvaltningen är i en demokratisk rättsstat till för människorna. Människorna bör kunna lita på förvaltningen för att känna sin situation trygg. Kan människan inte identifiera sig med förvaltningen, eller känner människan inte till dess roll, växer misstron mot förvaltningsmyndigheten, mot den offentliga makten, mot politikerna och mot samhällsstrukturer. Lojaliteten mot den etablerade rättsstaten urvattnas. Vet människan att det bakom myndighetsdörren finns en människa, som tänker och känner — vilket är utmärkande för människor — då vågar man lita på att myndighetsmaskineriet också fungerar med människans bästa för ögonen.

Identiteetin tunteen sanotaan syntyvän paikallisyhteisössä, eikä identiteettiä voida antaa ylhäältäpäin. Tämä on pitkälle totta, mutta identiteetin ja lojaliteetin kehittymisen tausta on paljon monimutkaisempi. Perhe, lähiympäristö, kotiseutu, kunta ja kieli ovat yhteiskunnan rakenteita, jotka tekevät olemme kotoiseksi, antavat meille omanarvontuntoa, identiteetin.

Valtion käsi on perinteisesti ulottunut alueille läänien kautta muodostaen hallintorakenteen, joka on syöpinnyt ihmisten tajuntaan aina 1600-luvulta lähtien. Maaherra esikuntineen on antanut meille alueellisen ylpeyden tunteen, jolla on merkittävä symboliarvo. Valtiovalta ei voi määrittää tarjota turvallisuutta ja identiteettiä. Valtiovalta voi kuitenkin luoda turvallisuuden ja identiteetin edellytykset. Tämän elämänarvon viemiseen ihmisiltä on oltava hyvin vahvat perusteet. Aluehallinto 2000 -asiakirjan laatijat katsovat tällaisten perusteiden olevan olemassa.

Vuotuiset 65 miljoonan markan säästöt luonnollisen poistuman päättymisen jälkeen muutama vuoden kuluttua ovat yhtenä perusteena. Kyse on valtion säästöistä. Tällöin ei oteta lainkaan huomioon yrityksille, kunnille ja yksityishenkilöille matkojen pidentymisestä ja työajan menetyksestä aiheutuvia kustannuksia. Valtiontalouden säästöt ovat nykytilanteessa sinänsä välttämättömiä, mutta läheisyyden on demokraatiassa saatava maksaa jonkin verran. Nyt kyseessä olevasta valtion talousarvioon aiheutuvasta marginaalisesta kustannuksesta selviämme. Olen

vakuuttunut siitä, että keskivertosuomalainen on valmis maksamaan sen noin 13 markkaa, jonka läänin säilyttäminen mahdollisesti maksaisi yhtä suomalaista kohden.

Valmistelun mukaan läänien merkitystä halutaan vahvistaa. Tämä halutaan tehdä avoimin silmin viemällä hallintopalveluja pois alueilta. Hallinnon tulisi tavoitteen mukaisesti selkiytyä ja ottaa paremmin huomioon kunkin alueen erityispiirteet. Miten alueiden erityispiirteet voitaisiin ottaa huomioon esimerkiksi mahdollisessa Länsi-Suomen läänissä, jossa olisi 203 kuntaa ja hallintopääkaupunki sijaitsisi satojen kilometrien päässä monilta läänin kulmilta ja jossa joukkoliikenneväylät veisivät ainoastaan pitkien kiertoteiden kautta hallintopääkaupunkiin? (Eduskunnasta: 205 kuntaa!) — Kyllä, näin. — Lakkautettujen läänien palvelukeskuksista tulisi varmasti jonkin ajan kuluttua pelkästään posti- ja toimistoja. Tarkastusmatkat kuntiin ja yrityksiin viranomaiskäsitöiden saamiseksi alueiden erityispiirteitä olisivat pian ainoastaan särkyneitä unelmia. Perustuslain mukainen ruotsinkielinen palvelu joutuisi vakavasti uhatuksi läänissä, jossa ruotsinkielinen väestöryhmä jäisi marginaaliseksi.

Valmistelussa ei ole lainkaan otettu huomioon Suomessa vallitsevaa hyvin vaihtelevaa hallintokulttuuria. Etelä-Suomessa asioita hoidetaan kirjeitse ja sähköpostin välityksellä. Alueiden Suomessa asiat halutaan hoitaa henkilökohtaisesti. Asian perille menemisestä halutaan varmistua henkilökohtaisesti. Miksi emme kunnioitaisi tätä kulttuurieroja? Jos viranomaisiin ei luoteta, viranomaisten päätöksistäkin puuttuu legitimitetti. Kansalaisten oikeusturva on silloin vaarassa.

Yksityishenkilöillä ja viranomaisasioita hoitavilla henkilöillä on edelleen asiaa lääninhallituksiin. Tämä on todistettu monissa asiantuntijalausunnoissa. En mene nyt tarkemmin lääninhallitusten tehtävien yksityiskohtiin, mutta haluan vielä korostaa läänien tehtävää läänien pelastustoimen järjestämisessä ja valvonnassa.

Tie pääkaupunkiin on monille alueille yksinkertaisempi kuin tie uuteen hallintokaupunkiin. Jos halutaan keskittää, miksei sitten lääninhallituksista luovuta kokonaan? Tuolloin käynnistyisi pikkujäsen uusi identiteetin kehittyminen. Monet kokevat ehdotetun viiden läänin mallin pelkästään kiusalliseksi välikäsitöksi matkalla kohti valtiovallan täydellistä keskittämistä. Ollisiko se selkeämpää, jos ei olisi läänejä. Siis miksi jatkaa piinaa, jos ratkaisu kuitenkin tulee ole-

maan tämä? Esityksen viiden läänin malli on kaikin tavoin epälooginen, lähes pahin mahdollinen vaihtoehto lääninhallinnon rakentamiseksi.

Puhemies! Hallituksen esittämän läänijuudistuksen perustelut eivät täytä tavoitteita, vaan ne toisivat mukanaan vain epäjärjestystä ja tyytymättömyyttä, minkä vuoksi toivon valiokunnan ehdotuksen lakiehdotusten läänien kohdalla hylkäämisestä saavan kannatusta eduskunnassa. Tämä ratkaisu ei ole syntynyt tunnepohjalla vaan asiantuntijoiden lausuntojen analyysin perusteella.

Lakiehdotus n:o 2 ja muut siihen liittyvät lait, jotka koskevat työvoima- ja elinkeinokeskusten perustamista, ovat saaneet valiokunnassa voimakasta kannatusta. Vaikka en uskoakaan perusteluissa mainittuihin kaikkiin synergiaetuihin, olen valmis hyväksymään tämän verkoston rakentamisen. On tärkeää, että keskusten määräksi muodostuu vähintään 15 ja että alueille, joilla on erityinen rakenne, taataan oma palvelupiste, esimerkiksi Kokkolaan Keski-Pohjanmaan osalta.

Toinen tärkeä asia on, että maaseutuelinkeinoelinpiirit voivat toimia esteittä uudessa organisaatiossa elinkeinon parhaaksi ja muun muassa käsitellä EU-tukea suunnitellulla tavalla. Kaksikielisille väestöalueille muodostettavien elinkeinopiirien on pystyttävä tarjoamaan täydellinen kaksikielinen palvelu perustuslain ja kielilain säännösten mukaisesti.

Puhemies! Toivottavasti työvoima- ja elinkeinopiireistä muodostuu resurssikeskuksia, jotka osallistuvat uusien työpaikkojen luomiseen. Jos eduskunta onnistuu saamaan aikaan tässä raskaassa prosessissa toimenpiteitä, jotka pienentäisivät tämän päivän suurinta dilemmaa, työttömyyttä, prosessi on kaikkien kokouksissa ja neuvotteluissa käytettyjen minuuttien arvoinen.

Valiokunnan ehdotus ponnien muodossa 15 työvoima- ja elinkeinokeskuksesta sitoo täysin hallitusta, joten ne, joille elinkeinokeskukset ovat tärkeitä, voivat turvallisesti äänestää valiokunnan ehdotuksen mukaisesti noudattamatta uhkaa pois vetämisestä.

Talman! Arbetskrafts- och näringscentralerna skall förhoppningsvis bli resurscentra, som deltar i arbetet för nya arbetsplatser. Lyckas riksdagen i denna tunga process få till stånd något som minskar dagens största dilemma, arbetslösheten, har processen varit värd varenda minut av möten och förhandlingar. Utskottets förslag i form av en kläm binder helt regeringen. Därför kan de, som anser näringscentralerna vara viktiga, tryggt

rösta för utskottets förslag utan att beakta hotet om tillbakadragande.

Ed. D r o m b e r g (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun ed. Lö v otti taas esille palvelun laadun ja sen, saavatko henkilöt palvelua tämän jälkeen, kun lääninhallitukset ajetaan niin sanotusti pienempimuotoisesti toimimaan, aivan selkeästi tuli myös valmistelutahojen kautta selville se, että kaikki ne palvelut, jotka ovat henkilöille tarkoitettuja, tullaan hoitamaan myös palvelupisteiden kautta ja sen lisäksi vielä tietyt palvelupisteet erikoistuvat tiettyihin tehtäviin, jotka alueellisesti ovat merkittäviä ja tärkeitä. Myös henkilökohtainen käynti tuli todellakin esiin näissä keskusteluissa, että ihmiset haluavat tulla puhumaan, keskustelemaan ja myös valvomaan asioitaan, eikä mikään estä tätä samaa toimintaa myös palvelupisteissä. (Eduskunnasta: Ei sitä noin voi järjestää!) — Sen voi näin myös järjestää.

Viisi läänin, onko se parempi tai huonompi vaihtoehto, minusta tämä viisi läänin on selkeä vaihtoehto ja myös toimipisteet ja hallintokeskusten sijoittelu. Siinä varmastikin saattaa tulla aika kova kamppailu, mikä on hallinnollinen keskus. Toivon, että mahdollisimman pitkälle otetaan myös huomioon se, kuinka liikenteellisesti voidaan liikkua ja hoitaa näitä asioita, koska varsinaisesti henkilökohtaisesti hoidettavia asioita ei ole paljon ja tulevaisuudessa ovat Internetit ja varmasti myös postikonttoritoiminta yksi osa ihmisten palvelukäyttäytymistä.

Ed. K u i s m a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Poiketen ed. Lö vistä itse pidän suoraan yhden läänin tai nollaläänin mallia parempana kuin nykytilannetta mutta olen samaa mieltä kuin ed. Lö v, että tämäkin malli johtaa ennen pitkää siihen, mutta ilman tätä välivaihetta tämä olisi ollut paljon loogisempi. Meillä on maakuntien liitot, ja kun ne on perustettu, on järjetöntä pitää toista aluehallinnon organisaatiota. Voidaan kunnan ja valtion tehtävät hoitaa samassa organisaatiossa niin kuin useimmissa Keski-Euroopan maissa. Perustelu, että valtiolla ja kunnalla täytyy olla eri organisaatio, on täysin mieltä. Tietysti lainsäädäntöä täytyy muuttaa, jos tehtävät yhdistetään.

Myöskään en ymmärrä sitä, minkä takia täytyy perustaa uusia organisaatioita. Tarkoitin elinkeinokeskuksia. Ne olisi pitänyt luonnollisesti myös yhdistää maakuntakeskusten yhteyteen. Tämä haittaa asioimista, mutta sitten on myös se

huoli, että mitä enemmän on virastoja ja byrokratiaa, me veronmaksajat maksamme kaikki ne ja kaikki ne rahat ovat pois tuottavasta työstä ja tällainen byrokratia sitä kautta on omiaan lisäämään työttömyyttä siinä mielessä, että yhteiskunnan resursseja käytetään tehottomasti.

Myös tässä on kaikenlaista kaupantekijää. Toteaisin esimerkiksi, että on pöyristyttävää, että täällä on tietävästi jotakin kauppaa tehty, jotta saadaan ihmisiä läänihankkeen taakse. Esimerkiksi Etelä-Suomen läänin pääkaupunkihan on luonnollisesti Helsinki ja sitä ollaan sitten siirtämässä Hämeenlinnaan. Jos tällaista vielä tapahtuu, tähän on täysin ennenkuulumatonta.

Ed. L ö v (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Palvelupisteissä saadaan varmasti alkuun täydelliset palvelut mutta kuinka kauan? Kuka voi taata, että jatkossa, kun seuraava säästövaihe on edessä, miten silloin käy? Ja kuinka ihminen voi luottaa täysin virkamieheen, jolla ei ole päätösvaltaa? Se on muualla. (Ed. Dromberg: Yrittää hoitaa eteenpäin!) — Jaa, mutta se on hankalaa, vaikka yrittää hoitaa eteenpäin. Se on hankalaa.

Sitten vielä maakuntien liitot ovat kuntien eivätkä valtion välineitä. Meillä on kaksijakoinen hallinto eli kaikki, mikä otetaan pois lääneistä, on valtion vallan keskittämistä käytännössä.

Ed. T y k k y l ä i n e n : Arvoisa puhemies! Täällä on tänään käyty keskustelua sekä tunteella että järjellä. Jokainen puolustaa läänihankkeita omalta kannaltaan. On ihan selvää, että kun itse tulen Kuopion läänistä, näen tärkeänä Kuopion läänin säilyttämisen, aivan samoin kuin pohjoiskarjalaiset, keskisuomalaiset ja useimmat muut läänien kansanedustajat ovat täällä tänä iltana tehneet sen johdosta, että me haluamme säilyttää läänit mutta me haluamme myös, että läänit uudistuvat.

Lääninhallintomme peruslait ovat osoittautuneet vuosikymmenten aikoina tarpeellisiksi ja merkittäviksi. Lääninhallintomme on rakennettu vuosikausia omaksutuille periaatteille. Lääninhallinnon tehtävät ovat aiemmin lisääntyneet mutta valitettavasti nyt niitä on lähdetty ajamaan alas.

Henkilökohtaisesti en voi hyväksyä nyt käsitellessä olevaa lakia lääninhallituksista. Mielestäni läänejä tulisi kehittää siten, että ne vastaisivat enemmän nykyaikaista tasoa. Myös Kuopion kaupunginhallitus vastustaa Aluehallinto 2000

-hankkeen ehdotuksia. Kuopion kaupungin valtuuston puheenjohtajana en voi hyväksyä suurläänihanketta. Käytän tätä sanaa suurlääni, koska näinhän asianlaita on, koska tämä asia, jota käsittelemme, koskee Suomessa olevia läänejä.

Kun hallitusohjelmaa tehtiin, sen tavoitteena oli luoda selväpiirteinen, alueiden omaleimaisuuden huomioon ottava aluehallinto, ja tämä omaleimaisuus tarkoittaa nimenomaan myös ihmisiä, jotka asuvat läänin alueella. On todettava, että mikäli lääninhallinnon uudistaminen toteutetaan hallituksen esityksen mukaisesti, tämä tie ei ole sellainen, jota hallitusohjelma viitoitti.

Suurlääniä perustamisen jälkeen palvelut siirtyvät kauemmaksi ja näin ollen kansalaisten palvelut tulevat heikkenemään. Tämä uusi läänijako merkitsee myös sitä, että keskushallinto tulisi vahvistumaan, johtotasolle palkattaisiin enemmän virkamiehiä. Vaikka on puhuttu, että suoritetasolla työpaikat säilyisivät, niin tämä ei voi täysin pitää paikkaansa, koska me tiedämme, että kun läänejä yhdistetään, silloin myöskään kaikkia henkilöitä ei voida ohjata eläkkeelle tai muihin virkoihin. Aina näissä on tapahtunut kautta aikojen sitä, että ihmisiä on jäänyt myös työttömiksi. Hallintovaliokunnan mietinnössä tämä oli mielestäni hyvin otettu huomioon kohdassa 1.7 henkilöstön asema. Siellä oli käyty tarkkaan läpi myös työntekijöiden kohdalta lausumana, että henkilöstöä ei irtisanota taloudellisista syistä. Toivon, että tämä asia myös menisi läpi hallintovaliokunnan lausuman mukaisesti.

Julkisuudessa on tullut esille, että ainoastaan Keski-Suomessa ja Pohjois-Karjalassa vastustetaan suurläänihanketta mutta myös Pohjois-Savossa vastustetaan tätä hanketta, eivät kylläkään kaikki kansanedustajat täälläkään. Esimerkiksi Varkauden puolelta on erilaisia näkemyksiä.

Nykyistä läänijakoa pidetään minun mielestäni säilyttämisen arvoisena. Lisäksi tiedetään, että meillä on mahdollisuuksia kehittää aluehallintoa paremmin itsenäisesti. Ihmettelenkin suuresti sitä, miksi läänien edustajien mielipiteitä ei ole otettu riittävästi huomioon. Uudistusta perustellaan myös sillä, että kansalaisilla ei juurikaan ole asiaa lääninhallitukseen. Jos tältä pohjalta perustellaan, myös kuntajaon perusteellinen uudistaminen olisi ajankohtainen, sillä nyt, kun uusimme uuden kuntalain, yleensä monetkaan asukkaat eivät käytä kunnan toimiston palveluja.

Mielestäni valtion aluehallinnon uudistaminen on paras vaihtoehto. Sen vuoksi tulisi koota valtion paikallishallinto lääninhallitusten

yhteyteen ja säilyttää läänijako sellaisenaan. Läänijako voisi täyttää ns. maakuntaläänimallin. Se, että nykyinen lääninhallinto ei ole organisaationsa osalta uudistanut tehtäviään ajan vaatimusten tasolle, ei voi olla koko järjestelmän uudistamisen aihe. Lääninhallintoa tulee kehittää, kuten äsken totesin.

Arvoisa puhemies! Edellä olevan perusteella toivoisin, että itsemääräämisoikeutta kunnioitettaisiin myös läänitasolla ja että mahdollisimman moni edustaja voisi tarkastella vielä tätä asiaa niin, että lääninuudistushanketta ei nyt toteutettaisi. Näin ollen hallintovaliokunnan mietintö on se, jota tulen kannattamaan toisen käsittelyn yhteydessä.

Kuopion kaupungista ei tule, epäilen tätä suuresti, tämän suurläänin keskusta sen johdosta, koska valtioneuvosto tulee tekemään tästä päätöksen. Lääninkeskusten päätökset ovat niin suuria asioita, että niistä päättäminen kuuluu mielestäni eduskunnalle. Valitettavasti valtioneuvosto on ottanut itselleen tämän päätöksen. Kun tarkastellaan valtioneuvoston jäsenen kotipaikkakuntaa, voi todeta, että tässä taistelussa emme tule pärjäämään Kuopion läänin kansanedustajina, vaikka todistelisin tässä, että Kuopion kaupungissa asuu tällä hetkellä 85 000 asukasta ja Mikkelissä lähes puolet vähemmän. Tämän johdosta ei ole mitään perustelua eikä johdonmukaisuutta sille, että lääninkeskus siirrettäisiin Mikkeliin. Mielestäni lääninkeskuksen paikka on Kuopiossa.

Toteaisin vielä lisäksi, että meillä on myös muita toimintamuotoja, jotka ovat tärkeitä, esimerkiksi yliopiston kanssa käytävä yhteistyö läänintason kanssa, joka on merkittävä nimenomaan kun ajatellaan lääninkeskuksen säilyttämistä.

Arvoisa puhemies! Toivoisin, että järki ja tunte voisivat olla yhdessä mukana, kun tehdään päätöksiä lääninhallitusten uudistamiseen liittyvästä asiasta ja että voisimme saada sellaisen enemmistön, millä voidaan toteuttaa hallintovaliokunnan mietintöön kirjattu päätös.

Ed. Viitamielinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tykkyläinen totesi, että Pohjois-Savosta löytyy kansanedustajia, jotka eivät kannata hallituksen esitystä tai hallintovaliokunnan vähemmistöksi jääneen ryhmän kantaa. Näin valitettavasti on. Toivottavasti kuitenkin jatkossa, kun eduskunta mitä todennäköisemmin tulee esityksen joka tapauksessa hyväksymään, Itä-Suomen eri vaalipiireistä, eri maa-

kuntien alueelta tulevat kansanedustajat ja nais-
sä maakunnissa toimivat maakuntien liitot kyke-
nevät toimimaan yhdessä Itä-Suomen tiettyjen
erityisongelmien ratkaisemiseksi, että ne löytä-
vät toisensa yhteisen edunvalvonnan nimissä.
Itä-Suomen läänin perustamisen yksi oikeutus
mielestäni on se, että se kyllä hahmottaa itäsu-
omalaisille ihmisille, maakuntien liitoille ja siellä
politiikan eri lohkoilla toimiville henkilöille yh-
teistoiminnan merkitystä, jotta tuo kehityksessä
muuta Suomea jälkeen jäänyt alue voisi ottaa
kehityksessä muuta Suomea kiinni.

Ed. Tykkyläisen perustelut Kuopion aseman
puolesta lääninhallinnon keskuspaikkaa valit-
taessa olivat hyviä, ne ovat ymmärrettäviä. Mi-
nulla on asiasta toinen näkemys. En voi ed. Tyk-
kyläisen kantaan yhtyä. Annetaan valtioneuvos-
tonsiinä järjestyksessä kuin laissa on säädetty
tehda päätöksiä.

Ed. R a j a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Ar-
voisa puhemies! Kuten arvostamani kollega ed.
Tykkyläinen totesi, Varkauden seudulla suhtau-
dutaan erittäin myönteisesti suurläänihankkee-
seen ja se on käytännön kokemusten kautta syn-
tynyt kanta. Varkauden kaupunginhallitus
muun muassa yksimielisesti, kaikki puolueet
mukaan lukien, kannattaa suurläänihanketta
kannanotossaan. Se johtuu siitä, että olemme
kolmen läänin rajalla nähneet selkeästi, miten
väliportaanhallinnon ja piirihallintoviranomaisten
hajanaisuus on estänyt koko Keski-Savon
kehittämisen, voimavarojen kokoamisen ja ke-
hittämistarpeiden esilletuonnin. Tässä suhteessa
nimenomaan jatkovaiheessa myös edellyttämme,
että elinkeinokeskukset tulee myös kattaa niin,
että seutukunta ja talousalue saadaan saman
elinkeinokeskuksen piiriin, koska ongelma ei
poistu pelkästään suurläänikysymyksellä.

Toisaalta henkilökohtaisesti näen kyllä tässä
asiassa muitakin myönteisiä asioita. Koko Itä-
Suomen edunvalvonnalle on selkeästi tulossa
etua siitä, että toivon mukaan yhteistyöasenne ja
yhteistyöote vahvistuvat yhteisen itäsuomalaisen
näkökulman ja hallinnon kautta, niin Interreg-
lähialueasioissa kuin infrastruktuuri-, edunval-
vonta- ja elinkeinopolitiikan kehittämisasioissa.
Totuus on se, että vain kunnista ja nimenomaan
maakunnista lähtevä kehitystyö voi onnistua pit-
kän päälle ja nimenomaan laajalla, yhtenäisellä
itäsuomalaisella edunvalvonnalla.

Ed. K a r p i o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa
puhemies! Ed. Tykkyläisen käyttämä puheen-

vuoro oli varsin hyvä ja perusteltu, kun siinä hyvin
seikkaperäisesti todettiin, minkä vuoksi suurlää-
nejä ei pidä perustaa. Myös hallintovaliokunnan
esittämät näkökannat tulivat erittäin hyvin esille.

Ilmottelen hieman kuitenkin, kun lähditte sen
jälkeen kuitenkin käymään vastakohtaisuusaset-
telua esimerkiksi Mikkeli/Kuopio, kumpi näistä
kaupungeista voisi olla suurläänin mahdollinen
pääkaupunki. Olen aivan vakuuttunut, että kun
nyt pääsemme toiseen käsittelyyn ja äänestys
suoritetaan, suurläänin kannattajat jäävät vä-
hemmistöön. Kyllä asiassa on on uhkailuja ja
kaupankäyntejä viime päivien aikana ollut, mut-
ta uskon, että kuitenkin terve järki voittaa ja ne
perustelut, joita monen asiantuntijan lausun-
noissa on tullut esille. Näin ei tule tapahtumaan,
vaan nykyinen läänijako tulee säilymään.

Ed. T y k k y l ä i n e n (vastauspuheenvuo-
ro): Arvoisa puhemies! Totean ed. Viitamielle,
että on valitettavaa, että Pohjois-Savosta ei löydy
riittävästi kansanedustajia puolustamaan lääni-
hankkeen kaatamista. Se on valitettavaa.

Ed. Rajamäelle totean, että ymmärrän hänen
kannanotonsa sen johdosta, että Varkauden si-
jainti on todellakin kolmen läänin rajalla ja heillä
on omat ongelmansa ja vaikeutensa. Mutta yh-
teistyötä voitaisiin kehittää sen kautta, että lää-
nihallitusten toimintaperiaatteita ja -tapoja voi-
taisiin uudistaa ja myös sillä tavalla elinkeinopo-
liittikkaa kehittää.

Ed. Karpion puheenvuoron johdosta toteai-
sin, että toivottavasti en puhunut epäloogisesti
niin, että jäi väärä käsitys. Tulen äänestyksessä
vastustamaan lääniuudistusta loppuun saakka.
Totesin vain sen, että lääninkeskusasia olisi kuu-
lunut eduskunnan käsiteltäväksi, koska siinäkin
on pelin paikka valtioneuvostossa, mutta mikäli
me saamme täällä riittävän suuren määrän kan-
sanedustajia taaksemme, niin tätä asiaahan ei
tarvitse enää käsitelläkään tässä vaiheessa.

Ed. P u h j o : Arvoisa puhemies! Hallituksen
esityksessä n:o 148 esitetään perustettavaksi 11
läänin sijasta 5 suurlääniä ja 13 työvoima- ja
elinkeinopiiriä. Läänien tehtävien selvästi vähen-
nyttyä pidetään perusteltuna siirtymistä selvästi
suurempiin läänikokoihin.

Hallitus perustelee kantaansa sillä, että lää-
nihallituksissa tehtyjen päätösten määrä on pu-
donnut roimasti. Tämä antaa hallitukselle aiheen
olettaa, että lääninhallitusten merkitys on hei-
kentynyt samassa mitassa. Tähän on vain todet-
tava, että kovin on yksilimäinen ja mekanistinen

hallituksen ajatuksenjuoksu. Jos hallitus kuvittelee, että päätösten lukumäärä on tärkein mittari toiminnallisuudesta, niin pahasti se on hakoteillä.

Hallitus toimii aivan samalla tavalla kuin viime kunnallisvaalien porilainen ylivoimainen kokoomuslainen ääniharava muutamia vuosia sitten. Hän esitti valtuustossa voimakasta kritiikkiä terveyslautakunnan kustannuksista. Hän oli laskenut muutaman vuoden mittaan, kuinka monta päätöstä lautakunta oli tehnyt, ja kun päätösten määrä vuotta kohden oli laskenut, niin kutakin käsiteltyä kokouspykälää kohden lasketut kustannukset olivat tietenkin kohonneet rajusti. Me valtuustossa olleet lautakunnan jäsenet emme tienneet, pitäisikö itkeä vai nauraa, kun olimme tehneet vuosia töitä rationalisoidaksemme päätöksentekoaamme ja saaneet juoksevat asiat pois lautakunnan listoilta. Nyt hallitus syyllistyy aivan samaan kuin kotikaupunkini ääniharava. Ei ole kunniaksi hallitukselle rajoittaa ajattelua vain päätöstekniikkaan.

Kun nyt kuitenkin näyttää olevan tosi, että lakiesitysten lähtökohtana on liian talousmateriaattinen näkökulma, on kysyttävä suoraan, mitä lakiesityksillä oikein halutaan saavuttaa. Onko tavoitteena hyvin toimiva uusi aluehallinto vai ainoastaan säästöt? Syksyn mittaan on vahvistunut käsitys, että säästäminen on pääasiallinen tavoite. Tästä herää luonnollisesti epäily, onko aluehallinnon kehittäminen sittenkään tärkeintä, ja sen johdosta nousee esiin selviä kysymysmerkkejä tulevaisuudestamme.

Ensinnäkin, epäselväksi jää, mikä on hallituksen mielestä lääninhallitusten perimmäinen tehtävä perinteisessä suomalaisessa yhteiskunnassa, onko se tapahtuneiden asioiden kirjaamista mappeihin sekä erilaisten päätösten tekemistä vai onko se sitä, että kaikki Suomen asukkaat asuinpaikasta riippumatta saisivat kohtuullisen tasapuolisen kohtelun hyvinvoinnin jakamisessa. Hallitus selvästi vähättelee lääninhallitusten toimesta suoritettavaa laadunvalvontaa sekä kuntapuolen että yksityisen puolen palveluiden tasosta. Tämä työ on hiljaista ja näkymätöntä eikä tuota välittömästi rahaa valtion kassaan, ja siten sen arvo saattaa näyttää olemattomalta. Unohtaa ei voi myöskään tiheän lääniverkon merkitystä maamme lasten ja nuorten tasapuolisissa mahdollisuuksissa päästä elämässään eteenpäin kykyjensä mukaisesti. Suomelle on mittamattoman suuri voimavara saada uutta ja koulutettua työvoimaa koko Suomesta eikä vain kehittyneimmistä aluekes-

kuksista, minkä varaan EU-Suomea näkyy rakennettavan.

Toiseksi, hallituksen esityksen perusteella ei ole selvitetävissä, onko läänien lukumäärällä ja työvoima- ja elinkeinokeskusten toiminnallisuudella mitään yhteyttä, vaikka näin kivenkovaan yritetään väittää. Tähän viittaavat hyvin erilaiset arviot mainittujen keskusten tulevasta lukumäärästä.

Kolmanneksi, edellä olevaan viitaten hallitus ei nähtävästi tiedä, ovatko nyt työvoima- ja elinkeinokeskuksiksi yhdistyvät erilaiset uudet maakunnalliset organisaatiot syntyneet pikaistuksissa ja päähänpistoista hetken tarpeita varten vai ovatko ne kehittyneet alitajuntaisesti 90-luvun EU-lähentymisen ja nyttemmin EU-jäsenyyden myötä vakavasti otettaviksi ja nimenomaan pysyviksi toimijoiksi. Mikäli ne ovat tulleet jäädäkseen, ei niiden lukumäärällä tule leikitellä kiukuspäiten.

Neljänneksi, nyt muodostettavissa työvoima- ja elinkeinokeskuksissa tapahtuvan vallan keskittymisen lisäksi ongelmia syntyy todennäköisesti keskusten johtamisessa, siinä kuka johtaa valtion putkihallinnon kaikkia lohkoja halliten myös kaikkien edustettujen ministeriöiden tehtäväkentän.

Viidenneksi, tulee edellä mainittujen kysymysmerkkien myötä mieleen, että nyt käsillä oleva lakipaketti on huonosti valmisteltu. Tähän päätelmään on pakko tulla, ja siksi voidaan esittää kysymys, onko keskittymiseen johtavasta putkihallintomallista ylipäätään kehiteltävissä toimivaa organisaatiota vai olisiko pitänyt lähteä kehittämään aluehallintoa läänien kehittämisen pohjalta.

Arvoisa puhemies! Valiokuntakäsittelyn loppuvaiheessa kävi ilmi, että valiokunta hylkää äänin 11—6 suurläänit sekä haluaa yksimielisesti perustettavaksi 15 työvoima- ja elinkeinokeskusta. Tämän jälkeen meille ilmoitettiin ministeritasolta asti, että mikäli läänien määrä pysyy entisellään, työvoima- ja elinkeinokeskuksia voidaan perustaa vain 7—11, ja perusteeksi annettiin ymmärtää rahanpuute.

Nyt tulemme erittäin tärkeään kohtaan. Meidän tulee tarkoin ja huolella arvioida, mitä meille sanottu viesti tai peräti uhkaus tarkoittaa. Kokonaan omaan arvoonsa tulee jättää ne puheet, että läänien ja työvoima- ja elinkeinokeskusten lukumäärän tulisi olla oikeassa suhteessa keskenään ja että kyse olisi jostain hallitusta kokonaisuudesta. Tätä hallitus ei voi mitenkään tarkoittaa, koska puheidensa perusteella se on käsittänyt

täysin väärin työvoima- ja elinkeinokeskusten merkityksen. Jos työvoima- ja elinkeinokeskukset ovat tärkeitä ja tuiki välttämättömiä tulevaisuuden toimijoita, ei niiden lukumäärällä voi kevytmielisesti leikitellä. Kun keskusten määrää on uhkailtu roimasti vähentää, osoittaa se, ettei aluehallintoa ole mietitty asian vaatimalla vakavuudella ja on syytä epäillä, onko hallituksen esittämä uusi aluehallintomalli siten toimiva ja vakavasti otettava.

Tosin heti perään on todettava, etten todellisuudessa usko hallituksen aivan niin heppoisiin eväin olevan liikkeellä, kuten äsken kuvailin. Keskusten vähentämishaukkuksilla lieenee todellisuudessa pyrittävä vaikuttamaan lakiesitysten läpimeno, kun läpimeno muuten näyttää kovin epätodennäköiseltä. Mutta samalla on huomautettava, että jos ministeri luulee sälyttävänsä näin vastuuta työvoima- ja elinkeinokeskusten vähentämisestä lakiesitysten vastustajien harteille, ministerin luulo on täysin väärä. Vastuu jää kokonaan ministerin omille harteille, koska hallintovaliokunnan yksimielisen kannan mukaan näiden keskusten lukumäärän tulee olla 15.

Arvoisa puhemies! Minun kantani aluehallintopakettiin on se, ettei nyt ole oikea hetki läänituudistuksille. EU-jäsenyyden vuoksi tulisi muuttaman vuoden seurata, miten taloudelliset yhteistyökuviot muovaavat organisaatioitamme EU-yhteistyössä. Niissä tapahtuu varmasti vakiintumista. Vasta tämän jälkeen voidaan minun mielestäni tarvittaessa palata lääniasioihin. Siksi äänestän tässä vaiheessa hallituksen esittämiä suurelta osin vastaan.

Ed. Viitamielinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun tässä ihmisenä ja suunnistajana suuresti arvostamani ed. Puhjo puhui, niin joutui toteamaan, että nyt hän on kyllä pudonnut pahasti kartalta. Kun tämä eduskunta on joutunut tekemään valtiontaloudellisista syistä säästöjä sosiaaliturvassa ja muissa kansalaisia välittömästi koskevat asioissa, hän on asettunut vastustamaan niitä säästöjä osittain ymmärrettävistä syistä ja hyvillä perusteilla muun muassa käyttäen silloin ilmaisia, että pitäisi tehdä säästöjä hallinnosta jne.

Nyt, kun on käsissä esitys, jossa nimenomaan hallintoon tehtäisiin säästöjä, aloitettaisiin tästä ja edelleen jatkettaisiin sitä linjaa, hän joutuu toteamaan, että myös tässä kohtaa pitää vastustaa hallituksen esitystä. Sen sijaan hän toivoisi samalla tavoin kuin monet muut opposition edustajat, että maahan perustettaisiin 15 työvoima-

ja elinkeinokeskusta ja silti jätettäisiin nykyinen määrä lääninhallintoa. Siis haluttaisiin, että perustettaisiin elinkeinoherrojen virat maakuntaherrojen virkojen viereen ja silti jätettäisiin vielä maaherrojen virat. Eikö työmiehen asia paina enää mitään?

Ed. Joensuu (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Puhjon puheenvuoron johdosta toteaisin, että kyllä tässä hallituksen esityksessä aivan selkeästi on lähdetty toiminnallisista lähtökohdista. Kun on säädetty laki maakuntahallinnosta, sen loogisena jatkeena on se, että lääninhallinnolta on siirtynyt suuri määrä tehtäviä toiselle tasolle. Miksi pitää sellaista organisaatiota yllä, jolla ei ole enää vastaavaa, tehtäviin perustuvaa tarvetta kuin joskus aikaisemmin?

Toinen syy on tietysti valtiontaloudellinen, mutta se on selvästi tässä vähäisempi. Ilman muuta toiminta on tämä ykkössyy.

Läänien lukumäärässä itse edustin kantaa, että kolme läänin olisi riittänyt erinomaisesti, jolloin olisi voitu hoitaa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden tekijät yhdessä sotilasorganisaation kanssa, mutta tässä on haettu tällainen ihmeellinen perusteleminen välimuoto.

Me maakuntien liitoissa toimivat tiedämme, miten välttämättömän tarpeellista on koota valtion piirihallintoviranomaiset yhteen, ja tässä suhteessa hallituksen esitys on mitä parhain. 15 elinkeinokeskuksen perustaminen on malli, joka palvelee maakuntien liittoja hyvällä tavalla, ja on valitettavaa, jos se tässä yhteydessä kaatuu, kun maaherrapuolueen edustajat ovat kovasti tätä hallinnon kehittämistä vastaan.

En minäkään ymmärrä, mihin tarvitaan triplaorganisaatiota, jota täällä ollaan ajamassa, eli läänioorganisaatioitten ja elinkeinokeskusten lisäksi vielä maakunnan hallinnointi. Kyllä hallintoherroja on tässä maassa aivan liikaa. Nyt on erinomainen tilaisuus sitä organisaatiota keventää. Miksi jätetään tilaisuus käyttämättä? Missä olivat ne äänekkäät puheenvuoron käyttäjät, kun oli Postin ja TVL:n palvelujen leikkauksesta kyse? Ei yhtään vastaavaa puheenvuoroa tässä talossa kuultu.

Ed. Elomaa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Satakunnan alueen, mistä on ed. Puhjokin on kansanedustajana, kaikkein keskeisin puute on, että meiltä puuttuu lähes kokonaan valtionhallinto. Sitä puutetta yritettiin korvata täällä vuonna 1986, jolloin esillä oli Satakunnan,

Pirkanmaan ja Kainuun läänin perustaminen, jolloin me hävisimme sen kahdella äänellä.

Me emme ole yrittämässä nyt revanssia siinä suhteessa, mutta joka tapauksessa tässä on tapahtunut kehitystä sen jälkeen. Satakunta on saanut oman työvoimapiirin, aikaisemman teollisuuspiirin, nykyään yrityskeskuksen. Meillä on Tekesin palvelut, Keran palvelut jne. Kyllä ed. Puhjo on omalla tavallaan vaarantamassa tämän kehityksen. Minulla on se kuva, että jos tämä hallituksen esitys nyt tulee hylätyksi täällä, niin kyllä myöskin Satakunnan olemassa olevat työvoimahallinnon ja yrittäjien palvelut tulevat entisestään heikkenemään, eli me emme saa elinkeino- ja työvoimakeskusta. Siinä mielessä ihmettelen ed. Puhjon käyttäytymistä. Ilolla olen kuullut, että keskustan kaikki kolme satakuntalaista kansanedustajaa eli Kalli, Korkea-oja ja Juhantalo tulevat äänestämään hallituksen esityksen puolesta. Siinä mielessä pidän ed. Puhjon käyttäytymistä varsin erikoislaatuksena.

Ed. Puhjo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensín vastaan ed. Viitamiehelle säästöistä. Minun mielestäni se rahamäärä, mikä tässä kuluu, on mitätön siihen nähden, mitä suurilla verohelpotuksilla, miljardeja, hukattiin valtion tuloja. Säästöihin tässä kohden ei voi perustaa.

Ed. Joenpalo sanoi, että tässä aluehallintojärjestelyssä lähdetään nimenomaan toiminnallisista lähtökohdista. Kyllä minä lähdän siitä, että ministerin sanaan voi luottaa. Kun ministeri yhtäkkiä heittelee näiden keskusten lukumääriä rajustikin, se kyllä tarkoittaa sitä, että ei näistä toiminnallisista lähtökohdista ole ainakaan tarpeeksi vakavasti ollut kyse.

Ed. Elo, olen ollut aina samaa mieltä kuin hänkin siitä, että Satakunnasta puuttuu valtion organisaatioita ja työpaikkoja suhteessa saman kokoiisiin muihin alueisiin melkoisen paljon. Nyt kuitenkin lähdän siitä, niin kuin sanoin puheenvuorossanikin, että nyt ei ole lääninuudistuksen aika, vaan vasta myöhemmin. Sen sijaan olen ollut aluekeskusten kannalla. Jos sitten ministeri lähtee siitä, että hän kiukuspäiten pienentelee keskusmääriä, sille ei sitten voi mitään, se on hänen vikansa.

Ed. Dromberg: Arvoisa puhemies! Haluan nyt todistaa, että ed. Puhjon ja monien muiden ajatus siitä, että hallitus olisi heppoisin eväin lähtenyt viemään eteenpäin tätä uudistusta, on väärä.

Nykyinen valtion alueellisten viranomaisten

verkko täyttää kovin heikosti nykypäivän hallinnolle asetettavia vaatimuksia. Valtionhallinnon heikkouksia ovat keskushallinnon ja aluehallinnon vanha-aikaisuus, sirpaleisuus ja hajanaisuus, joka on tullut useissa puheenvuoroissa täällä esille. Valtion alueviranomaisten lukuisuus ja aluejaotusten kirjavuus ovat muodostuneet myös kuntien laajan vapaamuotoisen verkottumisen ja kaupunkiseutujen alueellisen yhteistöiminnan keskeiseksi esteeksi. Hallinnon tulosten parantamiseksi on nyt aika asettaa hallinto kokonaisuudessaan uuteen asentoon, vähentää vanhentuneita tehtäviä ja alueiden määrää ja keventää rakenteita.

Lääninhallinnon uudistaminen viideksi lääniksi ja kolmen eri ministeriön alueviranomaisten yhdistäminen alueellisiksi työvoima- ja elinkeinokeskuksiksi täyttää hyvin asiakkaiden tarpeet ja myös hallitusohjelman tavoitteet. Elinkeinojen edistäminen, perusrakenteen uudistaminen, taloudellisen toimeliaisuuden tasapainoinen kehittäminen sekä ammattitaidon ja osaamisen ajankukaisuus ovat tämän ajan ykköshaasteita, joihin vain uudistettu hallinto antaa mahdollisuudet vastata.

Hallinnon toimintaympäristössä ja tehtävissä on tapahtunut jo kahden edellisen hallituksen toimenpitein merkittäviä muutoksia. Euroopan unionin jäsenyys, rahoitusmarkkinoiden muutokset, teknologian kehittyminen, elinkeinojen rakennemuutokset, lupahallinnon keventäminen, kunnallisen itsehallinnon vahvistuminen, kuntalain uudistus, aluekehitysvastuun siirto lääneiltä maakuntien liitoille, alueellisten ympäristökeskusten perustaminen ja monet muut muutokset antavat perusteet puuttua hallinnon tehtäviin, toimintaan ja määrään.

Lääninhallinnon uudistamisen vastustajat eivät ole huomanneet, tai ainakin siltä minusta kuulostaa, että lääneiltä ovat poistuneet lähes kaikki alueelliseen kehittämiseen vaikuttaneet tehtävät. Aikanaan todella merkittäviä yhteiskuntapoliittisia tehtäviä olivat lääninsuunnittelu, alueellinen kehittäminen, sairaanhoidon alueellinen suunnittelu, ammatillisen koulutuksen määrällinen ja laadullinen sääntely, rakentamisen ja maankäytön suunnittelu, kaavapäätökset ja ympäristöasioiden suunnittelu, ympäristöä koskevat luvat ja valvonta. Lääninhallituksilta nämä tehtävät ovat siirtyneet jo lähes kokonaan maakuntien liitoille, koulutuksen ylläpitäjille, ammatillisen koulutuksen kuntayhtymille, kunnille, sairaanhoitopiireille ja valtion alueellisille ympäristökeskuksille, siis näin paljon on tapah-

tunut todella suuria muutoksia. Lääninoikeudet ovat puolestaan täysin lääninhallituksista riippumattomia hallintotuomioistuimia. Kansalaisten oikeusturvaa lääniuudistus ei siis heikennä. Lääninhallituksille on tosin annettu uusiakin tehtäviä, muun muassa alkoholi-, kuluttaja- ja kilpailuasioissa, mutta ne voidaan hoitaa viranomaisen tulosohjauksella läänissä ja määräysten mukaan virkavelvollisuudella myös aluetoimistoissa ilman maaherran läsnäoloa.

Kunnallishallinnon kehittämisen ja valtionosuusuudistusten myötä lääneiltä ovat poistuneet kuntien sektorikohtaisten suunnitelmien vahvistus, kuntien palveluita ja rahoitusta ohjaavat lukuisat valtionosuuspäätökset ja kunnan eri päätösten, virkavaalien ja ohjesääntöjen vahvistus, siis todella aika merkittäviä muutoksia. Muuttuneen tehtäväkentän hoitamiseen riittää nykyisin pienempi määrä läänejä. Jopa osa kuuluisista asiantuntijoista on esittänyt, että vaihtoehdona voitaisiin harkita lääninhallinnon poistamista kokonaan, niin kuin täälläkin on tullut esille eri keskusteluissa. Valtion keskushallinnon uudistuksen ja kuntien sekä valtion tehtäväkentän perusteellisen arvioinnin jälkeen läänien lakkauttaminen voisi olla mahdollista, mutta vielä se ei onnistu.

Läänien rooli ja merkitys ei ole tehtävien ja ympäristön muutosten jälkeen enää sellainen, että asukkaiden elämä ja toimeentulo olisi niistä kiinni. Suurin osa kansalaisista ei ole milloinkaan asioinut lääninhallituksissa. Haluaisin tältä niukaltakin salilta kysyä, kuinka moni teistä on henkilökohtaisen asian vuoksi käynyt lääninhallituksessa. Meikäläinen ei yhtä ainoata kertaa, virallisissa tehtävissä muuten, jotka ovat kansanedustajan tehtäviin liittyviä kylläkin.

Pakollista käyntiä lääninhallituksissa ovat vähentäneet myös tiedonsiirron kehittyminen ja lupahallinnon vähentäminen. Lääninhallitusten toiminta oli laajimmillaan 1970-luvulla, kun luotiin kansalaisille ns. hyvinvointipalvelut. Lääniä työllistivät silloin tehtäväkohtaisten valtionosuuksien myöntäminen, raskaat keskitetyt suunnittelujärjestelmät ja toimeenpanon vahvistus. Lääninhallituksilla ei enää ole mahtikautensa asemaa, se on tunnustettava. Yhteiskunnan poliittiset päätökset tehdään nyt eduskunnassa sekä kansanvaltaisesti johdetuissa kunnissa ja maakunnissa, jotka vastaavat yhteensä yli 2/3:sta kaikista julkisista menoista.

Lääniuudistus ei suinkaan heikennä kansalaisten palvelutasoa, niin kuin täällä on annettu ymmärtää. Kun painopiste on ollut kunnallisen

itsehallinnon vahvistamisessa, kyse ei ole keskitämisestä. Kansalaisten palvelutaso on parantunut paitsi kunnallisen itsehallinnon myös valtion paikallishallinnon kehittämisen myötä. Vanhojen läänien pääkaupunkeihin jäävät läänin palvelut toimimaan jatkossakin alueellisina palveluyksikköinä. Hallinnon portaiden määrä ei palveluyksiköiden myötä kasva, vaan nykyisillään lääninhallituksilla on viisi aluetoimistoa. Koko lääniä koskevilla tehtävillä alueelliset palveluyksiköt voisivat myös erikoistua, niin kuin on toiveeksi asetettu useissakin asiantuntijalausunnoissa valiokunnassa, ja myös ne voivat sopia keskinäisestä työnjaostaan, jolloin varmistuu alueellisten palveluyksiköiden tulevaisuus.

Palvelupisteiden määrä ei siis viiden läänin mallissa vähene, kun alueellisten palveluyksiköiden lisäksi palveluita antavat 90 kihlakuntaa, 183 työvoimatoimistoa ja yli 200 Kelan toimistoa; aika laaja palveluverkosto.

Maakunnallinen identiteetti ei häviä minnekään lääniuudistuksen vuoksi, vaan identiteetti pikemminkin kasvaa. Maakunnan rooli vahvistuu annettaessa alueelliselle poliittiselle päätöksenteolle sisältöä. Maakunnan liitto on oikea ja kansainvaltainen alueellisen kulttuurin ja identiteetin ylläpitäjä, kasvattaja sekä alueen edunvalvoja ja kehittäjä. Kansalaisyhteiskunnan henkeen sopii tavattoman huonosti se, että maakunnallinen identiteetti olisi valtion antama, niin kuin täällä annetaan ymmärtää useissa puheenvuoroissa, ylhäältä maaherran ja lääninhallituksen kautta alamaisille armollisesti annettu, ei maakunnan asukkaista itsestään ja heidän ehdoillaan noussut maakuntahenki ja -kulttuuri, niin kuin sen tulisi olla.

Lääninhallitus on ministeriöiden alainen valtion keskushallinnon toimeenpanokoneisto, jonka päätöksiin tai viranhaltijoiden asettamiseen ei kunnallinen tai maakunnallinen kansanvalta voi mitenkään vaikuttaa. Uudistuksen jälkeen lääninhallitus vastaa entistä selvemmin yleisistä hallinto- ja turvallisuustehtävistä, mutta ei suinkaan rajojen turvallisuudesta tai maanpuolustuksesta.

Lääniuudistuksen vastustajat ovat myös nostaneet esiin väitteen kansalaisten palvelujen vaarantumisesta. On jopa kysytty, voidaanko kuntiin luottaa vai tarvitaanko lisää valvontaa, siis holhousta, mikä on ollut hyvin vahvasti valtiojohtoisen järjestelmän ydin. Kysymyksissä on ollut halua asettaa kunnallinen itsehallinto kyseenalaiseksi. Voidaanko paikalliseen demokratiaan ollenkaan luottaa, herää kysymys. Lääniuudistuksen vastustajat toimivat kunnallista itsehal-

lintoa vastaan ja itse asiassa aliarvioivat kunnallista toimintaa, kansalaisten osallistumista ja vaikutusmahdollisuuksia.

Suomalaista hallintoa arvioitaessa on muistettava, että Suomessa on poikkeuksellisen vahva ja laajoin toimivaltuuksin toimiva kunnallinen itsehallinto. Kunnat vastaavat noin 2/3:sta koko julkista hallintoa ja palveluita. Suomessa kunnat vastaavat sosiaali- ja terveydenhoidosta, opetuksesta ja alueiden suunnittelusta. Euroopassa monet tehtävät kuuluvat esimerkiksi osavaltiolle peruskunnan sijasta. Avoin kansanvaltainen, kansalaisten itsehallintoon perustuva järjestelmäme on myös kansainvälisesti arvioiden demokratian toteutumisen perusehto.

Suomalainen kunnallishallinto voi olla mallina monelle eurooppalaiselle maalle läheisyysperiaatteen toteuttamisesta. Euroopassa vasta keskustellaan tehtävien ja toimivallan siirtämisestä lähelle kansalaisia. Suomi on tässä suhteessa edelläkävijä.

Kunnallinen kansanvalta, kuntalaisten osallistuminen ja vaikutusmahdollisuudet ovat arvoja, joista meidän ei ole syytä luopua. Kunnallinen itsehallinto on peruslaissa turvattu. Palvelut tuotetaan pääosin kunnissa, joiden hallinto perustuu suoraan kansalaisiin. Lailla säädettyistä tehtävistä suoriutuminen edellyttää, että huolehditaan kuntien voimavaroista. Valtionosuusuudistuksen myötä ei kuitenkaan lääneille ole enää tulossa takaisin jo aiemmin poistettuja taloudellisia tai muitakaan edellytyksiä huolehtia kuntien voimavaroista, eikä ole tarpeenkaan.

Kansalaisten perusoikeuksien toteutuminen on riippumaton hallintojärjestelmästä. Perusoikeuksien valvonta ja niiden toteuttamisen edistäminen kuuluu kaikkien viranomaisten toimintaan, niin lääninhallituksille kuin muillekin viranomaisille, kullekin oman toimialansa mukaisesti. Perusoikeusuudistus ei edellyttänyt uutta tai lisättyä kuntien toiminnan valvontaa. Perusoikeuksien toteutumisen ja kuntien sekä valtion viranomaisten valvonta on säädetty oikeuskanslerin ja eduskunnan oikeusasiamiehen nimenomaiseksi tehtäväksi. Lääniuudistus ei tähän vaikuta. Valvonta on osa normaalia laillisuusvalvontaa. Jokaiselle kansalaiselle kuuluvat oikeudet toteutuvat myös siten, että on varmistettu kansalaisille oikeus vedota perusoikeuksiin. Muutoksenhaku riippumattomiin hallinto- tai yleisiin tuomioistuimiin on aina mahdollista.

Lääninhallitusten tulee seurata ja osaltaan arvioida perusoikeuksien toteutumista ja huolehtia, että näin tapahtuu, mutta vain omalla toimi-

alallaan. Lääninhallituksen tehtävä ei poikkea muiden viranomaisten vastuusta perusoikeuksien toteuttamisessa.

Lääninhallitukset valvovat kuntien toimintaa vain erikseen säädettyissä tehtävissä kuten esimerkiksi sosiaalihuoltolain, kansanterveyslain ja erikoissairaanhoitolain nojalla. Lääninhallituksilla ei sen sijaan ole oikeutta kuntien oma-aloitteiseen yleiseen valvontaan. Lääneiltä poistettiin tämä tehtävä kanteluita lukuun ottamatta kuntalain säätämisen yhteydessä vuonna 1995 ja eduskunnan nimenomaisesta tahdosta.

Julkisessa keskustelussa lääninuudistus on jättänyt varjoonsa elinkeino- ja työvoimapolitiikan uudistuksen. Valtion alueellisten elinkeino- ja työvoima-asioiden järjestämisellä on alueellisen kehittämisen, työllisyyden edistämisen ja yritteliäisyyden kannalta huomattavasti suurempi merkitys kuin lääninhallituksella milloinkaan on ollut.

Tänä vuonna elinkeino- ja työvoimaviranomaisten kautta kulkee alueille yhteensä noin 15 miljardia markkaa. Lääninhallituksilla ei ole mitään rahaa alueelliseen kehittämiseen. Alueellisen kehittämisen vauhdittamiseksi on lakiehdotuksen mukaan nykyiset erilliset 77 kauppa- ja teollisuusministeriön, työministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön alaista piiriviranomaista yhdistetty toimintakulttuuriltaan uudeksi valtion alueelliseksi viranomaiseksi.

On varmasti oikein perustaa 15 työvoima- ja elinkeinokeskusta, kuten valiokunnan mietinnössä on mainittu. Maakuntien liitot, kunnat ja seudulliset kehittämissyhtiöt ovat yrittäjien lisäksi työvoima- ja elinkeinokeskuksen yhteistyökumppaneita sekä asiakkaita, joiden näkemyksille uudistuksessa on annettava erityisen suuri paino. Tämä tuli myös valiokunnan asiantuntija-kuulemisessa erittäin selkeästi esille. Alueellisen elinkeino- ja työvoimahallinnon tulee sovittaa yhteen keskushallinnosta tuleva sektoriohjaus ja alueen omat tavoitteet sekä toimia maakunnan liiton johdolla valmisteltujen ohjelmien toteuttamiseksi.

Aluehallinnon uudistuksella ja muillakaan toimenpiteillä ei heikennetä, vaan vahvistetaan maakuntien liitoille säädettyä aluekehitystyötä. Koottu viranomainen on vahvempi, mutta myös parempi kumppani elinkeinopolitiikan toteuttamisessa. Työvoima- ja elinkeinokeskusten verkon tulee olla tiuha varsinkin tässä työllisyystilanteessa.

Valtion alueellisen hallinnon aluejakojen tulee noudattaa maakuntien liittojen rajoja. Hallituk-

sen esityksen mukainen 13:n elinkeino- ja työvoima-asioista vastaavan alueellisen keskuksen verkko on todettu liian harvaksi. Siis on perustettava 15 työvoima- ja elinkeinokeskusta, joiden tulee muodostua yhdestä tai useammasta eheästä maakunnasta. Valiokunnan keskusteluissa oli myös 16., mutta siellä minun mielestäni hyvin reilusti yhteishengessä todettiin, että toiminnallinen aluepiste sinne Kokkolan alueelle on hyvin järkevä ratkaisu.

Alueellisen kehittämisen edistämiseksi on tärkeää, että maakunnan ja keskuksen toimialueet ovat yhdenmukaiset. Tavoitteeksi on asetettava, että aluejakojen kirjavuus poistuisi kaikkien muidenkin ministeriöiden toimialoilta.

Julkisen hallinnon rakenteet ovat välttämättömien muutosten alla. Riidattomin kehitysuunta on, että toimintakykyisistä kunnista ja kuntaryhmistä rakennetaan julkisen hallinnon perusta. Sen vuoksi on uudistettava myös valtion keskus- ja aluehallinnon rakenteita.

Valtiontalouden kannalta on ehdottoman välttämätöntä, että läänien ja työvoima- ja elinkeinokeskusten uudistukset viedään läpi kokonaisuutena. Ellei uudistusta nyt tehdä, niin valtionhallinnolle annetut säästötavoitteet voivat johtaa maaseutu-, elinkeino- ja työllisyyspalveluiden katoamiseen monelta ongelmalliselta alueelta. Se olisi valtiolta väärä viesti nykytilanteen ongelmiin.

Lääniuudistuksen ja työvoima- ja elinkeinoasioiden koonnin vaihtoehto ei mitenkään ole nykyisen hallinnon säilyminen. Läänit ja piirihallinto eivät kuitenkaan voi säilyä muuttumattomina, vaan piirien verkkoa jouduttaisiin harventamaan ja väkeä vähentämään lääneistä ja piireistä. Vain uudistus viiden läänin ja 15 työvoima- ja elinkeinokeskuksen pohjalle turvaa parhaiten palvelut ja henkilöstön aseman sekä johtaa pysyviin säästöihin. Hallinnon toimintakyvyn turvaaminen vaatii jo vihdoon päätöksiä ja sen jälkeen nopeaa toteuttamista. Tosin jatkoksi on todettava, että jos mikään on tullut jäädäkseen pysyväksi, niin sitä on jatkuva muutos.

Hallintovaliokunnan mietintö ei ole oikea ja järkevä hallinnon uudistamiseksi läänien osalta. Hallintovaliokunnan kanta säilyttää nykyiset läänit ei ole oikea. Mietinnössä on toki tunnus-tettu työvoima- ja elinkeinokeskusten perustamisen tarpeellisuus. Hallinnon uudistamisen tavoitteiden toteuttamiseksi on hallintovaliokunnan vähemmistön vastalause otettava käsittelyn pohjaksi. Tällöin hallituksen esitykset viidestä

läänistä ja 13 työvoimakeskuksesta on hyväksyttävä niin muutettuna, että työsuojelupiirit jätetään liittämättä lääninhallituksiin ja perustetaan 13:n sijasta 15 työvoima- ja elinkeinokeskusta, ja, arvoisa puhemies, lait on hyväksyttävä niin, että uudet organisaatiot voivat aloittaa 1.9.1997, jotta meidän aluehallintomme pääsisi toimimaan Suomen ja kansalaisten edun mukaisesti.

Ed. Kiljunen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Dromberg viittasi samoin kuin monet muut tätä lääniuudistusta puoltavat edustajat ovat viitanneet kansalaisten käynteihin lääninhallituksessa. Hän penäsi meiltä, ketkä meistä ovat käyneet ja siltä pohjalta olisi tehnyt johtopäätöksiä lääninhallitusten tarpeellisuudesta tai tarpeettomuudesta. Ei kai ed. Dromberg ole arvioimassa myöskään ministeriöiden tarpeellisuutta tai tarpeettomuutta sen pohjalta, kuinka monta kertaa kansalaiset ovat vierailleet ministeriöissä? Tämä on kovin heikko pohja arvioida julkisen vallan instituutioiden funktioita suomalaisessa yhteiskunnassa.

Toinen näkökulma voisi olla myös tarkastella, missä määrin viranomaisyhteyksiä kyseisestä elimestä otetaan suhteessa kansalaisyhteiskuntaan. Tämä olisi toinen näkökulma arvioida lääninhallitusten tehtäviä. Hyvin tiedämme, että läänin viranomaisilla on tehtävänä sekä tuntea oma alueensa hyvin että pitää kiinteästi yhteyttä alueellisiin toimijoihin. Eräitä esimerkkejä ovat ne, mitkä liittyvät elintarviketarkastukseen, tuoteturvallisuusvalvontaan tai alkoholivalvontaan, jotka ovat uusia tehtäviä, joista erityisesti elintarviketarkastus Euroopan unioniin liittymisen jälkeen on tullut hyvin keskeiseksi osaksi lääninhallitusten toimia. Tämä on toinen näkökulma tätä asiaa tarkastella.

Ed. Dromberg myös asetti vastakkain vähän erikoisella tavalla kunnallisen itsehallinnon — sille kaikki kunnia — ja toisaalta valtion aluehallinnon. Ne eivät ole eikä niitä pidä nähdä toisilleen vastakkaisina vaan toisiaan täydentävinä ja tukevinä toimintamuotoina, ja sitä kautta on tietysti löydettävä yhteisymmärrystä.

On aivan totta, kuten ed. Dromberg sanoi, että esimerkiksi hyvinvointipalveluihin liittyviä valtionosuustehtäviä ei enää ole lääninhallituksilla. Tässä suhteessa kunnallinen itsehallinto on vahvistunut ja samoin alueelliset kehitystehtävät on siirretty pois maakunnallisille liitoille. Nämä olivat asioita, joita lääninhallituksilla aikoinaan ...

Toinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Dromberg näki tässä lääniremontissa niin valtavan määrän ehdottomia etuja, että minä aloin jo oikeastaan ensimmäistä kertaa kymmenen vuoden aikana epäillä hänen vilpittömyyttään.

Mutta mitä tulee sitten tuohon, kun sanoitte, että lääninhallitukset ovat menettäneet paljon tehtäviään ja joitakin on tullut lisää, se pitää paikkansa totta kai, mutta onhan sieltä toki väkiikin vähentynyt eli organisaatio on keventynyt. Minkä vuoksi pitää lähteä hajottamaan olemassaolevaa organisaatiota, jota remontoimalla ja keventämällä saadaan toiminnalliset yksiköt siihen mikä on tarve? Ei sen takia tarvitse ryhtyä viittä suurlääniä luomaan. Olen sitä mieltä, niin kuin te itsekkin annoitte vähän ymmärtää, että jos tähän mennään, niin koko lääninhallitusjärjestelmä on merkitykseton. Miksi jäädään sitten viiteen lääniin lainkaan, joka ei ole perusteltu, eikä mennä sitten läänittömään tilaan kokonaisuudessaan? Tämä välimuoto on jollakin tavalla niin kuin hetkeksi huilaamaan pysähtymistä, kun tarkoitus on ehkä sitten myöhemmässä vaiheessa toinen.

Mitä tulee sitten aluetoimistoihin ja palveluyksiköihin, tiedän varsin hyvin, miten siinä käy. Vaikka se ei ole ihan verrattavissakaan, niin aikaan kun postijärjestelmää täällä remontoitiin, oltiin niin uskovaisia siihen, kuinka postit toimivat. On semmoisia kuntia Suomessa, että ei ole postitoimistoa lainkaan, 5 200 asukkaan kuntia, ja kihlakuntauudistuksesta olen kuullut, että on samanlaiset järjestelmät ja systeemit menossa. Näitä ns. palveluyksiköitä aika nopeassa tahdissa eri syistä lähdetään poistamaan.

Mitä tulee sitten vielä identiteettiin, läänin raamit muodostavat identiteetit, ei maakunnan vaan läänin raameihin on historiallisesti muodostettu identiteetti. Jos ne katoavat, niin silloin katoaa myös identiteetti. Se on aivan varma asia, ed. Dromberg.

Ed. W i d e r o o s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Dromberg sanoi puheensa alussa, että valtionhallinto läänin tasolla on vanhanaikainen. Tämä on kyllä aikamoinen syytös ja minä toivon kyllä, että lääninhallitusten virkamiehet ovat tämän kuulleet. Tiedän omasta kokemuksestani, että esimerkiksi Vaasan lääninhallitus on kehittynyt ja pysynyt kyllä hyvin ajan

tasalla siitä, mitä muualla yhteiskunnassa tapahtuu. Se, että kunnille on annettu lisää tehtäviä, ei tarkoita sitä, että valtion aluehallintoa ei tarvita, päinvastoin.

Ed. Dromberg kysyi, voiko luottaa kuntiin. Kysyisin vähän päinvastoin, kenen puoleen esimerkiksi kehitysvammainen Oravaisissa kääntyy silloin, kun kunta ei ole hoitanut tehtäviään niin kuin esimerkiksi laki säättää. Turun puoleenkö, mihin on 450 kilometriä, hän sitten kääntyy?

Ed. Dromberg kysyi, kenellä on asiaa lääninhallituksille. Vaasan lääninhallitus myöntää vuodessa noin 2 000 lupaa. Olen itse käynyt siellä keskustelemassa heidän kanssaan ja he väittävät, että suurin osa näistä hakijoista käy henkilökohdaisesti paikan päällä puhumassa asiansa puolesta. Voi olla, että kansanedustajilla ei ole asiaa lääninhallituksille, mutta tavallisilla ihmisillä kyllä on.

Ed. K a l l i s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kolmeen asiaan haluan kiinnittää huomiota. Ed. Dromberg puhui hyvin voimakkaasti elinkeinokeskusten perustamisen puolesta ja piti niitä varsin tarpeellisina. Sitten hän totesi, että yhteen maakuntaan, Keski-Pohjanmaan maakuntaan, riittää varsin hyvin toimintapiste. Miksi se ei olisi sitten riittävä kaikkiin maakuntiin? Jos se yhteen maakuntaan on riittävä, miksei muihinkin? Ed. Dromberg tietää varsin hyvin, että on suuri ero kyllä toimintapisteiden ja varsinaisen elinkeinokeskuksen välillä. Elinkeinokeskuksiahan tarvitaan elinkeinoelämän ja työllisyyden edistämiseksi.

Toinen asia, johon muutkin ovat puuttuneet: Ei tarpeellisuutta voi mitata sillä, kuinka paljon käy asiakkaita. Tuskinpa me vankiloita tarvitsimme tai poliisiputkia, jos kysyttäisiin, moniko kansanedustaja on putkassa käynyt, eikä presidentin virkaakaan tarvittaisi. Kyllä tarpeellisuutta pitää mitata hieman toisella tavalla ja niitä mittareita kyllä löytyy.

Kolmanneksi, siihenkin ed. Aittoniemi puuttui, ed. Drombergin puheenvuorosta sai kyllä sen käsityksen, että läänejä ei tarvita ollenkaan. Tätä uudistusta vastustavat kansanedustajat ovat samaa mieltä. Parempi olisi luopua kokonaan kuin siirtä viiden läänin malliin. Näin ollen en voi muuta johtopäätöstä vetää kuin sen, että tämä on kaikkein huonoin ratkaisu.

Vielä se, että välillä puhutaan viidestä, puhutaan kuudesta, puhutaan seitsemästä, osoittaa, että tämä on huonosti harkittu.

Ed. K a n k a a n n i e m i (vastauspuheen-
vuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Drombergin pu-
heenvuoro oli kyllä, kaikella ystävyydellä sa-
noen, hallintovaliokunnan varapuheenjohtajan
puheenvuoroksi aika lailla sekava ja todisti ehkä
juuri sen, että koko hallinnonuudistus pitäisi
aloittaa uudelleen alusta, katsoa kokonaisuus ja
rakentaa siitä selkeä malli. Sen tarpeen tämä pu-
heenvuoro todella vahvisti.

Mitä sitten tulee ed. Drombergin sanoihin,
hän sanoi muun muassa niin, että läänien lak-
kauttaminen ei vielä onnistu. Tämä ilmeisesti on
perustavoite kuitenkin, että läänit lakkautetaan.
No, ehkä sitäkin pitäisi miettiä ja olisi hyvä tä-
män projektin yhteydessä ollut miettiä yhtenä
vaihtoehtona, jotta meillä olisi ollut hieman
enemmän valinnanvaraa kuin vain tämä yksi
malli, joka on todella huono. Mutta tämä malli,
niin kuin yhden lääninkin malli, merkitsee anka-
raa vallan keskitystä. Mielestäni se ei ole se tavoite,
mihin tässä maassa pitäisi pyrkiä.

Ed. Dromberg puhui myös kansainvälisestä
kehityksestä. Siltä osin olisi hyvä lukea hallituk-
sen esityksestä Ruotsin, Norjan ja Tanskan tilan-
ne. Ruotsissa on 24 läänää, Norjassa 19, Tanskas-
akin 14 ja tehtävät ovat likipitään samanlaiset
kuin Suomessa lääneillä. Eli Suomessa hallitus
ajaa täysin poikkeavaa linjaa, mitä muissa mais-
sa on toteutettu. Muualla Pohjoismaissa ei ole
tämän suuntaisia tavoitteitakaan romuttaa val-
tion aluehallintoa.

Ed. K a r p i o (vastauspuheenvuoro): Arvoi-
sa puhemies! Ed. Dromberg hyvin laajassa pu-
heenvuorossaan halusi todistaa, että hallitus ei
olisi heppoisin eväin tässä asiassa liikkeellä. Hä-
nen puheenvuoronsa jälkeen en ole tippaakaan
muuttanut käsitystäni siitä, että hyvinkin hep-
poisin eväin yritetään tätä huonoa esitystä viedä
eteenpäin. Tässähän on ensin asetettu lopputulos
ja nyt etsitään keinoja, millä päästä lopputulok-
seen.

Kun totesitte, että lääninhallitukset voitaisiin
lakkauttaa, niin olen aivan samaa mieltä, jos
viiden läänin malliin mennään. Mitään hyötyä
siitä ei ole, koska myös Etelä-Suomen ulkopuo-
lellakin on elämä.

Kaiken kaikkiaan, kun toteatte, että suurlääni-
hanke ei heikentäisi kansalaisten palvelutasoa,
ihmettelen kyllä suuresti mielipidettänne. Jos aja-
tellaan vaikka Keski-Suomea, missä yli 500 kilo-
metriä olisi mukamas Länsi-Suomen läänin pää-
kaupunkiin matkaa, niin miten voi olla mahdol-
lista, ettei se heikennä kansalaisten palvelutasoa?

Suorastaan halveksivaan sävyyn puhuitte lää-
nihallitusten tehtävistä ja katsoitte, ettei niillä
ole käytännössä mitään tehtäviä. Kuitenkin
alueelliset palvelupisteet, mitkä jäisivät, olisivat
autuaaksi tekeviä, mikä maakunnan asukkaille
tekisi sen autuuden, että sieltä saataisiin kaikki
mahdollinen. Miten sieltä voidaan saada mitään,
kun siellä ei päätöksentekijöitä ole, ne ovat aivan
jossain muualla?

Sitten katsoitte, että suurlääniä vastustajat
halveksivat kunnallista itsehallintoa. Olen sen
verran ollut kuitenkin kunnallispolitiikassa mu-
kana kotikaupunkini valtuuston puheenjohtaja-
na, etten lainkaan ymmärrä teidän mielipidettän-
ne. Se ei ole alkuunkaan paikkansapitävä.

Sitten katsoitte, että valtiontalouden kannalta
uudistus on välttämätöntä toteuttaa. Voisitteko
vähän perustella, miten se voi valtiontalouden
kannalta olla tärkeää? On esitetty, että 60 miljoo-
naa tulee säästöjä ...

T o i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa):
Kaksi minuuttia, ed. Karpio!

Ed. V i l j a m a a (vastauspuheenvuoro): Ar-
voisa rouva puhemies! Oli hyvä, että ed. Drom-
berg myönsi, että lääninhallinnolla edelleen on
kuitenkin valvontavelvoitteita, joskaan ei suoraan
kuntien kuntina valvontaa, mutta sosiaalihuol-
tolain, kansanterveyslain ja erikoissairaanhoido-
lain nojalla erittäin merkittäviä ja sanoisin myös
kasvavia valvontavelvoitteita. Käsittääkseni eri-
tyisesti kokoomuksen ryhmälle on ollut hyvin
tärkeää, että saadaan sosiaali- ja terveyspalvelu-
kenttään myös yksityisiä laitoksia tai yksiköitä,
oli sitten kyse kehitysvammaisten hoidosta tai
lastensuojelulasten hoidosta tai jostakin muusta.
Muun muassa sosiaalihuoltolain mukaan yksi-
tyisiä sosiaalialan laitoksia lääninhallitukset val-
vovat. Tältä kannalta olisi varsin keskeistä, että
olisi tuntemus sille alueelle, olisi mahdollisuus
useasti liikkua, pitää yhteyttä ja siinä samassa
yhteydessä pitää yhteyttä myös kuntaan, minkä
alueella yksiköt ovat, koska yhteistyössähän
asiat tapahtuvat.

Sanoitte, että lääninhallituksilla ei ole enää
mitään kehittämisvelvoitetta. Kuitenkin sellaisil-
la alueilla, joilla on totuttu siihen, että läänihal-
lituksella on alueen kunnista oikea-aikainen ja
riittävä tieto, lääninhallituksia edelleen käyte-
tään yhteistyössä maakuntien liittojen kanssa.
Mainitsen muun muassa Keski-Suomen. Siellä
meillä tehtiin varsin edistysellinen sosiaali- ja
terveysalan palvelurakennemuutos nimen-

omaan siten, että lääninhallitus oli siitä vastuussa ja kaikki muut tahot osallistuivat kuntayhtymiä myöten.

Eli ei kannata ajatella niin kovin vastakkain ja pois sulkevalla tavalla, vaan yhteistyö on kaikkein keskeisintä.

Ed. L ö v (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tiedämme jo keskustelusta ym., että lääninhallituksilla on tärkeä tehtäväkenttä edelleenkin. Tiedämme myöskin, että kansa haluaa lääninsä, gallupit osoittavat sen, muut kontaktit kenttään ym. kertovat sen ihan selvästi. Kansa sanoo: Emme halua menettää läänin, se on meille elämän laatua ja sillä on symboliarvoa.

Nyt kysyn ed. Drombergilta: Mitä varten tietoisesti ja pakolla aiheutetaan pettymyksiä kansalaisille, nyt kun työttömyys aiheuttaa niin paljon harmia ja masennusta? Se on turha uudistus!

Ed. D r o m b e r g (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä tuli niin erilaisia kysymyksiä — ja sekaviakin, jos ed. Kankaanniemielle voi vastata samalla painoarvolla.

Koko ajan on keskusteluissa painotettu sitä, että lääninhallituksella on palvelutehtävä, niin ja niin paljon on ihmisiä, jotka ovat päivittäin, viikoittain ja kuukausittain sinne yhteydessä, että minusta tuntuu, että se onkin vain pelkkää henkilöpalvelua. Kuitenkin lääninhallituksella on hyvin moninaiset tehtävät edelleenkin, sen myönnän, mutta ei sillä ole niitä samoja tehtäviä, mitä on ollut aikaisemmin. Ja kun tehtävät ovat muuttuneet, niiden uusi luonne ei vaadi saman tyyppistä palvelukulttuuria kuin aikaisemmin. Ne pystytään aivan kätevästi hoitamaan myös palvelupisteiden kautta ja sitä kautta myös päätökset saadaan tehdyksi, joskin täytyy sanoa, että toisissa asioissa voi olla hieman viiveitä, mutta ne tulevat hoidettua.

Kun keskustelussa on tullut esille, että maaherra lopettaisi palvelupisteitä omalla päätöksellään, niin nimenomaan asiantuntijakuulemisessa tuli täysin selväksi, että kuitenkin sisäasiainministeriön kanssa yhdessä ratkaisut tehdään. Ajatus siitä, että maaherra pelkästään omalla päätöksellään lopettaisi pisteitä, ei pidä paikkaansa, vaan palvelut pyritään pitkälle säilyttämään.

Myönnän, että toki tehtäviä on edelleenkin lääninhallituksilla ja niitä tarvitaan. Henkilökunta, mikä tulee siellä olemaan, pystyy erikoistumaan entistä paremmin vaativiin erityistehtäviin.

Ed. V i i t a m i e s : Arvoisa rouva puhemies! Keskustelusta päätellen eduskunta kannattaa yksimielisesti vähintään 15 työvoima- ja elinkeinokeskuksen perustamista. Onko se 15 vai 16, en minä sitä osaa sanoa, ei kompetenssi riitä Pohjanmaan olojen tuntemiseen. Jos kustannusten hallinnasta voidaan olla vakuuttuneita, niin mikä ettei 16 minun puolestani.

Tärkeintä on kuitenkin se, että työvoima- ja elinkeinokeskukset saadaan, eikö näin ole? Maakuntien työllisyyden ja yrittäjyyden edistäminen edellyttää sitä. Se tehtävä, joka maakunnissa on työllisyyden ja yrittäjyyden kannalta elinehto, helpottuu ja tehostuu työvoima- ja elinkeinokeskusten kautta. Euroopan unionin ohjelmapolitiikkaan liittyvä tukipolitiikka ja ohjelmien rakentaminen helpottuu, tehostuu, kun maakuntien liitot voivat asioida yhden kumppanin kanssa. Työtä ja yritysten toimintaedellytyksiään maakunnat ja niitten asukkaat tarvitsevat, eivät symboleja, vaikka ehkä niitä arvostavatkin ja vaikka Hämeen ilves kuinka karjahtelisi täällä. (Ed. Aittoniemi: Tai lakkaa karjahtelemasta, kun lääni menee alta!) — Se voi naukua sitten vaikka!

Jos työvoima- ja elinkeinokeskukset halutaan, niin kuin nyt näyttää, läänejä on vähennettävä. Suomessa ei ole tarvetta eikä sen puoleen varakaan ylläpitää 11:tä lääninhallitusta, joiden tehtäviä ja henkilökuntaa jo Esko Ahon hyvä hallitus karsi kovalla kädellä. Silloin välttyttiin irtisanomisilta, kuten nytkin, koska henkilöstöä siirrettiin maakuntien liittoihin ja ympäristökeskuksiin. Edellisen hallituksen linjaa on tältä osin syytä jatkaa. Sitä jatketaan myös varmaan seuraavan hallituksen aikana, siitä olen ihan varma.

Periaatteessa kai keskukset olisi voitu perustaa myös lääninhallitusten yhteyteen, ei kai siinä mitään. Ehkä hallitus harkitsi läänilähtöistä kehittämislinjaua, ennen kuin esitystä alettiin valmistella. 80-luvun ja 90-luvun kehitys on kuitenkin vahvistanut kuntien ja maakuntien liittojen asemaa alueiden kehittämisessä. Tämä havainto perustuu todellisuuteen, ei sitä voi kiistää. Pohdinta läänilähtöisestä kehittämisestä on siten tässä vaiheessa vain teoreettinen tai akateeminen harjoitus. Yhteiskunnallisen kehittämislinjana kyse on valinnasta maakuntapohjaisen ja läänilähtöisen aluekehittämisvastuun välillä, joka välintä käytännöllisesti katsoen on jo tehty.

Jos nyt sitten päättyy yhtäältä kannattamaan työvoima- ja elinkeinokeskusten perustamista, mutta toisaalta vastustamaan läänien määrän vähentämistä, niin ei oikeastaan tule olleeksi

kummallakaan näistä sinänsä johdonmukaisista linjoista, ei sen enempää maakuntapohjaisella kuin läänilähtöiselläkään linjalla. Kysymys on silloin sekamelskasta, joka tulisi olemaan maakuntien kehittämistyön kannalta katastrofi. Siksi on oikein, että hallitus ja hallituksen ministerit ovat todenneet, että sellaista lakipakettia ei eduskunta voi hallituksen puolesta hyväksyä. Ei olisi järkeä luoda maahan sellaista hallintojärjestelmää, joka olisi vielä nykyistäkin sekavampi. Niinhän nimenomaan tapahtuisi, jos tulevien työvoimakeskusten lisäksi maakuntiin jäisivät vielä valtion toimijoiksi nykyiset maaherravetoiset lääninhallitukset. Jos eduskunta tahtoo maakuntien elinkeinoherrat maakuntaherrojen kumppaneiksi, miksi eduskunta tahtois jättää sinne vielä maaherratkin?

Erityisesti nuorimpien läänien alueelta valitut kansanedustajat ovat korostaneet tässäkin keskustelussa läänien merkitystä maakunnallisen identiteetin kannalta. Tunnen Pohjois-Karjalan läänin perustamiseen liittyvää historiaa, koska aikoinaan Pohjois-Karjalasta valitti kansanedustaja Uki Voutilainen toimi myöhemmin Mikkelin läänin maaherrana. Minulla oli tilaisuus keskustella hänen kanssaan sekä lääniiuudistuksesta että Pohjois-Karjalan läänin perustamisesta silloin 50-luvulla.

Pohjois-Karjalan läänin perustaminenhan oli hanke, joka yhdisti maakunnan väkeä vuosikymmeniä. Vaalipiirin kansanedustajat tekivät aika ajoin asiasta aloitteita. Oman läänin saaminen nähtiin kehittämisen välineenä. Se nähtiin välineeksi, jolla maakunnan elinolosuhteita voitiin kehittää. Nyt pitää kysyä, tarvitaanko tätä välinettä vielä. Pohjois-Karjalan läänin perustamisen jälkeen on perustettu Joensuun yliopisto, jonka merkitys maakunnan kehittämiseksi on satakertainen lääninhallintoon verrattuna. Lääninhallitukselle aikanaan kuulunut aluekehitysvastuu siirtyi 90-luvulla kuntien muodostamalle maakuntan liitolle myös Pohjois-Karjalassa.

Ainoa maakunnan liitto, jonka nimeen muuten sana lääni sisältyy, on Mikkelin läänin maakunnan liitto. Luulisi, että juuri Mikkelin läänissä, jos missä, identiteetti on läänin varassa, kun se on oikein maakunnan liittoonkin yhdistetty nimeä myöten. Silti Mikkelin läänin alueelta on voimakkaasti liputettu tämän uudistuksen puolesta. Siellä nähdään, että on tärkeää kannattaa ratkaisua, joka takaa työvoima- ja elinkeinokeskuksen saamisen maakuntaan. Sama valtion resurssi koituisi tässä uudistuksessa niiden 14 tai 15 muun maakunnan hyödyksi.

Läänien vähentämisestä syntyvää säästöä on mielestäni turhaan vähätelty. Kun valtiontalouden tilanne on pakottanut leikkaamaan lapsilisiä ja sosiaaliturvaa, ei minun mielestäni ole puolusteltavissa se, että maaherrojen virkaeduista pidetään kynsin hampain kiinni.

Mitä tulee läänien lukumääräkeskusteluun, miksi juuri viisi läänää, miksei tosiaan neljä, kuusi tai seitsemän tai kolme tai yksi tai nolla läänää? Tässä toimii poliittisen prosessin logiikka tai mielivalta, kuinka vain. Se nyt vain on niin. Tässä meillä on esitys viidestä läänistä. Joko se hyväksytään tai jatketaan nykyisellään ilman mitään uudistuksia sillä tavoin, että piiriviranomaisten johdossa olevien ministeriöitten sisällä tehdään piiriviranomaisia koskevia leikkaus- ja kurjistamispäätöksiä tai että yksi tai kaksi läänää jossakin vaiheessa vähennetään. Joko nykyinen esitys hyväksytään tai sitten se hylätään.

Jos esitys hylätään, hylätään samalla valtion aluehallinnon ja keskushallinnon kehittäminen tällä vaalikaudella. Sekö on tosiaan tahto? Ainaakaan se ei ole kansan tahto. Kansanedustajalle kuusi tai seitsemän läänää ei ole nyt viiden läänin vaihtoehto eikä myöskään yksi lääni.

Etelä-Savon, Pohjois-Savon ja Pohjois-Karjalan maakunnan kannalta on myös hyvä, että syntyy Itä-Suomen lääni. Se helpottaa alueen maakuntia huomaamaan yhteiset edut. Yhteistyön merkitys edunvalvonnassa korostuu. Hallituksen asettaman Itä-Suomi-työryhmän esittämien hankkeiden, muun muassa liikennehankkeiden edistäminen saanee nykyistä laajempaa pohjaa. Yhteistyö toteutuu alueen maakuntien liittojen välisenä toimintana ja alueen vaalipiirien kansanedustajien välisenä toimintana. Itä-Suomen läänin alueelle esitetään kolmea työvoima- ja elinkeinokeskusta, yhtä kuhunkin maakuntaan.

Ed. Kiljunen, joka on ansioitunut myös aluepoliittisena tutkijana, on kirjoittanut 80-luvun aluepolitiikkateoksessaan Itä-Suomen erityisongelmista. Hän osoitti silloin olevansa edelläkävijä. Myöhemminhän sitten valtiovaltakin on kiinnittänyt näihin ongelmiin huomiota. Nimenomaan sekä Kiljusen teoksen että myöhemmin hallituksen asettaman Itä-Suomi-työryhmän loppuraportin perusteella voi korostaa sitä, mikä keskinäisen yhteistyön merkitys nimenomaan Itä-Suomen kehittämisen kannalta on. Eikö näin ole? Näinhän se on. Miksi ihmeessä meidän täytyisi nyt torjua tällainen mahdollisuus, joka tässä maan heikoimmin kehittyneelle alueelle avautuu? Eikö aluepolitiikan tehtävänä ole juuri mah-

dollisimman vähin kustannuksin pyrkiä siihen, että myös heikosti kehittyneet alueet pystytään saamaan kehityksen tielle?

Arvoisa puhemies! Kun laki lääneistä ja työvoimakeskuksista säädetään hallituksen esityksen pohjalta pienin korjauksin, on muistettava, että hallintoa uudistetaan myös jatkossa. Suo-
messaan on valittu läheisyysperiaatteen mukainen kuntapohjainen linja alueiden kehittämisessä, mikä on merkinnyt aluekehitysvastuun siirtymistä maakuntien liitoille. Kunnat tulevat varmaan jatkossa liittymään toisiinsa. Tällaista tapahtuu, oli maassa minkä värinen hallitus tahansa. Maakuntien liittojen rajoilla tapahtuu tarkistuksia, ja erityisesti valtion aluehallinnossa uudistamisen tarpeita tulee varmasti jatkossakin. Yllättävän dramaattiseksi tämän nyt tehtävän askelen ottaminen on vain tullut. Uskon ja toivon, että hallituksen esitys korjattuna menee eduskunnassa läpi.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Uosukainen.

Ed. K u i s m a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mitä tulee elinkeinokeskuksiin, olen aika lailla eri mieltä ed. Viitamiehen kanssa. En usko, että ainakaan yksimielisesti pidämme niitä pelkästään hyvinä. Minusta tällaisten keskusten perustaminen ja byrokratian lisääminen ei edistä mitään työllisyyttä ja yrittäjyyttä. On houkkamaista kuvitella, että sillä nämä ongelmat ratkeavat. Päinvastoin sekin voimavara on pois normaalista terveestä taloudesta.

On totta, että muutos 11 läänistä 5 lääniin on jonkin logiikan mukaan edistystä. Itse olisin pitänyt parempana siirtymistä suoraan yhden läänin malliin. En tiedä sitten, ilmeisesti solidaarisuudesta hallitusta kohtaan täytynee äänestää kuitenkin tämän viiden puolesta, vaikka on vaikea pitää sitä varsinaisesti yhtään parempana ratkaisuna periaatteeltaan kuin 11:tä lääniiä. Ehkä voin lohduttaa itseäni, että ennen pitkää tämä johtaa yhden läänin malliin.

Minusta tietenkin on oikeutettua jokaiselle meille puolustaa omaa maakuntaa, länniä tai kotikulmaansa, mutta kaiken kaikkiaan kyllähän tämä keskustelu myös ruokkii sellaista käsitystä, että kansanedustajien on erittäin vaikea nähdä koko valtakunnan etua, koska kun tätä keskustelua käydään puolesta ja vastaan, hyvin ahtaasti kuitenkin lähdetään maakunnallisista ja

alueellisista näkökulmista. Itse toivoisin tarkasteltavan ja yritän tarkastella tätä asiaa koko valtakunnan edun näkökulmasta.

Ed. V i l j a m a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Vaikutti varsin savolaisilta perusteluilta, että kun viisi länniä on, se vain on niin. Se vain nyt on niin, vai miten ed. Viitamiessanoikaan? Minusta kuitenkin arvokkaassa kehittämis- ja uudistamistyössä pitää olla aina jokin järki mukana ja jotakin lisäarvoa pitää siitä valtakunnalle tulla, kun näin isoon remonttiin käydään. Ainakaan niille lääneille — Pohjois-Karjalan lääni, Keski-Suomen lääni ja muutama muukin — joiden kohdalla on toimiva kokonaisuus, jossa lääninrajat, kuntayhtymien rajat ja maakunnan liiton rajat kulkevat samoja latuja, ei tästä tule lisäarvoa vaan pelkkää häviötä. Sen sijaan olen kuullut useissa puheenvuoroissa, kuinka haitallista on, että lääninrajat halkovat talousalueita. Miksi ei voitaisi tehdä sellaista uudistusta kokeilumielessä erityisesti, jossa nimenomaan tätä ongelmaa poistetaan? Silloin ehkä Savoon ja Karjalan alueelle pitäisikin luoda erilaiset lääninrajat. Sitä kautta saisimme jotakin todellista uutta tähän eikä pelkkää se vain nyt on niin -ajattelua.

Ed. V i i t a m i e s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kuismalle toteaisin, että olkaa ystävällinen ja lukekaa huuliltani: Työvoima- ja elinkeinokeskusten perustaminen vähentää byrokratiaa, tehostaa sitä toimintaa, jota valtio alueella toteuttaa työllisyyden edistämisen hyväksi, ihan pelkästään siitä syystä, että nyt alueella olevien piiriviranomaisten välinen byrokraattinen menettely jää silloin pois, ja sen takia, että on yksi valtion instanssi, joka on yhteydessä maakunnan liittoon, sen sijaan että siellä olisi kolme tai neljä valtioninstanssia. Tässä on se juu.

Ed. Viljamaan toteamukseen siitä, mitä itse sanoin hallituksen esityksen logiikasta tai miellivallasta läänien määrän suhteen, ei mitään lisättävää ole. Nyt on päädytty viiteen, ja niin kuin sanoin, kysymys on ota tai jätä -tilanteesta. Joko hyväksytään viisi länniä tai sitten hyväksytään 11 länniä, se on kansanedustajan valinta tällä hetkellä. Minusta niitten puheenvuorojen perusteella, joita on käytetty maakuntien edun nimissä ja työvoimakeskusten perustamisen takia, ei voi päätyä muuhun johtopäätökseen kuin että viiteen lääniin mennään sitten tai muuten nämä perustelut maakuntien puolesta osoittautuvat mielestäni tyhjiksi puheiksi.

Puhemies (koputtaa): Palautan jälleen kerran mieleen sen, että vastauspuheenvuoro ei todellakaan ole subjektiivinen oikeus. Olen tarkistanut täältä jaettuja puheenvuoroja ja myönnettyjä vastauspuheenvuoroja. Niitä edelleen myönnetään puhemiesen harkinnan mukaan vuorotellen, ja puheenvuoropyyntöjä on vielä 30, ja olen varma, että täällä nimeltä mainitaan vielä monta edustajaa, ennen kuin ilta on päättynyt ja ennen kuin lauantai on päättynyt. Tämä ei suinkaan tarkoita, että äsken puheenvuorotta jääneet jäisivät lopuksi iltaa ilman.

Ed. Karjula: Arvoisa rouva puhemies! Esillä oleva hallituksen lakiesitys on esimerkki siitä, millä tavalla on lähtökohdaksi valittu tietty poliittinen tarkoituksenmukaisuus mutta selkeä kokonaisnäkemys uudistuksen toteuttamisesta puuttuu. Tämän vuoksi olen jollakin tavalla ajattelemassa sitä, mitä merkitsee kokemattomuus merkittävien uudistusten toteuttamisessa. Valittavasti joudun personoimaan oman näkemykseni varsin pitkälle ministeri Backmanin esiintymiseen ja otteeseen tämän lain käsittelyssä ja valmistelussa. Olisin odottanut häneltä toisenlaista johtajuutta, ymmärtämystä, syvällisempää asiaan paneutumista eikä niin, että loppuvaiheessa vielä suoritetaan tämän tyyppinen koplaus, jossa ikään kuin nöyrytetään kansanedustajat tekemään pakon edessä valinta. Minusta tämä kertoo todella siitä, että Suomi tarvitsee erittäin syvällistä uudistusta ja muutosta poliittisessa kulttuurissa mutta myös lainsäädäntötyössä. Minusta tämä tapa, jolla tätä lakiesitystä nyt pyritään viemään päätökseen, on todella tsaarin-aikainen tapa.

Jollakin tavalla kuitenkin toivoisin, että käytävä monipuolinen keskustelu olisi vaikuttamassa siihen, että päädytään vielä uudelleenarviointiin koko tämän esityksen osalta. Ellei tämä ole mahdollista, tuon selvästi esille oman näkemykseni, jossa päädyn siihen, että olen valmis tukemaan valittua työvoima- ja elinkeinokeskusten määrää eli 15 työvoima- ja elinkeinokeskusten perustamista, joskin toivoisin, että näidenkin valinnan pohjana olisi nykyinen maakuntajako taikka se maakuntajako, joka lopullisesti valitaan Suomen alueellisen kehittämisen pohjaksi.

Sen sijaan en ole valmis periaatteellisesti hyväksymään suurlääniäjjätelua, joka mielestäni on sellainen hätäratkaisu, johon missään nimessä ei pitäisi päätyä näissä olosuhteissa, joissa Suomi hakee tarkoituksenmukaisia käytäntöjä Euroopan unionin jäsenmaana ja hakee nimen-

omaan niitä käytäntöjä, joilla me saavutamme parhaat kansalliset edut ja pystymme todella parhaalla mahdollisella tavalla tukemaan paikallista aloitteellisuutta ja paikallista toimintaa.

Sen, että koko tämän lakiesityksen taustalla on todellinen hallinnon uudistuksen tarve, olen hyvin syvältä omakohtaisestikin näkemässä. Siksi olisin toivonut, että uudistus ei olisi ollut pelkästään toimintojen mekaanista uudelleenjäsentämistä ilman varsinaisia sisällöllisiä uudistuksia. Minusta tämä on ehkä koko tämän lakiesityksen suurin heikkous. Vielä mielestäni on erittäin harmillista, että koko lopputuloksen, esityksen sisältö viestittää sitä, että jo aikaisemmin tehty selvä päätös siitä, että alueellinen kehittämisvastuu siirtyy maakunnallisille liitoille, on jollakin tavalla tämän esityksen myötä hämärtynyt.

Jopa edellä käytetyissä puheenvuoroissa minusta sekoitetaan se, mikä on maakunnallisten liittojen tehtävä ja mikä on lääninhallinnon tehtävä. Silloin kun me puhumme alueellisesta kehittämistyöstä, ydinvastuu on maakunnallisilla liitoilla. Enää nykyisenkään käytännön mukaan varsinaista kehittämistä vastuuta ja kehittämistehdävää ei ole lääninhallinnolla. Minusta tämä olisi pitänyt selvemmin tuoda esiin ja tätä kautta hakea niitä institutionaalisia ratkaisuja, joilla todella maakunnallisten liittojen toimintaa parhaalla mahdollisella tavalla tuetaan ja edistetään sillä tavalla, että alueiden elinvoimaisuus, paikallistalouksien elinvoimaisuus todella lisääntyy, kaikki se julkinen rakenne mahdollisimman parhaalla tavalla tukee näitä kansalaisten ponnisteluja, paikallisten ihmisten ponnisteluja.

Edellä jo sanoin, että periaatteessa suurlääni-ajatus on sellainen, mikä tuntuu täysin mahdottomalta. Olen muutamissa aikaisemmissakin puheenvuoroissani muiden asiakokonaisuuksien osalta todennut, että ehkä koko suomalaisen yhteiskunnan nykyisen murroksen eräs perimmäisiä arvovalintoja, virheellisiä arvovalintoja on se, että me asia toisensa jälkeen sotkeudumme suuruudenhulluuteen. Jos ajatellaan, mitä merkitsee, että tälle tielle meidän pitäisi lähteä läänikysymyksessään, se tuntuu täysin mahdottomalta valinnalta. Jos ajatellaan, millä tavalla nyt on jo käynnistetty keskustelua, ennen kuin tämä lakiesitys edes on saatu eduskunnasta ulos, seuraava vaihe tässä suurajattelussa on suurlääni-ajattelu pohjana se näkemys, ikään kuin Suomen kansalliset ongelmat ratkaistaan sillä, että me suurennamme läänikokoja, me suurennamme kuntakokoja.

Kyllä ydinkysymys on se, millä tavalla me lisäämme toiminnallisuutta, millä tavalla me todella vaikutamme siihen, että kansalaiset tulevat toimintoihin mukaan. Minusta hallinnonuudistuksen ydin pitäisi olla siinä, millä tavalla poliittinen toiminta ja virkamiestoiminta yhteensovitetaan kansalaisten toiminnan ja kansalaisten osallisuuden ja osallistumisen kanssa. (Ed. Aittoniemi: Tehdään Suur-Suomi, niin on tilaa kaikille!) — Tässä mielessä, ed. Aittoniemi, minulla on sellainen tunne, että hyvin monta kertaa niin me poliitikot kuin suomalainen hallintokin olemme irtautuneet, ikään kuin tämä, onko se viisas vai tyhmä pää olisi ottanut irtioton siitä vartalosta, jonka toiminta, suorituskyky on kuitenkin se perusta sille, että me tulemme menestymään.

Otan vielä kytkennän myös siihen, mitä merkitsee parlamentaarinen tulosohejaus, millä tavalla tämän hallinnonuudistuksen sisällössä olisi pitänyt kiinnittää myös huomiota siihen, että perustettavat yksiköt tulisivat kiinteästi mukaan siihen todelliseen tulosohejaukseen, millä tavalla me kansallisesti etenemme. Tuossa jokin puheenvuoro taaksepäin ed. Mikkola heitti palloa Pohjois-Karjalan lääninhallituksen toiminnalle, että jos se on toiminut hyvin, olisihan sieltä pitänyt työttömyyden poistua. Minä jatkaisin tätä ajatuksenkulkua, että jos tämä uudistus tehdään, minusta sen pitäisi todella vastata siihen, millä tavalla Suomesta työttömyysongelma eliminoidaan. Tässä mielessä mitään lisäarvoa tällaiseen todella tulokselliseen, vastuulliseen ajatteluun ei sisälly. Sen sijaan me muodollisesti ehkä yhdistämme toimintoja, ja se on tässä tilanteessa täysin riittämätöntä.

Kuitenkin kaiken kaikkiaan todella, niin kuin edellä sanoin, näen tämän kokonaisuuden niin, että työvoima- ja elinkeinokeskusten osalta kuljetaan oikeaan suuntaan. Ihan lyhyesti kommentoin sitä, että mielestäni jopa nimi ”työvoima- ja elinkeinokeskus” on sellainen, mikä kuvastaa sitä hyvin mekaanista lähestymistapaa. Heitän esimerkkinä paljon käytetyn, aikaisemmin Suomessa EU-yhteyksissä käytetyn nimittäjän ”osaamiskeskus”. Suomessa on tehty takavuosina osaamiskeskusohjelmat. Minä olen monta kertaa ajatuksissani kysynyt, mitä ovat ne alueelliset toiminnot, mitä ovat ne alueelliset yksiköt, joita nämä osaamiskeskusohjelmat todella palvelevat. Koko Suomen tulevaisuuden virittämisen kannalta meillä pitäisi löytyä yhtenäiset alueet, joiden kehittämistyötä ohjataan alueellisilla osaamishjelmillä. Tässä mielessä minusta olisi paljon loogisempaa, että näiden yhteisesti

nimettyjen alueiden yhteinen nimittäjä olisi osaamiskeskus ja tällä tavalla myös osaamispalvelut, koulutuspalvelut kytkeytyisivät näihin muodostettaviin alueisiin. Ehkä suurin heikkous työvoima- ja elinkeinokeskusten osalta onkin se, että niissä on tietty irrallisuus alueen koulutus- ja osaamispalveluihin, joka mielestäni tässä yhteiskunnallisessa kehitysvaiheessa on varsin suuri puute.

Arvoisa puhemies! Minusta kuitenkin kaiken ydin on se, että jotta me estämme sen, että Suomi kansakuntana ei tuhoudu, meidän pitää löytää hallinnolliset ratkaisut, jotka lisäävät ratkaisevasti suomalaista sosiaalista luottamus pääomaa. Minusta tämän pitäisi siivittää niitä lopullisia valintoja, jotka teemme alueellisen hallinnon uudistamisessa, jotka merkitsevät joka tapauksessa sitä, että niiden kestävyiden pitäisi johtaa tulevien vuosikymmenien työhön.

Ed. K a r j a l a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Karjula viittasi valmistelleen ministerin kokemattomuuteen. Minä tähän kommenttina toteaisin, että tässä tapauksessa ministeri joutui tai pääsi valmistelevaan esitystä, sellaista palapeliä, jota ei täydellisen onnistuneesti enää voi koota kahdesta syystä. Ensinnäkin siitä syystä, että aika keskeinen pala liimattiin aikanaan kiinni silloin, kun aluekehitysvastuusta tässä maassa päätettiin ja annettiin se maakuntien liitolle. Toiseksi siitä inhimillisesti ymmärrettävästä aluekohtaisesta patriotismista tai nurkkakuntaisuudesta johtuvasta syystä, joka estää sataprosenttisen onnistumisen.

Omalta osaltani olen valmis hyväksymään hallituksen esityksen, mutta toivon tämän jatkoksi, alueellisen tasapainon ja säästöjen vuoksi, että Helsinki-keskeinen keskushallinto joutuu mitoitukseltaan ja toiminnaltaan kriittisen arvion kohteeksi. Minä pidän näinä säästöjen aikana sitä vielä merkittävämpänä asiana kuin tätä nyt esillä olevaa esitystä.

Ed. V ä i s t ö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Karjula otti hyvin esille sen, miten tämän työvoima- ja elinkeinokeskuksen pitäisi toimia. Siinä tuli esiin myös valtion vastuu. Nythän uusi aluepoliittinen lainsäädäntö, aluekehityslaki, lähtee siitä, että vastuu alueiden kehittämisestä on valtiolla ja kunnilla. Siinä haluttiin nimenomaan tätä lakia säädettäessä korostaa myös valtion vastuuta. Mielestäni ed. Karjulan näkökulma on se, että tämä työvoima- ja elinkeinokeskus on juuri sellainen yksikkö, jota kautta

työllisyyteen, elinkeinon kehittämiseen, alueiden kehittämiseen valtion panostus parhaalla tavalla voi ohjautua.

Minusta ed. Karjulan puheenvuoroa voisi vielä korostaa sillä, että koko tähän valtion aluehallintoon olennaisena asiana pitää kuulua niin uusien työvoima- ja elinkeinokeskusten kuin myös sitten tämän toisen osan eli lääninhallinnon tehtävien osalta läheisyys, asioiden ja alueen tuntemus ja myös luottamus. Nyt jollakin tapaa, kun Pohjois-Karjalaankin viitattiin, meillä erityisesti koetaan epäluottamusta ja epävarmuutta. Se on heijastumassa hyvin voimakkaasti sitten niihin toimijoihin, yksittäiseen elinkeinoelämään, kuntiin, ihmisiin, joiden pitäisi tehdä sitä työtä ja työllisyyttä nykyistä paremmiksi.

Ed. K i l j u n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Karjula toi sen seikan esille, että työvoima- ja elinkeinokeskusten, joita hän kutsui osaamiskeskuksiksi tai haluaisi kutsua osaamiskeskuksiksi, perustaminen on tärkeää. Samaan viittasi edellinen puheenvuoron pitäjä, ed. Viitames. Minun kysymykseni on, että miksi hallitus itse asiassa riskeeraa tällä suurlääni-hankkeellaan ja näiden kahden asian yhteen kytkemisellä näiden työvoima- ja elinkeinokeskusten perustamisen.

Myös tuotiin se seikka esille, että meillä on erilaisia herroja: maakuntien liittojen herroja, elinkeinoherroja, mihin tarvittaisiin maaherroja. Valtakunnassa on tällä hetkellä 23 alueviranomaista, joilla on yhteensä 211 toimipistettä, eli 211 päällikköä ja herraa aluetasolla. On näennäisudistus lähteä vähentämään herroja näin ja kuvitella, että me suuria muutoksia saisimme sillä, että me vähennämme kuusi maaherraa.

Ed. K a r j u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Karjalainen kommentoi lähtötilannetta, mikä on ollut lakiesityksen valmistelussa. Erityisesti tähän viittaankin sillä, että minusta tämä kertoo kokemattomuudesta. Jos tähän olisi paneuduttu kokemuksella, tämä on tuhannen taalan paikka tässä yhteiskunnallisessa murroksessa toteuttaa todella luova ratkaisu, joka yhdistää erilaisia poliittisia voimia, kansalaispiirejä ja todella synnyttää sellaisen innostuksen, jolla me rakennamme maatamme ja todella luomme todellista etua Suomen kehittymiselle kansakuntana. Mutta tähän ei ole riittänyt henkistä energiaa. Nyt on menty siitä, missä aita on matalin!

Ed. R a n t a - M u o t i o : Arvoisa rouva puhemies! Käsiteltävänä olevassa aluehallintouudistuksessa on mielestäni tärkeämpi osa tämä laki työvoima- ja elinkeinokeskuksista. On arvokas asia, että lakipaketin tästä osasta vallitsee tässä eduskunnassa varsin suuri yksimielisyys.

Kritisoin tämän asian lähete keskustelussa lähinnä kahta lakiesitysten kohtaa. Ensinnäkin lääniudistusta siltä osin, että ehdotettu 5 läänin malli ei ole hyvä eikä toimiva, vaikka sitä perustellaankin maakuntajaolla. Toinen kritiikin kohde oli esityksen kohta, jossa työvoima- ja elinkeinokeskusten lukumääräksi ehdotettiin 13:a.

Esitetyt suurläänit olisivat maakuntien kerrannaisia. Tämä on sinänsä aivan hyvä peruste. Eri mieltä sen sijaan voi hyvin perustellusti olla siitä jaosta, mihin esityksessä on päädytty. Maakuntia on melko mielivaltaisesti yhdistelty ilman, että perusteena olisivat luontaiset asioimisyhteydet. Esimerkiksi suunniteltu Länsi-Suomen lääni ulottuisi Keski-Suomen ja Keski-Pohjanmaan pohjoisalueelta Pihtiputaan, Himangan tasolta Turkuun. Turku olisi läänin pääkaupunki. Meillä eteläpohjalaisilla on Turusta huonoja kokemuksia hallintokaupunkina jo satojen vuosien takaa. Oikein piti Nuijasotakin käydä. No, tämä on tietysti tämän puheenvuoron vähäinen huumoria.

Suunnitellun Länsi-Suomen läänin ongelma on sen valtava koko. Siihen kuuluisi yli 200 kuntaa. Seuraavaksi suurimmassakin läänissä olisi vajaat 100 kuntaa ja on aivan varmaa, että lääninhallituksen työmäärään vaikuttaa tämä hallinnoitavien kuntien lukumäärä. Näiden yli 200 kunnan toimintoja ja päätösten oikeellisuutta valvottaisiin Turusta, samoin kuin sieltä johdettaisiin alueen kriisivalmiussuunnittelua.

Myös valiokunnan asiantuntijakuulemisessa tuli esille, että esimerkiksi poliisin organisatioon varsin huonosti sopii tämä esitetty 5 läänin suurläänimalli. Asiantuntijat totesivat, että poliisi joutuu harkitsemaan kokonaan uuden portaalan perustamista hallintoon tai luomaan aivan lääneistä riippumattoman oman aluehallintoverkoston.

Olen hallintouudistuksen kokonaisuudesta sitä mieltä, että läänejä voidaan kyllä nykyisestä vähentää samalla, kun perustetaan työvoima- ja elinkeinokeskukset. Läänijaon vain pitäisi olla esitettyä parempi ja toimivampi. Minun ihannemallini olisi maakunnittaiset työvoima- ja elinkeinokeskukset ja noin 7 läänin. Tähän pitäisi nyt päästä, kun näin perustavaa laatua oleva uudistus kerran tehdään. Tällä päätöksellä läänijako

vahvistetaan todennäköisesti varsin pitkäksi ajaksi eteenpäin.

Toinen lähetekeskustelussa esittämäni kritiikki koski työvoima- ja elinkeinokeskusten lukumäärää. Hallituksen esityksessä näitä perustettaisiin vain 13 eikä maakuntajakoa esimerkiksi Vaasan läänissä noudatettaisi. Olen tyytyväinen, että valiokunta yksimielisesti päätyi Auran työryhmän esitykseen eli 15 elinkeino- ja työvoimakeskusten kannalle.

Mielelläni itse käytän tätä nimeä elinkeino- ja työvoimakeskus, vaikka valiokunnassa todettiin, että Auran työryhmässä varsin kovan keskustelun jälkeen on päädytty päinvastaiseen ilmaisuun: työvoima- ja elinkeinokeskus. Kysymyksessähän kuitenkin ensisijaisesti on elinkeinon kehittämistoimintaa rahoittava valtion viranomainen, joka toimii kiinteässä ja läheisessä yhteistyössä maakunnan liiton kanssa, niin kuin täällä edellä esimerkiksi ed. Karjulan puheenvuorossa varsin hyvin tuli ilmi.

Keski-Pohjanmaa mielestäni ansaitsisi myös oman piirihallintoviranomaisen. Sen on jo tähän mennessä EU-aikanakin tämä alueohjelmien teko osoittanut, että sillä alueella on ongelmia, kun ei ole omia piirihallintoviranomaisia riittävästi. Me 16 työvoima- ja elinkeinokeskuksen kannattajat jäimme tosin valiokunnassa äänestyksessä häviölle ja yksimielisyys saavutettiin 15:stä. Tosin valiokunnan mietinnössä Keski-Pohjanmaan toimivan toimipisteen tarpeellisuus ja myös muidenkin maakuntien osalta toimipisteen tarpeellisuus perusteltiin ja mainittiin.

Arvoisa puhemies! Kun työvoima- ja elinkeinokeskusten perustamisesta vallitsee täällä eduskunnassa näin suuri yksimielisyys ja sillä päätöksellä saataisiin, kuten ministerinkin puheesta ilmeni, noin 20 miljoonan markan vuotuiset säästöt valtiontaloudessa, kannattaisi tämä hanke mielestäni toteuttaa. Läänijako sen sijaan on syytä harkita vielä uudelleen.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Minun on sikäli aika helppo puhua verrattuna moneen aikaisempaan puhujaan, että tässä koko operaatioissa ei Oulun läänille oikeastaan niin sanotusti käy kukaan, eli tällä tavalla olen ollut kaikista tällaisista maakunnallisista ja nykyäänikohtaisista paineista täysin vapaa suhtautumaan tähän hallintoteknisesti ja todella hallinnon kehittämismielessä.

Silloin kun tämä ministeri Backmanin johtama hanke käynnistyi, minä kuvittelin, että tässä on kysymys jostakin aivan todellisesta hallinnon

kehittämisestä. Minulla oli mielessäni sellainen optio, että nyt olisi siirrytty päätöksentekokulttuurissa, siis minä puhun nyt hallinnollisesta päätöksenteosta, johonkin aivan uuteen todellisuuteen, jossa käytetään hyväksi modernia teknologiaa, kaikkia niitä laitteita, joilla pystymme olemaan yhteydessä kaikkiin olennaisiin tahoihin ilman, että ihmisten fyysisesti tarvitsee liikkua ylipäätään yhtään mihinkään.

Minulla säilyi tällainen ajatuksellinen optio täsmälleen siihen saakka, kun ministeri Backmanin johtamassa aluekehityshankkeen johtoryhmässä äänestettiin läänien lukumäärästä. Vielä sillä hetkelläkin, kun tähän kuuluisaan äänestykseen käytiin, ministeri Backman ilmoitti puheenjohtajana olevansa kanssani samaa mieltä siitä, että tässä äänestetään sellaisista vaihtoehdoista, joista toisaalla on ns. viiden läänin hanke, joista yhdelläkään viidestä läänistä plus Ahvenanmaa ei ole lainkaan henkilöasiakkaita. Siis siinä byroossa ei käy henkilöasiakkaita lainkaan. Niin äänestin viiden plus yhden puolesta.

Mutta kylmä suihku tulikin heti kohta sen jälkeen, kun tuli pöytäkirja tästä samasta tilaisuudesta. Silloin olivatkin henkilöasiakkaat palanneet, oli palannutkin instituutio, palvelupisteet jne. Hanke oli saanutkin kokonaan toisenlaisen luonteen. Kun näin oli käynyt, jätin muuten tästä vielä eriävän mielipiteeni pöytäkirjantarkastukseen, kun mielestäni tämä oli aika uskomaton operaatio kaiken kaikkiaan, eli tämä on dokumentoitu.

Mielestäni, jos tämän laatuinen ratkaisu tehtiin tässä vaiheessa, silloin koko hanke sai aivan uuden tarkastelukulman. Silloin tulikin ryhtyä pohtimaan sitä, mikä oli tämän henkilöasiakas-kontaktilähtöisyyden kannalta se keskeinen ratkaisu. Silloin tietysti täytyy optimoida se, että nämä henkilöasiakkaat pystyvät kohtuudella käymään näissä hallintovirastoissa asioimassa päätöksiä tekevien virkamiesten kanssa. Mutta tässä suhteessa kävi vielä hullummin, kuin oli muutoin käymässä. Tuli tarjolle palvelupisteet, joissa on palveluita tarjoamassa välimiehet ja -naiset, välihenkilöt, jotka ovat sitä varten, että ottavat asiakkaita vastaan välittämiseen heiltä viestin todelliselle päätöksentekijälle.

Arvoisa puhemies! Ei tässä ole mitään järkeä. Ei todellakaan järjen hiventäkään. Eihän tämä ole edes hallinnon uudistamista, ei kehittämistä, tämä on hallinnon muklaamista ja muuttamista jonkin käsittämättömän poliittisen kompromissin mielessä. Tämä on aivan surkeata touhua kerta kaikkiaan alusta loppuun saakka. Minä

kuvittelin, että tässä on todella kehittämishankkeesta kysymys, mutta eipä ole.

Arvoisa puhemies! Lähestyn asiaa toiselta kannalta. Se, mikä minulle oli yllätys tämän hankkeen tiimoilta, oli se, minkä sanoin jo lähetekeskustelun yhteydessä tältä paikalta. Se oli se, että kun me loimme, arvoisa ed. Pekkarinen, teidän ministerinä ollessanne maakuntien liitton järjestyksen, niin nyt tässä yhteydessä paljastui, että tämä instituutio ei aluekehitysviranomaisena ole pystynyt kansan mielessä saavuttamaan sitä asemaa, että alueellinen identiteetti perustuisi juuri tähän. — Ed. Karjalainen on tainnut vastauspuheenvuoroissaan kiinnittää täsmälleen samaan asiaan huomiota.

Tällöin vastustus tulee äärimmäisen ymmärrettäviksi: Ihmisen pitää olla jostakin kotoisin. Tämän minä ymmärrän psykologian ja sosiologian oppikirjoista, että näin on. Mutta kun sen alueen kehitysviranomaisen eli maakunnan liiton, maakunnan instituution, puitteissa ihmiset eivät koe olevansa jostakin kotoisin, niin he kokevat olevansa kotoisin — läänistä. Tästä on tullut silloin arvo sinänsä. Tästä on tullut arvo, jota puolustetaan, ja siitä arvosta me valtion varoista makamme kohtuullisen korvauksen. Palautetaan veronmaksajien varoja alueille niin, että on olemassa lääni-instituutio. Näin minä tiedemiehenä koen tämän yksityiskohdan. Kun se on tunnetasoinen asia, sitähan ei voi arvostella; se on ihmisissä, ihmisten mielissä. Onhan Pohjois-Karjalan 70 000 allekirjoitusta erittäin selvä näyttö tästä asiasta.

Arvoisa puhemies! Sitten vain muutama sana toisesta asiasta. Tässä yhteydessä on puhuttu rahavirroista ja siitä, mihin meillä on varaa ja mihin ei liittyen työvoima- ja elinkeinokeskuksiin. Nyt on sillä tavalla, että eihän tällä hankeosuudella taas ole mitään järkeä ja merkitystä, jollei se johda tehokkuuden lisääntymiseen. Arvoisa puhemies! Sehän ollaan luomassa sitä varten, että tehokkuus hallintotoimissa lisääntyisi. Sehän tarkoittaa, että kulut pienenevät eivätkä suurene per suorite. Siis tämä on mennyt niin hakoteille koko homma, että en tajua, miten pohjimmaaltaan fiksit ihmiset voivat sekoilla tällaisessa asiassa näin totaalisesti, kuin tässä on viime aikoina sekoiltu.

Tätä kuvaa vielä kaiken huippuna se, että kun ollaan luomassa tällaista uutta instituutiota, niin sen yksiköiden määrä vaihtelee pääarkkitehdin, ministerin, puheissakin seitsemästä viiteentoista. Miten tässä vaiheessa haarukka voi olla seitsemästä viiteentoista? Pitäisi olla harvinaisen sel-

vät perustelut jollekin ratkaisulle ja kaikki arvoinnit tehtyinä siltä pohjalta.

Poliittisia kähmintöjä on tehty maailman sivu, ja ed. Viitames näihin viittasi sanoen, että ne ovat realiteetti. Niin ne varmasti ovat, mutta kyllä tässä synkäksi mielen vetää, kun tällä tasolla tämän laatuisten asian hoito on tässä tasavallassa tässä ja nyt.

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Harvoin edustajatoverille voi niin hyvästä sydäimestä lausua kiitokset erinomaisesta puheenvuorosta kuin nyt kernaasti haluan lausua ed. Pulliaiselle: erinomaisen analyttinen puheenvuoro kahteen olennaiseen kohtaan hallituksen esityksessä. Minusta olisi ollut paikallaan, että ministeri itse olisi ollut täällä kuulemassa.

Jos lähtee viimeksi mainitusta, sillä rankaiseminen, että jos suurläänejä ei tule, ei annetakaan syntyä näitten elinkeinokeskusten, on aivan höperö ajatus, aivan niin kuin ed. Pulliainen sanoi. Koko elinkeinokeskusten perustamisenhan, näin olen ymmärtänyt, on pitänyt perustua sille, että ne tuovat uutta tehoa ja myös säästöjä pitkän päälle, ei välttämättä yksin jonkin suppean alueen kannalta, vaan koko kansantalouden kannalta. Kun näin on ja tälle idealle tämä on alun perin perustunut, niin sillä seikalla uhkaaminen, että nämä vedetään pois, jos ei suurläänejä tule, on todella aivan niin höperöä, kuin ed. Pulliainen aivan erinomaisesti kertoi.

Mitä tulee toiseen asiaan eli maakuntien liitton kykyyn jäsentää alueidentiteettiä, minusta ei ole ollenkaan yllättävää — siinäkin yhdyn ed. Pulliaisen näkemykseen — että parissa vuodessa maakuntien liitot eivät olisi ennättäneet saada niin vakaata ja vankkaa alueellista identiteettiä luovaa roolia ja vaikutusta ihmisten mielissä, että se nyt olisi tavallaan korvike, jos identiteettimielissä asiaa katselee, lääninhallinnolle. Eivät ne sitä ole vielä voineet saada eivätkä varmasti lyhyessä ajassa saakaan, ja kun saavat, niin siinäkin tilanteessa tarvitaan lääninhallintoa, aivan muista syistä eli niin kauan kuin lääneissä olevia tehtäviä ei ole siirretty suoraan kihlakuntiin ja osin maakuntien liittoihin. Se tulevaisuus on niin kaukana, että minun silmäni ei siinnä sinne asti.

Ed. D r o m b e r g (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Muistaakseni silloin, kun maakuntahallintoa oltiin kehittämässä täällä eduskunnassa, nimenomaan keskusta painotti sitä, että se on pohja identiteetille ja hengelle.

Kun maakunnan kehittäminen lähtee omasta kulttuurista, omalta alueelta, niin silloin se yhdistää ihmiset tekemään yhdessä työtä. Eli tämä oli keskustan idea, joten ihmettelen nyt, että ed. Pekkarinen on sen kokonaan romuttamassa. Minusta identiteetti ja henki lähtee niistä ihmisistä, alueesta.

Jos ajatellaan esimerkiksi Kymen läänii, niin siellä on kaksi maakuntaa, ja ne tuntevat kulttuurisesti omaavansa aika erilaiset lähtökohdat. Kun sitä taustaa vastenkin tätä peilaa, niin kyllä se identiteetti maakuntahengestä ja maakunnan yhteistyöstä lähtee eikä lääneistä ja läänien rajoista.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Drombergille sanon, että ilman muuta, kun käytitte Kymen läänii esimerkkinä, se jakaantuu kahteen maakuntaan ja monet asiat koetaan maakuntajakoisesti ja maakuntakeskeisesti jnp. Sen ohella uskon, että koetaan myös lääninlaajuisesti ja -jakoisesti jotain identiteettiä silläkin alueella, vaikka siellä on kaksi eri maakuntaa, ed. Dromberg, puhumattaakaan niistä monista maakunnista, joissa maakunnan raja ja läänin raja jäsenyivät yksi yhteen. On ilman muuta selvää, että tämän tyyppisillä alueilla läänijaon suurentaminen suuralueeksi, mitä on nyt kaavailtu, vie osaltaan identiteettiä. (Ed. Dromberg: Vaikuttaa siltä!) En sano, että se romuttaa kaiken, mitä ihmiset mielessään tuntevat, mutta vaikuttaa siihen — aivan kuten sanoitte.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Näen nyt tässä sen ainoan eron, jos sivusta osallistuu edustajien Pekkarinen ja Dromberg keskusteluun, sillä tavalla että kysymys on aikatekijästä. Uskon, että maakunnan liitto -idealla pyrittiin juuri siihen, minkä ed. Dromberg totesi. Näinhän me täällä sen koimme ja puheet kuuntelimme, omaksuimme ja nappia painoimme, mutta tässä on kysymys, arvoisa puhemies, aikatekijästä, siitä onko tämä jo nyt toteutunut suhteessa hankkeeseen, jota nyt käymme täällä läpi. Näköjään ei ole. Tästä on nyt saatu näyttö. Kun alueellisesti intressanttujen edustajien puheita kuuntelee, niin ei ole vielä tapahtunut. Kysymys on silloin tässä katsannossa tämän hankkeen väärästä ajoittamisesta tässä erityisessä asiassa.

Ed. K a n k a a n n i e m i : Arvoisa puhemies! Hallintoa on uudistettu tai ainakin yritetty uu-

distaa tässä maassa vuosikymmenten ajan, ja kun tarkastin, niin totesin, että Holkerin hallituksen ohjelmassa sanottiin, että selvitetään lääninhallinnon ja piirihallintoviranomaisten hallinnollinen ja alueellinen yhteen sovittaminen, eli tällainen tavoite oli Holkerin hallituksella. Siinä ei ilmeisesti, mikäli oikein muistan, paljokaan tulosta syntynyt, mutta tavoitteena se oli.

Edellisestä hallituksesta ja sen tavoitteista on jonkin verran puhuttu. Totean, että Ahon hallituksella ei ollut ohjelmaansa kirjoitettuna eikä myöskään suunnitelmissa minkäänlaisiin suurlääneihin siirtymistä, mutta Euroopan talousalue ja EU-jäsenyys edellyttivät sitä, että alueellinen kehitysvastuutehtävä järjestetään, ja se jouduttiin tekemään ennen EU-jäsenyyden toteutumista. Siinä valittiin kunnista, asukkaista ja maakunnasta lähtevä peruslinjaus eli alueellinen kehitysvastuu annettiin maakuntien liitoille. Mielestäni tämä oli oikea ratkaisu, perusteltu ratkaisu. Lähteköön tällainen kehitystyö nimenomaan alhaalta ylöspäin eikä niin, että se olisi vain valtionhallinnon toteuttamista aluetasolla. Tässä tehtiin oikea, harkittu valinta. Olin sitä itse tekemässä ja edelleenkin olen sitä mieltä, että se oli oikea ratkaisu. Se todella johti siihen, että lääninhallituksista siirtyi tehtäviä maakuntien liitoille, mutta näin pitikin tapahtua.

Ahon hallituksen aikana toteutettiin myös ympäristöhallinnon uudistus. Perustettiin Suomen ympäristökeskus ja alueelliset ympäristökeskukset. Tältä osin en ole ihan varma, oliko tämä ympäristöministeriön ajama hanke viisas ja oikea ratkaisu. Jos se nyt tulisi eteen, niin ilmeisesti ainakin itse pyrkisin siihen, että ympäristökeskusten hallinto olisi osa lääninhallituksia. Se olisi ollut varmasti sellaista hallinnon kokoamista, mikä olisi ollut ehkä viisaampaa kuin se malli, mihin päädyttiin. Se tehtiin edellisen hallituksen aikana. Eduskunta sen hyväksyi loppumetreillä ja tässä tilanteessa nyt ollaan. Se johti siihen, että lääninhallituksilta siirtyi näitä tehtäviä itsenäisille alueellisille ympäristökeskuksille, ja tässä tilanteessa nyt ollaan.

Tämä ei mielestäni tarkoittanut sitä, että olisi siinäkin pyritty lääninhallituksia sinänsä ajamaan alas ja että olisi jossakin takana ollut ajatus, että siirrytään suurlääneihin. Kun katsotaan kahden edellisen hallituksen ohjelmia ja pyrkiä myksiä, niin voidaan todeta, että niillä ei ole ollut suurläänihankkeen kanssa mitään tekemistä. Sen sijaan nykyinen Lipposen hallitus otti tämän tavoitteekseen ja siksi tässä nyt tätä asiaa käsitellään.

Vielä edellisen hallituksen ajalta muistutan, että selvitysmies Jukka Hirvelä teki työtä hallituksen toimeksiannosta. Ilmeisesti kävi niin, että Hirvelä sai toimeksiannon, jossa ei ollut vielä toimeksiannon lopputulosta määritelty, ja siksi hän päätyi aluehallinnon osalta sellaiseen esitykseen kuin päätyi. Kun hän mietintönsä luovutti hallitukselle, ministeri Pekkariselle, niin siinä yhteydessä jo tyrmättiin esitykseen sisältynyt ajatus läänien kokoamisesta suuralueiksi. Hallituksen poliittinen tahto ei ollut se, mikä oli selvitysmies Hirvelän malli tässä suhteessa.

Sen sijaan nyt ed. Pulliainen olisi voinut ehkä kertoa sen, mitä hän valiokunnassa kertoi. Tämä hanke, joka meillä nyt on käsittelyssä, pohjautuu ministeri Backmanin poliittisella arvovallalla, ministerin arvovallalla johtamaan projektiin Aluehallinto 2000, ja tästä on väitetty, että siinä asetettiin ensin lopputulos eli suurläänit ja niiden määrä, noin viisi kappaletta, neljästä seitsemään tai kolmesta kuuteen tai jokin sellainen määrä. Ensimmäinen asetettiin se ja sitten itse asiassa koko projektin tehtävänä oli etsiä ja keksiä perustelut, joilla tähän lopputulokseen voidaan päästä, siis täysin päinvastoin kuin oli selvitysmies Hirvelän toimeksianto. Tällaisen käsityksen sain. Jos olen väärässä, niin se oikaistakoon, mutta tämä on monelta taholta tullut esille.

Mielestäni tässä valmistelutyössä on ollut kaksi suurta ongelmaa. Ensimmäinen on se, että vaihtoehtoja ei ole selvitetty. On ollut vain yksi malli, jota on tutkittu ja selvitetty, ja siihen on sitten päädytty tässä laajassa projektissa. Muut vaihtoehtot, esimerkiksi täällä esillä ollut yhden läänin malli tai onko se nollaläänin malli ja toisaalta esimerkiksi ed. Kiljusen esillä pitämä, voiko sitä kutsua maakuntaläänimalliksi ja mahdolliset muut on jätetty kokonaan selvittämättä. Missään ei puhuta sanallakaan, minkälaiset vaikutukset tällaisilla malleilla olisi, mitä etuja, mitä haittoja. On vain selvitetty se, millä voitaisiin perustella juuri tämä viiden suurläänin malli. Tällainen hallinnon uudistuksen valmistelu on mielestäni niin ala-arvoista, että se jo yksistään riittää perusteeksi tässä salissa meille, jotka olemme tästä päätöksestä kuitenkin emme vain poliittisesti, vaan myös toiminnallisesti vastuussa, hylkäämään tämän esityksen.

Miksi tämä hylkääminen on erityisen tärkeää? Siksi, että jos nyt eduskunta hyväksyy tämän viiden läänin mallin, jonka heikkoudet tiedetään ja joutuvat kaikki tunnustamaan, niin se on malli ja järjestelmä, joka on lukossa varmasti vuosia eteenpäin, eikä voida lähteä siitä, että jos ilmenee

virheitä, hankaluuksia, niin ne voidaan korjata vuoden, kahden, kolmen päästä. Näin ei voi tällaisessa valtavan suuressa uudistuksessa tehdä. Tehdään peruuttamattomia virheitä, jos lyödään nyt lukkoon tällainen malli, jota ei voida niin vain korjata.

Niin kuin aikaisemmin vastauspuheenvuorosani totesin, jos me sosiaaliturvaleikkauksissa teemme virheen, me voimme sen heti korjata uudella päätöksellä ja näin monissa monissa asioissa voidaan menetellä. Mutta tällaisessa laajassa hallinnonuudistuksessa näin ei voida menetellä. Malli on pitkäksi aikaa lukittu. Se on monestakin eri syystä näin; taloudellisista syistä, henkilöstöpoliittisista syistä, ihan järjestelmän sisäajan syistä, ja löytyy vaikka kuinka paljon perusteluita. Varmasti kaikki ymmärtävät ilman muuta, että ei voida vuosittain tai edes viiden vuoden välein tehdä suurta hallinnonuudistusta. Virheet ovat peruuttamattomia.

Siksi olisi pitänyt ehdottomasti jo valmisteluvaiheessa tuossa projektissa selvittää kaikki vaihtoehtot ja sitten niitä punnita, niistä käydä vaikkapa eduskunnassa selonteon muodossa keskustelu, valita täällä malli ja sen jälkeen lähteä laatimaan lainsäädäntöä ja toteuttamaan sitä. Näin ei tapahtunut. Siksi, ikävä sanoa, mutta sanon, että tämän valmistelu on ollut ala-arvoista.

Tähän valmisteluun, siis hallituksen valmisteluprojektiin on, arvoisa puhemies, käytetty hallinnon aikaa kaiken kaikkiaan laskelmieni mukaan noin 15 kuukautta. Se aloitettiin keväällä 95 ja nyt lokakuun puolivälissä saimme hallituksen esityksen eduskuntaan, eli 15 kuukautta oli aikaa valmistella. Onko se oikea, riittävä aika, siitä voidaan tietysti olla monta mieltä. Mielestäni siihen olisi voitu käyttää vaikka vielä vähän enemmän aikaa, viisi kuukautta, kymmenen kuukautta enemmän, jotta vaihtoehtot olisi voitu selvittää. Mutta 15 kuukautta käytettiin ja sen jälkeen laaja esitys annettiin eduskunnalle hiekan yli kuukausi sitten.

Lausun parhaat kiitokset näin rivijäsenen ja varmaan rivijäsenten puolesta puheenjohtaja Väestölle, varapuheenjohtaja Drombergille ja kaikille valiokunnan jäsenille, että käsittely siellä oli asiallista, hyvää ja loppujen lopuksi varsin vauhdikasta. Me käsitelimme kuukaudessa sekä laajan valtionosuusuudistuksen että tämän laajan uudistuksen, mutta ainakin omalta osaltani tunnen kyllä syyllisyyttä siitä, että mekään emme pystyneet tässä ajassa tutkimaan näitä vaihtoehtoja, joita olisi ehdottomasti pitänyt hyvän pää-

töksenteon pohjaksi tutkia ja selvittää, eikä se tietysti ole valiokunnan ensisijainen tehtäväkään, se olisi pitänyt jo aikaisemmin suorittaa. Eli oli suuri virhe tehdä tästä budjettilaki ja näin tätä viedä täällä nopeasti eteenpäin. 157 asiantuntijaa kuultiin valiokunnassa. Asiantuntijoita kyllä löytyi.

Yksi ongelma tässä oli myös se, että hallituksen esityksessä kyllä mainitaan kansainväliset vertailut, miten ovat kansainväliset mallit tässä suhteessa, esimerkiksi muiden Pohjoismaiden järjestelmät, mutta mitään johtopäätöksiä niistä ei ole tehty ja meille tulee nyt aivan erilainen malli, jos tämä hallituksen esitys menisi läpi, kuin on esimerkiksi Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa. Ei ole itsetarkoitus matkia muita, mutta aina voisi pohtia, onko se heillä toimiva, ja sitten ottaa opiksi.

Työvoima- ja elinkeinokeskusten osalta toetaan, että ne ovat sinänsä hyvä hanke, koska niillä kootaan nimenomaan erilaisia virastoja yhteen, kunhan vain ei niistä tule liian byrokraattisia niin, että itse asiakas tukehtuu. Toivon mukaan näin ei käy. Ehkä esimerkiksi maa- ja metsätalousministeriön huoli tältä osin on aiheellinen, ja yleensä tähän onkin ponsi, että tämän seurannan pitäisi olla hyvä. Näitten keskusten tavoitteet ovat kohdallaan, mutta tietysti voi kysyä, miten kähän ne nyt sitten parantavat työllisyyttä, maan asuttuna pitämistä kauttaaltaan jne., näitä keskeisiä tavoitteita. Toivon mukaan hyvin.

Mitä tulee vielä tähän lääninuudistukseen, niin edelleen väitän, että tässä muodostetaan uusi hallinnon taso valtion siviilialuehallinnon järjestelmään, suurläänit. Viiteen lääninhallitukseen tulee maaherrat, osastopäälliköt, kansliapäälliköt ja muut viranomaiset, mutta alueellisiin palvelutoimistoihin näitä ei tule, ne joutuvat asioimaan uudella tasolla esimerkiksi Keski-Suomesta Turkuun, jonne on erittäin huonot liikenneyhteydet. Muutkin yhteydet ovat hyvin heikot. Tältä osin mennään suorastaan taaksepäin.

Lääninhallituksilla on nykyisin tietyt tehtävät, ne ovat täällä tulleet selvitettyiksi. Kukaan ei varmaan väitä, etteivät ne ole tärkeitä tehtäviä, ja ne ovat jollakin aluetasolla hoidettavia asioita. Uusia tehtäviäkin lääninhallituksille voitaisiin järjestää. Mikkelin lääninhallitus on ainakin minulle luovuttanut paperin, jossa oli 20 erilaista tehtäväkokonaisuutta, jotka tulisi siirtää valtion keskushallinnosta aluehallinnon ja nimenomaan lääninhallinnon hoidettaviksi. Tällainen selvitys on jätetty kuitenkin tässä

projektissa tekemättä eikä valiokuntakaan siihen ehtinyt paneutua.

Lääninhallinnon erityisenä tehtävänä haluan nostaa täällä esille sen, mikä nousi valtioneuvoston kanslian alivaltiosihteeri Virtasen ja toisaalta Kymen läänin maaherran Mauri Miettisen lausunnoista nimenomaan poikkeusolojen ja valmiustoiminnan ylläpitämien tärkeyden kannalta. Erityisesti, niin kuin valiokunnan mietinnösäkin sanotaan, itäisissä lääneissä tämä poikkeusolojen valmiuden ylläpitäminen on erittäin tärkeä, polttavan tärkeä asia. On ehkä kysymys vähän sellaisesta asiasta kuin ihmisillä terveys. Kun se on hyvä, niin sitä ei huomata, mutta kun se on vaarassa tai menetetty, niin huomataan. Mielestäni maaherra Miettinen ja alivaltiosihteeri Virtanen toivat tämän hyvin vakavalla tavalla esille. On aivan mahdollon ajatus, jos Etelä-Suomen läänin, mahtavan suuren läänin pääkaupunki on Hämeenlinnassa esimerkiksi, että sieltä yritetään hoitaa tätä poikkeusolojen ja valmiusjärjestelmien hallintoa ja johtamista Kymen läänin alueella. Kun itärajan takana on ydinvoimaloita, on vaarallisten aineiden kuljetusta, kaikenlaisia riskitekijöitä hyvinkin paljon, niin yleinen turvallisuus vaarantuu, jos järjestelmä ei ole sillä tasolla, millä sen pitää olla.

Nämä väestönsuojelu- ja turvallisuuskysymykset korostuvat näinä aikoina. Mielestäni niihin pitäisi kiinnittää valtavan paljon enemmän huomiota kuin mitä täällä on kiinnitetty. Tämä on yksi vahva tekijä siinä, että tämä malli pitäisi hylätä, suurläänihanke pitäisi romuttaa ja säilyttää nykyinen läänijako niin kauan, kunnes parempi malli on löydettävissä. Selvitystyön pitäisi lähteä käyntiin tavoitteena etsiä parempi malli. Nimenomaan nämä tekijät ovat siinä keskeisiä.

Säästöistä on täällä paljon puhuttu ja niitä käytetty perusteena tämän uudistuksen puolesta. Niille edustajille, jotka ovat tässä suhteessa epätietoisia kannastaan, totean, että Keski-Suomen lääninhallitus on todella reaalielämästä lähtien tehnyt laskelmat siitä, miten tämä uudistus tuo säästöjä. Ero sisäasiainministeriön laskelmiin nähden on selvä. Ministeriön laskelmat pohjautuvat sittenkin, vaikka ehkä valiokunnassakin jäi hieman hatara kuva siitä, hatarammille tiedoille ja pohjalle kuin Keski-Suomen lääninhallituksen laskelmat. Keski-Suomen lääninhallituksen laskelmat on muissakin lääninhallituksissa selvitetty ja tutkittu, ja käsitys on yhtenäinen. Tässä olisi paljon luettavaa, mutta, arvoisa puhemies, en lue tätä, vaikka nämä perustelut olisi tavattoman

tärkeä saada eduskunnan pöytäkirjaan, miksi näin on.

Ne laskelmat säästöistä, jotka meille on esitetty hallituksen toimesta, ovat siis suoraan sanoen harhaan johtavia, niin kuin valiokunnan mietinnössä sanotaan. Se väite, jonka ministeri Backman nosti esille, perustuu siihen, että Keski-Suomen lääninhallituksen laskelmat on osoitettavissa reaali maailmasta oleviksi. Siksi ministeri ei voi niitä hylätä, niin kuin on tapahtunut. Emme ole harhauttaneet ketään, vaan jossakin muualla on tehty vääraltä pohjalta laskelmia.

Mitä tulee muihin tekijöihin tässä esityksessä, esimerkiksi alueellisten palvelutoimistojen osalta olemme täällä käyneet keskustelua. Sanon vain, että ne edustajat, jotka ajattelevat, että omalla alueella säilyy alueellinen palvelukeskus, rakentavat täysin kaltevalle pohjalle, kulkevat heikoilla jäillä. Laki lääninhallituksista ja asetusluonnos osoittavat, että minä päivänä tahansa maaherra voi työjärjestyksestä muuttamalla ehkä yhden puhelinsitoon jälkeen ministeriöön lakkauttaa alueellisen palvelutoimiston. Niillä ei ole minkäänlaista lain suojaa tässä järjestelmässä. Jos esimerkiksi jonakin syksynä, vaikka ensi syksynä tai seuraavana, valtioneuvosto on antanut sisäministeriölle tietyt budjettikehykset, joiden puitteissa ministeriö antaa määrärahoja lääninhallituksille, ja maaherra toteaa, että rahat eivät riitä toimintaan, niin maaherra soittaa Turusta ministerille ja toteaa, että nyt me joudumme joudumme lakkauttamaan Jyväskylän ja Vaasan alueelliset palvelutoimistot, koska tulostavoite ei toteudu näillä varoilla, jotka meille on osoitettu. Sopiiko näin? Kun ministeri on valtiovarainministeriön liekanarussa, voi vastaus olla, että tehkää niin, ja maaherra muuttaa työjärjestyksestä omalla päätöksellään, mihin tämä antaa hänelle täydet valtuudet. Sen jälkeen alueelliset palvelutoimistot ovat historiaa. (Ed. Dromberg: Se on liioiteltua!) Tällä pohjalla nämä lepäävät, eli niiden varaan, ed. Dromberg, ei todellakaan voida rakentaa minkäänlaista palvelujärjestelmää.

Kysymys ei ole kuitenkaan vain tehtävistä, hallinnosta, vaan palvelutehtävästä lääninhallinnon osalta. Siitä meidän pitää täällä kantaa huolta. Siksi on tärkeää, että nämä järjestelmät säilyvät. Ne säilyvät sillä, että me pidämme lääninhallitukset nykytasolla ellemme löydä parempaa mallia. Suurläänimalli ei ole se malli, jonka varaan voidaan rakentaa.

Minulla on henkilökohtaisesti kokemusta suurläänistä ja pienehköstä läänistä kunnallisena virkamiehenä. Olin Pohjois-Satakunnassa töissä

ja sieltä matkaa Turun ja Porin lääninhallitukseen oli 150 kilometriä, ehkä pian 200 kilometriä. Tiedän, kuinka vaikeaa oli asioida Turussa. Ei sinne päässyt käymään eivätkä sieltä käyneet läänin virkamiehet juuri koskaan kunnassa tutustumassa tilanteeseen. Ei heitä tuntenut, jolloin etäisyys oli konkreettinen este. Keski-Suomessa kun olin kunnan palveluksessa 35 kilometrin päässä Jyväskylästä, saattoi jopa päivittäin tai ainakin viikoittain olla asiointia lääninhallitukseen ja kaikki virkamiehet tuttuja, asiat tuttuja, yhteys puolin ja toisin erittäin elävä ja läheinen. Se näkyi myös kunnan kehityksessä. Voitte katsoa mitkä luvut tahansa Siikaisten ja Uuraisten kunnan osalta. Kehityksen suunta on ollut kaiken aikaa aivan selkeästi erisuuntainen. Eli tällä on merkitystä.

Täällä on puhuttu, että tavallinen kansalainen ei joudu käymään lääninhallituksessa. Se on totta tänäkin päivänä, mutta kuntalaisten, tavallisten kansalaisten puolesta kunnan viranhaltijat esimerkiksi joutuvat pitämään jatkuvasti yhteyttä. He ovat ikään kuin edusmiehiä siinä suhteessa eli hoitavat kuntalaisten asioita. Jos lääninhallitus on kaukana, jos fyysisistä ja henkistä yhteyttä ei ole, asiat menevät huonosti, vääriin suuntaan. Tästä meillä on maan reuna-alueilla paljon esimerkkejä. Suomea on kehitettävä tasaisesti eri osissaan ja siinä valtion aluehallinto on yksi keskeinen ja välttämättömän tärkeä osatekijä.

Maakuntaneuvos Veikko Hyytiäinen, joka on täällä ollut 50-luvulla ajamassa Keski-Suomen läänin perustamista, on hyvin murheellinen tästä esityksestä. Hän totesi eräässä yhteydessä taannoin, että jokaisella hallinnonuudistuksella pitää olla selkeä hallintoa ja palveluja parantava tavoite. Sillä pitää saavuttaa jotain positiivista. Hän totesi, että tällä uudistuksella ei saavuteta mitään positiivista. Siksi mielestäni suurläänihanke tulee haudata ja valmistelu aloittaa uudelleen järkevämältä pohjalta vaihtoehtoja selvittäen.

P u h e m i e s : Asian käsittely keskeytetään.

2) Hallituksen esitys siemenkauppain 3 ja 4 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 204/1996 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 23/1996 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

3) Hallituksen esitys laiksi kansanterveyslain 4 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 230/1996 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 37/1996 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

4) Hallituksen esitys laiksi Suomen Vientiluotto Oy:n korkotuesta, valuuttakurssitappioiden korvaamisesta ja antolainauksen valtion takauksista annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 240/1996 vp
Talousvaliokunnan mietintö 25/1996 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

5) Hallituksen esitys laiksi yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys 180/1996 vp
Lakivaliokunnan mietintö 19/1996 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

6) Hallituksen esitys Suomen Hallitusmuodon ylintä syyttäjää koskevien säännösten muuttamisesta sekä laiksi yleisistä syyttäjistä ja eräiksi niihin liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys 131/1996 vp
Lakivaliokunnan mietintö 20/1996 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

7) Hallituksen esitys laeiksi liikennevakuutuslain, potilasvahinkolain, tapaturmavakuutuslain, vakuutusyhtiölain ja ulkomaisista vakuutusyhtiöistä annetun lain 33 ja 49 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 226/1996 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 38/1996 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

8) Hallituksen esitys laiksi tapaturmavakuutuslain muuttamisesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys 227/1996 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 39/1996 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

—
P u h e m i e s : Eduskunnan seuraava täysistunto on ensi lauantaina kello 10.

—
Täysistunto lopetetaan kello 21.10.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen